

TRONDHEIM KOMMUNE
Tråanten tjelte

Byrådets forslag til
handlings- og økonomiplan
2025-2028 • Budsjett 2025

Innhold

Leseveiledning.....	6
1. En grønn, inkluderende og skapende by.....	10
2. Klimabudsjett.....	13
3. Levekårsbudsjett.....	29
4. Økonomiske rammebetingelser.....	37
4.1. Hovedtrekk i byrådets forslag.....	37
4.2. Økonomisk status ved inngangen til 2025.....	38
4.3. Sammenligning av inntekter med andre kommuner.....	39
4.4. Økonomiske handlingsregler.....	40
4.5. Driftsbudsjettet for 2025-2028.....	43
4.6. Økonomisk oversikt og netto driftsresultat.....	54
4.7. Investeringsbudsjettet 2025-2028.....	55
4.8. Gjeldsutvikling og låneopptak.....	57
4.9. Netto finansutgifter.....	58
5. Eiendomsskatt, gebyrer og brukerbetalinger.....	63
5.1. Innledning.....	63
5.2. Eiendomsskatt.....	64
5.3. Gebyr- og avgiftsfinansierte områder.....	64
5.4. Sammenligning med andre storbyer.....	67
5.5. Oppvekst- og utdanning.....	68
5.6. Helse og sosiale tjenester.....	69
5.7. Kultur og idrett.....	70
5.8. Hva koster gebyrer og brukerbetaling for en eksempelfamilie?.....	71
6. Gebyrbalanse vann, avløp og renovasjon.....	73
6.1. Innledning.....	73
7. Oppvekst og utdanning.....	77
Utfordringer.....	78
Mål og indikatorer.....	79
Periodemål og indikatorer.....	80
Strategier og prioriteringer.....	81
7.1. Barnehage.....	85
7.2. Skole.....	93
Mestring og inkludering.....	100
8. Helse og omsorg.....	101
Innledning.....	101
Utfordringer.....	102

Mål og indikatorer.....	103
Strategier og prioriteringer.....	105
8.1. Sykehjem og omsorgsboliger.....	108
8.2. Hjemmebaserte tjenester.....	114
8.3. Medisinske tjenester.....	119
Sammenligning med andre kommuner.....	123
9. Sosiale tjenester.....	125
Om sosiale tjenester.....	125
Utfordringer.....	126
9.2. Bo- og aktivitetstilbudet.....	133
9.3. Barne- og familietjenesten.....	140
9.4. Psykisk helse og rus.....	146
9.5. Arbeid og velferd.....	152
10. Byutvikling.....	158
Utfordringer og strategier for måloppnåelse.....	159
Mål og indikatorer.....	160
10.1. Plan- og bygningstjenester.....	162
10.2. Tekniske tjenester.....	166
Driftsbudsjett.....	170
Investeringsbudsjett.....	176
11. Miljø, næring og samferdsel.....	187
Om området.....	189
Utfordringer, mål og strategier.....	189
Holde fokus på og følge opp de vedtatte klimaløftene i energi- og klimaplanen.....	189
Økonomisk status.....	194
Driftsbudsjettet.....	194
Investeringsbudsjettet.....	196
12. Kultur, idrett og friluftsliv.....	200
Utfordringer.....	201
Mål og indikatorer.....	203
Strategier og prioriteringer.....	205
12.1. Kunst og kultur.....	208
12.2. Kirke og gravlunder.....	215
12.3. Idrett og friluftsliv.....	220
13. Finans.....	227
Innledning.....	227
Utfordringer.....	228
Mål og indikatorer.....	229

Strategier og prioriteringer.....	230
13.1. Eiendomstjenester.....	231
13.2. Økonomistyring, personaltjenester og digitalisering.....	248
14. Byrådsavdelingene.....	252
Strategier og prioriteringer.....	253
Byrådsleders avdeling.....	253
15. Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og kommunerevisjonen.....	256
Om området.....	256
Økonomisk status.....	257
Driftsbudsjett.....	257
16. Kommunens eierinteresser.....	258
16.1. TRV Gruppen AS (eierandel 100 prosent).....	259
16.2. Trondheim Kino AS (eierandel 100 prosent).....	260
16.3. Trondheim Parkering AS (eierandel 100 prosent).....	261
16.4. Olavshallen AS (eierandel 100 prosent).....	262
16.5. Kunsthall Trondheim AS (eierandel 63,3 prosent).....	263
16.6. Leuthenhaven AS (eierandel 100 prosent).....	264
16.7. Tempevegen 25 AS (eierandel 100 prosent).....	264
16.8. Trondheim Spektrum Eiendom AS (eierandel 100 prosent).....	265
16.9. Prima Holding Trondheim AS (eierandel 60 prosent).....	266
16.10. Midtnorsk Filmsenter AS (eierandel 33,3 prosent).....	267
16.11. Filminvest AS (eierandel 16,67 prosent).....	268
16.12. Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS.....	269
16.13. Midt-Norge 110-sentral IKS.....	270
16.14. Trondheim Havn IKS.....	270
16.15. Stavne Arbeid Trondheim KF og Stavne Inkludering Trondheim KF.....	271
17. Innstilling.....	272
17.1. Skattevedtak 2025.....	272
17.2. Budsjettvedtak 2025.....	272
17.3. Handlings- og økonomiplanen 2025-2028.....	272
17.4. Klimabudsjett.....	272
18. Obligatoriske oppstillinger.....	273
Obligatoriske oppstillinger drift.....	273
Obligatoriske oppstillinger investering og gjeld.....	277
Rammer tjenesteområder drift.....	279
19. Forslag til investeringer og finansiering 2025-2028.....	287
20. Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd.....	289
20.1. Innledning.....	289

20.2. Oppvekst og utdanning.....	290
20.3. Helse og omsorg.....	291
20.4. Sosiale tjenester.....	291
20.5. Kultur, idrett og friluftsliv.....	294
20.6. Byutvikling.....	299
20.7. Miljø, næring og samferdsel.....	299
20.8. Bystyresekretariatet.....	300
20.9. Finans.....	301

Leseveiledning

Oppbygging av handlings- og økonomiplanen

Kapitlene 1-6

Kapittel 1 er byrådets introduksjon til budsjettet.

Kapittel 2 er klimabudsjettet. Det er et styringsverktøy for å nå bystyrets klimamål. Klimabudsjettet omfatter et utslippsbudsjett, en handlingsplan og forslag til finansiering av klimaarbeidet i Trondheim kommune for kommende planperiode.

Kapittel 3 er levekårsbudsjettet. Det er et styringsverktøy for å nå målene om bedre levekår, mindre utenforskap og bedre folkehelse i befolkningen.

I kapittel 4 presenterer byrådet de økonomiske rammebetingelsene og forslaget til drifts- og investeringsbudsjett for perioden 2025-2028. I denne delen av handlings- og økonomiplanen blir de overordnede budsjettpostene som for eksempel kostnadene til lønnsoppgjøret og pensjonskostnadene, lagt fram.

I kapittel 5 beskriver byrådet endringer i eiendomsskatt, gebyrer, avgifter og egenbetalinger i 2025, og i kapittel 6 er det beregninger av avgiftsbalansen for vann, avløp, renovasjon og feiing.

Kapitlene 7-15

I kapitlene 7 til 15 legger byrådet fram handlings- og økonomiplanen for hver av byrådsavdelingene. Hver byråd har sitt eget kapittel. Disse kapitlene er igjen inndelt i underkapitler for tjenesteområdene. Felles for underkapitlene er at de har en innledende tekst som beskriver området, økonomisk status, nøkkeltall og drifts- og investeringsbudsjett.

Kapitlene 16-20

I kapittel 16 presenterer byrådet aksjeselskapene, de kommunale foretakene og de interkommunale selskapene som Trondheim kommune har eierinteresser i. I tillegg omtales stiftelsene som kommunen har interesser i.

I kapitlene 18 til 20 presenterer byrådet forslag til innstilling, obligatoriske oversikter, forslag til investeringer og finansiering 2025-2028, forslag til kjøp fra andre, overføringer og tildelinger.

Forslag til driftsbudsjettet

Hvert tjenesteområde inneholder to tabeller under byrådets forslag til driftsbudsjett. Den første tabellen viser byrådets forslag til netto driftsbudsjett i økonomiplanperioden og endring fra opprinnelig vedtatt budsjett 2024. Den andre tabellen viser byrådets forslag til tiltak innenfor områdene. Dette betyr linjene i tabellen:

Netto driftsramme: Det er tjenesteområdets budsjetterte utgifter, fratrasket inntekter, som føres på området. Inntekter kan for eksempel være sykepengerefusjoner og øremerkede tilskudd fra staten.

Opprinnelig budsjett 2024: Viser opprinnelig budsjett for 2024 for tjenesteområdene vedtatt i desember 2023.

Pris og lønnskompensasjon: Tjenesteområdene får kompensasjon for lønns- og prisvekst.

Tekniske endringer: Viser om en oppgave er flyttet fra et tjenesteområde til et annet, om det er korrigert for engangsbevilgninger, eller om det er gjort andre tekniske endringer.

Korrigert budsjett: Korrigert budsjett er summen av opprinnelig budsjett, pris- og lønnskompensasjon og tekniske endringer.

Befolkningsvekst: Viser den økonomiske konsekvensen av forventet befolkningsendring, for eksempel flere elever i skolen, eldre over 80 år e.l.

Arealkompensasjon: Viser den økonomiske konsekvensen av forvaltning, drift og vedlikehold ved nye bygg og infrastruktur. Raden vises kun til områder som har arealkompensasjon.

Annen rammeendring: Viser hva som kan benyttes til dekning av økte kostnader, og endring av standard og kvalitet på tjenestene.

Rammeendring: Viser differansen mellom korrigert budsjett for 2024 og forslag til netto driftsramme for perioden 2025-2028.

Den andre tabellen viser en oversikt over tiltak som byrådet foreslår å gjennomføre i økonomiplanperioden. Dette betyr linjene i tabellen:

Opprettholdelse av standard: Viser hvor stor andel av rammen til tjenesteområdet som må brukes for å opprettholde dagens nivå på tjenestetilbudet.

Endringer i tjenestetilbudet: Viser hvilke tilbud byrådet foreslår å øke eller redusere i omgang og/eller standard.

Effektiviseringstiltak: Tiltak som fører til redusert ressursbehov uten at det går utover omgang og/eller standard på tjenestene.

Endringer i gebyrer/brukerbetaling: Viser den økonomiske effekten av endringer i gebyrer/brukerbetaling for det aktuelle tjenesteområdet. I kapittel 8 har byrådet beskrevet forslagene til endringer av gebyrer og egenbetaling.

Forslag til investeringsbudsjett

Under tjenesteområdene ligger to tabeller som beskriver byrådets forslag til investeringer i planperioden. Den første viser byrådets forslag til investeringsprosjekter. Tabellen inneholder informasjon om prosjektets kostnadsoverslag, hvor mye av den bevilgede kostnadsrammen som er benyttet, hvor mye av bevilgningen som ikke er benyttet og hvordan denne fordeles over de fire årene i planperioden.

Den andre tabellen viser finansieringsforslaget samlet for alle investeringer innenfor tjenesteområdet.

				Forslag til investering			
Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01.							
02.							
03.							
Sluttsum							

Finansiering	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån				
Eksternfinansierte lån				
Mva.-kompensasjon				
Refusjoner				
Salgsinntekt				
Tilskudd				
Sluttsum				

Investeringsplanen i byrådets forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 er oppdatert for prosjekter med forsinket fremdrift i 2024 (omtalt i andre økonomirapport 2024) til senere år.

Simuleringsmodell

Simuleringsmodellen er et verktøy som de politiske partiene kan bruke når de arbeider med budsjettforslag til handlings- og økonomiplanen. I modellen legger brukeren selv inn endringer i drifts- og investeringsbudsjettet, og sammenligner eget forslag med byrådets budsjettforslag. I modellen ser brukeren hvilken effekt endringene har på kommunens netto driftsresultat, disposisjonsfond, gjeldsgrad og handlingsregel for kapitalutgifter. Bystyret får tilgang til simuleringsmodellen etter at byrådet har lagt fram HØP 2025-2028.

Definisjoner

Kommune-stat-rapportering (KOSTRA)

KOSTRA er en forkortelse for kommune-stat-rapportering. Gjennom KOSTRA sender alle norske kommuner og fylkeskommuner inn tall fra sine tjenesteområder til Statistisk sentralbyrå. Dataene gir bedre innsikt i hvordan offentlige tjenester fungerer og gjør det mulig å sammenligne tjenesteområder mellom de ulike kommunene.

Aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner (ASSS)

Aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner er et samarbeid mellom KS og de største byene i Norge; Asker, Bergen, Bærum, Drammen, Stavanger, Trondheim, Oslo, Kristiansand, Fredrikstad, Lillestrøm, Sandnes og Tromsø.

I flere av kapitlene viser vi til nøkkeltallene fra ASSS. Tallene gir informasjon om tjenestetilbudet i Trondheim kommune, sammenlignet med Oslo, Bergen og Stavanger, i og med gjennomsnittet av ASSS.

ASSS-samarbeidet skal bidra til læring og utvikling i partnerskap mellom kommunene. Et hovedformål med samarbeidet er å utvikle relevante, sammenlignbare styringsdata som kan brukes i utvikling og planlegging av de kommunale tjenestene.

Spørsmål om handlings- og økonomiplanen

Byrådet svarer fortløpende på spørsmål om handlings- og økonomiplanen, og publiserer dem på kommunens nettsider.

Spørsmålene kan sendes til makrofinans.byrådsavdfinans@trondheim.kommune.no

Svarene blir lagt som en egen site her:

https://sites.google.com/d/1SUZfL_UVsnWpJdBujmwYo8FkVkD1snZN/p/15Z6bhMwNp5jPJfhst4zEu6mLyxb_1ITp/edit

1. En grønn, inkluderende og skapende by

Det blå-grønne byrådets budsjett tar Trondheim i en grønnere og mer inkluderende retning. Gjennom grønne satsinger, gode rammevilkår, gründerskap og tiltak som styrker fellesskapet, vil vi gjøre Trondheim til en by som tar vare på miljøet, næringslivet og menneskene som bor her. Vi ønsker å skape en hverdag der mangfold og deltakelse er en naturlig del av byens utvikling.

Det er stramme økonomiske tider i kommunene. Dette gjør at vi må foreta tøffe prioriteringer både for drift og investeringer. Samtidig styrker vi flere tjenester gjennom innføring av valgfrihet i hjemmetjenestene og økt bruk av offentlig-privat samarbeid. Mer målrettet bruk av kommunens midler bidrar til å skjerme tjenesteproduksjonen samtidig som økonomien bringes i balanse. Byrådets budsjett er både bærekraftig og ansvarlig.

Trygg økonomisk styring

Høy prisvekst og vedvarende høye renter preger økonomien til mange innbyggere, og til Trondheim kommune. Kommunen er i en krevende økonomisk situasjon. Trygg økonomisk styring og kontroll på kommuneøkonomien er et grunnleggende gode. Dette er ikke et mål i seg selv, men gir forutsigbarhet og gode tjenester over tid. Dette gir også mulighet til å sette inn nye og gode tiltak når det trengs.

Med stram kommuneøkonomi er byrådets viktigste oppgave å skjerme de tjenestene som berører innbyggerne i størst grad. Det gjør vi gjennom en kritisk gjennomgang av alle prosjekter kommunen deltar i. I tillegg vil det nye sykefraværprosjektet, økt bruk av digitale løsninger og ny teknologi bidra til bedre utnyttelse av kommunens menneskelige og økonomiske ressurser. Byrådet vil gi enhetene i kommunen rom og trygghet til å utforske nye løsninger for å forbedre tjenestene.

Byrådet fryser eiendomsskatten på dagens nivå. På sikt skal denne reduseres. Vi skal gjennomgå alle prosjekter som belaster kommunens innbyggere gjennom kommunale avgifter. Avgiftene skal holdes så lave som mulig, samtidig som kvaliteten opprettholdes.

Høy gjeld og vedvarende høye renter gjør at vi må holde igjen på flere investeringer og revidere enkelte prosjekter. Gjennom riktige løsninger, god kostnadskontroll og utstrakt samarbeid med private aktører, skal vi få mest mulig ut av hver investerte krone. Byrådet prioriterer i vårt budsjett skoler, økt grunnbemanning på sykehjemmene, bygging av nye helse- og velferdssentre og videre utvikling av Trondheim sentrum. Gjeldsgrad ved utgangen av 2025 er beregnet til 84,2%, og 83,1% ved utgangen av 2028.

En mer inkluderende by

Kommuneøkonomien gjør at byrådet legger fram et stramt budsjett. Samtidig styrker vi de grunnleggende velferdstjenestene som leveres i kommunen. For byrådet er det viktig at tjenester tilpasses den enkeltes behov.

Vi øker bevilgningene til alternative læringsarenaer fordi vi vet det er avgjørende for mange elevers læringsevne og følelse av mestring. Her benytter vi plasser både i privat og offentlig regi, alt etter hvilket tilbud som passer den enkelte elev best. Vi innfører fritt brukervalg i hjemmetjenesten, fordi vi mener alle gode krefter må tas i bruk for å skape

best mulige tjenester for den enkelte, og fordi vi ønsker å ta den enkeltes ønsker og behov på alvor. Et tett samarbeid mellom privat og offentlig sektor, der det offentlige betaler, gir både trygghet og valgfrihet for den enkelte.

Vi legger frem et budsjett som prioriterer vår hovedoppgave innen oppvekst og utdanning: å skape inkluderende og likeverdige oppvekstvilkår. Vi vil bidra til å gi barn og unge grunnleggende ferdigheter og en trygg barndom og oppvekst som styrker dem i et senere voksenliv. Med innføring av ny helhetlig modell for inkluderende praksis, skal dette arbeidet intensiveres. Målet er å utvikle en inkluderende og likeverdig praksis hvor alle barn opplever sosial tilhørighet og får et pedagogisk tilbud tilpasset egne behov og forutsetninger – uavhengig av hvilken barnehage eller skole de går på.

Trondheim kommune skal tilby tjenester som gir mulighet for verdige og selvstendige liv. I en inkluderende by støtter kommunen aktivt opp om dem som trenger det, med gode sosiale tjenester. For å lykkes i arbeidet med inkludering, kreves både god organisering og samarbeid med andre aktører, som frivilligheten, organisasjoner, foreninger og privat næringsliv. Mange mennesker står utenfor arbeidslivet av ulike grunner. For oss er alle innbyggere en ressurs som kan bidra – uavhengig av alder eller funksjonsnivå.

Kulturen og idretten har avgjørende betydning for bysamfunnet. Med utbyggingene i Granåsen og VM på ski virkeliggjør Trondheim kommune den største satsingen på idrettsområdet noensinne. Anlegget skal ivaretas som et hverdagsanlegg til glede for byen i mange år framover. I tillegg vil byrådet fortsette arbeidet med å gjøre marka og nærområdene tilgjengelige for utfoldelse og naturopplevelser.

Alle skal ha mulighet til å drive med kultur og idrett og ha et aktivt friluftsliv. Dette gir mening, mestring og god helse. Ved å styrke kulturlivets forutsetninger, gjør vi byen mer attraktiv å bo og leve i. Kreative næringer bidrar dessuten til verdiskapning og mangfold. Byrådet vil gjennomføre et kulturløft de kommende årene. Dette skal styrke Trondheim som by, og gjøre det enda mer givende å være trondhjemmer.

En grønnere og mer innovativ by

Trondheim kommune skal være et fyrtårn for grønn omstilling. Innkjøpsmakten er blant våre viktigste verktøy. Ved å satse på offentlige anskaffelser og bruke disse strategisk, skal byrådet kombinere målrettede tiltak innen bærekraft og innovasjon med et godt samarbeid med næringslivet. Trondheim er Norges teknologihovedstad. Samarbeidet mellom kommunen, studentsamskipnaden og NTNU skal styrkes for å realisere målsetting om å bli Nordens beste studieby.

Vår fremste styrke er vårt fremragende forsknings- og kunnskapsmiljø, og vårt fremoverlente næringsliv. Disse kunnskapsmiljøene skal være motoren for grønn omstilling i eksisterende næringsliv og sikre vekst blant innovative bedrifter. Tett samarbeid mellom næringslivet og kommunen er avgjørende for bærekraftig verdiskapning og fremtidsrettede arbeidsplasser i årene som kommer.

Effektive kollektivløsninger skal bidra til å redusere biltrafikken med 20 prosent inn mot 2030. Vi trapper opp arbeidet med gjenbruk, ombruk og bedre utnyttelse av ressurser. Vi styrker arbeidet med utskifting og oppgradering til en mer klimavennlig maskinpark. Vi

bruker våre formålsbygg til å teste nye løsninger for en grønnere by.

Trondheim er en kommune i vekst. Flere innbyggere gir tilgang på nødvendig arbeidskraft og økte skatteinntekter. Det skal være attraktivt for alle å bo og etablere seg i Trondheim. Byrådet styrker bevilgningene til lekeplasser, parker, torg og badeplasser. Det gir god tilgang på rekreasjonsmuligheter og grøntområder for hele byen, og bereder grunnen til aktive liv og god folkehelse.

Byrådet legger med dette fram sitt forslag til budsjett for 2025 og økonomiplan 2025-2028.

Foto: Terese Samuelson

2. Klimabudsjett

2.1. Innledning

Trondheim kommune har over flere bystyreperioder satset på klimaomstilling. I 2023 kom Trondheim, for andre år på rad, på CDPs “A-liste” for kommunens klimaarbeid. Dette er en anerkjennelse av byer som har et transparent og proaktivt arbeid mot klimaendringer. Bystyret som ble valgt høsten 2023 vedtok ny kommunedelplan for energi og klima tidlig i 2024. Byrådet har gjennom byrådserklæringen forpliktet seg til å følge opp de fire klimaløftene og målet om klimanøytralitet i 2030.

“Klimaløftene” bygger videre på målene i kommuneplanens samfunnsdel, og viser hvordan Trondheim skal bli en klimanøytral by, med utslippskutt og energismarte og sirkulære løsninger. Arbeidet for å gjøre Trondheim klimanøytral forsterkes gjennom EUs samfunnsoppdrag for 112 klimanøytrale byer. Høsten 2024 har Trondheim kommune levert sin første klimakontrakt til EU om arbeidet for å oppnå klimanøytralitet innen 2030.

Klimakontrakten er ikke juridisk bindende. Den er et omstillingsverktøy med tilhørende handlingsplan og investeringsplan. Flere næringsaktører og andre aktører i samfunnet har signert støtteerklæringer. Trondheims klimaomstilling gjelder for hele byen, ikke bare Trondheim kommune.

Klimabudsjettet er Trondheim kommunes styringsverktøy for å gjennomføre og følge opp tiltak for å realisere målene i klimaplanen. Klimabudsjettet viser hvordan utslippene skal kuttes i budsjettperioden, og mot 2030. I tillegg er tiltak rettet mot andre mål i klimaplanen inkludert, og nytt av året er at disse er fordelt etter satsingene i *Klimaløftene*.

2.2. Trondheim kommunes klimamål

Bystyret i Trondheim vedtok fire “Klimaløfter” i Kommunedelplan for energi og klima 2024 – 2030.

Trondheim er klimanøytral 	- De direkte klimagassutslippene i byen kuttes minst 80 prosent til 2030, sammenlignet med 2009, og byen blir utslippsfri til 2050. - Økt naturlig karbonopptak og industriell karbonfangst og -lagring bidrar til at byen er klimanøytral i 2030, og blir klimapositiv til 2050. - Vi kutter vår del av klimafotavtrykket for å nå 1,5-gradersmålet.
Trondheim er energismart 	- Sammen bruker vi våre fornybare energiresurser best mulig. - All fossil energi som kan fases ut, er faset ut, for å nå målet om 80 prosent kutt i direkte klimagassutslipp til 2030. - Energiressurser utnyttes smart og fleksibelt, for å sikre nok energi og effekt til klimaomstillingen og samtidig begrense tapet av natur. - Alle har en stabil og sikker tilgang på energi og effekt til en overkommelig pris, og som gir rom for befolkningsvekst og næringsutvikling. - Kommunen tilrettelegger areal for energinfrastruktur som er nødvendig for det grønne skiftet.
Trondheim er sirkulær 	- Vi tar vare på det vi har og begrenser ressursbruken til planetens tåleevne. - Sirkulære og delte løsninger er normen i 2030. - Avfallet håndteres på en klima- og miljøvennlig måte, der ressurser holdes i omløp så lenge som mulig.

Trondheim er klimarobust

- Natur- og byområdene våre er klare for å tåle klimaendringer, og vi har beredskap for ekstreme hendelser.
- Befolkningen står samlet mot klimaendringene i en rettferdig energi- og klimaomstilling, som fremmer folkehelse og fellesskap.
- Lokal verdiskaping og sysselsetting øker gjennom energi- og klimaomstillingen.

2.3. Tiltak

Tiltakene i klimabudsjett er fra og med HØP 2025-2028 sortert etter klimaløftene. Merk at tiltak rettet mot indirekte klimagassutslipp er tatt inn under sirkularitet.

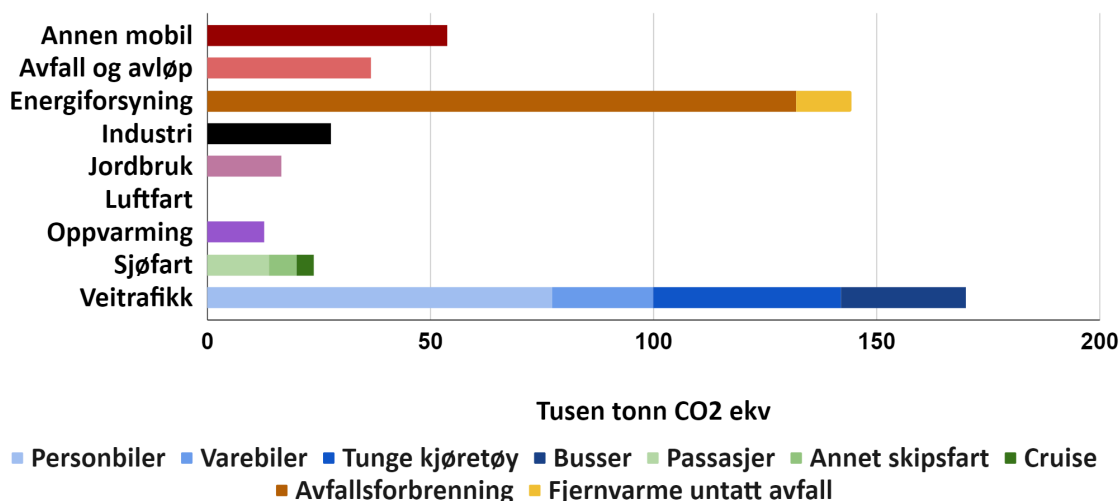
Tiltak: Klimanøytral

Klimaløftene legger opp til minimum 80 prosent reduksjon i klimagassutslippene innen 2030. Utslippsreduksjonen måles i forhold til nivået i 2009. I tillegg skal utslippene som er igjen kompenseres for gjennom opptak av CO₂ fra atmosfæren.

Status for klimagassutslipp i Trondheim

Klimagassutslippene i Trondheim var på cirka 500 tusen tonn CO₂ ekvivalenter i 2022¹. Omkring tre-fjerdedeler stammer fra veitrafikk, annen mobil forbrening (anleggsmaskiner mm.) og energiforsyning (fjernvarmeproduksjon). Utslippene er fordelt på sektorene vist i Figur 2.3.1, og videre fordelt på ulike kilder.

2.3.1. Klimagassutslipp i Trondheim 2022, etter sektor og kilde (Miljødirektoratet 2023)

Utslippene har gått ned fra cirka 600 tusen tonn CO₂-ekvivalenter i 2009. Dette hovedsakelig på grunn av reduserte utslipp innenfor veitrafikk og utfasing av oljefyring. Reduksjonstempoet må trappes opp for å nå målet om klimanøytralitet innen 2030. For mer informasjon om klimagassutslipp i Trondheim, se "fagnotat om klimabudsjett 2025".

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/?area=705§or=-2>

Utslippsrammen og forslag til vedtak

Utslippsrammen er kjernen i klimabudsjettet. Utslippsrammen beskriver tre ulike scenarier for utvikling i klimagassutslipp i Trondheim:

Referansebanen er et scenario for hva som vil skje framover dersom det ikke gjennomføres flere tiltak. Referansebanen er hovedsakelig basert på iverksatt nasjonal politikk. Utslippsreduksjoner som skapes gjennom nye tiltak er beregnet opp mot denne referansebanen.

Tiltaksbanen viser hvordan tiltakene er omtalt i klimabudsjettets tabell 2.3.3 og vil bidra til å redusere klimagassutslippene i økonomiplanperioden. Det er disse tiltakene som vil redusere direkte klimagassutslipp i Trondheim, og som Trondheim kommune har beregnet målbar effekt av. Tiltaksbanen beregnes årlig ved å trekke den samlede effekt av klimatiltakene i tabell 2.3.3 fra utslippsnivået i referansebanen.

Målbanen er et scenario basert på bystyrets mål for utslippsreduksjoner i 2023 og 2030. Utslippsmålene ligger til grunn for denne utslippsbanen, i kombinasjon med scenarier for utvikling innenfor de ulike utslippssektorene. På denne måten utgjør målbanen et årlig utslippstak for de samlede klimagassutslippene i økonomiplanperioden og videre fram til 2030.

2.3.2. Utslippsrammen for budsjettperioden

		2025	2026	2027	2028
Referansebanen	- tonn CO ₂ ekv	463 298	454 819	448 930	442 560
	- Prosent ift. 2009	21%	22%	23%	24%
Tiltaksbanen	- tonn CO ₂ ekv	406 355	397 155	388 195	379 076
	- Prosent ift. 2009	31%	32%	34%	35%
Målbanen	- tonn CO ₂ ekv	352 262	323 341	294 419	265 497
	- Prosent ift. 2009	40%	45%	50%	55%
Utslippsgapet	- tonn CO ₂ ekv	54 093	73 814	93 776	113 579
	- Prosent	9%	13%	16%	19%

Grunnlaget for utslippsberegningene er usikkert, og utviklingen vil mest sannsynlig avvike fra scenariene beskrevet i dette budsjettet. Utslippsrammen er likevel et viktig rammeverk for å kunne jobbe målrettet med klimatiltak i Trondheim framover.

Byrådet foreslår at bystyret slutter seg til utslippsrammen oppgitt i tabell 2.3.2. Trondheim kommune skal samarbeide sammen med andre aktører slik at utviklingen i klimagassutslippene blir i tråd med målbanen og ikke referansebanen. Videre foreslår byrådet at bystyret slutter seg til tiltakene i tabellene 2.3.3, 2.3.5, 2.3.6 og 2.3.7.

2.3.3. Tiltak klimanøytralitet²

Utslippssektor/tiltak	ID	2025	2026	2027	2028	Ansvarlig
Veitrafikk						
Fossilfrie bybusser	K1	11 400	11 400	11 400	11 400	MoSe*, AtB
Utfasing av fossilt drivstoff i kommunens kjøretøypark	K2	600	800	900	1 000	TB, Alle
Utslippsfrie drosjer fra og med 2025	K3	2 200	2 500	2 500	2 500	KME*, TrFK
Kommunale innkjøpskrav til transporttjenester	K4	1 200	1 100	1 600	1 500	IT
20 prosent reduksjon i personbiltrafikk	K5	5 600	7 000	7 800	8 100	MoSe*, AtB
Tilrettelegging for utslippsfri personbiler	K6	- Ikke beregnet	-			
Etablering av bildelingsplasser	K7	- Ikke beregnet	-			MoSe
Kraftig økning i sykkeltrafikk	K8	- Ikke beregnet	-			MoSe
Tilrettelegging for miljøvennlige jobbreiser i Trondheim	K9	- Ikke beregnet	-			MoSe
Tilrettelegging for nullutslipps/biogass vare- og nyttetransport (KM)	K10	- Ikke beregnet	-			KME*
Sjøfart						
Fossile og utslippsfrie hurtigbåter og ferger	K11	5 300	5 200	5 100	5 000	KME*, AtB
Landstrøm på Brattøra	K12	1 200	1 500	1 900	2 300	KME*, Trondheim havn
Annen mobil forbrenning						
Fossil- og utslippsfrie bygge- og anleggsplass i kommunens egne investeringsprosjekter	K13	4 200	4 200	4 300	4 300	KT, TE
Fossil- og utslippsfrie anleggsplasser i Miljøpakkens prosjekter	K14	600	800	900	1 100	MOS*, partene i Miljøpakken
Tilrettelegging for fossil- og utslippsfri bygg og anleggsdrift i bysamfunnet	K15	- Ikke beregnet	-			KME*
Energiforsyning						
Utfasing av fossil olje og gass fra fjernvarmeforsyning	K16	24 600	23 100	24 300	26 300	KME*, Statkraft Varme
SUM UTSLIPPSREDUKSJONER I BUDSJETTPERIODEN		56 900	57 700	60 700	63 500	

² Forkortelser: MoSe - Mobilitet- og samferdselsenhet, TB - Trondheim bydrift, KME - Klima- og miljøenheten, KT - kommunalteknikk, TE - Trondheim eiendom, IT - innkjøpstjenesten. * indikerer kun rapporteringsansvar

Utfyllende beskrivelse av tiltakene i tabell 2.3.3

K1 Fossilfrie busser

Fram til 2018 sto busstrafikken for cirka 15 prosent av klimagassutslippene fra veitrafikk i Trondheim. I 2019 ble det innført en ny rutestruktur for bussene i regionen hvor cirka 50 prosent av bussene gikk på HVO (biodiesel), og resten på enten biogass eller elektrisitet. Som følge av nye nasjonale regler fra 2020 teller ikke biodiesel, solgt over omsetningskravet, som utslippskutt uten en egen avtale med drivstoffleverandør. Det er krevende å få til lokale avtaler, uten en nasjonal ordning. I tillegg har kostnaden for dette tiltaket økt betraktelig. I Trondheim har bybussene, som tidligere benyttet HVO, gått over til vanlig fossil diesel, og utslippsreduksjonen fra dette tiltaket er redusert tilsvarende.

K2 Utfasing av fossile drivstoff i kommunens kjøretøypark

Anskaffelse av nye kjøretøy og maskiner i Trondheim kommune skal skje i henhold til drivstoffpyramiden, der nullutslipp og biogass prioriteres. I 2030 skal hele kommunens kjøretøypark være utslippsfri eller kjøre på biogass.

K3 Utslippsfrie drosjer fra og med 2025

Miljøkravene, vedtatt i fylkestinget i mai 2021, og tilhørende forskrift, setter krav til at drosjer i Trøndelag skal være nullutslippskjøretøy innen 1. juli 2025.

K4 Kommunale innkjøpskrav til transporttjenester

Trondheim kommune har vedtatt (sak i formannskap 245/22) at alle som leverer transporttjenester til Trondheim kommune må gjøre dette med nullutslipps- eller biogassdrevne kjøretøy. Kravene gjelder for mindre kjøretøy fra 2025 og for tyngre kjøretøy fra 2027.

K5 20 prosent reduksjon i personbiltrafikk

Bystyret har vedtatt at personbiltrafikken i Trondheim skal reduseres med 20 prosent. Dette målet ligger til grunn for Trondheims kommunes mobilitetsstrategi. Reduksjonen er lagt inn i klimabudsjettet som en gradvis reduksjon fram til 2030.

K6 Tilrettelegging for utslippsfrie personbiler

En raskere overgang til nullutslippskjøretøy krever lokale insentiver og utbygging av ladeinfrastruktur. I Trondheim gjelder følgende:

- Trondheim kommune arbeider for å etablere lading i boligsoner
- lavere bomtakster for elbil

K7 Etablering av bildelingsplasser

Bildeling kan bidra til at bruk av privatbilen reduseres. En lokal forskrift for bildeling i Trondheim ble vedtatt høsten 2020. Trondheim kommune vil i budsjettperioden jobbe for å legge til rette for etablering av 300 bildelingsplasser, med vekt på plasser for nullutslippsbiler. Det vurderes fortløpende å øke muligheten for å utvide bildelingsplasser til mobilitetspunkter.

K8 Kraftig økning i sykkeltrafikk

Målet er at antall reiser med sykkel i Trondheim dobles. En del av sykkelreisene vil erstatte bilreiser, og på den måten reduseres klimagassutslippene. Sykkelstrategiens virkemidler

er gode fysiske anlegg, god drift - inkludert vinterdrift - og godt vedlikehold, god kommunikasjon og sykkelvennlig arealbruk.

K9 Tilrettelegging for miljøvennlige jobbreiser i Trondheim

Gjennom prosjektet "HjemJobbHjem" tilbyr Miljøpakken og AtB blant annet gratis sykkelservice og rabatterte kollektivbilletter til bedrifter. Trondheim kommune vil arbeide for redusert bruk av privatbil i vår egen virksomhet gjennom å redusere parkeringstilbudet ved kommunale enheter, samtidig som andre mobilitetstilbud styrkes.

K10 Tilrettelegging for nullutslipps/biogass vare- og nyttetransport

Overgangen til fornybare drivstoff for vare- og nyttetransport krever utbygging av infrastruktur for lading og fylling av ulike drivstofftyper.

Energistasjoner tilbyr flere typer fornybart drivstoff på samme sted. Trondheim kommune arbeider videre med å identifisere arealer som har de riktige egenskapene, slik at de kan settes av til energistasjoner og knutepunkt for bylogistikk.

Dette er en oppfølging av analysen "Infrastruktur for alternative drivstoff i Trondheimsområdet" (2020) og "Lokaliseringsmuligheter for energistasjoner og knutepunkt for bylogistikk" (2021).

Det er innført differensierte bomtakster i Trondheim, med nulltakst for el-varebiler og tunge kjøretøy som kjører på biogass, eller på annen måte er nullutslippskjøretøy

Trondheim kommune arbeider med tilrettelegging for et grønt skifte i bylogistikken - se formannskapssak 76/23

K11 Fossile og utslippsfrie hurtigbåter og ferger

En stor andel av klimagassutslippene fra sjøfart, innenfor Trondheims kommunegrenser, kommer fra kollektivtransport som ferger og hurtigbåter. Utslippsreduksjonene fra dette tiltaket kommer fra innføringen av hybride ferger på strekningen Flakk-Rørvik i 2019, og innføring av nullutslippsløsninger på hurtigbåstrekningene mellom Trondheim og Vanvikan, Kristiansund og Brekstad i 2024.

K12 Landstrøm på Brattøra

Landstrømsanlegget på Pir 1 på Brattøra vil redusere klimagassutslippene fra Hurtigruta og Havilas totalt 11 skip mens de ligger ved kai. Landstrømsanlegget er beregnet til å kunne benyttes i 97 prosent av tiden skipene ligger ved kai. Landstrømsanlegget som er etablert på Pir 2 skal serve brønnbåter, kystvaktskip, slepebåter og ferger.

K13 Fossil- og utslippsfrie bygge- og anleggsplasser i kommunens egne investeringsprosjekter

Omtrent en tiel av klimagassutslippene i Trondheim kommer fra anleggsmaskiner og annet materiell som bruker avgiftsfri diesel. Formannskapet har vedtatt at kommunens bygg- og anleggsvirksomhet (PS 305/20) skal være utslippsfri innen 2025. Dette betinger at Trondheim kommune som byggherre i stadig større grad stiller krav om utslippsfri drift av anleggsplasser.

K14 Fossil- og utslippsfrie anleggsplasser i Miljøpakkens prosjekter

Investeringer i vei, sykkelveier og gangveier fører til store klimagassutslipp fra anleggsmaskiner i byggefasen. Miljøpakkens prosjekter kan bidra til å redusere utslipp fra bygg- og anleggssektoren ved å stille krav om fossilfri byggeplass, og gjennom å legge til rette for raskere overgang til fullstendig utslippsfrie løsninger.

K15 Tilrettelegging for fossil- og utslippsfri bygg og anleggsdrift i bysamfunnet

Trondheim kommune har sluttet seg til ambisjonen om at hele byens bygg- og anleggsvirksomhet skal være utslippsfri innen 2030 (sak i formannskap 305/20). Dette forutsetter endring i nasjonalt regelverk, men kommunen kan også tilrettelegge for dette på andre måter:

- Utslippsfrie bygg- og anleggsplasser vil kreve tilgjengelig strøm og økt effekt. Samarbeid med Tensio vil gi oversikt over hvor det er tilgjengelig effekt i dag, og hvor det vil bli behov på sikt.
- Bruk av mobile hurtiglader for elektriske anleggsmaskiner som normallader på natten, er et avbøtende tiltak for å øke effekten. Med støtte fra Miljødirektoratet brukes mobile hurtiglader i flere av kommunens prosjekter.
- Arbeidet opp mot nasjonale myndigheter for å tydeliggjøre kommunenes behov for å kunne stille klimakrav med hjemmel i nasjonalt lovverk videreføres.

K16 Utfasing av fossil olje og gass fra fjernvarmeforsyning

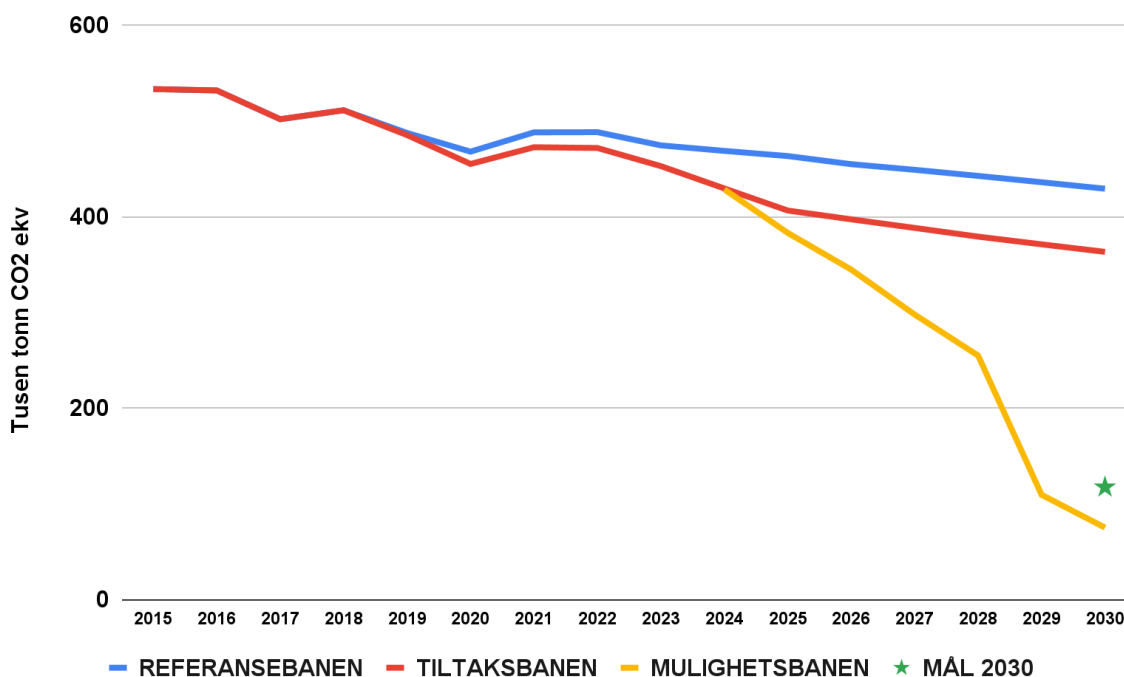
Spillvarme fra avfallsforbrenning (sluttbehandling av restavfall) utgjør hovedforsyningen av energi i fjernvarmesystemet i Trondheim (cirka 70 prosent). Det er spesielt behov for andre energikilder i vinterhalvåret i ekstra belastede perioder og til beredskapsformål. Per i dag brukes det fortsatt fossil energi til dette formålet – spesielt LPG (flytende petroleumsgass).

Utslippsreduksjoner mot 2030

Trondheim kommune arbeider aktivt for å identifisere nye klimatiltak og virkemidler, og for å øke handlingsrommet slik at tiltakene kan gjennomføres. Utredninger viser at det er et stort potensial for å oppnå ytterligere utslippsreduksjoner i perioden fram mot 2030. I figur 2.3.4 vises både referansebanen, tiltaksbanen (effekt av tiltak allerede vedtatt i klimabudsjettet) og en "mulighetsbane".

Mulighetsbanen består av den samlede effekten av tiltakene utredet av CICERO Senter for klimaforskning og Transportøkonomisk Institutt på oppdrag av Trondheim kommune. Dette ble utført i forbindelse med utarbeidelsen av energi- og klimaplan 2024-2030. Her inkluderes effekten av tiltak som allerede er iverksatt - og som vises i tiltaksbanen, og andre tiltak som ennå ikke er iverksatt.

2.3.4. Klimagassutslipp i Trondheim fra 2015 - referansebanen, tiltaksbanen og mulighetsbanen

Noen av de viktigste tiltakene i mulighetsbanen er:

Karbonfangst på avfallsforbrenning. Fjernvarme er en viktig energikilde i Trondheim og leverer cirka 30 prosent av byens varmebehov. Samtidig er produksjonsanlegget på Tiller Trondheims største punktutslipp av klimagasser. Statkraft varme arbeider aktivt med planlegging av et CO₂-fangstanlegg, og det er inngått en samarbeidsavtale mellom Trondheim kommune og Statkraft Varme om dette. Anlegget vil fange fossile og ikke-fossile klimagasser og bidra med utslippskutt og såkalte negative utslipp. Utslippskuttet er estimert til å ligge på cirka 90.000 tonn CO₂-ekvivalenter årlig. Dette tilsvarer 90 prosent av utslippene fra alle personbiler og varebiler i Trondheim i løpet av et år. Hindringer for gjennomføring av tiltaket er blant annet investeringskostnader, logistikk for frakt av CO₂ til et permanent lager i Nordsjøen og etablering av en lønnsom forretningsmodell for CO₂-fangst i avfallsbransjen.

Utslippsfrie anleggsmaskiner. Ikke-veigående maskiner - alt fra snøscootere til gravemaskiner - står for cirka en tidel av klimagassutslippene i Trondheim. Trondheim kommune stiller krav om fossilfri bygg- og anleggsplass i sine investeringsprosjekter, men mangler lovhjemmel til å stille tilsvarende krav til private utbyggere. Et forslag om å gi kommunene hjemmel etter forurensningsloven til å stille slike krav har vært på høring i 2024. Om alle anleggsmaskiner, og andre maskiner som går på avgiftsfri diesel, ble byttet ut med utslippsfrie alternativer, ville dette kuttet cirka 62.000 tonn CO₂-ekvivalenter årlig innen 2030.

Nullutslippssoner. Norske byer er verdensledende når det gjelder overgangen til nullutslippskjøretøy. Likevel går fortsatt de fleste kjøretøy på diesel eller bensin. Innføring av en eller flere nullutslippssoner - områder der det kun er lov å kjøre med nullutslippskjøretøy - ville økt utskiftingstakten betraktelig. Per i dag er ikke hjemmel til å innføre slike soner som er delegert fra staten til kommunene Statens vegvesen har konkludert at innføring av nullutslippssoner krever lovendring. Trondheim kommune har utredet mulig innføring av nullutslippssoner, og konkludert med at det er innenfor næringstransport det er mest naturlig å begynne når hjemmelen eventuelt kommer på plass. Innføring av nullutslippssoner innenfor hele veitrafikken har et potensiale til å kutte utslipp med cirka 72.000 tonn CO₂-ekvivalenter per år innen 2030.

Utslippsfrie bybusser. Trondheim var tidlig ute med innføring av et fossilfritt busstilbud i 2019. Endringer i regelverket for bruk av biodiesel førte imidlertid til at cirka halvparten av bybussene måtte tilbake til vanlig fossil diesel i 2020. Arbeidet med å planlegge mobilitetsanbudet, som vil gjelde for bussene fra og med 2029, kom i gang i 2023. I dag gjelder nasjonale krav om at alle bybusser fra og med 2025 skal være utslippsfrie. Hinder for gjennomføring av dette tiltaket er tomt til depotlading, tilgang til tilstrekkelig effekt til lading av elektriske busser og anskaffelser av bussmateriell som er egnet til Trondheims topografi med lange og bratte bakker mellom Midtbyen og Tiller. Gjennomføring av dette tiltaket er beregnet til å kutte utslipp med 14.000 tonn CO₂-ekvivalenter per år fra 2029.

Tiltakene i mulighetsbanen er beskrevet i nærmere detalj i vedlegg til klimabudsjettet.

Tiltak: Energismart

Målet om 80 % reduksjon av klimagassutslipp innen 2030 innebærer i praksis en tilnærmet slutt på bruk av fossil energi i Trondheim. Samtidig krever den grønne omstillingen store mengder elektrisk energi og effekt. For å få til dette må vi bruke energien smart, effektivt og riktig og i rett form, på rett tid, på rett sted og til rettferdig pris. Et avgjørende tiltak i klimabudsjett 2025 er derfor **en analyse av byens el- og fjernvarmenett**, for å kunne se hvilken type energi som skal brukes hvor og når. Energianalysen er under arbeid og vil vise status på dagens energibruk, i tillegg vil analysen utarbeide scenarioer for å kunne ta helhetlige beslutninger rundt effekten av fremtidig energibruk.

Trondheim kommune har en satsing på **ENØK** for å redusere eget energibruk i våre bygg. Smart energistyring, bruk av ny teknologi og kompetanseheving er avgjørende tiltak.

Trondheim kommune viderefører satsingen på **solenergi** på kommunens formålsbygg. Solceller er allerede montert på 20 av kommunens bygg. Ytterligere utbygging vil sikre større tilgang på fornybar energi.

2.3.5. *Tiltak energismart*³

Tiltak	ID Beskrivelse	Ansvarlig
Energianalyse	E1 Analyse av byens el- og fjernvarmenett, for hensiktsmessig utnyttning og tilrettelegging for ENØK-tiltak, fornybar energiproduksjon og grønn verdiskaping i energisystemene.	KME
ENØK i formålsbygg	E2 Fortsatt reduksjon i energiforbruk i driftsfasen: - oppgradering av teknisk anlegg - ta i bruk ny teknologi - bedre styring og overvåking av energibruk - kompetanse og opplæring	TE
Solenergi i kommunens formålsbygg	E3 Solcelleanlegg på nye og eksisterende bygg med gode forhold for effektiv utnyttelse av solenergi. Ved nybygg kartlegges mulighetene også for utnyttning i byggeperioden.	TE
Testarena Trondheim Energi	E4 - Lokale energisamfunn som bidrar til reduksjon i forbruk/nettuttak - Etablere testområder og -prosjekt (go-to arenaer for utprøving av nye produkt/tjenester) - Fremme info og fakta: Landingsside med info om og tall fra prosjekt/ satsinger.	ENS

Tiltak: Sirkulær

For å redusere bruk av råvarer, avfall, klimagassutslipp og energibruk må vi gå fra en lineær til en sirkulær økonomi. Rapporten *Circularity Gap Report*⁴ viser at Norge er et av de minst sirkulære landene i Europa. 2,4 prosent av ressursene i Norge går tilbake til kretsløpet. Med Trondheim kommunes tredje klimaløfte skal vi arbeide for en sirkulær økonomi der vi tar vare på ressursene og skape en sirkulær by.

Det pågår flere sirkulære satsinger i egen virksomhet. Bygg og anlegg viderefører kravet om å redusere klimaavtrykket i egne investeringsprosjekter med 30 til 40 prosent. Det skal gjennomføres minst ett kommunalt pilotprosjekt per år og materialer skal kartlegges og gjenbrukes, både i nybygg og ved riving. Gjennom egen innkjøpsmakt skal kommunen bidra til sirkulære forretningsmodeller og matsvinn i egen virksomhet skal reduseres.

For å legge til rette for sirkulære løsninger i bysamfunnet gir Trondheim kommune tilskudd til frivillige organisasjoner gjennom Klimamillionen, i tillegg til fikse-låne-dele-ordningen i samarbeid med biblioteket og ombrukssatsinger på Nyhavna. Gjennom prosjektet "Fra avfall til ressurs" skal avfallsmengden reduseres og ombruk og resirkulering styrkes, i samarbeid med næringsaktører. Trondheim kommune deltar også i prosjektene Trøndelag Ressursbankforum med mål om økt ombruk av masser og Bærekraftige anskaffelse for de vanlige byggeprosjektene, der målet er å styrke sirkulære løsninger innenfor små og mellomstore bedrifter i byggebransjen.

³ Forkortelser - KME - Klima- og miljøenheten, TE - Trondheim eiendom, ENS - Enhet for næring- og samfunnsutvikling

⁴ *Circle Economy, 2020, [Norway Circularity Gap](#)*

2.3.6. *Tiltak sirkulær*⁵

Tiltak	ID Beskrivelse	Ansvarlig
Lavere klimafotavtrykk i kommunale bygg- og anleggsprosjekter	S1 Bystyret vedtok i mars 2023 en ny miljøstrategi for bygg og anlegg (sak 24/23). I denne løftes ambisjonen for redusert klimafotavtrykk fra 30 til 40 prosent for byggeprosjekt over 40 millioner kroner. Alle prosjekt under 40 millioner kroner skal redusere klimafotavtrykket med minimum 30 prosent tilsvarende referanseverdi. Den nye strategien legger også til grunn at alle prosjekt skal bruke klimagassregnskap aktivt i alle prosjekterings- og byggefaser, og at det, sammen med andre kriterier, skal gi grunnlag for valg av løsninger.	TE, KT
Pilotprosjekter - formålsbygg	S2 Innenfor økonomiplanperioden - iverksette minst ett pilot-byggeprosjekt med fokus på følgende temaer: - nullutslippshus. - fullstendig utslippsfri byggeplass. - byggeprosjekt med en andel ombruksmaterialer. Prosjektene skal også ha høy kvalitet og god arkitektur. Trondheim kommunes forbildeprosjekter skal samtidig være en del av "Futurebuilt", "Trebyen Trondheim", og dra nytte av EU-satsingen "100 klimanøytrale byer". Hensikten med pilotene er å utvikle nye og innovative løsninger.	KT
Gjenbruk av byggematerialer i kommunale byggeprosjekter	S3 EUs rammedirektiv for avfall har krav om at 70 prosent av ikke-farlig bygg- og anleggsavfall skal materialgjenvinnes eller ombrukes. Kommunens egne strategier og planer sier også at det skal legges til rette for ombruk (Miljøstrategi for bygg og anlegg 2023-2026 og Avfallsplan for Trondheim kommune 2018-2030). - I alle bygg- og anleggsprosjekter skal bruk av gjenbruksmaterialer vurderes så tidlig som mulig. - Alle rive- og rehabiliteringsprosjekter skal gjennomføre ombrukskartlegging så tidlig som mulig. - Planlegging og prosjektering av alle nye bygg- og anleggsprosjekter skal gjennomføres slik at materialene enkelt kan demonteres for ombruk.	TE
Legge til rette for reparasjon og ombruk: - Klimamillion til frivillighet - Fikse, låne, dele på biblioteket - Gjenbrukssentralen	S4 Trondheim har som mål om at sirkulære og delte løsninger er normen i 2030. Dette følges opp gjennom satsingen fikse-låne-dele på biblioteket. I tillegg deltar kommunen aktivt i satsingen og utviklingen av BrukOm og Sirkellaget på Nyhavna. Tilskudd til aktiviteter som fremmer ombruk og gjenbruk inngår i tilskuddsordningen Klimamillionen.	KME
Reduksjon i matsvinn	S5 Bystyret har vedtatt mål om å redusere matsvinn i Trondheim med 50 prosent. Dette vil bidra til å redusere Trondheims klimafotavtrykk, og bedre ressursutnyttelsen.	ENS
Klimakrav i kommunens anskaffelser	S6 Kommunen bruker innkjøpsmakten som strategisk verktøy, for å redusere eget klimafotavtrykk og påvirke kommunens leverandører til å gjennomføre klimatiltak i deres virksomheter og verdikjeder. Et eksempel på dette er	IT

⁵ TE - Trondheim eiendom, KT - kommunalteknikk, KME - Klima og miljøenheten, ENS - Enhet for næring og samfunnsutvikling, IT - Innkjøpstjenesten, BPK - Byplankontoret, EKA - enhet for kart og arkitektur

	klimakrav til transporttjenester (tiltak K4) og flere tiltak knyttet til Trondheim kommunes bygg- og anleggsprosjekter (tiltak S1-S3 for eksempel).		
Klimavennlig byplanlegging og nullutslippsområder	S7	Nyhavna og Sluppen er planlagt som nullutslippsområder. BPK Kommunedelplan for Sluppen krever at Klimanorm for Sluppen skal benyttes ved utarbeidelse av reguleringsplaner. Kvalitetsprogram for Nyhavna sier at Nyhavna skal bygges som en nullutslippsbydel med bærekraftig ressursbruk. Både private utbyggere og kommunen skal følge opp planene. For kommunen er det viktig å bygge kompetanse hos saksbehandlere. Klimabudsjettet finansierer klimarådgivere. Sentralt i økonomiplanperioden blir intern opplæring og utvikling av saksbehandlingsmaler og -rutiner, både for nullutslippsområdene og kravene som skal gjelde alle.	BPK
Trøndelag ressursbankforum	S8	Hensikten med prosjektet er å få fart i omstilling til en mer bærekraftig massehåndtering i utbyggingsprosjekt i Trondheim	ENS
Fra avfall til ressurs	S9	Målet er å redusere avfallsmengden, oppnå ombruk, resirkulering og sirkulær økonomi i en betydelig større grad enn i dag. Områdene det fokuseres på i første omgang er sirkulære verdikjeder for plast, tekstiler, byggematerialer og bioressurser. Underprosjektene skjer i tett dialog med TRV-gruppen og bør også omfatte forskning og bruk av ny teknologi som til slutt fører til nye arbeidsplasser i kommunen.	ENS
FutureBuilt	S10	Trondheim kommune har fått Klimasats-midler til en 3-årig pilotering av FutureBuilt-programmet. FutureBuilt er et innovasjonsprogram og utstillingsvindu for de mest ambisiøse aktørene i byggenæringen. Visjonen er å vise at det er mulig å utvikle den bærekraftige og attraktive nullutslippsbyen.	EKA

Tiltak: Klimarobust

Klimaendringene krever at vi forvalter og planlegger annerledes enn tidligere. I klimaløftet "Klimarobust" synliggjøres behovet for å gjøre Trondheim i stand til å tåle de fysiske klimaendringene som kommer. Planen beskriver også arbeidet for å styrke forutsetninger til alle i bysamfunnet til å delta i og dra nytte av klimaomstillingen. Trondheim kommunes klimatilpasningsplan setter søkelyset på fysisk klimarisiko, og hvordan vi skal styrke beredskapen for kommende ekstremvær.

En del av beredskapen er også å sørge for matsikkerhet og et klimavennlig landbruk, og disse av er viktige temaer i Landbruksplan for Trondheim 2024-2034. Et grunnleggende tiltak for å både styrke klimatilpasning og naturlig karbonopptak er å ta vare på eksisterende naturområder, og restaurere gamle. Dette skal følges opp gjennom Kommunedelplan for naturmangfold. Arealnøytralitet er et av hovedgrepene i forslag til kommuneplanens arealdel. For at den grønne omstillingen skal lykkes kan vi imidlertid ikke fokusere på fysiske tiltak alene; omstillingen må være rettferdig og inkluderende og dermed bidra til sosial bærekraft. Kraftfull og effektiv klimakommunikasjon er et viktig tiltak i denne sammenheng. I sosial bærekraft ligger også satsingen på grønn konkurransekraft og oppfølging av handlingsprogram for bærekraftig verdiskapning, som

betinginger tett samarbeid mellom offentlig sektor, næringsliv, kunnskapsmiljø og innbyggere.

2.3.7. Tiltak klimarobust⁶

Tiltak	Nr Beskrivelse	Ansvarlig
Rettferdig klimaomstilling - utredning	R1 Klimaomstillingen bør være inkluderende og rettferdig. Alle må delta hvis vi skal nå våre klimamål. Lavinntektsgrupper og andre utsatte grupper har ikke like gode forutsetninger som andre, til å håndtere negative effekter av klimaendringer. Tiltaket handler om å få et bedre kunnskapsgrunnlag for hvordan en "rettferdig" klimaomstilling kan gjennomføres i Trondheim. Et aktuelt temaområde er å vurdere hvordan tilskuddsordninger på klima- og energiområdet kan legge til rette for bedre å nå de aktørene som har størst behov for disse. Stavanger og Bergen har for eksempel startet med å teste ut behovsprøvde tilskuddsordninger på energiområdet.	KME
Klimakommunikasjon med fokus på atferdsendring	R2 Klimakommunikasjon er viktig for å mobilisere og skape aksept og legitimitet for nødvendige endringer mot en fremtidsrettet klimavennlig storby. Det arbeides etter et årshjul med klima- og miljøarrangementer, hvor det blir vektlagt at klima- og naturkrisen henger tett sammen, og må løses i sammenheng.	KME
Klimavennlig landbruk	R3 Landbruksplanen er en næringsplan for det lokale landbruket i kommunen. Planen inneholder også forslag til tiltak som skal bidra til å motivere bønder til klimaomstilling (kutte utslipp, karbonbinding, produsere fornybar energi, klimatilpasning).	KME
Gjennomføring av handlingsdelen til temaplan for klimatilpasning	R4 Klimatilpasningsplanen inneholder en rekke tiltak for å nå målet om at Trondheim er robust for å møte framtidige klimaendringer	KME
Naturrestaurering som styrker karbonopptak og klimatilpasning	R5 Et grunnleggende tiltak for å styrke både klimatilpasning og naturlig karbonopptak er å ta vare på eksisterende naturområder, og restaurere gamle.	KME
Kunnskap og innovasjon for klimanøytrale Trondheim	R6 Trondheim kommune er initiativtaker for partnerskapet Universitetskommunen TRD3.0, har en samarbeidsavtale med SINTEF med fokus på klima, miljø og sirkulærøkonomi og deltar aktivt i diverse FoU-prosjekter. Tett dialog og samarbeid mellom kommunen og FoU-aktører bidrar til en klimanøytral by.	KME
Samarbeid som øker grønn konkurransekraft	R7 Trondheims klimaomstilling vil også bidra til grønn verdiskaping og sysselsetting. Trondheim kommune skal etablere Trondheims grønne giv for å styrke partnerskap med næringslivet. Her vil det også legges vekt på finans og investering. Trondheim	KME/ENS

⁶ Forkortelser: KME - klima- og miljøenheten, ENS - enhet for næring og samfunnsutvikling

	kommune ønsker å satse på kompetanseløft og samhandling både i egen organisasjon og med samarbeidspartnere.	
Pilotprosjekt om implementering av karbonfangst på Tiller	R8 Et prosjektsamarbeid mellom Trondheim kommune og Statkraft Varme om å skape sosial og politisk aksept samt utvikle bærekraftige forretningsmodeller for karbonfangst- og lagring (ofte forkortet CCS) på byens avfallsforbrenningsanlegg; som et viktig steg for å oppnå en klimanøytral by innen 2030. Prosjektet er valgt ut og tildeles midler fra NetZeroCities Pilot Cities Programme.	KME

Finansiering og rapportering

Måloppnåelse for klimaaløftene vil rapporteres på som en del av årsberetningen for 2024. Status for tiltakene i klimabudsjettet vil som tidligere presenteres i et eget vedlegg til økonomirapportering. Det er byrådene for hver sektor som er ansvarlig for rapportering fra de ansvarlige enhetene.

Under følger en oversikt over finansiering av klimatiltak og -investeringer som foreslås for økonomiplanperioden. Det er viktig å merke seg at dette kun omhandler de tiltakene som Trondheim kommune har regi over. Siden klimabudsjettet inneholder flere tiltak som andre aktører enn Trondheim kommune er ansvarlige for, vil disse naturlig nok ikke fremkomme her. Dette innebærer at tabell 2.3.8 ikke viser en fullverdig oversikt over finansiering for alle tiltakene i klimabudsjettet. Tallene viser kun finansiering for de tilfeller hvor selve tiltaket i sin helhet er et klimatiltak. Alle bevilgninger ligger i andre kapitler under de respektive tjenesteområdene.

Det foregår en rekke andre aktiviteter og gjennomføres investeringer i Trondheim kommune, hvor energi- og/ eller klimatiltak er en del av aktiviteten eller investeringen uten at denne kostnaden er presentert i tabell 2.3.8. Eksempler kan være krav om fossil- eller utslippsfrie byggeplasser, eller målet om at klimafotavtrykket til alle investeringsprosjekter i Trondheim kommune skal reduseres med minimum 40 prosent i forhold til sammenlignbare referanser i bygg og tekniske anlegg.

2.3.8. Oversikt over finansiering av drift og investering klimatiltak i økonomiplanperioden

	2025	2026	2027	2028	24-27
Klimamidler forvaltet av Klima- og miljøenheten (MNS)	29	29	29	29	116
Klimavennlig forbruk: Låne-dele-fiksesatsing bibliotekene (KIF)	0,5	0,5	0,5	0,5	2
Koordinator klimatiltak i planer, inkl KPA (BU)	1	1	1	1	4
Miljørådgivere utenfor Klima- og miljøenheten (MNS)	4	4	4	4	16
Gjenbruk av byggematerialer i kommunale byggeprosjekter (F)	5	5	5	5	20
Total finansiering drift	37	37	37	37	146
Mindre investeringer klimatiltak (MNS)	52	51	51	51	205
Energieffektivt maskinkjøp (BU)	9	9	9	9	36
Utslippfrie bygg- og anleggsplasser (MNS)	40	35	35	35	145
Klima- og enøktiltak bygg (F)	20	20	20	20	80
Total tilleggsfinansiering investering	121	115	115	115	466
SUM FINANSIERING	162	162	162	162	612

Plassering i HØP: MNS - miljø, næring og samferdsel, KIF - kultur, idrett og friluftsliv, BU - byutvikling, F- finans

Midlene som er satt av i klimabudsjettet brukes også til å hente inn ekstern finansiering. I 2024 innvilget Miljødirektoratet 16,2 millioner kroner i Klimasats-støtte til Trondheim kommune; siden 2016 har Trondheim kommune fått utdelt 84 millioner kroner i klimasatsstøtte. Det søkes regelmessig til ENOVA om støtte til utskifting av fossile kjøretøy.

Driftsmidlene forvaltet av Klima- og miljøenheten på 26 millioner kroner benyttes til å koordinere klimaarbeidet internt og eksternt, samt til tiltak som kutter utslipp og bidrar til klimaomstilling. Eksempler på sentrale satsinger er tilskuddsordninger for lading i kommunale enhetene og "klimamillionen" til organisasjoner. Midlene muliggjør også en satsing på klimakommunikasjon, nærings- og forskningssamarbeid, samt klimafaglige analyser og utredninger.

3. Levekårsbudsjett

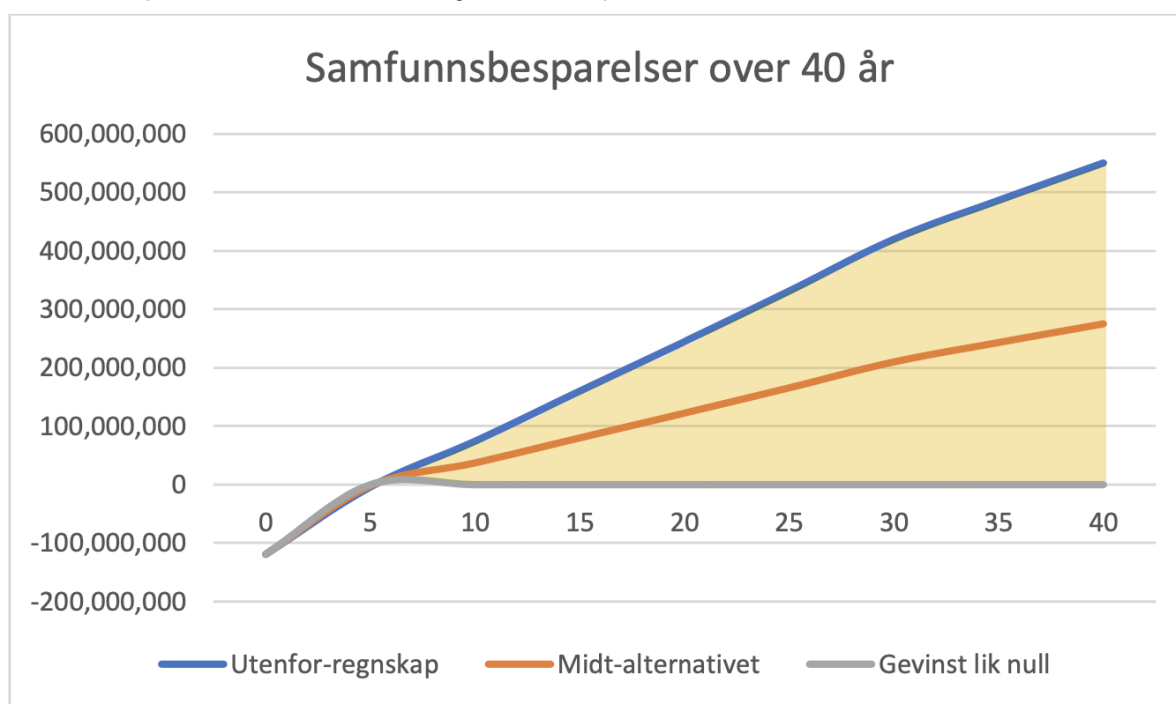
Levekårsbudsjettet er et styringsverktøy kommunen bruker for å nå målene om bedre levekår, mindre utenforskap og bedre folkehelse i Trondheims befolkning.

Levekårsbudsjettet er ikke et budsjett i tradisjonell forstand, men har et fokus på samfunnsbesparelser. Levekårsbudsjettet samler data, målsettinger og resultater i kommunens arbeid med å bekjempe utenforskap.

3.1. Samfunnsbesparelser ved å inkludere utsatte grupper i samfunnet

KS har i samarbeid med kommunene og konsultentselskapet Rambøll utviklet [Utenfor-regnskapet](#). Det er en modell og et dialog-, prosess- og innovasjonsverktøy som kan brukes til å beregne hva utenforskap koster, og hva samfunnet kan spare på å få personer ut av utenforskap. Målgruppen er spesielt barn og unge.

3.1.1. Samfunnsbesparelser ved innsats mot ungt utenforskap

Figur 3.1.1. viser netto gevinst som kan oppnås gjennom om lag 30 tiltak rettet mot unge. Grafen er beregnet i den økonomiske beregningsmodellen Utenfor-regnskapet. Grafen starter i år 2023 og strekker seg over 40 år. Den blå grafen (utenforregnskap) viser hvor mye de som jobber i de ulike kommunale tjenestene mener samfunnsbesparelsen av tiltakene vil være. Det er målsettingene kommunen jobber med når tiltakene iverksettes. Merk at innbyggere kan få hjelp fra flere tiltak og at det er mange andre forhold som kan gjøre at vi når målsettingene. Den grå linjen markerer hvor grensen for samfunnsgevinster er, nullalternativet.

Byrådet tror samfunnsbesparelsen er et sted mellom det som estimeres gjennom utenfor-regnskapet og nullalternativet. Dette er markert med middelalternativet, den

oransje linjen. Om vi lykkes med middelalternativet vil samfunnsbesparelsene av kommunens og samfunnets innsats for å bekjempe utenforskap, forbedre og redusere ulikhet i helse og inkludere innbyggerne i samfunnet, bli på nær 300 millioner kroner om 40 år.

3.2. Ressursbruk for å utjevne ulikhet i helse og levekår, og bekjempe utenforskap

Byrådet tar utgangspunkt i de ressursene som budsjetteres for i handlings- og økonomiplan 2025-28 til tiltak som skal hjelpe personer og husstander i utenforskap og som skal bidra til å inkludere flere i samfunnet. Dette er en viktig synliggjøring av kommunens samfunnsoppdrag og viser hvilke ressurser som i dag benyttes for å løse utfordringene.

Mange mennesker opplever utenforskap til tross for innsatsen kommunen legger i å redusere utenforskap. For å lykkes med å redusere utenforskapet må hver enkelt innbygger ta ansvar, sammen med andre, for å bygge et samfunn med bedre sosial bærekraft og inkludering. Fritidsaktiviteter, barnehager, skoler, arbeidsgivere og arbeidsmarkedet er sentrale aktører for å skape inkluderende samfunn. Samhandling mellom offentlige, private og frivillige aktører er også viktig. Skal vi lykkes i arbeidet må hele samfunnet mobiliseres.

Det er mange aktiviteter og tiltak som motvirker utenforskap, og ikke alle er identifisert. Levekårsbudsjettet blir viktig for å se hvordan enkelttiltak virker når effekten av tiltak skal måles. Kommunen bruker store summer på å utjevne sosial ulikhet. Byrådet har som mål å utvikle Levekårsbudsjettet for å kunne samordne tiltak, slik at resultatet av den samlede ressursbruken blir vesentlig bedre og synliggjøres bedre enn i dag.

3.2.1. Ressursbruk levekår 2025-2028

Område	Totalt budsjett 2025	Andel som brukes til utenforskap (kroner)	Andel som brukes til barn og unge (kroner)	Andel som brukes til utenforskap (prosent)	Andel som brukes til barn og unge (prosent)
Barnehage	2 172,5	148,0	148,0	6,8%	6,8%
Skole	2 707,2	572,7	572,7	21,2%	21,2%
Barne- og familietjenesten	1 084,5	1019,6	1019,6	94,0%	94,0%
Arbeid og velferd	1394,7	632,6	316,3	45,4%	22,7%
Psykisk helse og rus	378,3	125,6		33,2%	0,0%
Bo- og aktivitetstilbud	1 121,8	71,0		6,3%	0,0%
Sykehjem og omsorgsboliger	1 205,8			0,0%	0,0%
Hjemmebaserte	1 378,7			0,0%	0,0%

tjenester

Medisinske tjenester	538,2				
Kunst og kultur	371,5	100,0	90,0	26,9%	24,2%
Kirke og gravlunder	143,2	12,0	8,0	8,4%	5,6%
Idrett og friluftsliv	251,6	20,0	15,0	7,9%	6,0%
Miljø, næring, samferdsel	-10,8	5,5	0		
Plan- og bygningstjenester	77,3	0			
Tekniske tjenester	294,9	0			
Eiendomstjenester	1071,5	107,2	55	10,0%	10,0%
Sum	14180,8	2814,2	2224,6	19,8%	15,7%

Tabell 3.2.1. viser et estimat på de ressursene kommunen i dag bruker til innbyggere som er i utenforskap, eller som står i fare for å havne utenfor. Totalt estimeres det at kommunen i dag bruker 2,8 milliarder kroner på innbyggere som er i utenforskap. Estimaten inkluderer ressurser som brukes av NAV, til integrering av flyktninger, voksenopplæring og spesialundervisning. Barnevernet og store deler av Barne- og familietjenesten er også inkludert. I tillegg brukes det en del ressurser innenfor helse og omsorg, kultur og innenfor idrett og friluftsliv. Samlet sett utgjør dette over 20 prosent av kommunens ressursinnsats.

Av det samlede beløpet på 2,8 milliarder bruker kommunen om lag 2,2 milliarder på tiltak for barn og unge under 25 år.

Ressursene kommunen bruker har et vidt spekter av virkemidler. Noen av disse handler om å ivareta de som har havnet utenfor, og andre handler om å få innbyggere over fra utenforskap til fellesskap.

3.3. Microdata - hvordan går det med de som får tjenester?

Microdata.no er en tjeneste som gir tilgang til å analysere registerdata fra SSB og andre kilder. Tjenesten har data om alle som har eller har hatt fast eller midlertidig fødselsnummer, og alle familier og husholdninger. Til sammen inneholder basen mer enn 11 millioner personer med tidsserier tilbake til 1964. Denne databasen er nå tilgjengelig for kommunene i Norge, og kan brukes til å se langtidsvirkningene av tjenestene vi gir til innbyggerne våre. I første omgang har byrådet brukt microdata til å få økt kunnskap om fire problemstillinger:

- Hvordan går det med barn i barnevernet 20 år etter de ble tatt inn under barnevernets omsorg?
- Hvordan går det med deltakere i introduksjonsordningen 10 år etter avsluttet introduksjonsprogram?
- Hvordan går det med deltakere i kvalifiseringsprogrammet 5 år etter avsluttet kvalifiseringsprogram?

- Hvordan går det med ungdom (18-29 år) som mottok sosialhjelp 3 år etter avsluttet sosialhjelp?

Det er viktig å merke seg at microdata ikke gir generelle statistikker, men spesifikke data for de innbyggerne som fikk tjenester fra Trondheim kommune. For å sikre anonymitet er det derfor lagt på noe støy, men dette vil ikke påvirke resultatene så lenge utvalget har en viss størrelse.

Hvordan går det med barn i barnevernet 20 år etter de ble tatt inn under barnevernets omsorg?

Gjennom microdata finner vi at om lag 65 prosent av personene i dette utvalget har en arbeidstilknytning 20 år etter de fikk tjenester fra barnevernet. Om lag 13 prosent mottar sosialhjelp og 28 prosent mottar uføretrygd. Byrådet har en målsetting om at denne gruppen skal opp på gjennomsnittet for befolkningen som er 84 prosent med arbeidstilknytning. Videre er det en målsetting at langt færre skal motta økonomisk sosialhjelp.

Hvordan går det med deltakere i introduksjonsordningen 10 år etter avsluttet introduksjonsprogram?

Om lag 60 prosent av de som deltok i introduksjonsordningen har en arbeidstilknytning 10 år etter deltakelsen i programmet. Om lag 20 prosent mottar fortsatt sosialhjelp og 10 prosent mottar uføretrygd. Byrådet har en målsetting om at denne gruppen skal opp på gjennomsnittet for befolkningen som er 82 prosent arbeidstilknytning. Videre er det en målsetting at langt færre skal motta økonomisk sosialhjelp.

Hvordan går det med deltakere i kvalifiseringsprogrammet 5 år etter avsluttet kvalifiseringsprogram?

Rundt 62 prosent av deltakerne har en arbeidstilknytning 5 år etter deltakelse i programmet. Om lag 27 prosent mottar fortsatt sosialhjelp og 12 prosent mottar uføretrygd. Byrådet har en målsetting om at denne gruppen skal opp på gjennomsnittet for befolkningen som er 84 prosent med arbeidstilknytning. Videre er det en målsetting at langt færre skal motta økonomisk sosialhjelp.

Hvordan går det med ungdom (18-29 år) som mottok sosialhjelp 3 år etter avsluttet sosialhjelp?

Vi ser at om lag 48 prosent av deltakerne har en arbeidstilknytning tre år etter at de sist mottok sosialhjelp. Om lag 43 prosent mottar fortsatt sosialhjelp og 10 prosent mottar uføretrygd. Byrådet har en målsetting om at denne gruppen skal opp på gjennomsnittet for befolkningen som er 84 prosent med arbeidstilknytning. Videre er det en målsetting at langt færre skal motta økonomisk sosialhjelp.

Dette er fire grupper byrådet ønsker å følge fremover. Målet er at flere skal inkluderes i arbeidslivet.

3.4. Mål og strategier

Ett av tre hovedmål i Trondheimsløftet, Trondheim kommunes samfunnsplan, er at Trondheim skal være en mangfoldig by med et sterkt fellesskap. Sammen skaper vi muligheter for at mennesker kan leve gode liv.

Strategiene for å nå målene i samfunnsplanen er mange. Handlings- og økonomiplanen på de ulike tjenesteområdene beskriver de ulike strategiene nærmere.

Områdesatsingene er en ekstra innsats for tjenesteutvikling og bedre nærmiljø i byområder der levekårsutfordringene er store. Bydelene Lademoen, Tempe-Sorgenfri og Møllenberg er prioritert de neste årene for nye områdesatsinger. Satsingene er langsiktige utviklingsprosesser, som gjennomføres gjennom et statlig-kommunalt-lokalt partnerskap.

Tema for områdesatsingene er byutvikling med gode bo- og nærmiljøkvaliteter, bolig og sosial boligpolitikk, inkludering i helse, utdanning, oppvekstmiljø, samfunns- og arbeidslivsdeltakelse. Områdesatsingene inngår også i en felles FoU-satsing (Forskning, utvikling og innovasjon) på sosial bærekraft og tjenesteinnovasjon.

I tillegg er programmet Ungt Løft i etableringsfasen. Kommunen har søkt om å bli forsøkskommune gjennom et enklere NAV, en modell for helhetlig oppfølging og ytelse til ungdom under 30 år. Arbeidet med utvikling av bærekraftprogrammet innenfor helse er også en viktig strategi for å gi bærekraftige helse- og velferdstjenester i fremtiden.

3.5. Monitorering og indikatorer

Vi vet at vedvarende lav inntekt påvirker livskvaliteten på en rekke områder, og at mennesker som lever i levekårsutsatte livssituasjoner har en økt risiko for å bli vanskeligstilte. Ved å bruke ressursene våre bedre overfor målgruppa ønsker vi å løfte flere innbyggere ut av utenforskap. Trondheim kommune har laget rapporter som viser hvordan ulike helsemessige og levekårsmessige forhold fordeler seg i kommunen. Rapportene viser både nåsituasjonen og hvordan utviklingen har vært de siste årene.

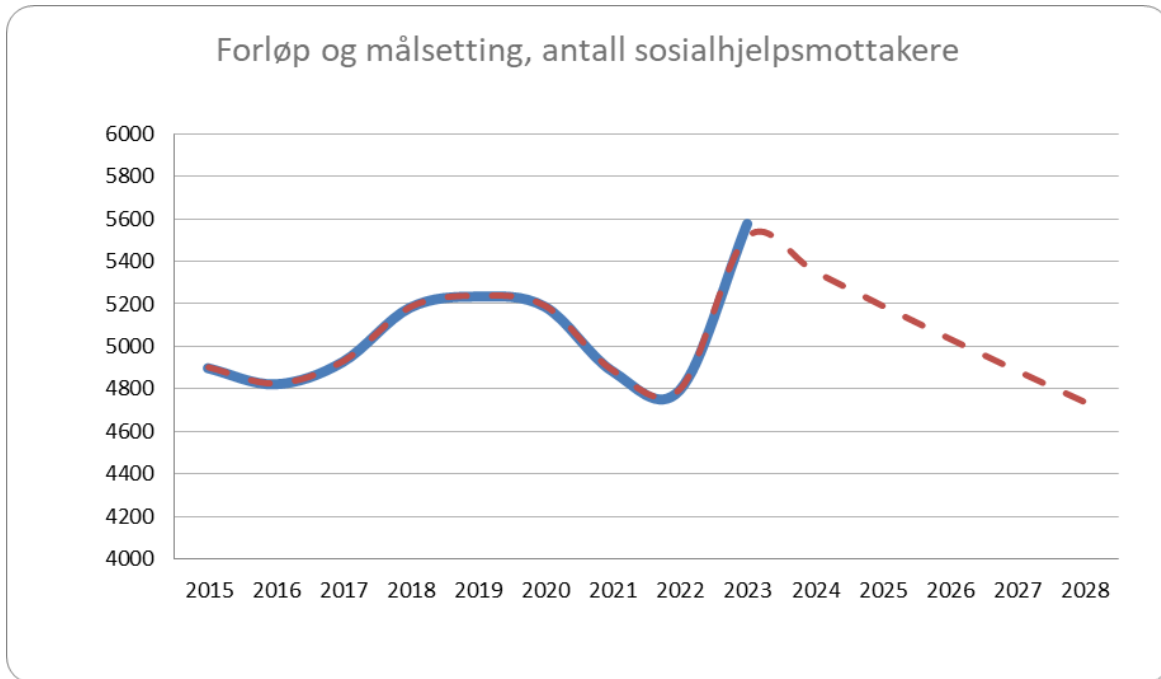
I tillegg vil kommunen benytte informasjon fra en rekke offentlige kilder for å følge utviklingen i kommunen og i ulike bydeler. Det gjør oss i stand til å sammenligne utviklingen her og i landet som helhet.

[Oppvekstprofilen Trondheim 2024](#)

[Folkehelseprofilen Trondheim 2024](#)

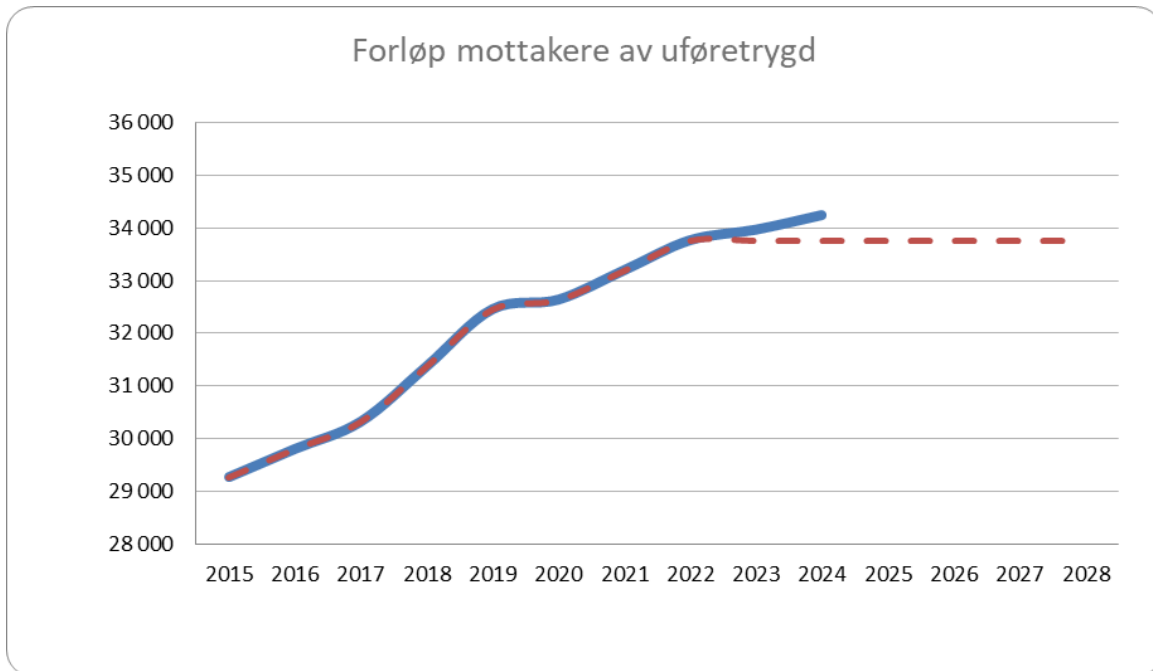
Profilene sier noe om hvordan Trondheim kommune og bydelene ligger an i forhold til resten av landet. De gir gode indikasjoner på folkehelse og oppvekstvilkårene i byen.

3.5.1. Forløp og målsettinger antall sosialhjelpsmottakere

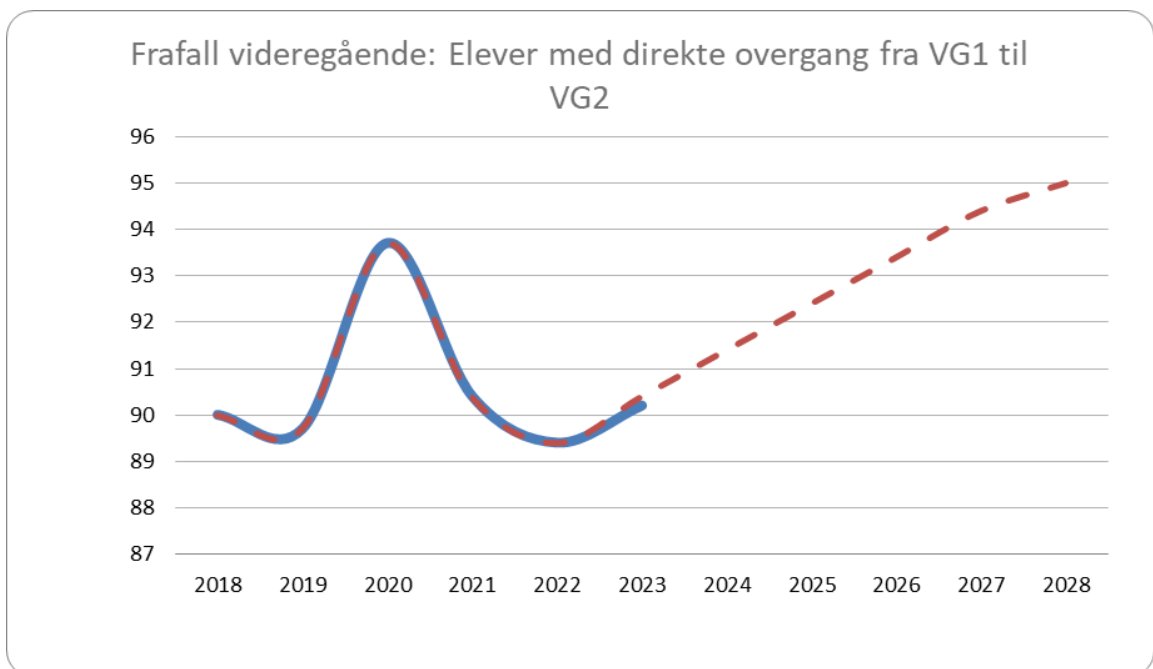
Figur 3.5.1. viser forløp og målsettinger for antall sosialhjelpsmottakere. Den blå linjen viser antall sosialhjelpsmottakere i Trondheim fra 2015 til 2023. Den røde linjen viser målsetting for antallet ut planperioden 2025-2028. I 2023 ble det satt et mål for hvordan utviklingen i utbetalt sosialhjelp skulle være de neste fire årene. Det ble estimert en økning på 15 prosent i 2023 og videre en reduksjon på 3 prosent per år i perioden. Trondheim kommune har hatt en økning i antall sosialhjelpsmottakere i 2024. Hovedårsaken er økt antall flyktninger som mottar sosialhjelp. Målsettingen om 3 prosent nedgang i antall mottakere opprettholdes i levekårsbudsjettet frem mot 2028.

3.5.2. Forløp mottakere av uføretrygd

Figur 3.5.2. viser forløp og målsettinger for antall mottakere av utføretrygd i Trøndelag. Den blå linjen viser antall mottakere fra 2015 til 2023. Den røde linjen viser målsetting for antallet ut planperioden 2025-2028. I 2023 ble det satt et mål for utviklingen i antallet innbyggere på uføretrygd de neste fire årene. Målsettingen er at antallet skal holdes stabilt med utgangspunkt i antallet for Trøndelag i juni 2022, som var 33 760 mottakere. Tellingen for juni 2023 er 33 960 og juni 2024 er 34 236 . Det er 476 flere enn målsettingen. Det er en målsetting å snu trenden slik at veksten i antall uføretrygdde stopper opp og på sikt går ned.

3.5.3. Forløp og målsettinger om frafall i videregående skole

Figur 3.5.3. viser forløp og målsettinger om frafall i videregående skole i Trondheim. Den blå linjen viser antall elever som har direkte overgang fra VG1 til VG2 fra 2018 til 2023. Den røde linjen viser målsetting for antallet elever med direkte overgang fra VG1 til VG2 ut planperioden 2025-2028.

Byrådet mener dette er en viktig indikator for frafall i videregående skole og at grunnskolens mål må være større grad av gjennomføring tidlig i det videregående skoleløpet. Målsettingen er at flere elever skal få en direkte overgang fra VG1 til VG2. I 2023 ble det satt en målsetting om hvor mange elever som har direkte overgang fra VG1 til VG2. Målsettingen ble satt til 1 prosent økning fra et nivå på 89,4 prosent i 2022. Resultatet for 2023 ble 90 prosent, noe som er en økning på 0,6 prosent. Målsettingen om å øke med 1 prosent i året opprettholdes frem til 2028.

Samlet sett har byrådet valgt ut tre indikatorer som vi ønsker å følge gjennom planperioden. Det er antall sosialhjelpsmottakere, antall uføretrygdde og frafall i videregående skole. Det er et mål at færre innbyggere skal motta sosialhjelp og uføretrygd og at flere skal fullføre videregående skole. Dette er noe hele samfunnet må stå sammen om. Kommunens tiltaksportefølje er en del av innsatsen for å bekjempe utenforskap, inkludere alle og skape bedre levekår for byens innbyggere.

Foto: John Arne H. Tømmervold

4. Økonomiske rammebetingelser

4.1. Hovedtrekk i byrådets forslag

Byrådets forslag til handlings- og økonomiplan tar utgangspunkt i opprinnelig budsjett for 2024, og vedtatt økonomiplan for 2025-2027. Forslaget er basert på regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025, og byrådets prioriteringer for den neste fireårsperioden.

Med dette budsjettet sørger byrådet for både et realistisk budsjett for 2025, og et forsvarlig budsjett for fremtiden. Vi reduserer gjeldsveksten sammenlignet med tidligere, vi gir områder med merforbruk tid til å omstille virksomheten, samtidig som vi på sikt styrker tjenestene til innbyggerne. Med dette budsjettet tar vi både tak i problemene vi står overfor i dag, samtidig som vi sikrer kommunen en bærekraftig økonomi på lang sikt.

Flere tjenesteområder har hatt merforbruk over flere år, og kommunen kommer til å gå med et driftsunderskudd i 2024. Byrådet vil gjenopprette økonomisk kontroll, men tror det

vil ta tid. For å unngå at vi også i 2025 får et økonomisk underskudd foreslår byrådet å bruke mesteparten av det tilgjengelige handlingsrommet i 2025 til å finansiere merforbruk innenfor helse og omsorg og sosiale tjenester. Til sammen er 81 millioner kroner satt av til dette formålet. Slik oppnår vi et mer realistisk budsjett, mens vi samtidig jobber aktivt med å oppnå langsiktig økonomisk balanse. Dette er en engangsbevilgning, og kan derfor ikke benyttes til å styrke tjenestene. Deler av dette finansieres gjennom å hente ressurser fra andre områder i kommunen, både som midlertidige og permanente omdisponeringer. Totalt 35 millioner kroner hentes inn fra utvalgte budsjettområder for å finansiere merforbruk i 2025.

Det er viktig for byrådet å sikre gode forutsetninger for tjenestene våre, selv om vi blir flere og eldre innbyggere. Hvert år i hele handlings- og økonomiplanperioden bruker vi derfor over 100 millioner kroner årlig i kompensasjon for befolkningsvekst og -endring. Dette er for å sikre at vi kan tilby de samme tjenestene om fire år, som vi gjør i dag.

Videre satser byrådet på:

- Oppvekst og utdanning styrkes med 10 millioner kroner årlig
- Helse og omsorg styrkes med 10 millioner kroner årlig
- Kultur, idrett og friluftsliv styrkes med 4 millioner kroner fra 2026
- En styrking av sosiale tjenester med til sammen 19 millioner kroner årlig
- Næring, miljø og samferdsel styrkes med 3 millioner kroner fra 2026
- 13,6 millioner kroner årlig for å finansiere den vedtatte godtgjøringen til folkevalgte og byrådet.

Byrådet foreslår investeringer for 11,9 milliarder kroner i planperioden, som er en reduksjon fra 12,9 milliarder kroner i handlings- og økonomiplanen 2024-2027. Samtidig økes kapitalutgiftene til 8,7 prosent i 2025, fra 8,4 prosent i 2024. Dette gjør samlet sett at gjeldsgraden er 84,1 prosent i planperioden, ned fra 85,2 prosent i handlings- og økonomiplanen 2024-2027. Byrådet har prioritert å sikre en mer ansvarlig og bærekraftig økonomi, ved å redusere gjeldsbelastningen.

4.2. Økonomisk status ved inngangen til 2025

Byrådet har i 2. økonomirapport 2024 vist at flere av tjenesteområdene bruker mer penger enn budsjettet. Driftsutfordringene er store og har vart over lengre tid, spesielt innen bo- og aktivitetstilbudet, helse og omsorg og barne- og familietjenesten. Prognosene viser at tjenesteområdene forventer et merforbruk i 2024 på om lag -249 millioner kroner.

Trondheim kommune forventer et negativt regnskapsresultat på 179 millioner kroner i 2024. I andre økonomirapport 2024 foreslår byrådet å korrigere budsjettet for skatt og rammetilskudd. Så langt i 2024 har Trondheim kommune vekst i skatteinngangen som er høyere enn budsjettet. Samtidig har andre norske kommuner lavere skatteinngang så langt i 2024. Byrådet forventer derfor at Trondheim kommune må bidra mer i skatteutjevningen, som er en del av omfordelingsordningen i inntektssystemet for kommunene. Samtidig forventer byrådet at inntektene fra eiendomsskatten blir noe lavere enn budsjettet. Stort merforbruk på flere tjenesteområder, og lavere inntekter enn budsjettet, fører til at Trondheim kommune må justere ned aktiviteten. I 2025 prioriterer

byrådet arbeidet med omstillinger for å få en bærekraftig kommuneøkonomi.

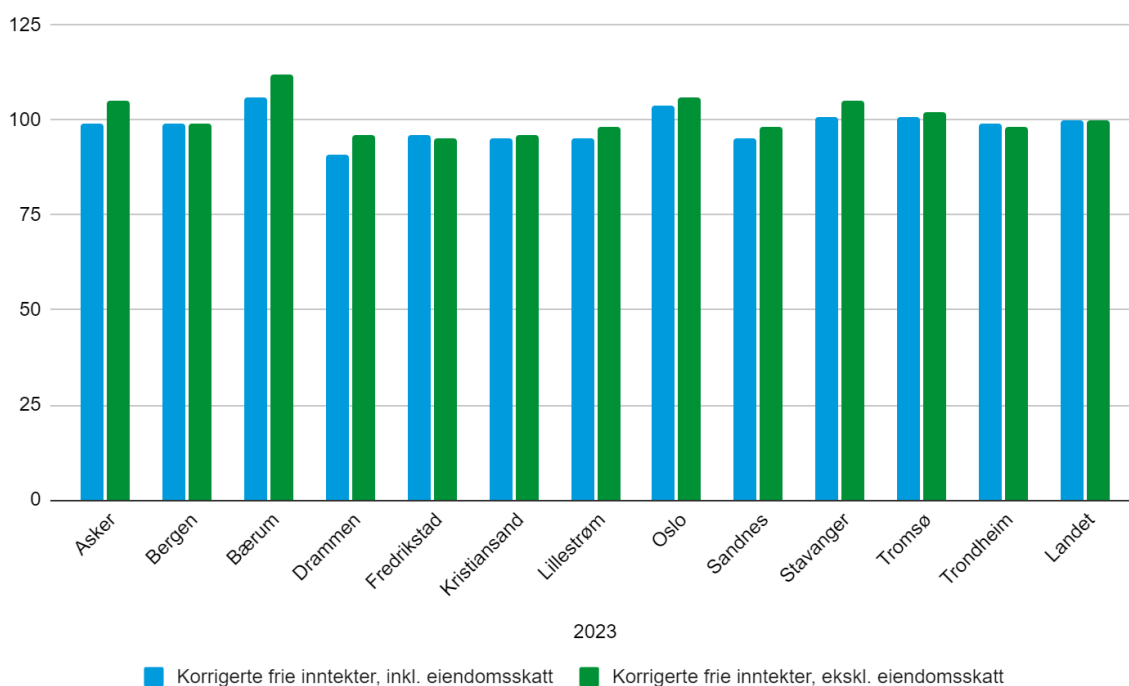
I statsbudsjettet for 2025 presenterte regjeringen oppdaterte anslag for kommunesektorens inntekter og utgifter i 2024 sammenlignet med revidert nasjonalbudsjett. Regjeringen mener den kommunale deflatoren er 0,1 prosent høyere, skatteinntektene er 2,5 milliarder kroner lavere og pensjonskostnadene er 2,5 milliarder kroner høyere. Regjeringen varsler at de vil komme tilbake til eventuelle ekstrabevilgninger til kommunene og fylkeskommunene i nysalderingen av budsjettet for 2024. Denne kommer i slutten av november. Dette kan bety at det kommer en engangsbevilgning sent på året for å dekke inntektssvikt og kostnadsøkning i 2024.

De fleste investeringsområdene forventer lavere utgifter enn budsjettet i 2024, noe som i all hovedsak har sammenheng med forsinket fremdrift på prosjektene. Disse kostnadene er tatt med i handlings- og økonomiplanen for 2025 til 2028.

4.3. Sammenligning av inntekter med andre kommuner

Kommunens frie inntekter består av rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, naturressursskatt og eiendomsskatt. I Kommuneproposisjonen 2025 viste Kommunal- og distriktsdepartementet en oversikt over kommunens frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet i 2023, både inkludert og ekskludert eiendomsskatten. Nivået på de frie inntektene er korrigert for variasjoner i utgiftsbehovet.

4.3.1. Korrigerte frie inntekter 2023

I 2023 hadde Trondheim kommune lavere inntektsnivå enn landsgjennomsnittet. ASSS-kommuner som for eksempel Oslo, Stavanger og Bærum har et høyere inntektsnivå enn Trondheim. Trondheim kommune har et lavere nivå på utgiftskorrigerte frie inntekter, inkludert eiendomsskatt, sammenlignet med Oslo, Bærum, Tromsø og Stavanger, men er

på om lag samme nivå som Bergen og Asker. Det er utgiftskorrigerte frie inntekter som forteller hvor god økonomi en kommune har.

4.4. Økonomiske handlingsregler

Det er kommunens ansvar å sørge for en helhetlig og langsiktig økonomiforvaltning. Kommuneloven sier at “kommuner skal forvalte sin økonomi slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid”. For å oppnå dette fastsetter loven at kommunene skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi (§ 14-2, punkt c). Det er opp til kommunen selv å vedta hvilke måltall den skal ha, og hvilket nivå måltallene skal være på.

Bystyret vedtok i mars 2023 (sak 41/23) reviderte handlingsregler for kommunen. De vedtatte økonomiske handlingsreglene er:

- Bykassefinansierte lån skal utgjøre inntil 80 prosent av driftsinntektene.
- Renter og avdrag skal utgjøre ni prosent av frie disponible inntekter.
- Disposisjonsfondet skal utgjøre minimum tre prosent av driftsinntektene.

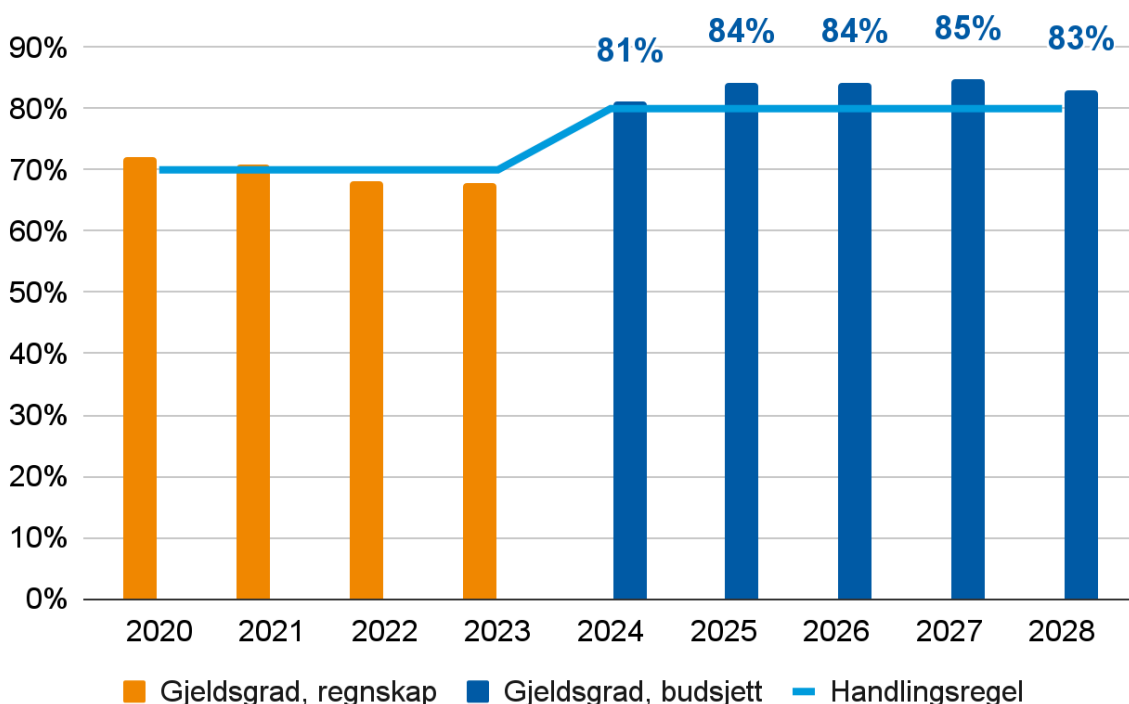
Gjeldsgrad

Bystyret i Trondheim kommune har vedtatt at den bykassefinansierte gjelden skal utgjøre inntil 80 prosent av driftsinntektene. Dersom gjelden holder seg på dette nivået vil den vokse i takt med økonomien. En målsetting for gjeldsgraden må være at det er så realistisk at kommunen greier å betjene gjelden dersom rentenivået stiger vesentlig. Avdrag på lån og rentekostnader finansieres av driftsbudsjettet. For å unngå at utgifter til kommunens lån fortrenger utgifter til tjenesteproduksjon, er det viktig at kommunens gjeld ikke vokser raskere enn veksten i kommuneøkonomien.

Bykassefinansiert gjeld er kommunens investeringslån fratrullet lån til selvkostområdene (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam), lån med rentekompensasjon fra staten og lån som finansieres av husleieinntekter. Som lån regnes også verdien av tilskuddene kommunen gir til idrettsanlegg, og en beregnet gjeldsverdi basert på husleien kommunen betaler i leide bygg. Tidligere var gjeldsgraden 70 prosent, men er økt til 80 prosent fra og med 2024, jf. bystyrets vedtak. Denne økningen skyldes at vi nå tar hensyn til alle kommunenes leieforhold, det vil si at vi sidestiller leide og eide bygg i beregning av gjeldsgrad.

Med det forslaget byrådet nå legger frem til investeringsbudsjett i handlings- og økonomiplan 2025-2028, vil gjeldsgraden i gjennomsnitt være 84,1 prosent. I første del av planperioden er gjeldsgraden 84,2 prosent, men den faller mot slutten av perioden og utgjør 83,1 prosent i 2028. Byrådet har redusert investeringsnivået sammenlignet med handlings- og økonomiplan 2024-2027, da vedtatt gjeldsgrad var vel 5,2 prosentpoeng over målet.

4.4.1. Bykassefinansierte lån i prosent av driftsinntektene.

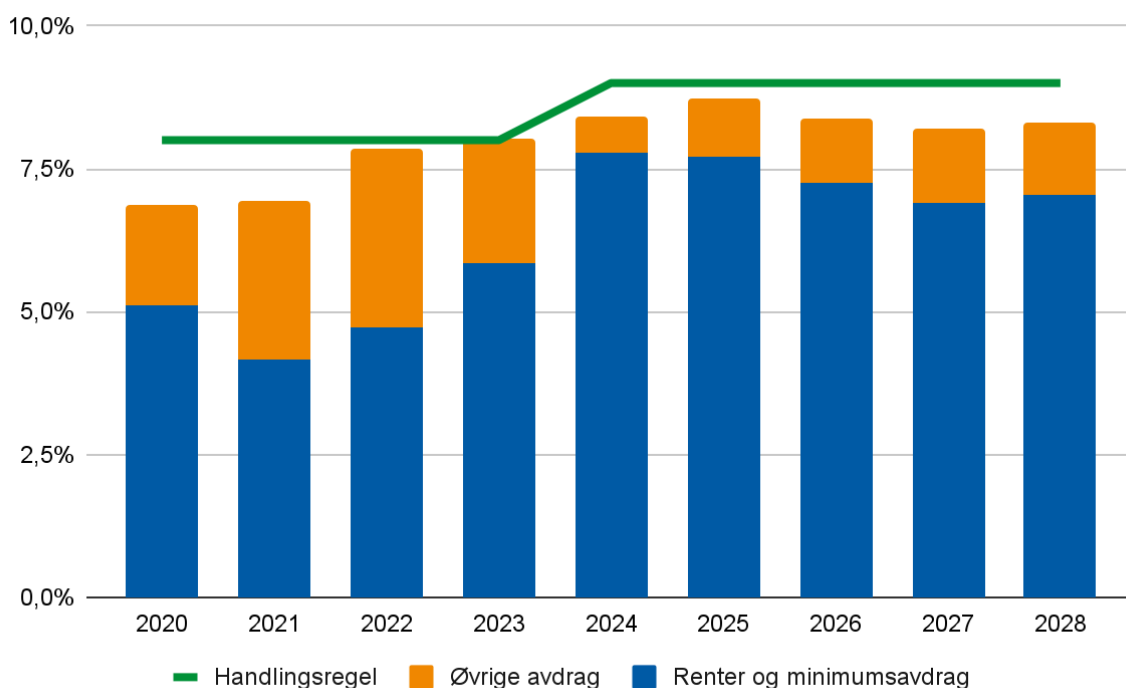
Kapitalutgifter

Handlingsregelen for kapitalutgifter sier at renter og avdrag skal utgjøre ni prosent av de frie inntektene. Dette gjør at rentenivået ikke påvirker tjenesteproduksjonen med dagens rentenivå, og at en forutsigbar andel av frie inntekter kan bli brukt til å finansiere kommunens tjenestetilbud. Dersom rentenivået er lavt vil det være rom for å betale ekstra avdrag, altså avdrag ut over lovens krav til minimumsavdrag. Å betale avdrag utover lovpålagte minimumsavdrag bidrar også til at kommunen kan investere mer, uten at dette øker gjelden.

Kommuneloven inneholder en bestemmelse for beregning av minimumsavdrag. I handlings- og økonomiplanen har vi tatt utgangspunkt i en gjennomsnittlig avdragstid på 28,1 år, lik regnskapsverdien for 2023, mens den endelige beregningen gjøres ved regnskapsavslutningen.

For planperioden 2025-2028 foreslår byrådet at kapitalutgiftene i gjennomsnitt skal utgjøre 8,4 prosent. Kommunen vil med det betale 783 millioner kroner i avdrag utover minimumsavdrag i løpet av fireårsperioden. Hvis vi betaler lavere avdrag enn dette, vil gjeldsgraden øke ytterligere.

4.4.2. Kapitalutgifter som andel av kommunenes frie inntekter

Med en gjeldsgrad som er høyere enn handlingsregelen vil både minimumsavdrag og renter være høyere enn tiltenkt. Samtidig budsjetterer vi med kapitalutgifter som er lavere enn regelen på 9 prosent. Det vil si at øvrige driftsutgifter er høyere enn de 91 prosent av inntektene som handlingsregelen tilsier. Dette gjør at de øvrige avdragene, bufferen mot renteøkninger, er betydelig lavere enn i årene 2020-2023. De øvrige avdragene er likevel høyere enn i vedtatt budsjett for 2024. Utviklingen vises i figur 4.4.2.

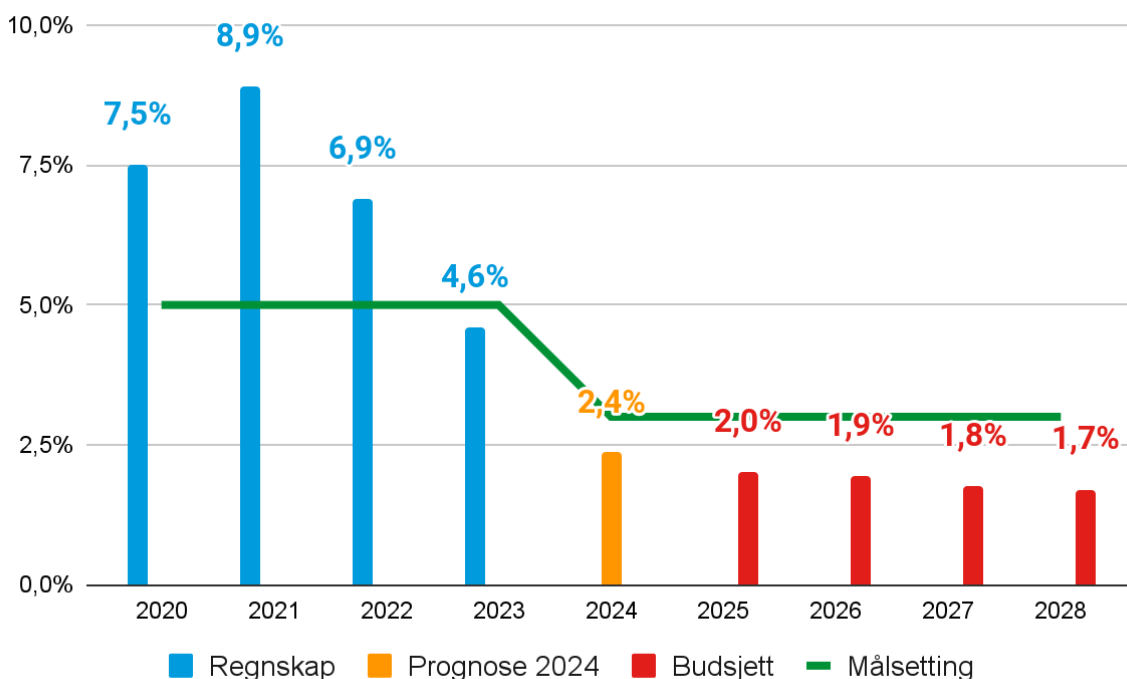
Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet er kommunenes sparekonto, og utgjør den økonomiske bufferen mot uforutsette hendelser. Disposisjonsfondet gjør kommunen i stand til å håndtere midlertidige svingninger i økonomien, for eksempel inntektssvikt eller uforutsette utgifter. Handlingsregelen sier at disposisjonsfondet skal utgjøre tre prosent av kommunens disponible inntekter.

Med disposisjonsfond mener byrådet her kommunens generelle disposisjonsfond. Dette er disposisjonsfond unntatt foretak, interkommunale selskaper, bufferfondet til Trondheim kommunes kraftfond, næringsfondet, og bufferfondet til Trondheim kommunes pensjonskasse.

Trondheim kommunes generelle disposisjonsfond forventes å utgjøre om lag 449 millioner kroner ved utgangen av 2024, eller 2,4 prosent av driftsinntektene. Det er da tatt hensyn til alle vedtak om bruk og avsetning til disposisjonsfond frem til midten av oktober 2024, inkludert byrådets innstilling til vedtak i andre økonomirapport. I tillegg er det tatt hensyn til anslag til merforbruk i 2024 på 180 millioner kroner som finansieres med disposisjonsfond.

4.4.3. Disposisjonsfond i prosent av driftsinntektene ved utgangen av året

I byrådets forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 vil disposisjonsfondet utgjøre 2 prosent av disponible inntekter i 2025, og 1,9 prosent i gjennomsnitt for hele perioden. Byrådet foreslår ingen nye driftstiltak som finansieres med disposisjonsfond i dette forslaget til handlings- og økonomiplan, utover bruk som allerede er vedtatt i handlings- og økonomiplaner. Se nærmere omtale av dette under beskrivelse av driftsbudsjettet.

Det er flere årsaker til at størrelsen på disposisjonsfondet er lavere enn handlingsregelen. Disposisjonsfondet er brukt til å finansiere en rekke tiltak i de senere årene. I tillegg hadde kommunen et negativt driftsresultat i 2023, som ble finansiert av disposisjonsfond. Vi forventer det samme i 2024. På grunn av den økonomisk krevende situasjonen vil ikke byrådet benytte disposisjonsfondet til å finansiere nye tiltak. Byrådet mener at disposisjonsfondet først og fremst skal fungere som en økonomisk buffer, og ikke benyttes til å finansiere driften.

4.5. Driftsbudsjettet for 2025-2028

Regjeringens forslag til kommuneopplegget i 2025

Regjeringen la fram sitt forslag til statsbudsjett 7. oktober. Det er grunnlaget for byrådets anslag på kommunens inntekter. Regjeringen foreslår et nytt inntektssystem, i tråd med det Stortinget vedtok ved behandlingen av kommuneproposisjonen i juni i år.

Hovedendringene i det nye inntektssystemet er:

- Oppdatert kostnadsnøkkel
- Endring i de regionalpolitiske tilskuddene, deriblant litt lavere storbytilskudd
- Endring i skatteelementene
- Mer skatteutjevning
- Endring i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester

Effekten av omleggingen er beregnet til å være positiv for Trondheim. Vi taper på omleggingen av kostnadsnøkkelen og tjener på omleggingen av de regionalpolitiske tilskuddene og endringene i skatt og inntektsutjevning. For å glatte effektene av omleggingen av inntektssystemet legges det inn en kompensasjonsordning på tilsammen 1,7 milliarder kroner. Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester vris mer mot små kommuner, så Trondheim kommune vil få lavere tilskudd, gjeldende allerede fra 2024. Dette beskrives nærmere under omtalen av ordningen.

Regjeringen foreslår en vekst i de frie inntektene til kommunene på 5,15 milliarder kroner, regnet fra inntektsnivået i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Dette er 150 millioner kroner mer enn varslet i kommuneproposisjonen, og begrunnes med satsing på psykisk helse på 150 millioner kroner. Resten av veksten begrunnes med 2,5 milliarder til demografi, -0,5 milliarder kroner til pensjonskostnader, 250 millioner kroner til barnehager og 1,7 milliarder i en kompensasjonsordning for omlegging av inntektssystemet.

Kommunal deflator for 2025 er anslått til 4,1 prosent. Av dette utgjør forventet lønnsvekst 4,5 prosent og prisvekst 3,5 prosent.

Stortinget behandler statsbudsjettet i løpet av desember.

Sentrale inntekter

Tabell 4.5.1 viser endringen i sentrale inntekter fra 2025 til 2028. Tabellen viser også endring sammenlignet med vedtatt budsjett i 2024. Rentekompensasjonstilskuddet var tidligere en sentral inntekt, men er fra 2025 flyttet til eksterne finanstransaksjoner.

Byrådet anslår at kommunenes frie inntekter øker med 502 millioner kroner i 2025, sammenlignet med nivået i 2024. Hovedårsaken til økningen er veksten i frie inntekter (skatt og rammetilskudd) og vekst i tilskudd for flyktninger.

4.5.1. Endringer i inntekter i perioden 2025-2028 sammenlignet med vedtatt budsjett i 2024, i 2025-kroner.

Negative tall er økte inntekter

	2024	2025	2026	2027	2028
Skatt og rammetilskudd	-14 211	-363	-443	-569	-693
Eiendomsskatt	-965	-10	-10	-10	-10
Flyktningeinntekter	-521	-129	-129	-129	-129
Refusjon ressurskrevende tjenester	-313	1	-8	-17	-27
Sum skatt og statlige tilskudd	-16 010	-502	-590	-726	-859

Frie inntekter: Rammetilskudd og skatt på inntekt og formue

Frie inntekter er midler kommunene kan disponere uten andre føringer enn lover og forskrifter. Kommunens frie inntekter består av skatt på inntekt og formue fra privatpersoner bosatt i kommunene og rammetilskudd tildelt staten. Inntektene fordeles gjennom inntektssystemet for kommunene.

For at kommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to utjevningsmekanismer: Utgiftsutjevning søker å utjevne ufrivillige kostnadsforskjeller, og inntektsutjevning utjevner delvis forskjeller i skatteinntekter.

Inntektssystemet inneholder også tilskudd som er begrunnet ut i fra regionalpolitiske

hensyn (distriktstilskudd, Nord-Norgetilskudd, storbytilskudd og veksttilskudd). I tillegg fordeles en liten del av rammetilskuddet som skjønnstilskudd. Som nevnt innledningsvis, har Stortinget vedtatt endringer i inntektssystemet fra og med 2025. For nærmere omtale endringer i inntektssystemet, viser vi til kommuneproposisjonen for 2025.

Kommunens inntekter fra skatt og rammetilskudd er anslått å bli 363 millioner kroner høyere i 2025 sammenlignet med vedtatt budsjett for 2024. Sammenlignet med vedtatt budsjett for 2024, er dette en økning på 109 millioner kroner. Økningen skyldes vekst i både skatt og rammetilskudd, som en konsekvens av regjeringens forslag til frie inntekter i 2025.

I inntektssystemet for 2025, foreslår regjeringen endringer i skattelelementene til kommunen. Utbytteskatt tas ut av det kommunale skattegrunnlaget for kommunene fra og med 2025. I tillegg halveres den kommunale skattesatsen for formuesskatten fra 0,7 til 0,35 prosent. Dette fases inn over to år. De reduserte inntektene erstattes med en tilsvarende økning i skatt på alminnelig inntekt. Byrådet forventer at endringene vil ha en positiv effekt for Trondheim.

I tillegg øker den symmetriske skatteutjevningen fra 60 til 64 prosent. Dette skal fases inn over to år, med 62 prosent i 2025 og 64 prosent i 2026. Det vil si at kommuner som har skatteinntekter over landsgjennomsnittet, må avse 64 prosent av disse inntektene til andre kommuner i 2026. Vi forventer at Trondheim kommune vil ha inntekter over landsgjennomsnittet i hele økonomiplanperioden. Det vil si at vi må bidra mer til skatteutjevningen enn tidligere år.

Som anslag på skatteinntektene har vi lagt til grunn at Trondheim har omtrent samme skattevekst som resten av landet. Det er alltid knyttet usikkerhet til skatteinntektene frem i tid. Usikkerheten er spesielt stor i denne økonomiplanperioden, som skyldes at det gjøres endringer i skattelelementene til kommunene. Byrådet understreker derfor at vi er usikre på skatteinntektene, og må følge nøye på den løpende skatteinngangen i løpet av 2025.

I byrådets forslag til vekst i frie inntekter for perioden 2026-2028 har vi lagt til grunn en kompensasjon for beregnede demografiske endringer for kommunesektoren. I tillegg har vi lagt til grunn en befolkningsvekst. Disse to elementene fører til at inntektene forventes å vokse årlig.

Eiendomsskatt

I vedtatt handlings- og økonomiplan for perioden 2024-2027 er det forutsatt at inntekten fra eiendomsskatt opprettholdes på samme reelle nivå i perioden. Det betyr at inntekten må økes i løpende kroner for å holde tritt med kostnadsutviklingen. I vedtatt opprinnelig budsjett for 2024 var inntektsanslaget på 937 millioner kroner, mens utviklingen gjennom året viser at regnskapet trolig havner på om lag 927 millioner kroner.

Byrådet foreslår i sitt økonomiske opplegg å videreføre inntekt fra eiendomsskatt på tilnærmet samme reelle nivå som budsjettet i 2024 for perioden 2025-2028. Byrådet har valgt å justere eiendomsskatten opp med om lag 3 prosent sammenlignet med budsjett for 2024, som er anslag på prisvekst for 2025 i nasjonalbudsjettet. I tillegg kommer vekst i antallet nye boliger og andre eiendomstyper. Dette gir et anslag på inntekt fra

eiendomsskatt i 2025 på 975 millioner kroner. I tabell 4.5.1 ovenfor er dette vist ved at prisjustert anslag er på 965 millioner kroner. I tillegg kommer anslag på effekten av nye eiendommer på 10 millioner kroner. Byrådet foreslår å øke skattesatsen for boliger og fritidsboliger fra 2,65 promille til 2,73 promille av skattegrunnlaget. Skattesatsen for annen eiendom (i hovedsak næring) foreslås økt fra 3,37 promille til 3,48 promille.

Flyktningeinntekter

Kommunen mottar ulike typer tilskudd fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) bidrar til å dekke utgifter ved bosetting og integrering av flyktninger. Som flyktningeinntekter regnes integreringstilskudd og tilskudd for enslige mindreårige flyktninger. Integreringstilskuddet skal i hovedsak dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har i bosettingsåret, og de neste fire årene. Kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger mottar et særskilt tilskudd, i tillegg til det ordinære integreringstilskuddet. Dette tilskuddet utbetales til og med året personen fyller 20 år. Kommunen mottar også ekstra tilskudd for flyktninger med nedsatt funksjonsevne og/eller atferdsvansker, og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette er øremerkede tilskudd som budsjetteres direkte under de ulike tjenesteområdene.

Vi antar at vi får 650 millioner kroner i flyktningeinntekter i 2025. Dette er en reell økning på 130 millioner kroner, sammenlignet med det opprinnelig vedtatte budsjettet for 2024. Økningen har sammenheng med en økning i bosettingen de siste årene. Vi forutsetter at vi bosetter 845 flyktninger i 2024 (dette er som anmodet fra IMDi). Byrådet antar foreløpig et bosettingsnivå for 2025 noe lavere enn i 2024, på om lag 500, men dette er svært vanskelig å forutsi. IMDi vil i løpet av november levere anmodning om bosettingstall for 2025. Byrådet legger etter det frem en sak til bystyret.

Deler av flyktningeinntektene er ikke fordelt mellom budsjettområdene, siden antall bosettinger er usikkert. Inntil videre legges 64 millioner kroner ufordelt på området arbeid og velferd. Byrådet vil komme tilbake til eventuell fordeling av midlene i økonomirapporteringen i 2025, eventuelt i en egen sak til bystyret.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester

Alle kommuner som yter helse- og omsorgstjenester til særlig ressurskrevende brukere kan søke om refusjon for deler av direkte lønnsutgifter til disse tjenestene. I forslaget til statsbudsjett 2025 foreslår regjeringen å legge om tilskuddsordningen som innebærer økt støtte til kommuner med færre innbyggere, og lavere tilskudd til større kommuner, slik som Trondheim. Som følge av denne endringen får vi ikke økning i tilskudd i 2025, slik vi hadde beregnet i vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027. Nye anslag viser at tilskuddet i 2025 blir på nivå med opprinnelig budsjett for 2024. For de påfølgende årene er det estimert en økning i tilskuddet som samsvarer med vekst i antall brukere, fratrasket økt egenandel som følge av flere innbyggere. Byrådet er usikker på effekten av den nye innretningen av tilskuddet, som først blir klart sommeren 2025.

Endring i utgifter som er felles for flere tjenesteområder

Tabell 4.5.2 gir en oppsummering av utgiftsendringer som er felles for flere tjenesteområder. Det er for eksempel utgifter som følger av befolkningsvekst, pensjonskostnader, kapitalkostnader, bosetting av flyktninger og usikkerhetsavsetning.

4.5.2. Endring i utgifter. Alle tall er endring sammenlignet med budsjett 2024. Tall i millioner kroner. Negative tall er reduserte utgifter, positive tall er økte utgifter.

	Budsjett 2024	2025	2026	2027	2028
Demografikompensasjon		98	223	341	469
Arealkompensasjon		22	33	39	55
Sentrale pensjonskostnader	243	44	111	139	139
Eksterne finanstransaksjoner	907	72	42	26	33
Effektiviseringskrav		-12	-45	-78	-111
Sentralt plasserte omstillingsmidler	15	-10	-15	-15	-15
Tekniske endringer		60	52	63	53
Vedtatte endringer i HØP 2024-2027		-1	-34	12	12
Sum		273	366	526	635

Befolkningsvekst og demografikompensasjon

Befolkningsvekst og endringer i befolkningens alderssammensetning er beregnet til å gi kommunen en merutgift på 98 millioner kroner i 2025. Anslaget er basert på forutsetninger om uendret standard og kvalitet på de kommunale tjenestene. Gitt disse forutsetningene, er anslaget uttrykk for hva det vil koste kommunen å tilpasse tjenestetilbudet med befolkningsutviklingen. Beløpet øker til 469 millioner kroner i 2028 sammenlignet med nivået i 2024.

Demografikompensasjonen inngår som en del av byrådets forslag til driftsrammer til det enkelte tjenesteområdet. Tabellen under viser de beregnede demografikostnadene for perioden 2025 til 2028.

4.5.3. Anslag på demografikostnader 2025-2028. Millioner kroner

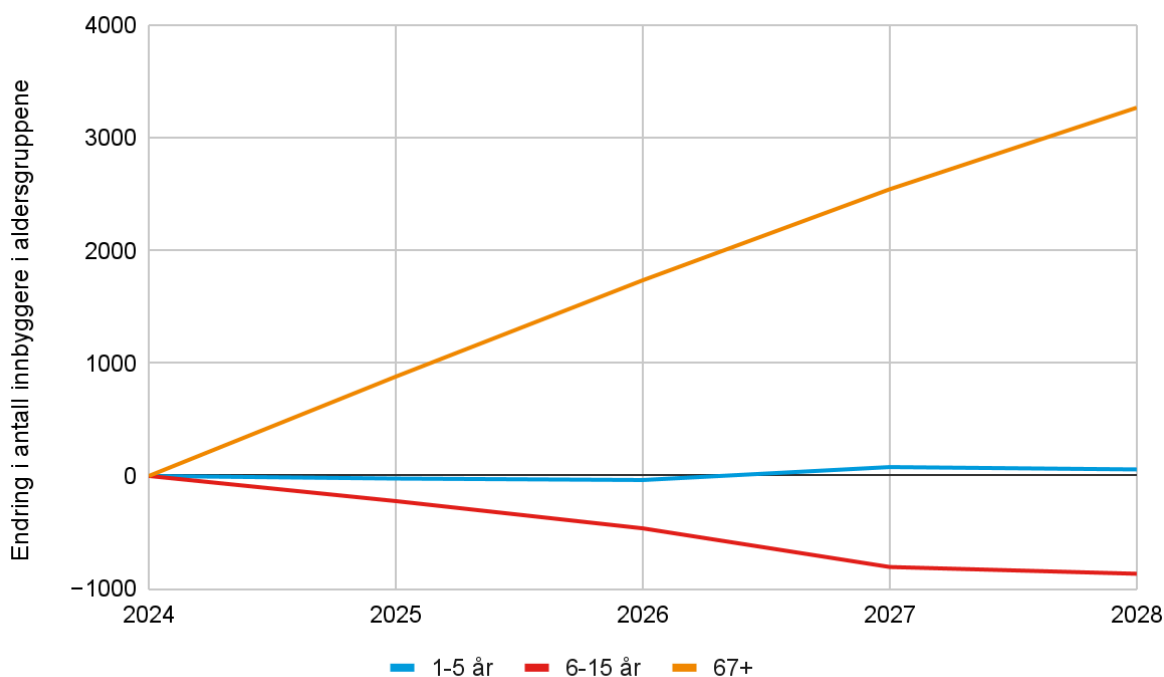
Tjenesteområde	2025	2026	2027	2028
Barnehage	-12,0	2,2	20,8	37,8
Skole	-7,0	-20,3	-35,3	-44,8
Sykehjem og omsorgsboliger	61,3	130,0	192,9	261,8
Hjemmebaserte tjenester	28,5	59,0	86,8	116,5
Medisinske tjenester	2,3	4,6	6,7	8,7
Arbeid og velferd	8,5	16,9	25,4	33,3
Bo- og aktivitetstilbud	8,1	16,0	24,2	31,7
Barne- og familietjenesten	1,7	1,5	0,4	-1,0
Psykisk helse og rus	2,6	5,2	7,8	10,3
Plan- og bygningstjenester	0,4	0,8	1,2	1,5
Tekniske tjenester	0,1	0,1	0,2	0,3
Miljø, næring og samferdsel	0,7	1,3	1,9	2,5
Kunst og kultur	1,0	1,7	2,5	3,0
Kirke og gravlunder	0,5	1,0	1,4	1,9
Idrett og friluftsliv	0,1	-0,2	-0,2	-0,6
Eiendomstjenester	0,2	0,5	0,7	0,9
Økonomistyring, personaltjenester og digitalisering	1,2	2,4	3,5	4,5
Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	0,2	0,3	0,5	0,6
Totalt	98,4	223,0	341,4	468,9

Etter at året er slutt blir demografikompensasjonen beregnet på nytt, på grunnlag av faktisk befolkning. Da vil rammene til tjenesteområdene justeres etter hvorvidt de har

mottatt for mye eller for lite demografiskompensasjon. Denne budsjettendringen pleier å bli behandlet av bystyret i første økonomirapport.

Demografikostnadene er beregnet med utgangspunkt i befolkningsprognosen laget av Trondheim kommune (TR2023M_T2024). Det er først og fremst store endringer i de yngste og eldste aldersgruppene som gir store endringer i demografikostnadene. I figur 4.5.4 ser vi hvordan antall barn og eldre vil utvikle seg i planperioden 2025 til 2028, sammenlignet med 2024. Det forventes en liten nedgang i antall barnehagebarn frem til 2027, sammenlignet med 2024. I 2027 forventes det at antall barnehagebarn øker, sammenlignet med tidligere år. Antall skolebarn, det vil si i alderen seks til femten år, er forventet å gå ned gjennom hele perioden. Ved inngangen til 2028 forventer vi at det er nesten 870 færre barn i skolealder, sammenlignet med 1. januar 2024. Det betyr at kostnaden ved å drive skole reduseres. I 2028 ligger det inne en reduksjon i kostnaden på 45 millioner kroner, sammenlignet med 2024.

4.5.4. Utvikling i aldersgrupper sammenlignet med 2024. Kilde: Trondheim kommune.

Den største endringen i alderssammensetningen kommer i de eldste aldersgruppene. I aldersgruppen fra 67 og over er det forventet en stor vekst, med nesten 3 300 flere innbyggere i 2028, sammenlignet med inngangen til 2024. Over 2200 av disse er innbyggere over 80 år. Av den totale økningen i demografikostnader i 2025 utgjør eldreomsorgen mesteparten, hvor utgiftene forventes å øke med 90 millioner kroner som følge av vekst i eldrebefolkningen.

Arealkompensasjon

Ettersom kommunen investerer i nye bygg og infrastruktur, øker også kostnadene til drift og vedlikehold. Tekniske tjenester, kirke og gravlunder, eiendomstjenester og idrett- og friluftsliv kompenseres derfor for driftsmessige konsekvenser som følge av endring i infrastrukturen.

Samlet utgjør arealkompensasjonen 22 millioner kroner i 2025. Økningen skyldes i hovedsak:

- Eiendomstjenester (15,7 millioner kroner): Økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold som følge av arealøkninger i 2025. Dette gjelder blant annet helårsvirkning av Nidarvoll og Sunnland skoler med to idrettshaller, Dragvoll helse- og velferdssenter, og fotballhallen i Granåsen.
- Tekniske tjenester (1,9 millioner kroner): Økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av nye veger og nye grøntanlegg.
- Idrett og friluftsliv (3,9 millioner kroner): Økte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold som følge av oppgraderinger og arealøkninger i 2024. Dette gjelder blant annet nye og oppgraderte anlegg i Granåsen.

I tidligere handlings- og økonomiplaner har det ikke vært budsjettet med fremtidige arealkostnader til idrett og friluftsliv, kun kostnadsveksten første år i planen. Fra og med denne økonomiplanen er det lagt inn arealkompensasjon til idrett og friluftsliv med 1,9 millioner kroner i året. Dette skal dekke driftskostnader til nye anlegg som en følge av at det ligger inne investeringsmidler hele planperioden til ny infrastruktur.

Sentrale pensjonskostnader

De sentrale pensjonskostnadene anslås å gå opp med 44 millioner kroner fra opprinnelig vedtatt budsjett for 2024 til 2025. Kostnadene stiger jevnt i økonomiplanperioden, men er stabil de to siste årene. Se detaljert omtale under overskriften sentrale bevilgninger.

Eksterne finanstransaksjoner

Eksterne finanstransaksjoner består av renter og avdrag på kommunens innlån, med fradrag av renter på kommunens innskudd og videreutlån, rentekompensasjon og utbytter fra kommunalt eide selskaper. Samlet sett øker utgiftene reelt med 72 millioner fra 2024 til 2025. Økningen skyldes i hovedsak økte avdragsbetalinger.

Vi foreslår at kapitalutgiftene, som andel av de frie disponible inntektene i budsjettet for 2025, skal være 8,7 prosent, og så henholdsvis 8,4, 8,2 og 8,3 prosent i årene 2026-2028. Dette er en økning fra 8,2, 8,1 og 8 prosent for årene 2025-2027 fra handlings- og økonomiplanen 2024-2027.

Det høye rentenivået gjør at både renteutgifter og renteinntekter har økt mye i løpet av de siste årene. Det ventes nå reduserte renter fremover, men reduksjonen kommer fra et høyt nivå. Høye renteutgifter på investeringslån gjør at de øvrige avdragene er lave, for et gitt nivå på kapitalutgiftene. Samtidig vil det høye rentenivået gi høye byggelånsrenter, høye renteinntekter på bykassens likviditet og høye renteinntekter fra selvkostområdet. Det siste demper effekten av høye renteutgifter på kommunens driftsbudsjett, men de høye byggelånsrentene øker kostnadene i kommunens investeringsbudsjett.

Innen utbytte og eieruttak er det budsjettet med 25 millioner kroner i utbytte fra kommunale selskaper i 2025. I tillegg kommer kommunens netto inntekter fra kjøp og salg av konsesjonskraft på 5 millioner kroner.

Rentekompensasjonsordningen gjør at kommunen får dekket deler av sine rentekostnader

til tidligere investeringer i ulike formålsbygg. Inntektene er fra og med 2025 flyttet fra statlige tilskudd og skatt til eksterne finanstransaksjoner. I 2025 er det budsjettert med 50,8 millioner kroner i rentekompensasjon, en reduksjon på 2,3 millioner kroner fra budsjettet i 2024. Nedgangen skyldes at ordningen ikke lenger er åpen for nye prosjekter, og at balanseverdiene nedskrives årlig.

Effektiviseringskrav

Byrådet har i samsvar med vedtatt økonomiplan budsjettert med en innsparing som følge av at enhetene ikke får full kompensasjon for pris- og lønnsvekst. Dette gir en innsparing på 12 millioner kroner i 2025. Samlet i løpet av perioden anslås det å gi en innsparing på 111 millioner kroner.

Tekniske endringer

I forslag til driftsrammer er det tatt høyde for tekniske endringer, oppgaveendringer og endringer i finansiering fra et år til et annet. Endringen har blant annet sammenheng med:

- Driftsrammene er justert for at tjenesteområdene samlet fikk for mye i demografikompensasjon i 2023.
- Kompensasjon for prisvekst i 2023 ble fordelt i første økonomirapport i 2024, og er lagt inn som en teknisk endring på områdene.
- Driftsrammen til bystyresekretariatet m.m. justeres årlig avhengig av om det er valg. Byrådet foreslår at det settes av 10,1 millioner kroner til gjennomføring av kommunevalg og 9,1 millioner kroner til gjennomføring av stortingsvalg.
- 118 millioner kroner av tilskuddet til flyktninger er ikke fordelt mellom tjenesteområdene, og ligger inne som en teknisk endring innenfor arbeid og velferd.
- Noen justeringer mellom områdene for å tilpasse budsjettet til ny organisering av kommunen.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet er i denne sammenhengen kun kommunens generelle disposisjonsfond, det vil si eksklusive næringsfond og bufferfond for Trondheim kommunale pensjonskasse og Trondheim kommunes kraftfond.

Disposisjonsfondet forventes å utgjøre 449 millioner kroner ved inngangen til 2025. Det er basert på tidligere vedtak om bruk og avsetning til disposisjonsfond, byrådets forslag til endring i bruk og avsetning til disposisjonsfondet i andre økonomirapport i 2024. I tillegg er det tatt hensyn til anslag til merforbruk i 2024 på 180 millioner kroner som finansieres via disposisjonsfond. Totalt sett foreslår byrådet å bruke 48,2 millioner kroner av disposisjonsfondet i 2025. Tabell 4.5.5 viser alle tiltakene i byrådets budsjettforslag, og de er forklart nærmere under tabellen.

4.5.5. Prognose for inngående og utgående balanse for disposisjonsfondet 2025-2028, fordelt mellom drifts- og investeringstiltak. Tall i millioner kroner.

Avsetning/bruk	År	Formål	Totalt
Prognose inngående balanse i 2025			448,9
Bruk	2025	Generell bruk av disposisjonsfond	-8,5
Bruk	2025	Provisoria Ski-vm	-36,2

Bruk	2025	Eiendomsgebyrer Heggstadmoen	-3,0
Bruk	2025	Prosjekt AI-lab helse	-0,5
Bruk	2026	Generell bruk av disposisjonsfond	-2,0
Bruk	2026	Prosjekt AI-lab helse	-0,3
Bruk	2027	Generell bruk av disposisjonsfond	-25,0
Totalt			-75,5
Prognose utgående balanse i 2028			373,5

Provisorier Ski-VM: I tråd med vertskapsbyavtalen Hosting contract som er inngått mellom Trondheim kommune og Norges skiforbund om VM på ski i 2025, har kommunen ansvaret *“for å bygge og stille til disposisjon et anlegg (permanente anlegg og provisoriske løsninger) godkjent av FIS og som tilfredsstiller alle de krav som følger av FIS’ tekniske manualer, Hosting Contract med vedlegg, og eventuelle vilkår som senere vil bli stilt av FIS med hjemmel i Hosting Contract”*. Det er foreløpig beregnet at Trondheim kommunes forpliktelser i dette er på 51,2 millioner kroner, fordelt på 15 millioner kroner i 2024 og 36,2 millioner kroner i 2025.

Eiendomsgebyrer Heggstadmoen: Ved en gjennomgang av sivevannsforholdene på Heggstadmoen er det vist at kommunen som grunneier ikke har blitt fakturert for sivevannet fra anlegget. Det fører til at kommunen må betale høyere eiendomsgebyrer enn tidligere.

Prosjekt AI-lab helse: I flertallets budsjettvedtak for HØP 2023-2026 ble følgende vedtatt: “I samarbeid med NTNU etablerer vi et forsøksprosjekt som spesifikt skal se på løsninger på de langsiktige ressursutfordringene innenfor helsevesenet.” Prosjektet ble forsinket og avtalen med NTNU ble underskrevet i april 2024.

Generell bruk av disposisjonsfond er finansiering av driftstiltak i budsjettet, dette gjelder tiltak som allerede er vedtatt i tidligere handlings- og økonomiplaner.

Sentrale bevilgninger

Sentralt plasserte bevilgninger består hovedsakelig av avsetning til lønnsoppgjør i 2025, sentrale pensjonskostnader og egenandeler for forsikring.

4.5.6. Sentrale bevilgninger. Tall i millioner kroner.

	2025	2026	2027	2028
Sentrale pensjonskostnader	211	272	294	294
Egenkapitaltilskudd TKP/KLP	76	82	88	88
Egenandel forsikringer	14	14	14	14
Effektiviseringskrav	0	-33	-66	-99
Omstillingsmidler	5	0	0	0
Lønnsavsetning	348	348	348	348
Totalt	653	683	678	645

Egenandel forsikring

Byrådet foreslår å budsjettere med 14,2 millioner kroner i utgifter til forsikringer under sentralt plasserte bevilgninger. Dette skal dekke deler av egenandelen knyttet til

bygningsskader. Egenandelen økte fra 0,4 millioner til 1,2 millioner på brannskader fra og med 2024.

Omstillingsmidler

I 2024 er det satt av 15 millioner kroner til omstilling og som en buffer mot merforbruket. I 2025 er det satt av 5 millioner kroner til dette formålet.

Effektivisering

Byrådet foreslår, i samsvar med vedtatt handlings- og økonomiplan, å legge et generelt effektiviseringskrav til alle enheter. Effektiviseringskravet er innarbeidet ved at tjenesteområdene ikke har fått full pris- og lønnskompensasjon i 2025. I perioden 2026-2028 er kravet foreløpig budsjettert under sentralt plasserte bevilgninger, 33 millioner kroner årlig. Kravet vil bli innarbeidet i tjenesteområdenes rammer når faktisk lønns- og prisvekst for de ulike årene blir kjent. Byrådet foreslår at kommunale og interkommunale selskap pålegges det samme effektiviseringskravet.

Lønnsavsetning 2025

Byrådet foreslår at enhetene får full kompensasjon for kostnader knyttet til lønnsoppgjøret. Unntaket er utgifter knyttet til lønnsglidning. Lønnsglidning er lønnsutvikling i en tariffperiode som skyldes andre tillegg enn de som blir gitt ved de sentrale tariffoppgjørene. Eksempelvis lønnsutvikling på grunn av lokale drøftinger og personlige tillegg. Lønnsglidning må dekkes av enhetene innenfor egen ramme.

Tabellen under viser den totale avsetningen for lønnsoppgjør i 2025. Store deler av lønnsoppgjøret for 2024 er ferdig (kapittel 4), og kostnaden i 2025 er dermed lagt på tjenesteområdene. Det som gjenstår av lønnskostnaden i 2024 i 2025 er kapittel 3 og 5, totalt 151 millioner kroner. Det kommunale lønnsoppgjøret i 2025 ble 0,2 prosent høyere enn den forventede lønnsveksten da budsjettet ble vedtatt. Derfor er lønnsoppgjøret for 2024 forventet å bli 15 millioner kroner mer enn vedtatt budsjett.

4.5.7. Forslag til avsetning til lønnsoppgjør 2025. Tall i millioner kroner.

	2025	2026	2027	2028
Lønnsoppgjør 2024 og effekt i 2025	151	151	151	151
Lønnsoppgjør 2025	197	197	197	197
Totalt	348	348	348	348

I 2025 er forventet lønnsvekst 4,5 prosent, som tilsvarer en kostnad på 197 millioner kroner i 2025.

Enheter innenfor VARFS- og boligområdet får dekket lønnsoppgjøret via gebyrer eller husleie. Kommunale foretak og interkommunale selskap får overføringene justert med lønns- og prisvekst via kommunal deflator.

Sentrale pensjonsutgifter

Byrådet budsjetterer 211 millioner kroner til de sentrale pensjonskostnadene i 2025. Det er en økning på 44 millioner kroner fra vedtatt budsjett 2024. Sentrale pensjonsutgifter dekker reguleringspremie, AFP 62-64 år levert av TKP, rentegarantipremier og dekning av pensjonsutgifter til private sykehjem utover det som er avtalt i inngåtte avtaler.

Budsjettet er basert på beregninger av sentrale pensjonskostnader og egenkapitaltilskudd fra Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP), Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK).

Det er benyttet følgende pensjonspremieprosjenter på arbeidsgivers andel for å beregne budsjettet for 2025: Ansatte innmeldt i TKP 13 prosent, ansatte innmeldt i KLP Sykepleierordning 10,36 prosent, ansatte innmeldt i KLP Fellesordning 11,84 prosent og ansatte innmeldt i SPK 7,93 prosent.

I 2022, 2023 og 2024 har lønns-, trygde- og pensjonsoppgjørene blitt høyere enn forutsatt ved budsjettering. Det har ført til økninger i pensjonskostnadene fordi reguleringspremiene fra pensjonskassene har blitt høyere enn forutsatt.

Innbetalingene fra kommunen til pensjonsselskapene har de siste årene vært høyere enn de regnskapsførte pensjonskostnadene. Det kalles et premieavvik. Premieavviket føres som en inntekt det første året det oppstår, mens i de neste sju årene regnskapsføres det som en kostnad i like store årlige andeler. Dette kalles amortiseringskostnader og i regnskapet tilsvarer det avdrag på lån. Kommunen har et akkumulert premieavvik på om lag 2,2 milliarder kroner ved utgangen av 2024.

For perioden 2025-2028 er det videreført bruk av premiefondsmidler i TKP og KLP, for å dempe veksten i det akkumulerte premieavviket. På den måten dempes også veksten i fremtidige pensjonskostnader.

Ny offentlig tjenstepensjon øker pensjonspremien med rundt 1,5 prosent fra 2024 til 2025. Det blir spesielt høyt i 2025 (TKP og KLP), da ny og gammel AFP ordning skal finansieres. I perioden 2026-2028 flater dette ut etterhvert som gammel AFP ordning fases ut med alderstrinn født før 1963.

I statsbudsjettet for 2025 har regjeringen lagt til grunn at ny offentlig AFP ikke skal inkluderes i kommunesektorens sine pensjonskostnader for 2025. Regjeringen vil i revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2025 komme tilbake med oppdaterte anslag for merkostnadene til pensjon inkludert effekten av ny offentlig AFP. I RNB vil regjeringen sikre at kommunesektoren kan innarbeide ny offentlig AFP i sine pensjonskostnader i 2025. RNB vil ta utgangspunkt i oppdaterte anslag for merkostnader til pensjon for å dekke en økning i disse, men vil også gjøre en samlet vurdering av kommunesektoren sin økonomi. Med bakgrunn i dette er anslaget for pensjonskostnadene i kommunen beheftet med særdeles stor usikkerhet. Det vil bli foretatt nye beregninger etter at RNB 2025 er behandlet.

Det skytes inn ny egenkapital årlig i KLP og TKP. For 2025 blir det budsjettert med å betale egenkapitalinnskudd til KLP på om lag 5,1 millioner kroner. Det er en økning på om lag 0,4 millioner kroner sammenlignet med 2024. Dette er et årlig bidrag til å opprettholde selskapets bufferkapital og risikobærende evne. KLP kan på den måten ta den finansielle risikoen som kreves for å oppnå en tilfredsstillende avkastning over tid.

Med samme begrunnelse vedtok bystyret i 2016 å innføre en tilsvarende ordning for TKP. I 2020 vedtok bystyret at TKP tilføres et årlig egenkapitalinnskudd på 0,5 prosent av

premiereserven. Premiereserven i TKP forventes å være i overkant av 14,1 milliarder kroner ved utløpet av 2024. Det forventes å betale et egenkapitalinnskudd til TKP på om lag 70,7 millioner kroner i 2025. Det er en økning på om lag 5,5 millioner kroner sammenlignet med 2024.

Handlingsrom

Ved å sammenstille endringene i sentrale inntekter, utgifter som er felles for flere områder (inkludert videreføring av rammeendringer på tjenesteområdene i vedtatt økonomiplan) og bruk av disposisjonsfond, ser vi hvor stort handlingsrom vi har til å endre driftsrammene til tjenesteområdene. Dette er sammenlignet med vedtatt økonomiplan for 2024. Tabellen viser at vi har et økt handlingsrom sammenlignet med vedtatt økonomiplan. Økningen skyldes hovedsakelig økte frie inntekter i revidert nasjonalbudsjett i 2024.

4.5.8. Handlingsrom for nye rammeendringer i driftsrammene til tjenesteområdene. Endring i forhold til vedtatt budsjett 2024. Tall i millioner kroner.

	2025	2026	2027	2028
Endring i sentrale inntekter, jf. tabell 8-2	-502	-590	-726	-859
Endring i utgifter, jf. tabell 8-3	273	366	526	635
Endring i netto avsetning til disposisjonsfond	117	163	140	165
Handlingsrom	-113	-61	-60	-60

Byrådet foreslår å bruke handlingsrommet i 2025 til å finansiere merforbruk innenfor helse og omsorg og sosiale tjenester. Dette er finansiert både med å frigjøre 35 millioner kroner fra andre områder, og med å bruke vekst i frie inntekter. I tillegg benyttes handlingsrommet til å styrke oppvekst og utdanning, sosiale tjenester, godtgjøring til folkevalgte og byråd, og diverse oppgaveendringer fra regjeringen.

4.6. Økonomisk oversikt og netto driftsresultat

Byrådets forslag til driftsbudsjett er oppsummert i tabell 4.6.1. Oversikten viser utviklingen i driftsinntekter, driftsutgifter og finansutgifter. Tabellen viser også netto driftsresultat og forslag til disponering av netto driftsresultat. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt. Byrådet budsjetterer med et netto driftsresultat på 391 millioner kroner i 2025. Netto driftsresultatet består blant annet av nominell avkastning fra kraftfondet, som settes av på fond for å opprettholde realverdien av kraftfondet og for å finansiere investeringer neste år.

4.6.1. Netto driftsresultat og disponering av netto driftsresultat.

	2024	2025	2026	2027	2028
Driftsinntekter	-19 892	-21 024	-21 103	-21 233	-21 362
Driftsutgifter	18 638	19 529	19 601	19 769	19 871
Brutto driftsresultat	-1 254	-1 495	-1 502	-1 464	-1 491
Netto finansutgifter	1 009	1 104	1 092	1 087	1 092
Netto driftsresultat	-245	-391	-410	-376	-399
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat:</i>					
Overført til investering	100	100	236	243	260

Avsetning til bundne driftsfond	38	38	38	38	38
Bruk av bundne driftsfond	-96	-95	-95	-95	-95
Avsetning til disposisjonsfond	404	422	395	378	376
Bruk av disposisjonsfond	-200	-74	-163	-186	-179
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	245	391	410	376	399
Totalt	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat som andel av driftsinntekter	1,2%	1,9%	1,9%	1,8%	1,9%

Byrådet budsjetterer med både bruk og avsetning til disposisjonsfond. Mesteparten av dette skyldes avsetningen av avkastningen fra kraftfondet, og bruk av avkastningen til investering. Byrådet budsjetterer med å sette av 422 millioner kroner av driftsresultatet på disposisjonsfond i 2025. Dette skyldes i sin helhet at vi, i samsvar med kommunens finansreglement, har budsjettert med at avkastning fra kraftfondet i 2025 skal settes av for å opprettholde realverdien på kraftfondet og til å finansiere investeringer i 2026. Det foretas ingen andre avsetninger til disposisjonsfond i planperioden.

Byrådet budsjetterer med 74 millioner kroner i bruk av disposisjonsfond i 2025. 26 millioner kroner er avkastning fra kraftfondet som tidligere er satt av på disposisjonsfond for å hovedsakelig finansiere investeringer i 2025 og 48 millioner kroner er brukt for å finansiere det ordinære driftsbudsjettet.

Byrådet budsjetterer med at 100 millioner kroner av netto driftsresultat skal disponeres til å finansiere investeringer i 2025. Av dette utgjør 25 millioner kroner avkastningen fra kraftfondet, og 76 millioner kroner i egenkapitaltilskudd pensjon.

Netto driftsresultat som andel av driftsinntektene er 1,9 prosent i 2025, og ligger på dette nivået i hele planperioden. Dette skyldes hovedsakelig at all avkastning fra kraftfondet settes av på disposisjonsfond, enten for å beholde realverdien eller til å finansiere investeringer neste år. I tillegg er de ordinære driftsutgiftene hovedsakelig finansiert med driftsinntekter, og ikke med bruk av disposisjonsfond. Dette gjør, alt annet likt, netto driftsresultat bedre.

4.7. Investeringsbudsjettet 2025-2028

Investeringer i anleggsmidler

Til tross for harde prioriteringer opprettholder dette forslaget et høyt investeringsnivå og det foreslås å investere for om lag 11,9 milliarder kroner i planperioden 2025 - 2028.

Det er flere store investeringsprosjekter som ferdigstilles og flere som starter opp i planperioden.

Byrådet foreslår å bevilge 1050 millioner kroner til Stabbursmoen skole, Tonstad skole, Ny Smelteverket ungdomsskole og Hansbakken skole i perioden.

Byrådet foreslår å bevilge 1044 millioner kroner til Dragvoll HVS og Heimdal HVS, inkludert bibliotek. 525 millioner kroner i planperioden går til til Lavterskeltilbud rus, Krisesenteret,

forsterket botilbud (ROP), 2 nye bofellesskap ferdigstilt i 2026 og 2028 og Nytt bofellesskap/ressurssenter.

Til kjøp av formålstomter foreslår byrådet å bevilge 660 millioner kroner i perioden, dette inkluderer salg tilsvarende 120 millioner kroner.

Investeringer gjennomført av kommunen, og finansiert av Miljøpakken, utgjør 1 200 millioner kroner i perioden.

Innenfor klimainvesteringer foreslås det å bevilge om lag 380 millioner kroner til Mindre investeringer klimatiltak og Utslippsfrie bygg og anleggsplasser.

4.7.1. *Investeringer. Tall i millioner kroner. Løpende priser.*

	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028	Sum 2025-2028
Barnehage	46	37	37	37	156
Skole	320	244	256	351	1 171
Barne- og familietjenesten	40	36	6	6	88
Helse og omsorg	277	389	479	178	1 323
Sosiale tjenester	69	52	18	129	268
Bolig	300	293	145	197	935
Idrett og friluftsliv	30	16	16	16	79
Kunst og kultur	65	67	50	17	199
Kirker og gravlunder	66	87	63	45	261
IT	58	104	90	65	316
Formålstomt	239	248	105	103	695
Eiendomsinvesteringer	90	81	82	78	331
Ubebygde bolig og næringsareal	118	65	61	70	314
Grunneieransvar	33	27	174	3	237
Veg	38	32	32	32	135
Vann	317	341	466	476	1 600
Avløp	364	374	385	398	1 521
Renovasjon	34	38	48	17	136
Byrom parker og grøntanlegg	31	33	26	26	116
Adm.- og driftsbygg	18	79	32	0	129
Miljøpakken	300	300	300	300	1 200
Samferdsel	2	5	12	235	255
Maskiner og utstyr	14	14	14	14	55
Klimainvesteringer	124	86	86	86	382
Sum investeringer	2 989	3 048	2 984	2 877	11 899

Finansiering av anleggsmidler

Kommunens investeringer har ulike finansieringskilder. Skoler, barnehager, helse- og velferdssenter, idrettsanlegg og andre investeringer knyttet til kommunens tjenesteproduksjon er i hovedsak finansiert av lån, betjent av bykassen. Her inngår også midler til å oppgradere kommunens bygningsmasse og til å skaffe tomter til fremtidige

nye kommunale bygg. Investeringer knyttet til selvkostområdene (vann, avløp og avfall) og til boliger hvor kommunen mottar husleie, omtales som eksternfinansierte investeringer. Finansieringskostnadene til eksternfinansierte investeringskostnader belaster ikke bykassen. Miljøpakkeprosjekter finansieres i hovedsak med refusjoner, i form av statlige tilskudd og bompenger.

4.7.2. Sum investeringer og finansiering

	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028	Sum 2025-2028
Investering	2989	3048	2984	2877	11899
Bykassefinansierte lån	1 296	1 014	1 030	674	4 013
Eksternfinansierte lån	873	879	996	1 006	3 755
Mva.-kompensasjon	303	302	295	288	1 188
Refusjoner	330	305	392	453	1 480
Salgsinntekt	150	130	70	70	420
Tilskudd	13	256	13	182	464
Realavkastning fra kraftfondet	25	162	188	204	578
Sum finansiering	2 989	3 048	2 984	2 877	11 899

4.8. Gjeldsutvikling og låneopptak

Gjeldsutvikling

Med byrådets forslag til investeringer forventes kommunens lån til investeringer å øke fra 19,7 milliarder kroner ved inngangen til 2025 til om lag 23,6 milliarder kroner ved utgangen av 2028. Tabell 4.8.1 viser forventet gjeldsutvikling. Gjeldsbegrepet som benyttes er gjeld til investeringsformål, som er kommunens innlån til egne investeringer. Dette inkluderer bykassefinansierte og selvkostfinansierte investeringsprosjekter. Kommunens innlån til videreutlån (for eksempel startlån) er ikke inkludert i denne definisjonen.

4.8.1. Gjeldsutvikling. Løpende priser

	2025	2026	2027	2028
Gjeld til investeringsformål per 1.1.	19 717	21 017	21 970	22 983
Låneopptak	2 169	1 893	2 026	1 680
Lovpålagte minimumsavdrag	-702	-748	-782	-818
Øvrige avdrag	-167	-192	-231	-246
Sum gjeld til investeringsformål 31.12.	21 017	21 970	22 983	23 599

Grønne lån

Kommunen har per 31.08.2024 3 692 millioner kroner i grønne lån i Kommunalbanken, noe som utgjør totalt 18,2 prosent av investeringslånene. Dette er lån til finansiering av prosjekter som tilfredsstiller Kommunalbankens krav til grønn finansiering. Vi vil fortsette arbeidet med å øke andelen grønne lån. Dette synliggjør kommunens arbeid med klima- og miljøvennlige investeringer, og bidrar i tillegg til noe bedre rentebetingelser.

Låneopptak

I dette kapitlet presenteres vårt forslag til låneopptak for 2025-2028.

4.8.2. Låneopptak. Beløp i millioner kroner. Løpende priser

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028	2025-2028
Investeringslån	2 464	2 169	1 893	2 026	1 680	7 768
Startlån	600	600	600	600	600	2 400
Sum låneopptak	3 064	2 769	2 493	2 626	2 280	10 168

Investeringslån

For å møte investeringsbehovet i investeringsbudsjettet for 2025 foreslår vi låneopptak på 2 169 millioner kroner i 2025. Vi foreslår et samlet låneopptak på 7 768 millioner kroner til investeringer i økonomiplanperioden 2025-28.

Videre utlån

Det har generelt sett vært høy etterspørsel etter lånemidlene, og til tross for økte renter har utlånstakten vært på et høyt nivå også i 2024. Vi foreslår å videreføre lånerammen på 600 millioner kroner for å kunne møte behovet for lånemidler også i 2025.

4.9. Netto finansutgifter

I dette kapitlet presenterer vi anslag for kommunens finansinntekter og -utgifter.

Anslagene er basert på renteforutsetninger etter Norges Banks publisering av Pengepolitisk rapport 3 i september 2024. Renteforutsetningene som ligger til grunn vises i tabell 4.9.1.

4.9.1. Renteforutsetninger for handlings- og økonomiplanen.

	2025	2026	2027	2028
Budsjettert rente på bankinnskudd	5,00%	4,19%	3,77%	3,77%
Budsjettert gjennomsnittlig rente investeringslån	4,13%	3,69%	3,69%	3,48%
Budsjettert flytende rente på nye investeringslån	4,78%	3,97%	3,55%	3,55%
Budsjettert rente, nye fastrentelån (investering)	3,95%	3,95%	3,95%	3,95%
Rente på eksisterende fastrentelån (investering)	2,90%	2,95%	2,95%	2,98%
Budsjettert rente på alle fastrentelån (vektet)	2,97%	3,16%	3,16%	3,35%
Budsjettert rente på VARFS-området	3,85%	3,85%	3,85%	3,85%
Budsjetterte rentekompensasjon	4,38%	3,57%	3,15%	3,15%
Budsjetterte startlån, flytende	4,78%	3,97%	3,55%	3,55%
Budsjetterte startlån, fast	3,95%	3,95%	3,95%	3,95%
Budsjettert rente for byggelån	4,23%	3,79%	3,79%	3,58%
Budsjettert rente husleie	4,23%	3,79%	3,79%	3,58%

Netto finansutgifter forventes å øke med 60 millioner kroner fra vedtatt budsjett 2024 til 2025. Utviklingen utover i perioden vises i tabell 4.9.2.

4.9.2. Netto finansutgifter. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Finansinntekter	-759	-737	-688	-673	-683

Finansutgifter	1 814	1 852	1 815	1 819	1 855
Netto finansutgifter	1 056	1 114	1 127	1 146	1 172

Finansinntekter

Den viktigste finansinntekten er utbytte fra Trondheim kommunes kraftfond (TKK). Andre finansinntekter er renteinntekter fra bykassens likviditet, videreutlån, startlån, byggelån og utbytte fra kommunens selskaper. De ulike inntektskildene er omtalt i tabellen nedenfor.

4.9.3. Finansinntekter. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Nominell avkastning TKK	-349	-426	-399	-381	-380
Renteinntekter likviditet	-124	-112	-89	-77	-74
Interne renteinntekter byggelån	-46	-28	-21	-21	-16
Utbytte og eieruttak	-28	-30	-30	-31	-31
Renteinntekter startlån	-131	-137	-146	-159	-179
Renteinntekter videre utlån	-5	-5	-4	-3	-3
Sum finansinntekter	-683	-737	-688	-673	-683

Trondheim kommunes kraftfond (TKK)

Prognosen er at TKK ved inngangen til 2025 har en samlet kapital på i underkant av 8,5 milliarder kroner. Dette etter at TKK er belastet for driftskostnader og utbytte til kommunen i årsoppgjøret for 2024. TKKs inngangsverdi er usikker, først og fremst fordi bevegelsene i aksjemarkedet kan bli store.

En stor del av TKKs investeringer er rentebærende. Norges Banks renteprognoser som de fremgår i Pengepolitisk rapport 3 (PPR 3, september 2024) ligger til grunn for den prognostiserte avkastningen på renteplasseringene. Aksjeplasseringene antas å gi en årlig avkastning på 6,5 prosent, dette basert på skjønn og en høyst usikker prognose.

TKKs budsjetterte nominelle avkastning settes til 5,0 prosent i 2025, synkende til 4,7 prosent i 2028 i takt med et antatt fall i det generelle rentenivået. 5,0 prosent i 2025 tilsvarer en avkastning på 427 millioner kroner. En nominell avkastning på 5,0 prosent, fratrullet budsjettert prisstigning (KPI) på 3,0 prosent – som er Norges Banks prognose for prisveksten i 2025 (PPR 3) – gir en realavkastning i 2025 på 2,0 prosent. Denne realavkastningen, fratrullet TKKs driftskostnader, tilsvarer 167 millioner kroner og avsettes til TKKs bufferfond i årsoppgjøret for 2025. Av dette brukes 160 millioner kroner til delfinansiering av kommunens realinvesteringer i 2026. Resten, 7 millioner kroner, disponeres av Kollektivfondet og Kulturfondet.

Det følger av vedtekter at TKKs realverdi skal opprettholdes. I prinsippet gjøres det ved at den delen av avkastningen som tilsvarer veksten i KPI, holdes tilbake i TKK. Resterende avkastning (realavkastningen) overføres i hovedsak til kommunens realinvesteringer. Etter et par år med svært høy KPI-vekst ser det nå ut til å gå mot et lavere og mer normalt nivå. Norges Banks prognose er at prisveksten faller ned til 2,2 prosent utover i HØP-perioden. Det vil si ned mot inflasjonsmålet på 2,0 prosent. Det innebærer en økning i overføringene

fra TKK til kommunens realinvesteringer, samtidig som det holdes tilbake midler som er tilstrekkelig for å opprettholde TKKs realverdi. For å opprettholde realverdien i 2025 isolert sett, legges det til grunn at 255 millioner kroner holdes tilbake i TKK, dette i samsvar med en budsjettert KPI-vekst på 3,0 prosent.

4.9.4. Disponering av budsjettert avkastning TKK. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Nominell avkastning	-425	-426	-399	-381	-380
Driftskostnader	4	4	4	4	4
Utbytte til investeringer i kommunen, bruk året etter	25	160	161	179	181
Utbytte til Kulturfondet og Kollektivfondet, bruk året etter	1	7	7	8	8
Til TKKs bufferfond (KPI-avsetning)	395	255	227	191	188

Likviditet

Kommunen får renteinntekter fra plasseringer i bankinnskudd og likviditetsfond. Vi budsjetterer med renteinntekter på rundt 112 millioner kroner i 2025, med en reduksjon til 74 millioner i 2028 som følge av forventning om fallende renter. Innskuddsrenta som ligger til grunn er 3-måneders pengemarkedsrente (nibor) med et påslag som følger av bankavtalen med vår hovedbankforbindelse.

Byggelånsrenter

Byggelånsrenter blir belastet av de kommunale byggeprosjektene i byggeperioden og inntektsføres bykassen. Vi foreslår at det budsjetteres med inntekter fra byggelånsrenter på 28 millioner i 2025. Utviklingen i planperioden følger den lånefinansierte delen av investeringskostnadene og rentenivået. Det er forventet at disse vil være på henholdsvis 21, 21 og 16 millioner i årene 2026-2028.

Utbytte og eieruttak

Budsjettert for 2024 var på 28 millioner kroner. Regnskapsførte inntekter fra utbytter og eieruttak i 2023 vil bli på rundt 28 millioner kroner i 2024. Det er lagt inn forventning om utbytte fra kommunens heleide aksjeselskaper i 2025 på 25 millioner kroner. Utbyttet kommer fra forventet regnskapsresultat for 2024. Se kapittel 16 for mer utførlig beskrivelse av hvert enkelt selskap. I tillegg forventes netto inntekter fra kjøp og salg av konsesjonskraft på 5 millioner kroner.

Videre utlån - startlån

Vi foreslår at renteinntekter fra startlånsordningen budsjetteres til 137 millioner kroner i 2025. Det er lagt til grunn et gjennomsnittlig totalt utlån på om lag 4,1 milliarder kroner i 2025. Renteinntektene finansierer kommunens rente- og driftsutgifter knyttet til ordningen.

Videre utlån - Stiftelsen Trondheim Pirbadet

Utlån til Stiftelsen Trondheim Pirbad vil være på om lag 153 millioner kroner ved inngangen av 2025. Basert på de avtalene kommunen har med låntakeren er det forventet at renteinntektene blir på om lag 4,7 millioner kroner i 2024.

Finansutgifter

Det forventes at summen av finansutgifter, bestående av renter og avdrag, utgjør 1 852 millioner kroner i 2025.

4.9.5. Finansutgifter. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Renteutgifter	1 025	983	912	884	912
Avdrag	788	869	903	935	943
Sum finansutgifter	1 814	1 852	1 815	1 819	1 855

Renteutgifter

I 2025 forventes samlede renteutgifter på 983 millioner kroner, ned fra 1 025 millioner kroner i 2024. Utover i perioden forventes lavere rentenivå å gi lavere renteutgifter til tross for at gjelden øker. Renteutgiftene er knyttet til investeringslån og kommunens ordninger for videreutlån.

4.9.6. Renteutgifter. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Renteutgifter investeringslån	889	842	763	722	730
Renteutgifter startlån	131	137	146	159	179
Renteutgifter videre utlån	5	4	4	3	3
Sum renteutgifter	1 025	983	912	884	912

Investeringslån

Vi foreslår at renteutgifter på investeringslån budsjetteres til 842 millioner kroner i 2025. Renteutgiftene finansieres dels av bykassens midler og dels av byggelånsrenter, gebyrer fra VARFS-området (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam), husleieinntekter og tilskudd fra rentekompensasjonsordningene. Sistnevnte ordning er statlige tilskudd til enkelte investeringer i skolebygg, sykehjem, omsorgsboliger og kirkebygg. Tabell 4.9.6 viser hvordan de ulike områdene bidrar til finansieringen.

4.9.7. Finansiering av renteutgifter til investeringslån. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Renteutgifter investeringslån	889	842	763	722	730
Byggelånsrenter, intern inntekt	-46	-28	-21	-21	-16
Renteutgifter som dekkes av VARFS-området	-231	-209	-220	-232	-244
Renteutgifter som dekkes av husleie	-44	-46	-42	-41	-39
Tilskudd fra rentekompensasjonsområdene	-56	-47	-38	-34	-36
Renteutgifter finansiert av bykassen	512	512	442	394	396

Videre utlån - startlån

Vi foreslår at renteutgifter til startlån budsjetteres til 137 millioner kroner i 2025. Det er lagt til grunn et gjennomsnittlig innlån på om lag 4,4 milliarder kroner i 2025. Renteutgiftene finansieres ved renteinntekter fra låntakerne.

Videre utlån Stiftelsen Trondheim Pirbadet

Innlånet til videreutlån til Stiftelsen Trondheim Pirbad vil være om lag 153 millioner kroner ved inngangen til 2025. Basert på kommunens renteprognose foreslår vi at renteutgiftene budsjetteres til 4,3 millioner kroner i 2025. Renteutgiftene finansieres av renteinnbetalinger fra stiftelsen.

Avdrag

Avdragene på investeringslån beregnes av nivået på investeringslån ved inngangen til hvert enkelt budsjettår. Ordinære avdrag beregnes for 2025 ut fra en avdragstid på 28,1 år. Dette tilsvarer en forventet avdragstid for minimumsavdrag, beregnet etter bestemmelsene i kommuneloven. For 2025 gir dette lovpålagte minimumsavdrag på 702 millioner kroner. I 2028 budsjetteres dette til 724 millioner kroner.

4.9.8. Avdrag. Beløp i millioner kroner. 2025-kroner.

	Vedtatt 2024	2025	2026	2027	2028
Lovpålagte minimumsavdrag	685	702	718	721	725
Øvrige avdrag	103	167	185	213	218
Sum avdrag	788	869	903	935	943

Handlingsregelen for kapitalutgifter sier at kapitalkostnadene (renter og avdrag) skal utgjøre ni prosent av de frie disponible inntektene. I 2025 foreslår vi at 8,7 prosent av de disponible inntektene skal finansiere kapitalutgifter. Dette medfører at man i tillegg til renter og minimumsavdrag, vil betale 167 millioner kroner i øvrige avdrag i 2025. Utover i perioden forventes en økning opp mot 218 millioner i 2028. Se ytterligere omtale under avsnittet om økonomiske handlingsregler.

Foto: Glen Musk

5. Eiendomsskatt, gebyrer og brukerbetalinger

5.1. Innledning

Byrådet foreslår å videreføre inntekt fra eiendomsskatt på tilnærmet samme reelle nivå som budsjettet i 2024 for perioden 2025-2028. Byrådet har valgt å justere eiendomsskatten opp tilsvarende anslag på prisveksten for 2025. I tillegg kommer vekst i antallet nye boliger og andre eiendomstyper. Dette gir et anslag på inntekt fra eiendomsskatt i 2025 på 976 millioner kroner. For den enkelte boligeier og eiere av næringsseiendom innebærer dette en noe høyere eiendomsskatt.

Renovasjon, vann, avløps- og feiegebyret foreslås økt i 2025. Samlet gir dette en husholdning som har en bolig på 150 m², en utgiftsøkning på 1070 kroner.

Byrådet har i sitt forslag til gebyrer og egenbetalinger lagt til grunn at den kommunale deflatoren blir på 4,1 prosent i 2025. Kommunal deflator er et anslag for lønns- og prisveksten innenfor kommunesektoren.

Mer informasjon om pris, egenbetalinger, satser på kommunale avgifter og gebyrer for tjenester i Trondheim kommune, finner du på kommunens nettsider.

5.2. Eiendomsskatt

Byrådet har lagt følgende til grunn for å nå inntektsmålet for eiendomsskatt i forslaget til budsjett 2025:

- Totale inntekter fra eiendomsskatt i 2025 er budsjettert til 976 millioner kroner (937 millioner kroner i budsjett 2024).
- Realverdien på inntekt fra eiendomsskatt opprettholdes. Dette betyr at anslag på prisvekst (KPI) kompenseres gjennom justering av skattesats og ved at antallet skatteobjekter øker.
- Skattefordelingen mellom bolig- og fritidseiendom, og annen eiendom (i hovedsak næring) opprettholdes.
- Skattesatsen for bolig- og fritidseiendommer foreslås satt til 2,73 promille (2,65 i 2024).
- Skattesatsen for næringseiendommer foreslås satt til 3,48 promille (3,37 i 2024).
- Bunnfradraget for bolig- og fritidseiendommer settes til 550 000 kroner.

For den enkelte eiendomsbesitter innebærer forslaget at eiendomsskatten økes med om lag tre prosent sammenlignet med 2024. For en bolig med et skattegrunnlag på fem millioner kroner blir eiendomsskatten 400 kroner høyere i 2025 enn i 2024 (fra 13250 kroner til 13650 kroner).

5.3. Gebyr- og avgiftsfinansierte områder

Gebyrer selvkostområdene

Prisen på mange kommunale tjenester skal beregnes etter prinsippet om selvkost. Det betyr at kommunen ikke kan kreve mer i betaling enn hva det koster kommunen å tilby tjenesten. Dette gjelder renovasjon, vann og avløp, slam, plan- og byggesaksbehandling, kart- og delingsforretning, eierseksjonering og feietjenester. For renovasjon er det et lovkrav at gebyrene skal følge prinsippet om selvkost. For de andre tjenestene er det ikke pålagt med full kostnadsdekning, men selvkost er gitt som øverste ramme for gebyrinntektene.

Selvkostprinsippet som finansieringsmetode betyr at en selvkostkalkyle ligger til grunn for hva en tjeneste kan prises med. Det finnes egne retningslinjer for å beregne selvkost for kommunale betalingstjenester. Det innebærer blant annet at kommunen må etterkalkulere de reelle kostnadene innenfor de aktuelle tjenesteområdene. Dette for å føre kontroll med at gebyrinntektene ikke overstiger kommunens egne kostnader med å produsere tjenesten.

Selvkostprinsippet praktiseres over en tre- til femårsperiode. Det innebærer at resultatet til selvkostområdene hvert år settes av på et såkalt selvkostfond og går inn i selvkostberegningen de påfølgende årene. Innenfor selvkostområdene som sokner til det tekniske området (vann, avløp, renovasjon, feiing og slam) kan man ha negative selvkostfond, mens innenfor selvkostområdene som tilhører plan- og bygningstjenester er det ikke tillatt med negative selvkostfond, og et negativt fondsresultat må derfor belastes bykassen. Tabellen under viser byrådets forslag til endring i gebyrer i 2025.

5.3.1. Oversikt over foreslått endring i gebyrer for 2025

	Gjennomsnittlig endring fra 2024 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Avløpsgebyr	7,0	2,9
Tilknytningsgebyr avløp	4,1	0,0
Vanngebyr	4,1	0,0
Tilknytningsgebyr vann	4,1	0,0
Renovasjonsgebyr	10,0	5,9
Slamgebyr	4,1	0,0
Tilsynsgebyr slam	4,1	0,0
Feiegebyr	21,0	16,9
Gebyr for terrenginngrep i forurenset grunn	4,1	0,0
Gebyr for tilsyn og service av fyrkjeler	4,1	0,0
Byggesaksgebyr	-40,0	-44,1
Oppmålingsgebyr	10,0	5,9
Eierseksjoneringsgebyr	-5,0	-9,1
Gebyr planbehandling	10,0	5,9

I gebyrsakene til tekniske tjenester og plan- og bygningstjenester samt sak om grunnutleie fra eiendomstjenester, redegjøres det nærmere for endringene. Disse sakene vil bli politisk behandlet i desember 2024.

5.3.2. Oversikt over foreslått endring i avgifter byutvikling og finans for 2025

	Gjennomsnittlig endring fra 2024 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Kart- og plantjenester	4,1	0,0
Leie av offentlig grunn	4,1	0,0

Avgifter knyttet til kart - og plantjenester, samt leie av offentlig grunn, foreslås økt med forventet lønns- og prisstigning, 4,1 prosent. For en nærmere redegjørelse for nivå og endring på de ulike tjenestene kommunen har innenfor utleie av grunn, henvises det til sak om avgifter knyttet til grunnutleie som legges fram parallelt med budsjettet.

Piggdekkgebyr

5.3.3. *Oversikt foreslått nivå piggdekkgebyr sesongen 2024/2025. Pris i kroner.*

Type oblat	Pris
Dagsoblat	35
Månedsoblat	450
Sesongoblat	1 400
Tilleggsgebyr ved manglende betaling	750

Piggdekkseongen varer i sesongen 24/25 fra 1. november 2024 til og med 8. april 2025. For biler med tillatt totalvekt på 3500 kilo eller mer skal gebyrsatsene oppgitt i tabellen ovenfor doubles. Satsene for piggdekkgebyr er bestemt i nasjonal forskrift og kan ikke endres av bystyret.

I forskriften for innføring av piggdekkgebyr i Trondheim er gebyrsonen definert til å være Trondheim kommunes grense.

Parkeringsavgifter

Byrådet foreslår en økning i parkeringsavgiftene med kommunal deflator, 4,1 prosent, i 2025.

5.3.4. *Parkeringspriser - endring 2024 til 2025*

Avgiftstype	2024	2025
Parkeringsavgift 1 time indre sone	51	53
Parkeringsavgift 2 timer indre sone	113	118
Parkeringsavgift 3 timer indre sone	186	194
Parkeringsavgift ytre sone pr time	43	45
Boligsone bil nr 1 pr mnd	727	757
Boligsone bil nr 2 pr mnd	1 362	1 418
Boligsone bil nr 3 pr mnd	2 477	2 579
Boligsone næringsdrivende pr mnd	2 477	2 579
Boligsone omsorgskort pr mnd	727	757
Boligsone gjestekort pr uke	332	346
Servicebil avgiftsplasser pr døgn	421	438
Servicebil på særskilte plasser pr døgn	685	713

Forventet husleieutvikling i de kommunalt disponerte boligene

5.3.5. Oversikt over foreslått endring i satser kommunal husleie 2025

	Endring i satser fra 2024 til 2025	
	Nominell endring	Reell endring
Økning i tråd med konsumprisindeksen	3,8	0,0
Økning pga økte kapitalutgifter	2,2	2,2
Sum økning	6,0	2,2

Byrådet foreslår at kommunens husleiesatser i 2024 justeres med 6,0 prosent. Justeringen skyldes en økning i kapitalutgiftene på 7,7 prosent og en økning på øvrige utgifter i tråd med økningen i konsumprisindeksen, anslått av SSB til 3,8 prosent. Økningen i kapitalutgifter skyldes en netto økning i låneopptak på ca. 60 millioner i 2024. Ved sammenligning av Trondheim kommunes husleie per 1. januar 2024 med SSBs predikerte månedlige leie for 2023, ligger kommunens leie i gjennomsnitt ca. 12 prosent lavere. Byrådet anslår at kommunen også i 2025 vil ha et husleienivå som ligger om lag 12 prosent under gjengse leie i markedet.

Endringer gjelder satsene som benyttes i beregningen av husleie. Endringer av husleien i det enkelte leieforhold kan avvike fra dette, avhengig av tidspunktet for forrige husleieendring i det aktuelle leieforholdet.

5.4. Sammenligning med andre storbyer

I 2023 hadde syv av de ti største kommunene eiendomsskatt på boliger og fritidsboliger. Hvor mye en husstand betaler i eiendomsskatt, avhenger både av eiendomsskattesatsen, grunnlaget for beregning av eiendomsskatt og størrelsen på eventuelle bunnfradrag.

I tabell 5.4.1 presenteres en oversikt over hvor mye ASSS- kommunene fikk inn i eiendomsskatt per innbygger fra boliger og fritidsboliger i 2023. ASSS står for aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner.

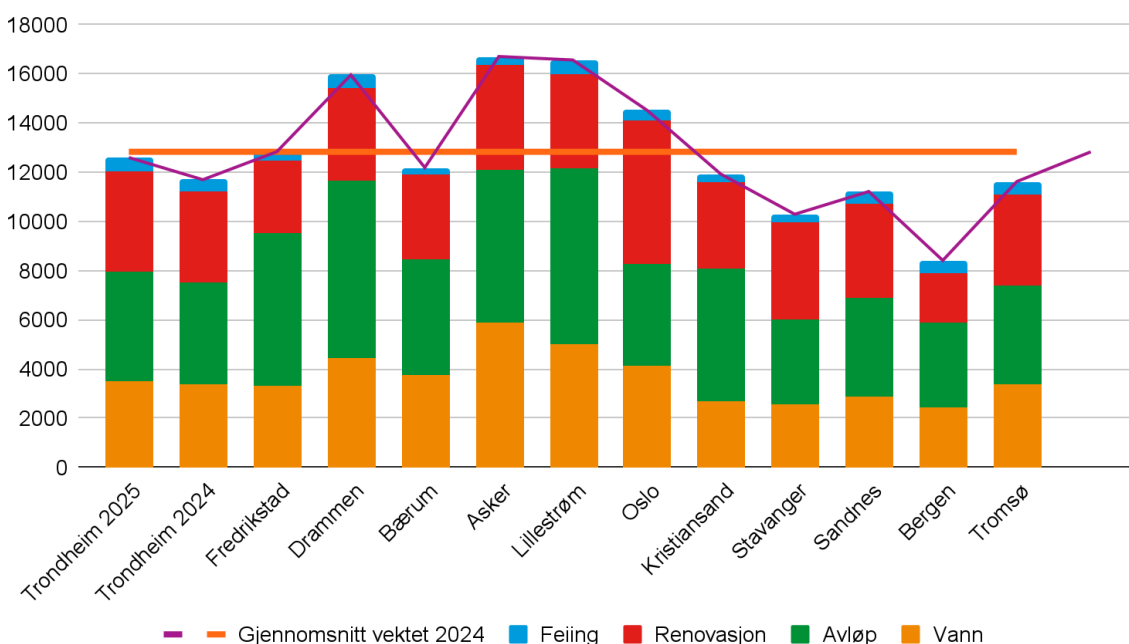
5.4.1. Eiendomsskatt bolig- og fritidseiendom i kroner per innbygger, ASSS kommunene, regnskap 2023

Kommune	2023
Fredrikstad	2 882
Bærum	0
Oslo	1 403
Lillestrøm	1 275
Asker	0
Drammen	0
Kristiansand	2 263
Sandnes	0
Stavanger	1 168
Bergen	2 494
Trondheim	2 922
Tromsø	1 741

Tabell 5.4.1 viser at Trondheim og Fredrikstad hadde høyest inntekt fra eiendomsskatt på boliger og fritidsboliger per innbygger i 2022. Stavanger og Oslo hadde lavest inntekt fra eiendomsskatt per innbygger, mens Bærum, Drammen og Sandnes ikke hadde eiendomsskatt på boliger og fritidsboliger. Sandnes har kun eiendomsskatt på næringseiendommer.

Figur 5.4.2 viser hva husstandene i de ti største kommunene må betale i årsgebyr for vann, avløp, renovasjon og feiing (VARF) i 2023. Figuren viser videre anslag over hvor mye en husstand i Trondheim må betale i årsgebyr for 2024. Data for 2024 har vi ikke for de andre storkommunene.

5.4.2. Gebyrer for VARF ASSS kommunene i 2024

Figuren viser at Trondheim har et gebyrnivå som er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene i 2024. Mens en husstand i Trondheim i gjennomsnitt betaler 11 693 kroner i gebyrer, er vektet gjennomsnitt blant ASSS-kommunene 12 825 kroner. Byrådets forslag til gebyrer i Trondheim for 2025 medfører at Trondheim kommer litt under snittet de andre storkommunene hadde i 2024. Det er grunn til å anta at også mange av de andre storkommunene vil øke gebyrene i 2025, så sannsynligvis ligger Trondheim fremdeles et stykke under snittet i 2025.

5.5. Oppvekst- og utdanning

5.5.1. Oversikt over foreslått endring i avgifter oppvekst for 2025

Gjennomsnittlig endring fra 2024 i prosent		
	Nominell endring	Reell endring
Skolefritidsordning	4,1	0,0
Barnehage	0,0	-4,1

Skolefritidsordning

Fra høsten 2024 ble det innført gratis halvplass for alle første-, andre- og tredjeklassinger. Prisen på en hel plass i SFO foreslås økt fra 1710 kroner til 1780 kroner.

For fjerdeklassingene er det fortsatt full foreldrebetaling. Brukerbetaling for skolefritidsordningen (SFO) foreslås økt fra 3420 kroner til 3560 kroner per måned for heltidsplass, og fra 2290 kroner til 2380 kroner per måned for halvtidsplass fra 1. januar 2025. Dette er en økning i tråd med anslått lønns- og prisvekst. Det er mulig å søke om moderasjon for familier med lav inntekt.

Barnehage

Maksimalpris for foreldrebetaling i barnehage fastsettes av staten. Byrådet foreslår at prisen for en heltidsplass i barnehage settes lik statlig fastsatt maksimalpris. Fra 1. august 2024 ble maksimalprisen for barnehage redusert fra 3 000 til 2 000 kroner per måned. I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen å videreføre maksimalprisen i barnehage i 2025 på samme nominelle nivå som høsten 2024, jf I tabell 5.5.1. Trondheim kommune følger nasjonale regler for søskenmoderasjon i barnehage, som er 30 prosent for barn nummer to og gratis plass fra barn nummer tre. Videre følger kommunen nasjonale regler for moderasjon på grunnlag av lav inntekt, og tilbud om gratis kjernetid på 20 timer per uke for familier med lav inntekt, med barn i alderen to til fem år.

5.6. Helse og sosiale tjenester

5.6.1. Oversikt over foreslått endring i egenbetalinger i 2025

	Gjennomsnittlig endring fra 2024 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Praktisk bistand i hjemmet	4,1	0,0
Matombringning til hjemmeboende	4,1	0,0
Korttidsopphold i institusjon*		
Dagsenteropphold*		
Fysioterapitjenester(kommunale)**		
Fraværsgеbyr/"ikke-møtt"gebyr fysioterapitjenester		
Tilleggstjenester	4,1	0,0
Vaksinering	4,1	0,0
Velferdsteknologi	4,1	0,0

* følger statens maksimalsatser

** følger statens satser

Praktisk hjelp i hjemmet inkluderer tjenester som rengjøring og klesvask. Egenandelen settes basert på brukers inntekt og antall timer hjelp som mottas. Det er satt en maksimalpris per måned, avhengig av inntektsnivå. Statsbudsjettet for 2025 fastsetter en maksimalsats for personer med inntekter under 2G (to ganger grunnbeløpet i folketrygden), samt maksimalsatser for korttidsopphold i institusjoner og dagsentre.

Byrådet foreslår å følge de statlige maksimalsatsene.

Egenbetaling for opphold i institusjoner er regulert i forskrift om vederlag for opphold i institusjon. Forskriften angir reglene som gjelder for egenbetaling ved langtids- og korttidsopphold i helse- og velferdssentre, samt for dag- og nattopphold.

Egenbetaling for kommunale fysioterapitjenester ble vedtatt i bystyresak 105/17 fra 2017, men ble først iverksatt fra HØP 2024 etter bystyrevedtaket den 21. desember 2023. Utsettelsen skyldtes utfordringer med implementeringen av fagsystemet Geric, som senere ble erstattet av Helseplattformen. Med det nye systemet på plass, ble egenandelene innført med virkning fra 1. januar 2024. Nivået på egenandeler for fysioterapitjenester fastsettes av staten, jf. Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi. Videre innføres en "ikke-møtt"-takst for fysioterapitjenester, som skal gjelde dersom en time avbestilles for sent eller ikke benyttes uten gyldig grunn. Dette er ment å sikre effektiv bruk av ressurser og kapasitet i tjenesten. Nivået og innretningen på dette gebyret, samt andre egenandeler, vil bli synliggjort i en egen sak om egenbetaling for helse- og omsorgstjenester. Denne saken legges fram for bystyret til behandling samtidig som HØP 2025-2028.

Byrådet foreslår å innføre egenandeler for velferdsteknologi. Byrådet vil sikre at egenandelene i størst mulig grad beskytter dem med lavest inntekt og minstepensjonister.

5.7. Kultur og idrett

5.7.1. Oversikt over foreslått endring i avgifter kultur, idrett og kirke for 2025

Gjennomsnittlig endring fra 2024 i prosent		
	Nominell endring	Reell endring
Leiepriser for idrettsanlegg	4,1	0,0
Betalingssatser for utlån/utleie av kommunale lokaler	4,1	0,0
Trondheim kulturskole	4,1	0,0
Kirke- og kirkegårdstakster	4,1	0,0

Leiepriser for idrettsanlegg

Det foretas en årlig prisjustering av utleiesatsene. Prisjusteringen gjelder leie av idrettsanlegg for arrangementer og kommunale tjenester knyttet til disse, samt billettpriser i Husebybadet. Prinsippene for kommunal utleie og prissetting er tidligere fastsatt gjennom bystyrevedtak 17. juni 2010, sak 67/10. Mindre justeringer er vedtatt i bystyret i årene 2014 til 2024, senest 21. desember 2023 (sak 243/23).

Gjeldende prinsipp og praksis for fri hall- og baneleie i Trondheim kommune står fast. Forøvrig legges kommunal deflator på 4,1 prosent i utgangspunktet til grunn for en gjennomsnittlig justering av prisene fra 1. januar 2025. Forslag på takster for 2025 legges fram som egen sak til bystyret i desember 2024.

Betalingssatser for utlån/utleie av kommunale lokaler

Ifølge “Reglement for utlån av kommunale lokaler (utlånsreglementet)” låner frivillige organisasjoner og aktører kommunale lokaler gratis, men det kan gjøres unntak. Eksempler på unntak er betaling for ekstra tilsynsvakt og renhold, når det er helt spesielle og ekstraordinære behov som ikke dekkes av det ordinære renholdet og vaktholdet, og utlån til overnatting. Ved utleie av kommunale lokaler til privatpersoner og virksomheter kan det tas betalt etter fastsatte betalingssatser. Disse satsene er beskrevet i utlånsreglementet for Trondheim kommune, vedtatt av formannskapet i sak 13/20. Justeringer av satsene ble vedtatt i bystyret 21. desember 2023 (sak 243/23).

Kommunal deflator på 4,1 prosent legges i utgangspunktet til grunn for en gjennomsnittlig justering av prisene fra 1. januar 2025. Forslag på betalingssatser for 2025 legges fram til bystyret i desember 2024.

Brukerbetaling ved Trondheim kulturskole

Brukerbetalingen i Trondheim kulturskole foreslås økt med deflator på 4,1 prosent fra 1. januar 2025. Det gis søskenmoderasjon på 50 prosent fra og med barn nummer tre. Det er mulig å søke på friplass for familier med lav inntekt.

Kirke- og kirkegårdstakster

Gravferdsloven § 21 sier at: Avgifter for bruk av gravkapell, kremasjon og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra Kirkelig fellesråd.

Kommunal deflator på 4,1 prosent legges i utgangspunktet til grunn for en gjennomsnittlig justering av prisene fra 1. januar 2025. Forslag på takster for Trondheim for 2025 mottas fra fellesrådet og legges fram som egen sak til bystyret i desember 2024.

5.8. Hva koster gebyrer og brukerbetaling for en eksempelfamilie?

Eksemplet nedenfor viser hvor stor endring en familie med to barn vil få i gebyrer og brukerbetalinger i 2025. I beregningene er følgende lagt til grunn:

- Familien har et barn med fulltidsplass i barnehagen
- Familien har et barn med fulltidsplass i skolefritidsordningen (SFO)
- Familien har en elevplass i kulturskolen
- Familien har en vannmåler og et forbruk på 150 kubikkmeter. For renovasjon forutsettes bruk av tre beholdere på 140 liter
- Eiendomsskatt er beregnet med grunnlag i budsjettert inntekt fra eiendomsskatt på bolig- og fritidseiendommer, delt på innbyggere og multiplisert med fire (antall medlemmer i husholdningen)
- Det er lagt til grunn at øvrige endringer i gebyrer eller moderasjonsordninger ikke får konsekvenser for familien

5.8.1. Nominell økning i brukerbetalinger og gebyrer for en familie med to barn. Tall i kroner.

	2024	2025	Endring
Et barn i barnehage, full plass	28 000	22 000	-6 000
Et barn i SFO andre trinn, full plass	18 810	19 580	770
Et barn i kulturskolen	4 570	4 760	190
Årsgebyr renovasjon, vann, avløp og feiing	14 322	15 392	1 070
Eiendomsskatt	12 243	12 610	367
Sum	77 945	74 342	-3 603

**Maksimalprisen ble redusert med 1000 kroner per måned fra 1.8.2024*

Foto: Terese Samuelsen

6. Gebyrbalanse vann, avløp og renovasjon

6.1. Innledning

Selvkostforskriften stiller som krav at det i kommunens handlings- og økonomiplan skal utarbeides 4 årlige budsjettplaner for områdene vann, avløp og renovasjon.

I forbindelse med regnskapsavslutningen for 2024 vil det bli utarbeidet en etterkalkyle for selvkostområdene. Inngående balanse på selvkostfond og bruk av selvkostfond for budsjett 2025 vil påvirkes dersom etterkalkylen avviker fra prognosen for 2024. Kalkylene er utarbeidet i henhold til retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester, utgitt av Kommunal- og regionaldepartementet februar 2014 (H-3/14) og veileder til selvkostforskriften november 2020 (H-2465). Avskrivninger er beregnet med grunnlag i anleggsmidlenes netto anskaffelseskostnader og økonomiske levetider. Kalkulatorisk rentekostnad er avkastning på bundet kapital definert som avskrivningsgrunnlag i budsjettåret. Kalkylerenten settes lik 5-årig swaprente med et

tillegg på ½ prosentpoeng. Det er for 2024 lagt til grunn en kalkylerente lik 4,02 prosent inklusiv tillegget. Det vil ha stor betydning for kostnadsnivået innenfor vann- og avløpsområdet dersom faktisk rente avviker vesentlig fra renten lagt til grunn i budsjettet. Blir avviket på ett prosentpoeng utgjør det om lag 40 millioner kroner i endrede renteutgifter for de to selvkostområdene.

6.1.1. Kostnader og inntekter i løpende kroner 2025-2028, avfallsbehandling

	2025	2026	2027	2028
Direkte driftsutgifter	387 753 650	431 439 123	446 100 409	456 098 399
Indirekte kostnader	160 323	167 090	174 195	181 656
Avskrivninger	7 807 336	10 720 670	13 240 670	13 240 670
Kalkulatorisk rentekostnad	3 328 166	4 072 147	4 218 151	4 218 151
Sum utgifter (gebyrgrunnlag)	399 049 475	446 399 030	463 733 425	473 738 876
Gebyrinntekter	-423 231 732	-448 355 100	-466 022 011	-475 153 763
Andre inntekter				
Sum inntekter	-423 231 732	-448 355 100	-466 022 011	-475 153 763
Resultat før avsetninger	-24 182 257	-1 956 070	-2 288 586	-1 414 887
Avsetning til selvkostfond	8 319 437	9 482 366	12 087 267	13 872 088
Bruk selvkostfond	0			
Resultat etter avsetning	-16 655 961	7 842 611	10 168 615	12 900 061
Inngående balanse selvkostfond	-15 862 820	7 526 296	9 798 681	12 457 201
Netto avsetning selvkostfond	24 182 257	1 956 070	2 288 586	1 414 887
Renter selvkostfond	-793 141	316 315	369 934	442 860
Utgående balanse selvkostfond	7 526 296	9 798 681	12 457 201	14 314 948
Nominell endring gebyrnivå	10,0%	5,0%	3,0%	2,0%

6.1.2. Kostnader og inntekter i løpende kroner 2025-2028, avløp

	2025	2026	2027	2028
Direkte driftsutgifter	179 708 030	187 570 051	190 536 106	197 026 399
Indirekte kostnader	3 769 287	3 799 188	3 866 470	3 980 785
Avskrivninger	107 967 217	117 822 021	127 133 037	136 538 559
Kalkulatorisk rentekostnad	120 595 642	127 003 382	135 289 748	145 094 320

Sum utgifter (gebyrgrunnlag)	412 040 176	436 194 642	456 825 361	482 640 063
Gebyrinntekter	-417 551 446	-438 370 666	-455 920 694	-474 173 361
Andre inntekter	-4 621 845	-2 112 437	-2 196 934	-2 284 812
Sum inntekter	-422 173 291	-440 483 103	-458 117 628	-476 458 173
Resultat før avsetninger	-10 133 115	-4 288 461	-1 292 267	6 181 890
Avsetning til selvkostfond	2 034 256	4 288 461	1 292 267	
Bruk selvkostfond				-6 181 890
Resultat etter avsetning	-8 220 758	2 070 706	6 628 871	8 107 100
Inngående balanse selvkostfond	-8 098 859	1 912 357	6 359 167	7 921 138
Netto avsetning selvkostfond	10 133 115	4 288 461	1 292 267	-6 181 890
Renter selvkostfond	-121 899	158 349	269 704	185 962
Utgående balanse selvkostfond	1 912 357	6 359 167	7 921 138	1 925 210
Nominell endring gebyrnivå	7,0%	5,0%	4,0%	4,0%

6.1.3. *Kostnader og inntekter i løpende kroner 2025-2028, vann*

	2025	2026	2027	2028
Direkte driftsutgifter	179 901 995	151 493 165	157 188 077	165 221 891
Indirekte kostnader	2 374 824	2 474 567	2 578 499	2 686 796
Avskrivninger	87 338 236	97 473 937	107 712 718	121 714 157
Kalkulatorisk rentekostnad	90 311 513	96 842 810	107 224 643	120 768 425
Sum utgifter (gebyrgrunnlag)	359 926 568	348 284 479	374 703 937	410 391 269
Gebyrinntekter	-302 935 262	-316 059 785	-335 919 384	-360 276 670
Andre inntekter	-31 359 544	-32 573 926	-34 468 361	-36 811 147
Sum inntekter	-334 294 806	-348 633 711	-370 387 745	-397 087 817
Resultat før avsetninger	25 631 762	-349 232	4 316 192	13 303 452
Avsetning til selvkostfond		349 232		
Bruk selvkostfond	-25 631 762		-4 316 192	-13 303 452
Resultat etter avsetning	12 431 762	0	0	0
Inngående balanse selvkostfond	44 237 229	20 013 325	21 586 687	18 488 196

Netto avsetning selvkostfond	-25 631 762	349 232	-4 316 192	-13 303 452
Renter selvkostfond	1 407 858	1 224 130	1 217 701	925 404
Utgående balanse selvkostfond	20 013 325	21 586 687	18 488 196	6 110 148
Nominell endring gebyrnivå	4,1%	4,0%	6,0%	7,0%

6.1.4. *Kostnader og inntekter i løpende kroner 2025-2028, feiing*

	2025	2026	2027	2028
Direkte driftsutgifter	18 940 022	20 465 056	21 346 577	25 373 905
Indirekte kostnader	306 992	322 182	338 133	354 881
Avskrivninger	470 459	470 459	470 459	470 459
Kalkulatorisk rentekostnad	82 543	82 543	82 543	82 543
Sum utgifter (gebyrgrunnlag)	19 800 016	21 340 240	22 237 712	26 281 788
Gebyrinntekter	-21 430 310	-22 389 316	-23 391 238	-24 437 996
Andre inntekter				
Sum inntekter	-21 430 310	-22 389 316	-23 391 238	-24 437 996
Resultat før avsetninger	-1 630 294	-1 049 076	-1 153 526	1 843 792
Avsetning til selvkostfond	660 341	1 660 919	2 845 037	1 085 821
Bruk selvkostfond	0	0	0	0
Resultat etter avsetning	-1 018 451	642 435	1 776 087	3 076 094
Inngående balanse selvkostfond	-969 953	611 843	1 691 511	2 929 613
Netto avsetning selvkostfond	1 630 294	1 049 076	1 153 526	-1 843 792
Renter selvkostfond	-48 498	30 592	84 576	146 481
Utgående balanse selvkostfond	611 843	1 691 511	2 929 613	1 232 302
Nominell endring gebyrnivå	21,00%	5,00%	5,00%	5,00%

Foto: Terese Samuelsen

7. Oppvekst og utdanning

Mestring, fellesskap og medbestemmelse er viktig for barn, ungdom og medarbeidere i barnehage, skole og støttefunksjoner. En god oppvekst varer hele livet, og gjennom trygge og inkluderende barnehage- og skolemiljø bygger vi gode arenaer for helse, trivsel og læring. Målet er at alle byens barn, unge og deres familier skal leve gode liv som aktive samfunnsdeltakere.

I tråd med Leangenerklæringen, Trondheimpløftet og Stein Saks Papir - temaplanen for sterke barne- og ungdomsfellesskap, skal virksomhetsområdene samarbeide og samhandle for å skape inkluderende og likeverdige oppvekstforhold. Enkeltenheter lykkes ikke alene - vi må jobbe sammen med barn, ungdom og familier, og på tvers av dagens faglige og organisatoriske inndelinger. En avgjørende forutsetning for å oppnå gode fellesskap, er å sikre barn og unges medvirkning på både individ- og systemnivå. Ved å gi barn og unge en stemme og ta deres perspektiver i betraktning i utformingen av tjenester,

styrkes kommunens evne til å tilby mer treffsikre og bærekraftige tjenester i et samfunn i stadig endring.

Byrådsområdet Oppvekst og utdanning har virksomhetsområdene Barnehage, Skole og Mestring og inkludering. Byrådsområdet tilbyr barn, unge og deres familier i Trondheim kommune tjenester gjennom byens barnehager og skoler.

I Trondheim drives om lag halvparten av barnehagene kommunalt og den andre halvparten privat. De ulike barnehagene representerer et mangfold både når det gjelder beliggenhet, størrelse og satsingsområder. Dette bidrar til et mangfold av tilbud i barnehagesektoren her i byen. Kommunen skal likebehandle de kommunale og de private barnehagene, og jobbe for et godt samarbeid om utvikling på tvers av eierform.

Voksne med behov for grunnskoleopplæring tilbys tjenester ved Trondheim voksenopplæringssenter (TroVo). En del innbyggere får også tjenester gjennom Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og Dagskolen, som tilhører virksomhetsområdet Mestring og inkludering. Virksomhetsområdene samarbeider tett med Barne- og familietjenesten og andre byrådsområder.

Utfordringer

De aller fleste barn og unge i Trondheim trives i barnehage og skole, har venner og er trygge i sine familier. Likevel er det, som beskrevet i siste års kvalitetsmeldinger, noen som har det vanskelig og faller utenfor sosialt, faglig og/eller økonomisk. Deltakelse i skolegang og arbeidsliv er viktig for å motvirke langvarig utenforskap. Enhetsledere og tillitsvalgte innen Oppvekst og utdanning beskriver utfordringer med å imøtekomme alle behov, forventninger og krav innenfor de økonomiske rammene området har.

Sykefravær og bemanningsnormer påvirker driften av barnehagene, og må håndteres godt for å sikre stabilitet og kvalitet. En del barnehager har høyt fravær, og det er i perioder problemer med å skaffe vikarer. Å benytte vikarer medfører betydelige kostnader for barnehagene. Det fører også til mindre stabilitet for barna og daglig drift når det faste personalet erstattes av vikarer.

Noen områder i Oppvekst og utdanning opplever at det er utfordrende å rekruttere og beholde ansatte med kompetansen som kreves, og dette er det viktig å ha oppmerksomhet på. Usikkerhet rundt utvikling av fødselstallene gjør at det kan være utfordrende å sikre riktig kapasitet på rett sted i barnehagesektoren.

Utenforskap påvirker elevenes resultater og ses både i økende skolefravær og utagerende atferdsuttrykk. Sammen med elever, foreldre og andre aktører, skal skolen bygge sterke barne- og ungdomsfelleskap hvor alle elevene kan finne sin plass. Skolen skal ha fellesskapsbyggende aktiviteter, og det er sentralt at undervisningskvaliteten styrker elevens grunnleggende ferdigheter, særlig i lesing. Praktiske og varierte arbeidsformer skal vektlegges.

Gjennom de siste ti årene har det vært rapportert en økning i psykiske helseplager blant barn og unge. Selv om det er tegn til at denne utviklingen flater ut, er det fortsatt en del barn og unge som har psykiske utfordringer. Det har også vært en markant økning i antall

barn med autismespekterforstyrrelser, spesielt blant innvandrergruppene, både i førskolealder og skolealder. I tillegg tegner rektorene ved skolene i Trondheim et bilde av en endret hverdag i skolen, med mer vold og flere elever med bekymringsfullt høyt fravær. Enhetsledere i både barnehage, skole og Barne- og familietjenesten uttrykker bekymring for barn og unge som i dag ikke får det de trenger i de ordinære og universelle tjenestene, men heller ikke har rett på vedtaksfestet tilrettelegging. Den voksende gruppen av barn og unge som krever flere og ulike typer ressurser fører til en utfordrende situasjon, både for barnet/eleven og for tjenestene i Oppvekst og utdanning.

Statistikken fra de fem siste årene viser at omtrent en fjerdedel av flyktninger som bosettes i kommunen har lav eller ingen utdanning. Om lag halvparten har utdanning på videregående nivå eller lavere, og resten har høyere utdanning. Satsing på formell utdanning i introduksjonsprogrammet er en hovedstrategi for bedre integrering av flyktninger i samfunnet og i arbeidslivet.

Området Oppvekst og utdanning har tidligere hatt utfordringer med avviksrapportering og -håndtering. Opplæringsarbeid har gjort at bruken av avvikssystemet nå har økt både i barnehage og skole. Det er flest avvik som gjelder vold og trusler mot ansatte og manglende bemanning. Det pågår et arbeid med forebygging og håndtering av vold og trusler, blant annet i samarbeid med Ressurssenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS).

Mål og indikatorer

Leangenerklæringen beskriver byrådets politiske ambisjoner for byrådsområdet oppvekst og utdanning de kommende årene. I tillegg til de politiske ambisjonene i Leangenerklæringen, har Oppvekst og utdanning lagt til grunn FNs bærekraftsmål, FNs barnekonvensjon, Trondheimsløftet og temaplan Stein Saks Papir for områdets overordnede satsinger og mål i perioden 2023-2026. Dette gir en felles retning for barnehage, skole og barne- og familietjenesten for å sikre en helhetlig oppvekst for barn, unge og familier i Trondheim.

Det er nødvendig at alle tjenester som jobber med barn og unge samarbeider om et helhetlig tjenestetilbud. Det er derfor utviklet felles mål for barnehage, skole og barne- og familietjenestene. Målene er styrende for alle ansatte i møte med innbyggere og andre tjenester som yter tjenester til barn, unge og deres familier. Fellesmålene for Oppvekst og utdanning er utviklet i samarbeid med virksomhetsområdene, og ligger til grunn for resultatoppfølging i enhetsavtalene. Måloppnåelse vurderes gjennom egne og nasjonale tallrapporteringer, brukerundersøkelser og resultatsamtaler med lederteam.

Byrådsområdet oppvekst og utdanning jobber også med å realisere Trondheimsløftet, med særlig fokus på disse fem delmålene:

- Delmål 2.2 Trondheims innbyggere har tilgang til meningsfylt arbeid og utdanning, eller annen verdiskapende aktivitet i sine liv
- Delmål 2.3 I Trondheim har vi et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne
- Delmål 2.4 Trondheim har sosialt bærekraftige bydeler der alle samarbeider om gode lokalsamfunn
- Delmål 2.5 I Trondheim har vi aktivt deltakende og representative beslutningsprosesser
- Delmål 3.2 Trondheim kommune har målrettede og bærekraftige tjenester med god kvalitet

Periodemål og indikatorer

Byrådsområdet har satt ett overordnet mål og fire delmål for perioden 2023-26, kalt periodemål. For å følge opp måloppnåelsen i de enkelte enhetene, er det valgt indikatorer som skal beskrive tilstanden i driften. Noen indikatorer beskrives med målbare tall, andre med enhetenes egne beskrivelser.

Overordnet mål

Barn, unge og familier er medskapere i planlegging, utvikling, beslutning og evaluering av praksis.

Nr.	Indikatorer
1	Ansatte rapporterer at enheten involverer barn og unge i planlegging, utvikling, beslutning og evaluering av praksis på enheten.
2	Ansatte rapporterer at de selv involverer barn og unge i planlegging, utvikling, beslutning og evaluering av praksis på enheten.
3	Foreldre opplever at barnehagen legger til rette for medvirkning av både barna og foreldrene.
4	Elever opplever at skolen legger til rette for at elevene får medvirke på skolen.

Periodemål 1

Vi fremmer barn og unges helse, trivsel og læring i inkluderende fellesskap.

Nr.	Indikatorer
1	Ansatte rapporterer at de selv i stor grad arbeider med inkluderende fellesskap for å fremme helse, trivsel og læring hos barn og unge.
2	Årlig Foreldreundersøkelse i barnehagene.
3	Årlig Elevundersøkelse i skolene.
4	Nasjonale prøver.
5	Grunnskolepoeng og eksamensresultater.

Periodemål 2

Vi er medskapere av mangfoldige møteplasser som er tilgjengelig for alle.

Nr.	Indikatorer
1	Ansatte rapporterer at enheten er medskapere av mangfoldige møteplasser som er tilgjengelig for alle.
2	Foreldre rapporterer at barnehagen inviterer til foreldremøter.
3	Elever rapporterer at de opplever et trygt miljø på skolen.
4	Dekningsgrad SFO (3. og 4. trinn).

Periodemål 3

Vi samarbeider på tvers av faglige og organisatoriske grenser til beste for barn, unge og familier.

Nr.	Indikatorer
1	Ansatte rapporterer at enheten tilrettelegger for godt samarbeid mellom ulike aktører til beste for barn, unge og familier.
2	Foreldre rapporterer at de er svært fornøyd med barnehagens tilrettelegging for barnets tilvenning og skolestart.
3	Foreldre rapporterer at de opplever å ha en god dialog med barnehagen om sitt barns utvikling.

Periodemål 4

Vi har bærekraftig praksis til beste for barn, unge og familier.

Nr.	Indikatorer
1	Ansatte rapporterer at enheten jobber med å få en mer bærekraftig praksis til beste for barn, unge og familier på enheten.
2	Rekruttering - antall aktuelle søkere.
3	Sykefravær blant ansatte.

Strategier og prioriteringer

I Leangenerklæringen har byrådet satt som mål å bygge gode arenaer for helse, trivsel og læring gjennom trygge og inkluderende barnehage- og skolemiljø. Barn og elever skal få opplæringen tilpasset sine behov, og barnehager og skoler skal kunne gjøre valg de mener er best for enheten og hvert enkelt barn og elev.

Byrådet vil opprettholde innsatsen for å realisere temaplanen Stein Saks Papir. Et overordnet mål for Oppvekst og utdanning er reell medvirkning fra barn, unge og familier, der de aktivt deltar i prosessene med å planlegge, utvikle, ta beslutninger og evaluere praksis. Dette innebærer å gjennomføre prinsippene i FNs barnekonvensjon, samt å etterleve kravene i barnehageloven og opplæringsloven om å systematisk involvere barn

og unge i utviklingen av barnehagen og skolen som organisasjon. Virksomhetsområdene skal ha en praksis hvor ressursene utnyttes best mulig. Det er sentralt for barn, unge og deres familier at bistanden som gis er tverrfaglig og tar utgangspunkt i deres behov.

Tilhørighet i trygge og inkluderende miljø er den viktigste faktoren for å fremme god helse og livskvalitet for barn og unge. "Alle barn er alle voksnes ansvar" er førende for alle kommunens tjenester. Om utenforskap skal forebygges, kreves en forpliktelse på tvers av kommunens sektorer, og mellom ulike forvaltningsnivå. Vi trenger også et økt samarbeid mellom offentlige virksomheter. Ofte vet barn, unge og familien selv mye om hvilke løsninger og tiltak de trenger. Dette må vi som kommune erkjenne og følge opp i møte med dem. Det skal legges stor vekt på å fremme en mer kunnskapsbasert praksis i kommunen. Universitetskommunesamarbeidet spiller en sentral rolle i dette arbeidet.

En god oppvekst varer livet ut, og en god start på utdanningsløpet starter i barnehagen. Byrådet vil fortsette arbeidet med implementering av modellen for foreldreaktiv tilvenning ved oppstart for de minste barna. Barnehagedeltakelse er viktig for språkutvikling og integrering i lokalsamfunnet. Byrådet vil iverksette tiltak slik at barn med minoritetsbakgrunn starter i barnehage sammen med sine jevnaldringer. Tiltakene skal utvikles sammen med virksomhetsområdene som er i kontakt med familiene før barnehagealder.

Kvalitet i barnehagen er tett knyttet til medarbeidernes trivsel og tilstedeværelse. Byrådet vil ha fokus på barnehagen som en helsefremmende arbeidsplass, og arbeide med forebygging av sykefravær i sektoren. Dette vil blant annet gjøres gjennom kompetanseheving, lederutvikling og systematisk gjennomgang av mulige årsaker til sykefravær. Helhetlig modell for inkluderende praksis iverksettes gjennom ny organisering av blant annet spesialpedagogisk bistand høsten 2024, men kommunale og private barnehager har allerede fra høsten 2023 samarbeidet om å utvikle denne praksisen i sine "klynger". I tillegg til helhetlig modell for inkluderende praksis deltar deler av barnehageområdet i prosjektet Tett på, i samarbeid med PPT. Virksomhetsområdet har også som mål å utvikle barnehagen som en kontinuerlig lærende organisasjon med fokus på tjenestekvalitet.

Overganger er sårbare for både barn og foreldre, og skolestart er en milepæl som kan oppleves utfordrende. Byrådet vil gi alle barn en bedre skolestart gjennom å tilrettelegge for godt samarbeid mellom barnehager og skoler. Trondheim kommune gjennomfører ulike pilotprosjekter med mål om å bedre sammenheng og kontinuitet i overgangen mellom barnehage og skole. Det skal jobbes systematisk med erfaringer og resultater fra pilotene. Vi skal ha et nært samarbeid med familier med skolestartere. Dette for å avdekke behov og finne løsninger som er tilpasset den enkelte families situasjon i forbindelse med skolestart. Byrådet har som mål å bygge gode arenaer for helse, trivsel og læring gjennom trygge og inkluderende barnehage- og skolemiljø. Barn og elever skal få opplæringen tilpasset sine behov, og barnehager og skoler skal kunne gjøre valg de mener er best for enheten og hvert enkelt barn og elev.

I Trondheim skal alle barn og unge bli sett, og få mulighet til å utvikle sitt talent. For byrådet er det viktig at barn og unge skal få opplæring som er tilpasset sine behov.

Skolene skal tilpasse undervisningen gjennom å styrke opplæring i grunnleggende ferdigheter tidlig i skoleløpet, og bruk av sentrale avtaler om alternative opplæringsarenaer. Det er også et mål at det økende antallet elever med autismespekterforstyrrelser skal møte ansatte med kompetanse om deres behov for tilrettelegging i nærskolene. Byrådet vil derfor styrke veiledningstilbudet fra Åsveien skole og ressurscenter til ansatte i barnehager og skoler.

Trondheimsskolene skal fortsette arbeidet med sine tre felles satsingsområder for perioden 2023 - 2027. Det første er Læringsorientert ledelse. Dette satsingsområdet innebærer å styrke analyse-, vurderings- og prosesskompetanse i skolens lederteam. Det skal jobbes systematisk med lederrekruttering og læringsorientert ledelse, blant annet gjennom Lederløftet. Tiltak rettet mot ansatte, inkludert forbedret sykefraværsoppfølging, er noe byrådet prioriterer. Dette forventes å ha en positiv innvirkning på både arbeidsmiljø, økonomi, rekruttering og kvalitet i tjenestene.

Det andre satsingsområdet handler om å aktivt arbeide for å skape et inkluderende læringsmiljø som motvirker utenforskap og ufrivillig skolefravær blant elevene. Det tredje satsingsområdet er å styrke leseferdighetene. Dette skal oppnås gjennom kompetanseutvikling og utprøving av nye praksisformer. For alle satsingsområder er det sentralt å bygge en felles utviklingskultur der læring mellom skoler og deling av god praksis systematiseres. Det tredje satsingsområdet er å styrke leseferdighetene. Dette skal oppnås gjennom kompetanseutvikling og utprøving av nye praksisformer.

Skolen er en viktig aktør for å utjevne levekårsforskjeller. Byrådet vil derfor legge til rette for økt samarbeid mellom områdeløftene og frivilligheten. Dette for å sikre bedre leksehjelp og annen aktivitet i friminuttene og etter skoletid.

Å forebygge utenforskap er en viktig oppgave for alle som jobber med barn og unge. Utenforskap kan oppstå gjennom hele oppveksten, og har negative konsekvenser både for den enkelte og for samfunnet. Det er et mål på tvers av byrådsområdene å få flere unge inn i arbeid, utdanning og opplæring, slik at de på sikt mestrer egne liv godt. Oppvekst og utdanning skal bidra inn i programmet Ungt Løft med erfaring og kunnskap, og delta i innovasjonsprosesser som tar sikte på å skape fremtidens kommunale tjenester.

Med bakgrunn i Trondheimpløftet, Tillitsreformen og erfaringer fra Pilot for programfinansiering 0-24, ønsker byrådet å fremme tidlig innsats, helsefremming og forebygging for å motvirke og forebygge ungt utenforskap gjennom programmet Ungt Løft. Programmet skal bidra til at flere unge i alderen 15-29 i Trondheim kommune er i jobb, utdanning eller opplæring. Programmet gjennomføres i perioden 2024 - 2032.

For at barnehager og skoler skal få best mulig bistand til å oppfylle sine samfunnsoppdrag, har byrådet opprettet virksomhetsområdet Mestring og inkludering. Virksomhetsområdet består av pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og Dagskolen med Skoleteamet. Disse tjenestene var tidligere organisert i Barne- og familietjenesten, men har sitt utgangspunkt i barnehageloven og opplæringsloven. Området skal i tillegg ha en brobyggerfunksjon ut mot øvrige virksomhetsområder som jobber med og for barn, unge og deres familier, derav navnet. En del av denne brobyggerfunksjonen vil være å sikre at mål og intensjoner i Trondheimpløftet, temaplan Stein Saks Papir og programmet Ungt Løft ivaretas på tvers av

virksomhets- og byrådsområder.

For å styrke laget rundt barnet, vil byrådet i planperioden knytte PPT tettere til barnehager og skoler. Trondheim kommune deltar blant annet i det nasjonale pilotprosjektet Tett på, som skal finne bedre måter å organisere og benytte ressursene i barnehage, skole og PPT. Målet er at barnehagen og skolen i tett samarbeid med støttesystemene rundt skal kunne imøtekomme barns behov tidligere, og før utfordringer vokser seg mer komplekse. Gjennom tidlig innsats og tilgjengelig spisskompetanse innen flere fagområder, er målet å bevege praksisen mot forebygging i barne- og elevgrupper og ivaretagelse av barns individuelle behov.

Formelle kvalifikasjoner øker sjansen for stabil jobbtilknytning, og for nybosatte flyktninger og innvandrere kan disse kvalifiseringsløpene ta flere år. Norskopplæring er statlig finansiert gjennom et tilskudd per deltaker. Integreringsloven fra 2020 legger opp til at hovedsporet for bosatte flyktninger er å skaffe seg en utdanning som er avstemt med arbeidskraftsbehovet. Trondheim kommune har over tid satset på at flere flyktninger skal få utdanning og komme raskt ut i arbeid. Byrådet vil sette i gang prosjekter med yrkesrettet norskopplæring i samarbeid med NAV og arbeidsgivere, for at flyktninger og innvandrere skal komme godt i gang med integrering.

7.1. Barnehage

Om området

Barnehagene i Trondheim kommune består av både kommunale og private barnehager for barn i alderen 1- 6 år. Forholdet mellom plasser i kommunale og private barnehager er 60/40 prosent.

Barnehagene i Trondheim representerer et mangfold både når det gjelder beliggenhet, størrelse og satsingsområder. Dette gir barnehagene ulike muligheter og utfordringer. Dette mangfoldet er viktig for kommunen, og skal både bevares og utvikles i samspill med barnehagens nærmiljø og andre aktører i kommunen.

	100 kommunale barnehager		1733 årsverk i kommunale barnehager
	75 private ordinære barnehager		1152 årsverk i private barnehager
	35 private familiebarnehager		3,7 prosent av barn i kommunale barnehager hadde vedtak om spesialpedagogisk hjelp i 2023
	6113 barn i kommunale barnehager		2,2 prosent av barn i private barnehager hadde vedtak om spesialpedagogisk hjelp i 2023
	4239 barn i private barnehager		

Økonomisk status

Status i henhold til andre økonomirapport.

Byrådet forventer et merforbruk på tjenesteområdet barnehage på åtte millioner kroner i 2024. Av dette utgjør de kommunale barnehagene fem millioner kroner. I 2023 hadde tjenesteområdet et betydelig merforbruk. Derfor har enhetene i 2024 gjennomført raskere nedbemanning ved reduksjon i barnetall, og innført strammere rutiner for vikarinnleie ved sykefravær. Byrådet forutsetter at barnehagene er i balanse ved inngangen til 2025. For vårhalvåret var det et merforbruk på tre millioner kroner til spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging. Ny organisering og ny budsjettmodell ble iverksatt fra 1. august 2024.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 7.1.1. viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor barnehage, og viser likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. Gjennomsnitt for ASSS er i hovedsak vektete snitt. Det betyr at de største kommunene påvirker snittet mer enn de mindre kommunene, og da spesielt Oslo, som er vesentlig større enn de øvrige ASSS-kommunene.

Trondheim har lavere ressursbruk innen barnehageområdet enn gjennomsnittet for ASSS. Ressursbruken er korrigert for forskjeller i utgiftsbehov mellom kommunene. Trondheim har en betydelig høyere andel barn i barnehage enn snittet for ASSS-kommunene, spesielt i aldersgruppen 1-2 år. Både kommunale og private barnehager i Trondheim ligger på snitt

for ASSS i antall barn per årsverk i barnehagene. Trondheimsregionen har så langt hatt god tilgang på barnehagelærere, og andel barnehagelærere av ansatte i barnehagene ligger betydelig over ASSS-snitt.

7.1.1. Utvalgte nøkkeltall for Trondheim - ASSS, 2023

	2022		2023			
Indikator	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioritet						
Ressursbruksindikator barnehage	0,990	0,984	1,082	1,014	1,040	1,000
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år, kroner	193 931	213 911	249 997	218 534	223 900	223 864
Produktivitet						
Korrigerte brutto driftsutgifter (f 201) pr korrigert oppholdstime, kommunale barnehager, kroner	66,5	72,9	87,2	70,2	75,6	78,4
Barn per årsverk, kommunale barnehager	5,7	5,7	5,7	5,9	5,5	5,7
Barn per årsverk, private barnehager	5,7	5,7	5,7	5,9	5,7	5,7
Dekningsgrader						
Dekningsgrad 1-2 år, prosent	93,9	93,8	87,6	93,2	88,3	89,1
Dekningsgrad 3-5 år, prosent	99,5	99,8	96,4	98,9	96,7	97,3
Kvalitet						
Ansatte med barnehagelærerutdanning/annen pedagogisk utdanning av alle ansatte, prosent	44,5	44,4	37,8	43,6	35,2	38,9

Driftsbudsjettet

Driftsbudsjettet for tjenesteområdet barnehage er i stor grad bundet opp av bemanningsnormer som er vedtatt i barnehageloven, i tillegg til lovpålagte driftstilskudd og kapitaltilskudd til de private barnehagene.

Byrådet har som mål å styrke barnehagens grunnbemanning med flere stillinger. Dette for å muliggjøre fleksibelt opptak, sikre det enkelte barn god nok oppfølging, og gi medarbeiderne en bedre arbeidshverdag. På tross av stramme budsjetttrammer har byrådet funnet rom for å opprettholde nivået som ble vedtatt i foregående handlings- og økonomiplan, men ikke funnet rom for ytterligere styrking av grunnbemanning ut over dette.

Trondheim kommune iverksatte 1. august 2024 en ny faglig og økonomisk modell for

inkluderende praksis, Helhetlig modell. Kommunale og private barnehager i geografisk nærhet, samarbeider nå i 26 “klynger” som ledes av hver sin vertsbarnehage.

Vertsbarnehagene har fra 1. august 2024 budsjett- og personalansvar for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging. Helhetlig modell er en ny måte å organisere det spesialpedagogiske tilbudet på som skal bidra til å ivareta barns individuelle rettigheter, tidlig innsats, inkludering i praksis og styrke “laget rundt barnet”. Dette tiltaket bidrar til å nå byrådets mål om godt samarbeid og utviklingsarbeid mellom alle barnehager i Trondheim, uavhengig av eierform.

Byrådet ønsker å iverksette et helhetlig kvalitetsarbeid i alle byens barnehager med formål om å kvalitetssikre tilbudet til barna, helsefremmende arbeidsplasser og medarbeidernes trivsel. For å legge bedre til rette for dette arbeidet foreslår byrådet en opptrapping av midlene til kvalitetsutvikling i planperioden.

Tabell 7.1.2. viser byrådets forslag til netto driftsramme for barnehageområdet i perioden 2025-2028. Tabellen viser endring sammenlignet med opprinnelig vedtatt budsjett 2024.

7.1.2. Budsjettramme og rammeendring barnehage. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	2 053,0	2 053,0	2 053,0	2 053,0
Pris- og lønnskompensasjon	81,9	81,9	81,9	81,9
Tekniske justeringer	-7,4	-7,4	-7,4	-7,4
Korrigert budsjett	2 127,5	2 127,5	2 127,5	2 127,5
Befolkningsvekst	-12,0	2,2	20,8	37,8
Annen rammeendring	70,9	64,6	69,8	69,8
Forslag til netto driftsramme	2 186,4	2 194,3	2 218,1	2 235,1
Rammeendring	58,9	66,8	90,6	107,6

Tabell 7.1.3. viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

Tiltak i kommunale barnehager har konsekvenser for tilskuddet til private barnehager to år etter at tiltaket er iverksatt i kommunale barnehager. Budsjettert effekt på tilskuddet til de private barnehagene er kun en beregning, da det faktiske tilskuddet de har krav på fastsettes ut fra regnskapet i de kommunale barnehagene to år før tilskuddsåret. Tiltak som omfatter både kommunale og private barnehager er ikke med i beregningsgrunnlaget for tilskudd til private barnehager. Dette gjelder for eksempel spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging, samt kvalitetsmidlene.

7.1.3. Tiltak i barnehage. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsendring	-12,0	2,2	20,8	37,8
	02. Koordinering/ledelse i vertsbarnehagene	1,1	1,1	1,1	1,1

	03. Vikar- og driftsmidler til vertsbarnehagene	2,4	3,0	3,0	3,0
	04. Avsluttet forsøk med toppet bemanning	-2,2	-3,0	-3,0	-3,0
	05. Barn uten lovfestet rett til plass i private barnehager	0,0	0,0	8,7	8,7
Endringer i tjenestetilbudet	06. Redusere ekstra grunnbemanning fra 2024 til 2025	-2,0	-2,0	-3,3	-3,3
	07. Økt tilskudd til private barnehager pga ekstra grunnbemanning i kommunale barnehager før planperioden	0,7	4,1	4,1	4,1
	08. Reversere videre økning av ekstra grunnbemanning	-4,0	-4,0	-6,7	-6,7
	09. Økt tilskudd til private barnehager pga merforbruk i kommunale barnehager	13,0	0,0	0,0	0,0
Endringer i gebyrer/brukerbetalingar	10. Redusert maksimalpris fra 1. august 2024 og samme nivå i 2025	64,9	64,9	64,9	64,9
Effektiviseringstiltak	11. Generelt effektiviseringskrav	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Annet	12. Innsparing fellesutgifter	-2,8	0,0	0,0	0,0
	13. Økning kvalitetsmidler	0,4	1,1	1,6	1,6
Sluttsum		58,9	66,8	90,6	107,6

Opprettholdelse av standard

1. Befolkningsendring

Synkende fødselstall de siste årene har gitt færre barn i barnehage. Ut fra dette og prognoser for framtidig barnetallsutvikling, er det lagt inn forslag om reduksjon av driftsbudsjettet med 12 millioner kroner i 2025, og en økning i resten av planperioden. Prognosene blir revurdert årlig, og barnehagebudsjettet korrigeres deretter i samsvar med faktisk befolkningsutvikling.

2. Koordinering/ledelse i vertsbarnehagene

Budsjettansvaret for spesialpedagogisk hjelp og tilrettelegging ble lagt til 26 kommunale vertsbarnehager fra 1. september 2024. Beløpet gjelder helårsvirkning av budsjett for koordinering og ledelse. Dette er en videreføring av bystyrets vedtak i handlings- og økonomiplanen for 2024-2027.

3. Vikar og driftsmidler til vertsbarnehagene

I tråd med vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027 er det lagt inn en helårsvirkning på 2,4 millioner kroner i 2025. Byrådet foreslår en oppjustering av beløpet til 3 millioner kroner fra 2026. Dette på grunn av at behovet for vikarer og utgifter knyttet til forflytninger av ansatte mellom barnehager, i utgangspunktet var for lavt vurdert.

4. Avsluttet forsøk med toppet bemanning

Forsøk med toppet bemanning i ni kommunale enheter ble avsluttet 1. september 2024.

Beløpet gjelder uttrekk av budsjett etter avslutning av forsøket, og effekt på tilskudd til de private barnehagene.

5. Barn uten lovfestet rett til plass i private barnehager

I tråd med finansieringen fra staten til kommunene, er barnehagebudsjettet dimensjonert for barn med lovfestet rett til plass. Som følge av tidligere bystyrevedtak har budsjettet også rom for et begrenset antall plasser til yngre barn født i desember eller senere. Private barnehager har finansieringsgodkjenning for et gitt antall plasser, og kan etter barnehageloven også fylle opp sin kapasitet med barn uten lovfestet rett til plass. Det totale inntaket overstiger i dag budsjetterte plasser for denne gruppen, noe som utfordrer dagens budsjetttramme for barnehageområdet. Byrådet finner rom for å foreslå en økning av barnehagebudsjettet med 8,7 millioner kroner fra 2027 for delfinansiering av kommunens utgifter til barn uten lovfestet rett til plass.

Endringer i tjenestetilbudet

6. Redusere ekstra grunnbemanning fra 2024 til 2025

Bystyret vedtok i handlings- og økonomiplanen 2024-2027 en økning fra 10 til 15 millioner kroner i 2024 til ekstra grunnbemanning i de kommunale barnehagene. Dette får barnehagene i tillegg til budsjett for minimumsnormen for grunnbemanning. Vedtaket betyr at nivået på ekstra grunnbemanning skal være 13 millioner kroner i de kommunale barnehagene fra 2025. Det er derfor lagt inn en reduksjon i budsjettet med 2 millioner kroner fra 2025, og 3,3 millioner kroner fra 2027 medregnet effekt på tilskuddet til de private barnehagene.

7. Økt tilskudd til private barnehager på grunn av ekstra grunnbemanning i kommunale barnehager før planperioden

Det er lagt inn en beregnet økning i tilskuddet til de private barnehagene. Dette som følge av ekstra tilskudd ut over minimumsnormen som ble gitt til de kommunale barnehagene før planperioden 2025-2028.

8. Reversere videre økning av ekstra grunnbemanning

I handlings- og økonomiplanen for 2024-2027 ble det vedtatt å reversere en tidligere planlagt økning av ekstra grunnbemanning i kommunale barnehager på 4 millioner kroner fra 2025. Beregnet effekt på tilskuddet til de private barnehagene er lagt inn fra 2027.

9. Økt tilskudd til private barnehager som følge av merforbruk i kommunale barnehager

Kommunale barnehager hadde i 2023 et merforbruk på 19 millioner kroner i forhold til budsjett. Det ventes at dette fører til en økning i tilskuddet til de private barnehagene i 2025. 40 prosent av barn som går i barnehage, går i en privat barnehage. Med utgangspunkt i dette, er økningen beregnet til 13 millioner kroner.

Endringer i gebyrer/brukerbetaling

10. Redusert maksimalpris fra 1. august 2024 og samme nivå i 2025

Stortinget vedtok en reduksjon av maksimalprisen i barnehage fra 3 000 kroner til 2 000 kroner per måned fra 1. august 2024. I tråd med beregninger i statsbudsjettet for 2024 ble barnehagebudsjettet tilført 60,7 millioner kroner i 2024, og 57,5 millioner kroner i 2025.

I sitt forslag til statsbudsjett for 2025 foreslår regjeringen å videreføre maksimalprisen i 2025 på samme kronenivå som i 2024. Dette vil si at kontingenten ikke øker med lønns- og prisvekst, som i statsbudsjettet er beregnet til 4,1 prosent. Det er i budsjettforslaget lagt inn 7,4 millioner kroner til dette, i tråd med Trondheims andel av regjeringens forslag til den foreslåtte økningen av rammetilskuddet til dette tiltaket.

I sum er det lagt inn 64,9 millioner kroner årlig fra 2025 til ovennevnte endringer i brukerbetalingsene.

Effektiviseringstiltak

11. Generelt effektiviseringskrav

I handlings- og økonomiplanen for 2024-2027, budsjett 2024 ble det vedtatt et effektiviseringskrav på 1,5 millioner kroner, økende med 0,6 millioner kroner til 2,1 millioner kroner fra 2025. Dette er videreført i handlings- og økonomiplanen 2025-2028, budsjett 2025.

Annet

12. Innsparing fellesutgifter

Det er lagt inn en innsparing på budsjett for fellesutgifter på 2,8 millioner kroner i 2025.

13. Økning kvalitetsmidler

Budsjettet for kvalitetsutviklingsprosjekter har i mange år ligget på rundt 4,2 millioner kroner. I 2024 ble midlene redusert til 3,8 millioner kroner, men med en forutsetning om en økning tilbake til opprinnelig nivå fra 2025. Det foreslås en ytterligere opptrapping i 2026 med 1,1 millioner kroner og fra 2027 med 1,6 millioner kroner.

Investeringsbudsjettet

Trondheim kommune har hatt full barnehagedekning siden 2006. Nedgangen i barnetallet på ca. 1.300 barn fra 2014 og til i dag har ført til overkapasitet i sektoren.

Barnehagebehovsplan 2023-36 ble vedtatt av bystyret i sak 1/24 den 1. februar 2024.

Planen legger føringer for hvordan barnehagekapasiteten skal utvikles. De nærmeste årene skal det gjennomføres tiltak som tar ned kapasiteten i kommunale barnehager i bestemte områder, samt å gjennomføre nødvendige endringer i organisasjonsstrukturen.

Planens andre hovedtema gjelder behovet for å ta vare på eksisterende barnehageanlegg, slik at de oppleves som pedagogiske, sosiale og kulturelle ressurser. Mange eldre, kommunale anlegg har vesentlige funksjonelle mangler, spesielt når det gjelder fasiliteter for de ansatte.

Barnetallsutvikling

Ved årsskiftet hadde kommunen 10 523 barn i alderen 1-5 år, en nedgang på 150 fra 2023. Antallet er forventet å holde seg stabilt i planperioden. Det forutsettes at endringer i barnetallet i bydelene må dekkes gjennom ledig kapasitet i eksisterende barnehager.

Investeringer i perioden 2025-2028

Tabellene under viser byrådets forslag til investeringer på barnehageområdet i perioden 2025-2028, og finansiering av disse. Det er foreslått investeringer for totalt 146 millioner kroner i perioden. Prosjektene beskrives under tabellen.

7.1.4. Investeringer i barnehage i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Mindre investeringer barnehage	65,7	0,0	65,7	16,2	16,5	16,5	16,5
2. Rehabilitering eldre barnehager	90,0	0,0	90,0	30,0	20,0	20,0	20,0
Sluttsum	155,7	0,0	155,7	46,2	36,5	36,5	36,5

7.1.5. Finansiering for investeringsprosjektene for barnehage i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	38,5	30,4	30,4	30,4
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	7,7	6,1	6,1	6,1
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	46,2	36,5	36,5	36,5

1. Rehabilitering av eldre barnehager

Gjennom barnehagebehovsplan 2023-36 ble de kommunale anleggene klassifisert ut fra funksjonelle forhold, tekniske tilstand og tilstanden på uteområdet. Om lag 20-25 anlegg, som alle er rundt 50 år gamle, har omfattende rehabiliteringsbehov. Disse behovene kan ikke håndteres innenfor potten "mindre investeringer". Anleggene mangler funksjonsarealer, byggene har lav isoleringsgrad, lav teknisk standard og slitte uteområder. Spesielt mangler byggene arealer til møte- og arbeidsrom og garderober for personalet. De er heller ikke universelt utformet. Fasilitetene for de ansatte er langt under dagens standard. Det er vurdert at kostnadene ved rehabiliteringen i snitt utgjør under halvparten av nybyggprisen per barnehageplass.

Bystyret vedtok i sak 239/23 en løpende investeringsramme til rehabilitering av eldre barnehager for perioden 2024-27. Innenfor budsjettet for 2024 er det satt i gang tiltak ved barnehagene Møllenberg og Ringen. I Møllenberg barnehager etableres nye garderober, fellesrom og personalavdeling forbedres. Det legges også til rette for bedre innvendige forbindelser i barnehagehusene. I tillegg til en omfattende rehabilitering av Ringen barnehage er det foreslått en utvidelse med to avdelinger, som gjør det mulig å avvike den midlertidige paviljongen for Saupstad barnehage fra 2008. Dette frigir kommunalt tomt på Saupstad til andre formål, og leieavtalen for bygget kan avvikles. Byrådet vil fremme forslag til investeringsvedtak for Ringen barnehage til bystyret. Forslaget inneholder også forslag til videre prioriteringer for rehabilitering av eldre anlegg. De anleggene som prioriteres må ha et utviklingspotensial og være egnet for videre drift, og det må være behov for den kapasiteten de representerer. Barnehager i områder med

levekårsutfordringer bør prioriteres.

Voldsminde barnehage får et økt vedlikeholdsbudsjett på drift. Eventuelle prekære behov utover dette dekkes med inntil 2 millioner kroner innenfor rammen til rehabilitering eldre barnehager.

2. Mindre investeringer barnehage

De fleste av kommunens 116 barnehageanlegg er godt vedlikeholdt og har en fysisk tilstand som tilsier at de bør videreutvikles og drives videre dersom det er bruk for kapasiteten. Omtrent halvparten av byggene har funksjonelle mangler sammenlignet med de nye anleggene som ble etablert fra 2005 og utover. Dette gjelder behovet for utbedring av garderober, stellerom, kjøkken og spesielt fasiliteter for ansatte (arbeidsplasser, garderober, pause- og møterom) og manglende universell utforming. Flere anlegg har også nedslitte uteområder og uteboder. Potten til mindre investeringer er viktig for å kunne gjøre mindre funksjonsforbedringer, tilrettelegging for universell standard og tiltak for barn med særskilt fysisk tilrettelegging. Tiltakene vurderes og gjennomføres i tilknytning til den fireårige vedlikeholdssyklusen.

7.2. Skole

Om området

Trondheim kommune tilbyr opplæring til barn og unge som er bosatt i kommunen. Skolene varierer betydelig i størrelse og geografisk beliggenhet. Samtlige skoler i kommunen tilbyr også skolefritidsordning (SFO) for elever på 1.-4. trinn og for elever med betydelige og vedvarende behov gjennom hele grunnskolen.

Trondheim voksenopplæringscenter (TroVo) er et samlokalisert voksenopplæringscenter som består av TroVo kommune og TroVo videregående skole. Kommunen har ansvar for å gi forberedende voksenopplæring til innbyggere som ikke har kompetanse på grunnskolenivå.

57 enheter

21 645 elever

2956 årsverk

6,5% av elevene hadde vedtak om spesialpedagogisk hjelp i 2023

Økonomisk status

Status i henhold til andre økonomirapport.

Byrådet forventer et merforbruk innen skoleområdet på 10 millioner kroner i 2024. Dette per 11. september 2024. Det er gjennomført nedbemanning for å få driften ned på budsjett. Det er grunn til å tro at omstillingen har fått ønsket effekt og at merforbruket er knyttet til skolens vårsemester 2024, slik at skoleområdet drifter i balanse i 2025.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 7.2.1. viser utvalgte nøkkeltall for Trondheim sammenlignet med ASSS-kommunene. Ressursbruksindikatoren i tabellen viser hvor mye ressurser den enkelte kommune bruker på en tjeneste sett i forhold til gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Oversikten viser at Trondheim bruker om lag det samme som ASSS-gjennomsnittet, mens Oslo bruker 23 prosent mer enn ASSS-gjennomsnittet. Det er i hovedsak Oslo som trekker opp tallene for ASSS-kommunene her.

7.2.1. Utvalgte nøkkeltall for Trondheim - ASSS (2023)

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Ressursbruksindikator. Grunnskole	0,97	1,00	1,23	1,07	1,02	1,00
Netto driftsutgifter grunnskole (f202) per elev (kroner)	103 709	119 019	128 309	115 836	120 450	117 750
Gruppestørrelse (antall)	14,2	14,1	13,5	13,6	12,7	13,5
Elever i kommunale og private grunnskoler som får spesialundervisning	6,3	6,4	7,3	6,3	7,8	7,1

(prosent)						
Årstimer til spesialundervisning per elev med spesialundervisning (antall)	142	150	149	164	133	145
Elever med direkte overgang fra vg1 til vg2 (prosent)	89	90	91	89	92	90
Nasjonale prøver 5. trinn, snitt andel nivå 2-3 (prosent)	77	75	80	77	80	76
Nasjonale prøver 8. trinn, snitt andel nivå 3-5 (prosent)	72	70	76	70	71	71
Nasjonale prøver 9. trinn, snitt andel nivå 3-5 (prosent)	82	82	84	81	83	82

Driftsbudsjettet

Den største utfordringen for skoleområdet i planperioden 2025-2028 er økonomien og de kostnadsøkningene som ligger i perioden. Disse kostnadsøkningene må håndteres gjennom kutt og tilpasninger på området. Følgende hovedtiltak ønskes gjennomført for perioden 2025-2028.

Tabell 7.2.2. viser byrådets forslag til netto driftsramme for skole i perioden 2025-2028. Tabellen viser endring sammenlignet med opprinnelig vedtatt budsjett for 2024. Tabell 7.2.3. viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

7.2.2. Budsjettamme og rammeendring skole. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	2 483,3	2 483,3	2 483,3	2 483,3
Pris- og lønnskompensasjon	86,5	86,5	86,5	86,5
Tekniske justeringer	70,7	72,0	72,0	72,0
Korrigert budsjett	2 640,4	2 641,7	2 641,7	2 641,7
Befolkningsvekst	-7,0	-20,3	-35,3	-44,8
Annen rammeendring	42,6	54,7	63,7	63,7
Forslag til netto driftsramme	2 676,0	2 676,1	2 670,1	2 660,6
Rammeendring	35,6	34,4	28,4	18,9

7.2.3. Tiltak i skole. Tall i millioner kroner.

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard					
	01. Endringer i elevtall	-7,0	-20,3	-35,3	-44,8
	02. Lønnsjustering, høyere lærerlønninger kompetanseløft	42,0	57,0	72,0	87,0

	03. Sterk økning i elever med store ressursbehov	50,0	50,0	50,0	50,0
	04. Skoleskyss, økte kostnader	15,0	15,0	15,0	15,0
	05. Videreføring av satsing digitale læremidler	4,5	4,5	4,5	4,5
	06. Diverse mindre poster	0,6	0,1	0,1	0,1
Endringer i tjenestetilbudet	07. Redusert grunnbemanning	-89,3	-101,7	-107,7	-122,7
	08. Styrke veiledningskompetanse autismetilbudet	0,0	3,0	3,0	3,0
	09. Alternative opplæringsarenaer	0,0	3,0	3,0	3,0
	10. Innovasjonspott inkluderende praksis	0,0	2,0	3,0	3,0
	11. PPT - omstillingsmidler	-2,0	0,0	-1,0	-1,0
Endringer i gebyrer/brukerbetalinger	12. Gratis SFO inntil 12 timer tredje trinn	36,8	36,8	36,8	36,8
Effektiviseringstiltak	13. Effektivisere skoleskyssordningen	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0
Sluttsum		35,6	34,4	28,4	18,9

1. Endringer i elevtall

Etter flere år med høy vekst i elevtallet, blir det en reduksjon i antall elever i hele planperioden. Nedgangen er betydelig og tilsvarer om lag 900 elever i slutten av perioden.

2. Lønnsglidning, høyere lærerlønninger med kompetanseløft

Med innføring av femårig lærerutdanning blir det ansatt flere nyutdannede lektorer i skolen, noe som medfører at begynnerlønnen er høyere enn tidligere. Kostnaden er beregnet til 15 millioner kroner årlig fra og med 2025. I tillegg er det et etterslep på 27 millioner kroner fra årene før 2025.

3. Sterk økning i elever med store ressursbehov

Antallet elever med store og vedvarende behov har tredoblet seg i løpet av en toårsperiode. Kostnadsøkningen er estimert til om lag 50 millioner kroner.

4. Skoleskyss, økte kostnader

Hovedårsaken til kostnadsøkningen er at utgiftene til skoleskyss med drosje har økt med om lag 60 prosent fra høsten 2023. Dette gir isolert sett en kostnadsøkning på mellom 30-35 millioner kroner. Her blir det satt i gang tiltak for å redusere kostnadene, se punkt 10.

5. Videreføring av satsing på digitale læremidler

Det foreslås å bevilge midler til innkjøp av digitale læremidler. I tillegg til trykte læremidler er det et stort behov for at skolene har tilgang til et utvalg digitale læremidler. Dette for at elevene skal kunne utvikle digital dømmekraft og kompetanse i tråd med læreplanverket LK20. Kommunen sentraliserer innkjøp av digitale læremidler. Sentralisering av denne funksjonen muliggjør blant annet en større grad av kvalitetssikring av læremidlenes

pedagogiske nytteverdi, felles kompetansebygging rundt hensiktsmessig bruk, så vel som bedre ivaretagelse av elevenes personvern. I tillegg er det en stor besparelse for skolene at kommunen sentraliserer innkjøp av digitale læremidler.

6. Diverse mindre poster

Dette er en rekke poster som omfatter helårseffekt av tidligere vedtak som skolematforsøk, driftsmidler, morsmålsundervisning etc. Det foreslås også en halvering av tilskuddet til Ungt entreprenørskap.

7. Redusert grunnbemanning

Lønnsglidning og flere elever med store behov for ressurser fører til et økt kostnadsnivå. Dette fører til et behov for å innføre generelle sparetiltak. Ett foreslått tiltak er redusert grunnbemanning i skolen. Dels er dette en omdisponering av personale til elever med store ressursbehov, dels er dette et kutt som reduserer bemanningen i skolen som følge av det økte kostnadsnivået.

8. Styrke veiledningskompetanse ved autismitilbudet, Åsveien skole og ressurscenter

Åsveien skole og ressurscenter utfører veiledning innen autismespekterforstyrrelser til ansatte i barnehager og skoler. Veiledningen hever kompetansen og forståelsen hos ansatte som arbeider med denne elevgruppen i Trondheim kommune. Byrådet foreslår å styrke veiledningstilbudet for å øke kompetansen i barnehage og nærscole for barn med autismediagnose.

9. Alternative opplæringsarenaer

Byrådet foreslår at det settes av midler til å inngå sentrale avtaler om alternative opplæringsarenaer. Avtalene kan inngås med både offentlige, ideelle og kommersielle aktører.

10. Innovasjonsmidler inkluderende praksis

Innovasjonsmidler knyttet til å utvikle en inkluderende praksis i tjenestene i tråd med erfaringene fra pilot for programfinansiering 0-24, og spesielt innrettet mot forebygging av utenforskap gjennom programmet Ungt løft.

11. PPT - omstilling

Bystyret vedtok i sak 99/21 en ny helhetlig modell for organisering og finansiering av spesialpedagogisk tilrettelegging. Denne har nå trådt i kraft. På grunn av behovet for ytterligere styrking av veiledningskapasitet ut mot barnehager og skoler, setter byrådet av 2 millioner kroner i 2026 og 1 million kroner i 2027 og 2028.

12. Gratis SFO inntil tolv timer tredje trinn:

Stortinget har bevilget midler til gratis halvplass i SFO for alle tredjeklassinger i Norge. Det legges inn midler for helårseffekten av satsingen i 2025. Det forventes at langt flere vil benytte seg av ordningen nå som den er gratis.

13. Effektivisering av skoleskyssordningen:

Det er lagt en rekke planer for å ta ned utgiftene til skoleskyss. Målet er å få flest mulig over på busstransport og redusere bruk av drosjekjøring.

Investeringsbudsjettet

Mange skoler i kommunen har ikke tilstrekkelig kapasitet. Samtidig er det flere skoleanlegg som ikke oppfyller lovkrav eller har tekniske installasjoner med overskredet levetid. Kommunen har for eksempel midlertidige paviljonger med samlet kapasitet til om lag 1000 elever, hvorav de fleste av paviljongene har overskredet forventet levetid.

Bystyret behandlet i sak 1/22 skolebehovsplanen og vedtok investeringsrekkefølgen for tiltak ved ni skoleanlegg. Rekkefølgen revideres årlig gjennom handlings- og økonomiplanen. Byrådet vil revidere skolebehovsplanen og legge denne fram for bystyrebehandling i 2025.

Utvikling i elevtall

Ved årsskiftet hadde kommunen 23 123 innbyggere i skolepliktig alder. Det er en liten nedgang fra 2023. Om lag 95 prosent av disse går i kommunale grunnskoler. Mens elevtallet i deler av kommunen nå går ned, øker kapasitetsutfordringene i områder der det bygges mange nye boliger. Dette gjelder blant annet i sentrum og østover mot Ranheim, samt Tiller og Heimdal. Byrådet mener det er nødvendig å prioritere kapasitetsøkende tiltak i disse områdene.

På barnetrinnet forventes en reduksjon på om lag 650 elever i økonomiplanperioden. Fra 2032 forventes barnetallet igjen å øke. Prognosene er mest sikre fram til 2029, fordi de inkluderer allerede fødte barn.

På ungdomstrinnet forventes en reduksjon på om lag 200 elever i samme periode. Elevtallet forventes å nå en topp i inneværende skoleår, for deretter å synke fram til 2035. Prognosene er mest sikre fram til 2035, fordi de inkluderer allerede fødte barn.

Investeringer i perioden 2025-2028

Tabellene under viser byrådets forslag til investeringer på skoleområdet i perioden 2025-2028, og finansiering av disse. Det er foreslått investeringer for totalt 1224 millioner kroner i perioden. Prosjektene beskrives under tabellen.

7.2.4. Investeringer i skole i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Nidarvoll og Sunnland skoler	919,5	913,4	6,1	6,1	0,0	0,0	0,0
2. Hansbakken skole	39,1	12,0	27,1	27,1	0,0	0,0	0,0
3. Stabbursmoen skole	411,1	97,5	313,6	213,6	95,0	5,0	0,0
4. Stabbursmoen skole - nedgraving av kraftlinje	18,8	0,0	18,8	0,0	18,8	0,0	0,0
5. Tonstad skole	570,0	0,0	570,0	21,6	69,3	200,8	207,6
6. Ny Smelteverket ungdomsskole	521,5	3,0	518,5	6,6	5,0	15,1	107,6
7. Akutte tiltak elevkapasitet	0,0	0,0	0,0	0,0	10,9	0,0	0,0
8. Mindre investeringer skole	0,0	0,0	0,0	44,9	45,4	35,4	35,4
Sluttsum	2480,0	1025,9	1454,1	319,9	244,4	256,3	350,6

7.2.5. Finansiering for investeringsprosjektene for skole i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	266,6	201,2	213,6	288,1
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	53,3	40,7	42,7	58,4
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	2,5	0,0	4,1
Sluttsum	319,9	244,4	256,3	350,6

1. Nidarvoll og Sunnland skoler

Nidarvoll og Sunnland skoler åpnet i 2024. Byrådet foreslår å sette av et mindre beløp til kostnader i første driftsår.

2. Hansbakken skole

Ved Hansbakken skole er det i 2024 gjennomført konkurranse med flere entreprenører. Gjennom konkurransen ble det klart at rammen i den vedtatte handlings- og økonomiplanen er for liten. Byrådet foreslår derfor å øke rammen fra 18 til 39 millioner kroner. Følgende tiltak prioriteres for å løse utfordringer knyttet til universell utforming:

- Etablering av heis og garderobefasiliteter for brukere med funksjonsnedsettelse i det vernede gymsalbygget
- Etablering av en bygningsmessig sammenkobling slik at brukere med funksjonsnedsettelse kan bevege seg tørrskodd mellom bygg A, B og C
- Tiltak for å sikre at brukere med funksjonsnedsettelse kan bevege seg mellom ulike nivåer i uteområdet

I tillegg skal det etableres et egnet og attraktivt uteområde etter at anlegget nå er et permanent skoleanlegg i bydelen.

3. Stabbursmoen skole

Bystyret vedtok i sak 135/24 rammene for ny Stabbursmoen skole. Byggingen pågår og den nye skolen planlegges tatt i bruk fra skolestart 2026. Periodiseringen av kostnader er i tråd med akseptert betalingsplan fra entreprenør.

4. Stabbursmoen skole - nedgraving av kraftlinje

Bystyret vedtok i sak 135/24 at inntil 18,8 millioner kroner kan benyttes til å legge høyspentlinjen som krysser Stabbursmoen skoles tomt i jordkabel. Tiltaket organiseres som et eget prosjekt, og utføres i samarbeid med utbyggerne på Kattemskogen og linjeeier Tensio. Bystyret har bedt om at en avtale mellom partene behandles politisk.

5. Tonstad skole

Tonstad skole er preget av en gjennomgående lav kvalitet på bygningsmassen. Det gamle ventilasjonsanlegget har heller ikke tilstrekkelig kapasitet med tanke på dagens elevtall. Et

vedvarende høyt elevtall gjør at spesialrom og bibliotek er tatt i bruk til generelle undervisningsarealer. I tillegg er to trinn og skolens byomfattende tilbud for elever med autismespekterforstyrrelser plassert i midlertidige paviljonger i dårlig forfatning.

Byrådet foreslår å sette av 564 millioner kroner til gjennomføring av prosjektet, der eksisterende hovedbygg rehabiliteres og et tilbygg erstatter to midlertidige paviljonger. Samtidig økes kapasiteten til 700 elever. Dialog med lokale idrettsklubber og aktører i nærmiljøet skal prioriteres. Det er ønskelig med en fremdrift som muliggjør åpning av ny skole i februar 2029.

6. Smelteverket ungdomsskole

På Smelteverkstomta skal det bli ny ungdomsskole for elever fra barneskolekretsene Lilleby og Lade. Den nye skolen avlaster dermed skolene Rosenborg og Lade.

Det pågår en kartlegging av hvilke andre funksjoner som kan vurderes samlokalisert med skolen, og sikring av gode medvirkningsprosesser i tråd med områdesatsingen. I tillegg utreder kommunen de geotekniske forholdene på grunn av et nærliggende deponi.

Byrådet mener ferdigstilling må utsettes med to år sammenlignet med vedtatt handlings- og økonomiplan. Byrådet foreslår å sette av 522 millioner kroner til gjennomføring av prosjektet, med antatt byggestart ved årsskiftet 2027-2028 og åpning i august 2030.

7. Akutte tiltak elevkapasitet

Det må gjøres avbøtende tiltak ved flere skoler i planperioden. Dette ettersom ferdigstillingen av Smelteverket ungdomsskole utsettes og fordi kommunens økonomiske handlingsrom ikke muliggjør byggestart for ny Brøset skole i økonomiplanperioden. Byrådet foreslår å sette av midler til avbøtende tiltak i 2026.

8. Mindre investeringer skole

Innenfor denne porteføljen prioriteres om lag 25 millioner kroner årlig ut fra skolenes innmeldte behov. Prioriteringer gjøres ut fra tre kriterier, i prioritert rekkefølge:

1. Tiltak begrunnet med at elevene, i henhold til opplæringsloven, har rett til en form for fysisk tilrettelegging for å kunne delta i opplæringen og få tilfredsstillende utbytte av den.
2. Tiltak begrunnet med stor elevtallsvekst, der tiltakene skal kompensere for utfordringer ved skoler som har flere elever enn de har kapasitet til.
3. Nødvendige tiltak ved skoler som har vedlikeholdsår (hvert fjerde år). Dette gjelder mindre tiltak som gjennomføres i kombinasjon med vedlikehold, og som bedrer kvaliteten på eksisterende funksjoner eller tilfører nye funksjoner.

Ved flere skoler er behovet for oppgradering av funksjonalitet og fysisk læringsmiljø betydelig, men rammen foreslås likevel videreført på samme nivå.

10 millioner kroner av den årlige rammen benyttes til teknisk oppgradering av skolebygg. Potten foreslås utvidet til 20 millioner kroner i 2025 og 2026 for å forsere tiltak ved skoler der den årlige rammen ikke er tilstrekkelig fordi det må gjennomføre omfattende tiltak.

Mestring og inkludering

Virksomhetsområdet Mestring og inkludering er ikke et eget budsjettområde. Områdets samlede ressurser ligger under skoleområdet.

Mestring og inkludering består av Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og Dagskolen med Skoleteamet. PPT er i dag organisert i fire bydelsavdelinger. Mestring og inkludering har ansvaret for systemrettet veiledning i barnehager og skoler, utarbeidelse av sakkyndige vurderinger og tilbud gjennom Dagskolen og Skoleteamet.

Virksomhetsområdet har et særlig ansvar for sammenheng mellom det allmennpedagogiske og det spesialpedagogiske, og ulike tiltak for inkludering.

Foto: Mostphotos

8. Helse og omsorg

Innledning

Trondheim skal være en åpen og inkluderende kommune som setter mennesket i sentrum. Kommunen er til for innbyggerne - ikke omvendt.

Mange innbyggere vil trenge kommunens bistand i årene som kommer. Andre er berørt som pårørende.

Vi blir stadig flere eldre samtidig som vi blir færre i yrkesaktiv alder. Vi lever lengre og har ofte et komplekst sykdomsbilde. Målet er at flere får mulighet til å bo lengre hjemme. Det betyr at kommunen må komme inn med tidlig innsats, arbeide forebyggende og gi råd om hvordan den enkelte kan tilpasse boligen sin. Ulike aktivitetstilbud for hjemmeboende eldre, fra Enhet for friskliv, læring og mestring og ulike tilbud fra frivillige aktører, er også viktige forebyggende tiltak. I tillegg til innsatsen fra kommunen og våre

samarbeidspartnere, må den enkelte også selv ta ansvar for egen helse, og pårørende må bidra i større utstrekning slik at vi sammen kan skape et aldersvennlig samfunn.

Den enkeltes mulighet til å treffe egne valg er vesentlig for å ivareta verdighet og selvstendighet. For kommunen er det derfor viktig at helse- og omsorgstjenester tilpasses den enkeltes behov. Et mangfoldig velferdstilbud er en forutsetning for økt valgfrihet for mennesker. I løpet av 2025 vil det derfor være mulig for den enkelte å velge mellom hjemmetjenester fra kommunen eller en annen tjenesteyter kommunen har avtale med.

Trondheim kommune ønsker et godt samspill mellom offentlige, private og ideelle aktører. Trondheim skal være en foregangskommune for samarbeid med kunnskaps- og forskningsmiljøene for å prøve ut og ta i bruk velferdsteknologi. Dette er nødvendig for å nå målet om at flere eldre kan bli boende i sitt eget hjem istedenfor å flytte til et sykehjem.

Utfordringer

I perioden vi har foran oss er helse- og velferdssektoren i en særstilling. Den sterke økningen i de eldste aldersgruppene gjør at flere vil ha behov for kommunens tjenester. I løpet av 2027 vil vi passere et historisk nivå hvor antallet eldre i befolkningen aldri har vært høyere sett i forhold til antallet i yrkesaktiv alder. Frem mot 2040 vil denne utviklingen fortsette.

Når det gjelder økningen i tjenestebehovene til innbyggere under 80 år, er disse i liten grad kompensert i inntektsrammen til kommunen.

Fremover vil likevel den største utfordringen være tilgangen på helsepersonell. For å bedre rekrutteringen til sektoren, mener byrådet det vil være nødvendig å skape fagmiljø med god kompetanse innen ulike felt. Arbeidet med mer hensiktsmessig deling av oppgaver må fortsette, teambaserte løsninger må utvikles, "sykepleier på hjul" må omfatte flere bydeler og turnusordningene må utvikles og omfatte flere.

En utfordring er også at kommunen har fått flere oppgaver etter samhandlingsreformen. Sykehusene skriver ut pasienter stadig tidligere i behandlingsforløpet. Dette øker presset på det kommunale tjenestetilbudet.

Byrådet erfarer at tjenestenivået på enkelte områder ikke ligger på riktig nivå. Fremover er det behov for at kommunen konsentrerer virksomheten om sine kjerneoppgaver og innretter tjenestene slik at de bistår dem som har størst behov for hjelp fra kommunen.

Byrådet ser det videre som riktig og rettferdig at de innbyggerne som har størst evne kan betale noe i egenandel for praktisk bistand og helse- og velferdsteknologiske løsninger. Egenandelene har en sosial og omfordelende profil. Det betyr at de som har minst økonomisk handlingsevne skal betale minst, eller slippe å betale for tjenestene.

Brukerundersøkelser er en viktig indikator på hvordan kommunen kan forbedre sine tjenester. Den siste brukerundersøkelsen for hjemmetjenestene viser at kommunen jevnt over leverer gode tjenester, men undersøkelsen synliggjorde også forbedringsområder. Et av områdene byrådet vil endre, er hvordan mottakerne av tjenestene får informasjon om tilbudene. Resultatene fra brukerundersøkelsen viser videre at kommunen skårer relativt

lavt på spørsmålet om hvordan primærkontaktrollen fungerer for den enkelte bruker. Også rapporten fra kommunerevisjonen peker på at dette er et forbedringsområde. Byrådet vil derfor se nærmere på hvordan primærkontaktrollen bedre kan imøtekomme brukernes behov og forventninger.

Høyt sykefravær er en stor utfordring for kommunen, både menneskelig og økonomisk. Dette gjelder ikke minst i helse- og omsorgssektoren. Byrådet har derfor satt i gang et eget prosjekt med mange tiltak for å redusere sykefraværet.

For å få handlingsrom til å kunne øke bemanningen i helse- og omsorgssektoren, er kommunen avhengig av god økonomisk styring og forvaltning av kommunens ressurser. Det store merforbruket i sektoren krever tøffe prioriteringer og tiltak som vil påvirke driften. Budsjettdisiplin vil være helt avgjørende i tiden som kommer.

Mål og indikatorer

Samarbeidsplattformen for sentrum-Høyre 2023-2027 utgjør sammen med tiltredelseserklæringen, Leangenerklæringen, det politiske grunnlaget for byrådets virke. Disse dokumentene viser konkrete mål og tiltak, og hvilken retning Trondheim skal styres etter i kommende periode. Nedenfor viser vi viktige mål og tiltak for perioden:

1. Innbyggerne har fått valgfrihet i hjemmetjenestene

I løpet av 2025 skal alle innbyggere ha fått mulighet til å velge hvilken tjenesteyter av hjemmetjenester de ønsker. Innbyggerne skal ha mulighet til å velge mellom kommunen som tjenesteyter og en eller flere private eller ideelle aktører som kommunen har avtale med.

2. Heimdal helse- og velferdssenter drives av ideell aktør

I løpet av perioden skal avtale om drift av Heimdal helse- og velferdssenter være inngått og drift påstartet.

3. Kommunen skal ha god og forsvarlig bemanning i alle deler av omsorgssektoren

Grunnbemanningen på sykehjemmene er økt i perioden. Enhetene har god og forsvarlig bemanning.

4. Større mangfold innenfor aktivitetstilbudene for hjemmeboende

Det er etablert flere aktivitetstilbud i regi av kommunen og gjennom samarbeid med frivillige og private aktører.

5. Kommunen skal utvikle og ta i bruk helse- og velferdsteknologi til nytte for pasientene

Samarbeidet med gründere og kunnskapsmiljøene er utvidet i perioden.

Nye innovative og teknologiske løsninger er utviklet.

Kommunen har økt bruken av helse- og velferdsteknologi.

6. Bedre oppgavefordeling

Flere enheter har satt i gang prosjekt for å få en mer hensiktsmessig fordeling av arbeidsoppgaver mellom de ulike faggruppene.

7. Økt samarbeid mellom tjenestene

Ordningen “sykepleier på hjul” er utvidet til å gjelde flere bydeler.

Kommunen har etablert flere teambaserte løsninger.

8. Utprøving av ulike turnusordninger

Flere enheter har gått i gang med langvakter.

Flere enheter har innført automatisert turnusplanlegging.

9. Satsning på tidlig innsats og forebygging

Hjemmetjenestene kartlegger pasientenes ADL-ferdigheter (aktiviteter i dagliglivet) med tanke på tilpasset hjelp til den enkelte.

Pårørende får god opplæring og oppfølging.

Hjemmeboende personer som fyller 80 år får tilbud om hjemmebesøk.

I løpet av 2025 er det utarbeidet en egen plan for personer med demens og deres pårørende.

Kommunens eldreplan er revidert.

Program for bærekraftige helsetjenester er intensivert og videreutviklet.

10. Sørge for gode arbeidsvilkår, godt arbeidsmiljø, og kompetente fagmiljø

Sykefraværet er redusert i sektoren.

Arbeidsmiljørettede tiltak settes inn ved behov.

Personaltjenesten og NAV gir god lederstøtte.

Ansatte har god kompetanse på ulike fagområder, blant annet på minoritetsgrupper som mennesker med annen kulturbakgrunn og LHBTQ+.

Riktige oppgaver til riktig kompetanse.

11. Redusert kostnadsnivå og budsjett i balanse

Enhetene har budsjettdisiplin og har tatt grep for å redusere kostnadene.

Kommunens administrasjon har effektivisert sine arbeidsprosesser.

Vedtak om hjemmetjenester ligger på riktig nivå i forhold til pasientens behov.

Redusert antall utskrivningsklare pasienter som venter på et kommunalt tilbud.

Redusert liggetid på korttidsplasser i helsehus.

Strategier og prioriteringer

Program for bærekraftige helse- og velferdstjenester har siden 2022 vært hovedsatsingen for å utvikle og omstille sektoren. Programmet satser blant annet på forebyggende arbeid, tidlig innsats og bruk av nye teknologiske løsninger. Prosjektene skal bidra til å redusere vekst i antall årsverk og ressursbruk, og tilpasse tjenestene til innbyggernes behov. Byrådet ser det som viktig at prosjektmidlene ikke benyttes til å subsidiere driften.

Byrådet har to overordnede strategier for å sikre bærekraftige tjenester i årene som kommer:

Redusere tjenestebehovene

- Innsats av innbyggernes egen innsats
- Tidlig innsats for bedre helse
- Organisering, oppgavefordeling og pasientflyt
- Ny teknologi
- Samarbeid med innbyggere, pårørende, frivillige og private

Foreløpige beregninger tyder på at forbedringer innenfor disse områdene kan redusere behovet for økt bemanning med om lag tusen årsverk frem mot 2040. Samtidig opprettholder vi kvaliteten på tjenestene og tryggheten til innbyggerne.

Øke tilgangen på arbeidskraft

- Redusere sykefravær
- Færre unge i utenforskap
- Øke stillingsandelene der dette er ønskelig
- Flere helsearbeidere skal ønske å bli i eldreomsorgen
- Økt pensjonsalder - seniorpolitikk

Beregninger viser at kommunen med disse tiltakene kan øke tilgangen på arbeidskraft med 700-800 årsverk. Et av byrådets satsingsområder er å redusere sykefraværet. Redusert sykefravær med to prosent, vil øke grunnbemanningen i eldreomsorgen med 120 årsverk uten at kostnadene økes.

En annen av byrådets satsinger er å forhindre at unge havner utenfor arbeidslivet. Beregninger viser at eldreomsorgen kan øke tilgangen på arbeidskraft med opp mot 100 årsverk frem mot 2040, hvis vi klarer å redusere antallet som blir uføre. Punkt 3, 4 og 5 vil kunne øke tilgangen med ca. 100 årsverk hver, det vil si totalt ca. 300 årsverk. Strategiene er beskrevet mer detaljert under.

For å få til en realistisk og kunnskapsbasert endring av tjenestene i et så stort omfang, må området systematisere og styrke utvikling, forskning og innovasjon. Kommunen trenger mer kunnskap om helsetjenesten samlet, blant annet om innbyggernes behov etter hvert som funksjonsevnen endres. Målet er å utsette behovet for kommunale tjenester. Med flere eldre og færre yrkesaktive, er vi avhengige av at innbyggerne tar større ansvar for egen alderdom.

Hovedprioriteringer

Byrådets prioriteringer i handlings- og økonomiplanen er i tråd med utfordringsbildet og strategiene for å møte utfordringene.

Innbyggernes egen innsats

De demografiske endringene vi nå står overfor, gjør at oppgaver må løses på nye og mer ressursbesparende måter. Kommunen må konsentrere sin virksomhet om kjerneoppgavene, og tjenestene må ligge på riktig nivå.

Kommunen gir informasjon og råd til innbyggerne, men hver og en av oss må i større grad ta ansvar for egen helse og planlegge egen alderdom. Vi må blant annet sørge for at vi bor i en bolig som passer for alderdommen. I samarbeid med private aktører tar byrådet derfor sikte på å tilby varierte boformer tilpasset ulike behov. Byrådet vil også legge til rette for at flere eldre kan bo lengre hjemme med tilpasninger i egen bolig.

Tidlig innsats for bedre helse

Innenfor tjenesten til eldre har tidlig innsats vært hovedsatsningsområdet i flere år. I perioden vil byrådet rullere dagens eldreplan og legge frem en ny plan for personer med demens og deres pårørende.

Kommunens forebyggende hjemmebesøk til innbyggere som fyller 80 år, vil være viktig også i kommende periode.

Byrådet ønsker videre å satse på ulike og varierte aktivitetstilbud for hjemmeboende eldre i samarbeid med frivillige og private aktører.

Organisering, oppgavefordeling og pasientflyt

Hjemmetjenestene har positive erfaringer med tydeligere oppgavefordeling mellom ulike yrkesgrupper. Dette er et satsingsområde fremover.

Byrådet vil utvide ordningen med ambulante sykepleietjenester, "sykepleier på hjul".

Byrådet ønsker en mer sammenhengende behandling for pasientene med gode overganger mellom sykehus og kommunale tjenester. Målet er å redusere antall utskrivningsklare pasienter og liggetiden på egne korttidsplasser på kommunens helsehus.

Byrådet vil sikre god og forsvarlig bemanning i alle deler av helse- og omsorgssektoren. Muligheter for ulike turnusordninger kan føre til lavere sykefravær og bedre rekrutteringen.

Ny teknologi og samarbeid med næringslivet

Bruk av teknologi i tjenestene skal bidra til at innbyggerne blir mer selvstendige og gi ansatte støtte i arbeidshverdagen. Byrådet vil jobbe for at Trondheim som teknologihovedstad vil bidra til å utvikle og ta i bruk helse- og velferdsteknologi som er til nytte for innbyggerne. Byrådet vil samarbeide med gründere for å bidra til utvikling av nye løsninger, både når det gjelder innovativ teknologi og sosialt entreprenørskap.

Helseplattformen er et verktøy for å oppnå bedre samhandling internt i kommunen og mellom kommunen og sykehuset. For å få til dette må kvaliteten og brukervennligheten på journalsystemet bedres, feil må lukes ut og ansatte må få enda bedre opplæring og støtte. Dette arbeidet vil være viktig slik at fastlegene også begynner å ta i bruk Helseplattformen. Byrådet vil gjennom sitt eierskap jobbe aktivt opp mot Helseplattformen for å sikre best mulige løsninger for pasientene.

Samarbeid med innbyggere, pårørende, frivillige og private

Kommunen får flere eldre innbyggere og færre i yrkesaktiv alder. Det betyr at vi alle må ta et større ansvar for å planlegge egen alderdom, slik at vi kan være mest mulig selvstendige i hverdagen. Byrådet vil i større grad åpne for samarbeid med frivillige, ideelle og private aktører innenfor omsorgssektoren der dette kan gi et bedre tilbud til innbyggerne.

Omtrent halvparten av alt omsorgsarbeid ytes av de pårørende. Det er en verdifull innsats som byrådet ønsker å støtte. Vi skal fortsette å utvikle tjenester som styrker pårørende gjennom kurs, informasjon og støtte. I tillegg skal kommunen sikre pårørende tjenester som gir en reell avlastning i hverdagen. Aktivitetstilbudet for hjemmeboende skal utvikle mangfoldige tilbud som passer bedre til innbyggernes ulike interesser og funksjonsnivå.

Redusert sykefravær

Byrådet har et mål om å redusere sykefraværet i kommunen med ett prosentpoeng hvert år i denne fireårsperioden. Byrådet har laget en ny strategi med konkrete tiltak. Tiltakene har som mål å redusere sykefraværet både på kort og lang sikt, og er basert på en grundig gjennomgang av statistikk, analyser og tidligere erfaringer.

Færre unge skal havne i utenforskap

Byrådet vil intensivere arbeidet med å forebygge at folk faller utenfor jobb eller utdanning. Ungt løft Trondheim er et program som skal bidra til at flere unge i alderen 15-29 år i Trondheim kommune er i jobb, utdanning eller opplæring. Programmet gjennomføres i perioden 2024 - 2032.

Øke stillingsandelene

Ansatte som ønsker det, skal få økt sine stillingsandeler. Turnusarbeid bør fordeles på flere ansatte, fordi det vil gi flere mulighet for økt stillingsandel.

Flere helsearbeidere skal ønske å bli i eldreomsorgen

For mange helsearbeidere velger å slutte i kommunen. Dette fører til økte kostnader ved turnover. Byrådet vil gjøre det mer attraktivt for ansatte å jobbe med eldreomsorg.

Økt pensjonsalder - seniorpolitikk

Faktisk pensjonsalder i helse- og omsorgssektoren er i dag for lav for en bærekraftig sektor i fremtiden. Byrådet vil legge til rette for en seniorpolitikk som gjør at flere kan stå lengre i arbeid.

8.1. Sykehjem og omsorgsboliger

Om området

Tjenesteområdet består av 24 helse- og velferdssentre, hvorav 21 driftes av kommunen og 3 av ideelle aktører. Noen enheter består av to sykehjem. 16 av enhetene har i tillegg ansvar for omsorgsboliger. I omsorgsboligene ytes det tjenester til pasienter med ordinære hjemmetjenester og til pasienter med behov for heldøgns tjenester.

Produksjonskjøkkenet er også en del av dette virksomhetsområdet .

Tjenesteområdet har behov for å omstille driften for å redusere kostnadene. Budsjettdisiplin i hele perioden vil være svært viktig for å skape handlingsrom for å foreta riktige og nødvendige satsinger fremover.

22 kommunale enheter

3 private enheter

1208 langtidsplasser

1403 årsverk

62 korttidsplasser

168 heldøgns omsorgsplasser

Økonomisk status

Prognosen etter augustregnskapet viser et merforbruk på 30 millioner kroner. Det er en halvering fra første økonomirapport. De fleste enhetene har gjennomført tiltak som har resultert i en forbedret drift og prognose ut 2024. Enkelte enheter melder fremdeles om merforbruk. Det blir derfor iverksatt ytterligere tiltak, inkludert lederstøtte fra andre enheter. Byrådet vil aktivt jobbe med å ta ned kostnadene ytterligere frem mot slutten av året.

Driftsbudsjettet

Tabell 8.1.1. viser byrådets forslag til netto driftsramme for området *sykehjem og omsorgsboliger* i perioden 2025-2028. Tabell 8.1.2. viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

8.1.1. *Budsjettramme og rammeendring sykehjem og omsorgsboliger. Tall i millioner kroner.*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	1 153,1	1 153,1	1 153,1	1 153,1
Pris- og lønnskompensasjon	33,4	33,4	33,4	33,4
Tekniske justeringer	1,4	1,4	1,4	1,4
Korrigert budsjett	1 187,9	1 187,9	1 187,9	1 187,9
Befolkningsvekst	61,3	130,0	192,9	261,8
Annen rammeendring	-39,8	-107,4	-158,3	-158,3
Forslag til netto driftsramme	1 209,3	1 210,4	1 222,5	1 291,4
Rammeendring	21,5	22,6	34,6	103,5

8.1.2. *Tiltak i sykehjem og omsorgsboliger. Tall i millioner kroner.*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Nye plasser i sykehjem og heldøgns omsorg	9,5	17,1	17,1	37,2
	02. Styrke grunnbemanning	12,7	29,1	39,9	88,7
	03. Opprettholde dagens tjenestenivå	35,0	35,0	35,0	35,0
Endringer i tjenestetilbudet	04. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjettramme	-47,3	-47,3	-47,3	-47,3
	05. Delfinansiering av merforbruk	20,0	0,0	0,0	0,0
	06. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering	-8,4	-11,3	-10,1	-10,1
Sluttsum		21,5	22,6	34,6	103,5

1. Nye plasser i sykehjem og heldøgns omsorg

Nye Dragvoll helse- og velferdssenter åpner i 2025, Heimdal helse- og velferdssenter starter opp i 2028, og et nytt helse- og velferdssenter planlegges med oppstart i 2030. Dekningsgraden på institusjonsplasser reduseres med mellom tre og fire prosent i planperioden, men grunnbemanningen øker, jf. pkt 2. Byrådet legger opp til en økning i ressursene fra 9,5 millioner kroner i 2025 til 37,2 millioner kroner i 2028. Dette er hovedsakelig for å ta høyde for at flere innbyggere blir skrøpeligere og flere vil ha behov for *heldøgns tjenester i eget hjem*. Dette gjelder både dem som bor i private og kommunale boliger.

2. Styrket grunnbemanning

Byrådet styrker grunnbemanningen for å sikre kvalitet i tjenestene. Dette inkluderer opplæring av ansatte for å forebygge vold og trusler, samt styrking av sykepleietjenestene (sykepleier på hjul). Den planlagte styrkingen av primærkontaktens rolle fortsetter, men vil bli noe nedjustert for å bidra til å tilpasse tjenestenivået til budsjettrammen.

Vi får flere ressurskrevende innbyggere med store omsorgsbehov og utfordrende atferd. Det legges opp til en styrking på 12,7 millioner kroner, som øker til 88,7 millioner kroner i planperioden for å øke grunnbemanningen ved sykehjem og omsorgsboliger.

3. Opprettholde dagens tjenestenivå

Tilbudene ved våre sykehjem og omsorgsboliger gir den mest nødvendige pleien og omsorgen til våre innbyggere. På grunn av demografiske endringer og begrensede ressurser, er dagens kostnadsnivå ikke bærekraftig. For å tilpasse tjenestene til gjeldende budsjettrammer og samtidig sikre kvalitet i omsorgen, er det nødvendig med omstilling og prioritering. Tiltaket skal sees i sammenheng med tiltak 4 og 5.

4. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjetttrammene

For å sikre bærekraftig drift og tilpasse tjenestene til budsjetttrammene, er det nødvendig å videreføre effektivisering av ressursbruken og omorganisere tjenestetilbudet. Vi må fortsatt opprettholde et forsvarlig omsorgsnivå samtidig som kostnadsnivået justeres. Byrådet vil i planperioden redusere driften med 47,3 millioner kroner. Tiltakene innebærer tilpasning til nye rammer og gir økt handlingsrom:

- **Avvikling av stillinger for fysioterapistudenter**
Stillinger for fysioterapistudenter på kveld og helg er avviklet for å redusere lønnskostnadene. Nødvendige aktiviteter vil fortsatt bli ivaretatt gjennom faste ansatte.
- **Avvikling av kommunal drift av bydelskaféene på Laugsand og Valentinlyst**
Driften av kaféene avsluttes i kommunal regi for å frigjøre ressurser som kan omdisponeres til prioriterte omsorgsoppgaver. Det åpnes samtidig for at private og/eller ideelle aktører kan overta og videreføre driften, slik at kafétilbudet fortsatt er tilgjengelig for lokalsamfunnet.
- **Reduksjon i antall fagdager**
Antallet fagdager (planleggingsdager) for ansatte reduseres fra tre til to dager per år. Det bidrar til å kutte kostnader, samtidig som det fortsatt legges til rette for et minimum av nødvendig kompetanseutvikling.
- **Reduksjon i bruk av vikarbyrå**
Bruken av vikarbyrå er redusert for å senke utgiftene til midlertidig bemanning. Bedre langsiktig planlegging og mer effektiv styring av egen bemanning, vil kompensere for dette. Dette er et arbeid som vil pågå de nærmeste årene.
- **Avvikling av serviceverter i helgene**
Tjenesten med serviceverter i helgene avvikles. Disse oppgavene vil bli fordelt på annet personell eller dekkes gjennom alternative løsninger.
- **Etablering av ny ordning med frivillighets- og samfunnskontakt**
En ny ordning med bydelsvise frivillighets- og samfunnskontakter vil erstatte rollen aktivitetene har i dag. Byrådet ønsker å sikre sosiale aktiviteter for innbyggerne på en mer kostnadseffektiv måte gjennom å styrke samarbeidet med pårørende, frivillige, lag og organisasjoner og private. Dette kan også gi mer mangfold i tjenestene.
- **Endret oppgavefordeling og justering av kompetansekrav**
Flere av oppgavene som i dag utføres av sykepleiere, kan overføres til helsefagarbeidere, slik at kompetansen blir brukt mer effektivt. Dette vil bidra til at bemanningsplanene bedre gjenspeiler oppgavesammensetningen og behovene, og samtidig reduserer bruken av vikarbyrå. Assistenter kan også få andre oppgaver, slik at flere opplever mening og mestring i arbeidet.

- **Opprettelse av merkantile team**

Byrådet vil vurdere etablering av flere merkantile team for å bidra til mer effektiv administrativ støtte. Tiltaket vil kunne redusere sårbarheten ved fravær og styrke fagmiljøet.

5. Delfinansiering av merforbruk

For å lette kravene til omstilling i sykehjem og omsorgsboliger, har byrådet bevilget omstillingsmidler på 20 millioner kroner for 2025. Disse midlene vil bidra til en mer smidig gjennomføring av de foreslåtte tiltakene. Det er likevel viktig med streng budsjettdisiplin i årene som kommer for å sikre gode tjenester til våre innbyggere også i fremtiden.

6. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering

Helseplattformen skal bidra til bedre håndtering av pasientdata og effektivisering av helse- og omsorgstjenester. Bærekraftsprogrammet skal fremme innovasjon og bærekraftige løsninger i tjenestene. Byrådet forventer en gevinstrealisering etter innføring av Helseplattformen og bærekraftsprogrammet.

Investeringsbudsjettet

8.1.3. Investeringer i helse og omsorg -Sykehjem og omsorgsboliger (bykassefinansiert) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01. Dragvoll HVS	650,0	441,5	208,5	194,5	8,0	6,0	0,0
02. Heimdal HVS	804,6	12,1	792,5	42,9	350,7	387,9	8,0
03. Ilevollen HVS - rehabilitering	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	2,0
04. Kystad HVS - utvidelse	220,0	0,0	220,0	0,0	0,0	0,0	2,0
05. Nytt helse- og velferdssenter 2030	690,0	0,0	690,0	5,0	5,0	40,0	60,0
06. Mindre investeringer HV	0,0	0,0	0,0	14,5	14,5	14,5	14,5
Sluttsum	2464,6	453,6	2011,0	256,9	378,2	448,4	86,5

8.1.4. Finansiering for investeringsprosjektene for helse og omsorg - Sykehjem og omsorgsboliger i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	214,1	101,4	373,7	-93,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	42,8	63,0	74,7	14,4
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	213,8	0,0	165,6
Sluttsum	256,9	378,2	448,4	86,5

Nytt helse- og velferdssenter på Dragvoll

Nytt helse- og velferdssenter på Dragvoll med 96 sykehjemsplasser ferdigstilles høsten 2025. Her samles 18 plasser for yngre personer med demens fra Bromstad, 64 plasser fra Charlottenlund helse- og velferdssenter og 14 plasser fra Søbstad helsehus. Det nye bygget har tilknytning til gamle Dragvoll helse- og velferdssenter.

Når Charlottenlund helse- og velferdssenter tømmes, vil bygget benyttes som interimsykehjem, i første omgang i forbindelse med utbyggingen av Søbstad helsehus.

Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 31. august 2023, i sak 132/23 *Dragvoll helse- og velferdssenter - investeringsbeslutning*. Trondheim kommune er innvilget 213,8 millioner kroner i investeringstilskudd fra Husbanken.

Heimdal helse- og velferdssenter

Det er behov for et nytt helse- og velferdssenter med bakgrunn i demografisk vekst. Dette er planlagt ferdig i 2028.

Tomten er under regulering, og helse- og velferdssenteret vil bli samlokalisert med et bydelsbibliotek. Skisseprosjektet ble presentert i formannskapssak 199/2024 *Heimdal - plan for bygg for offentlig formål*. Det er besluttet at driften skal ivaretas av ideell aktør, noe som også fremgår av Leangenerklæringen.

Mindre investeringer

Innenfor rammen av mindre investeringer, gjennomføres tiltak som funksjonsforbedringer, ombygginger og utskiftning av inventar og utstyr ved eksisterende tiltak.

Ved flere av institusjonene er det behov for ombygginger for å bedre funksjonaliteten. Dette gjelder tjenesteareal, medisinerom, fellesareal og uteareal. Det er et stort og kontinuerlig behov for utskiftning av forflytningsutstyr, medisinsk teknisk utstyr, møbler og annet inventar på grunn av generell slitasje. Erfaring tilsier at institusjonsmøbler må skiftes ut med en syklus på ca. ti år. Forflytningsutstyr må skiftes noe oftere.

Mindre investeringer er fordelt på virksomhetsområdene. Det er imidlertid viktig at vi har en porteføljestyling av budsjettposten internt på helse og omsorg. Dette fordi behovet innenfor de ulike områdene vil variere fra år til år.

Kystad helse- og velferdssenter - utvidelse

Bystyret besluttet i *Plan for helsebygg* at utvidelse av Kystad helse- og velferdssenter skulle prioriteres og sikres fremdrift.

Formannskapet ble i sak 66/20 *Tomteutredning Kystad helse- og velferdssenter* fremlagt en mulighetsstudie for en større utvidelse av Kystad helse- og velferdssenter. Kystad helse- og velferdssenter har i dag 24 sykehjemsplasser. Det er sett på muligheten for en større ombygging, slik at anlegget enten får 40 eller 60 sykehjemsplasser.

Ilevollen helse- og velferdssenter - rehabilitering

Bystyret besluttet i *Plan for helsebygg* at Ilevollen helse- og velferdssenter skal rehabiliteres etter at nye Søbstad helsehus står ferdig.

Det ble i 2018 gjennomført en mulighetsstudie som utredet muligheten for å bygge om 1. og 2. etasje til sykehjemsplasser i tråd med dagens krav og forventninger. Studien viser at det er mulig å oppgradere Ilevollen helse- og velferdssenter til et godt fungerende sykehjem. Etter ombyggingen vil bygget kunne få 48-50 beboerrom.

Nytt helse- og velferdssenter

Den demografiske utviklingen tilsier at det er behov for flere sykehjemsplasser. Byrådet vil derfor bygge et nytt helse- og velferdssenter, som er planlagt ferdig i 2030.

Interimsykehjem

I 2025 vil kommunen få et interimsykehjem som gjør oss i stand til å sette i gang større rehabiliteringer av eksisterende helsebygg. Plassene ved Charlottenlund helse- og velferdssenter frigjøres når dagens beboere flytter inn ved det nye sykehjemmet på Dragvoll.

Søbstad helsehus, Ilevollen og Kystad helse- og velferdssenter er de første prosjektene som vil ta i bruk Charlottenlund interimsykehjem for midlertidig opphold for beboere og ansatte i en byggeperiode. Planen er at Ilevollen og Kystad kan være samtidig på interimsykehjemmet.

Utbygging av Søbstad helsehus starter i 2028. Det innebærer at interimsykehjemmet blir stående tomt i omtrent to år.

Foreløpig logistikkplan for bruk av interimsykehjemmet:

2028	2029	2030	2031	2032
Søbstad	Søbstad	Søbstad	Ilevollen	Ilevollen
			Kystad	Kystad

Boligøkonomi

8.1.5. Investeringer i helse og omsorg - Sykehjem og omsorgsboliger (boligøkonomi) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnadsoverslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01. Mindre investeringer - tilpassede boliger	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
02. Seniorhus	60,0	0,0	60,0	0,0	0,0	2,0	50,0
Sluttsum	60,0	0,0	60,0	1,0	1,0	3,0	51,0

8.1.6. Finansiering for investeringsprosjektene for helse og omsorg - Sykehjem og omsorgsboliger i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,8	0,8	2,5	42,5
Mva.-kompensasjon	0,2	0,2	0,5	8,5
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	1,0	1,0	3,0	51,0

Seniorhus/Omsorg+

Byrådet ønsker et variert bo- og tjenestetilbud for eldre innbyggere og andre med særlige behov. Målet er at innbyggerne skal få mulighet til å bo og leve i godt tilrettelagte boliger når funksjonsnivået reduseres. Byrådet vil i samarbeid med private aktører tilby varierte boformer som for eksempel seniorboliger og bokollektiv.

Mindre investeringer (boligøkonomi)

Det er behov for tilpasning og tilrettelegging av bolig ut fra ulike innbyggers behov. Videre er det behov for utskifting av inventar og utstyr i tjenesteareal ved eksisterende tiltak.

Mindre investeringer er fordelt på virksomhetsområdene, men det er uansett viktig at vi har en porteføljestyring av budsjettposten, fordi behovet innenfor de ulike områdene vil variere fra år til år. Her vil porteføljestyringen bli sett i sammenheng med byrådsområde *sosiale tjenester*.

8.2. Hjemmebaserte tjenester

Om området

Tjenesteområdet består av følgende tjenester:

- frisklivs-, lærings- og mestringstilbud
- ergoterapi-, fysioterapi- og rehabiliteringstjenester
- aktivitetstilbud for hjemmeboende
- hjemmetjenester og hjemmehjelpstjenester
- korttidsplasser i institusjon (rehabilitering og avlastning)

Hjemmetjenestene er viktige for å kompensere for en redusert dekningsgrad på sykehjem.

18 kommunale enheter

1218 årsverk

2066 mottakere av tjenester i
hjemmet under 67 år3694 mottakere av tjenester i
hjemmet over 67 år

903 deltakere i aktivitetstilbud

72 rehabiliteringsplasser

44 avlastningsplasser

Økonomisk status

Hjemmebaserte tjenester har en prognose på 10 millioner kroner i merforbruk i 2024. Prognosen skyldes i all hovedsak usikkerhet i brukertutviklingen for resten av året. Området har tatt ned merforbruket, blant annet ved å redusere antall utskrivningsklare pasienter. Det har bidratt til bedret prognose sammenlignet med første økonomirapport.

Driftsbudsjettet

Tabell 8.2.1. viser byrådets forslag til netto driftsramme for området Hjemmebaserte tjenester i perioden 2025-2028. Tabell 8.2.2. viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

8.2.1. *Budsjettramme og rammeendring hjemmebaserte tjenester. Tall i millioner kroner*

Budsjettramme og rammeendring hjemmebaserte tjenester. Tall i millioner kroner				
Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	1 279	1 279,3	1 279,3	1 279,3
Pris- og lønnskompensasjon	38,8	38,8	38,8	38,8
Tekniske justeringer	28,1	28,1	28,1	28,1
Korrigert budsjett	1 346,2	1 346,2	1 346,2	1 346,2
Befolkningsvekst	28,5	59,0	86,8	116,5
Annen rammeendring	26,0	81,5	135,8	135,8
Forslag til netto driftsramme	1 400,7	1 486,6	1 568,8	1 598,5
Rammeendring	54,5	140,5	222,6	252,3

8.2.2. *Tiltak i hjemmebaserte tjenester. Tall i millioner kroner*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsutvikling - tjenester til hjemmeboende	28,5	58,8	86,9	116,4
	02. Økt dekningsgrad hjemmeboende	14,6	24,6	44,6	44,6
	03. Styrking av tjenester til hjemmeboende	21,4	80,3	117,9	118,1

	04. Opprettholde dagens tjenestenivå	25,0	25,0	25,0	25,0
Endringer i tjenestetilbudet	05. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjettramme	-20,1	-20,1	-20,1	-20,1
	06. Delfinansiering av merforbruk	10,0	0,0	0,0	0,0
	07. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering	-12,4	-15,6	-19,3	-19,3
Endringer i gebyrer/brukerbetalingene	08. Innføring av egenandeler på velferdsteknologi og tjenester	-12,5	-12,5	-12,5	-12,5
Sluttsum		54,5	140,5	222,6	252,3

1. Befolkningsutvikling - tjenester til hjemmeboende

Tiltaket er en fremskrivning av dagens tjenestenivå for hjemmeboende ut fra forventet befolkningsutvikling. Ressurser må tilføres i takt med demografisk vekst for å opprettholde dagens nivå og kvalitet på tjenestene. Byrådet setter av 28,5 millioner kroner i 2025, som øker til 116,4 millioner i 2028 til dette formålet.

2. Økt dekningsgrad hjemmeboende

Med redusert dekningsgrad på sykehjem vil behovene i hjemmebaserte tjenester øke, og øke mer enn demografisk vekst alene skulle tilsi. Dekningsgraden av sykehjemsplasser er foreslått redusert med mellom tre og fire prosent i planperioden. Det vil bety flere pasienter med store hjelpebehov og flere pårørende med høy omsorgsbelastning i hjemmebaserte tjenester.

Byrådet setter av midler til tiltaket med 14,6 millioner kroner i 2025, som øker til 44,6 millioner kroner i 2028.

3. Styrking av tjenester til hjemmeboende

Det er behov for å endre og styrke tjenestetilbudet til hjemmeboende. Det settes av midler til digital hjemmeoppfølging og annen velferdsteknologi. Byrådet vil legge til rette for økt strategisk satsing på tjenesteinnovasjon gjennom samarbeid med lokale gründere og kunnskapsmiljøer.

Det er også behov for å styrke kompetansen på psykisk helse blant ansatte i hjemmetjenesten.

Byrådet foreslår å styrke tjenesten til hjemmeboende med 21,4 millioner kroner. Dette øker til 118,1 millioner kroner i 2028.

4. Opprettholde dagens tjenestenivå

For å tilpasse tjenestene til budsjettrammene og samtidig sikre kvalitet i omsorgen, er det nødvendig med omstilling og prioritering. Tiltaket sees i sammenheng med tiltak 5 og 6.

5. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjettramme

Byrådet viderefører en rekke tiltak for å tilpasse tjenestenivået til budsjettrammen:

- **Justere tjenestenivået i hjemmetjenesten**

Det vurderes om enkelte tjenester kan utføres av andre, eller kan ivaretas gjennom

opplæring og egenmestring i stedet for kompenserende tiltak. Økt bruk av velferdsteknologiske løsninger vurderes også.

- **Effektivisere tilsvarende to prosent av rammen på utvalgte enheter**
Dette gjelder Enhet for friskliv, læring og mestring, Enhet for ergoterapi, Enhet for fysioterapi og Aktivitetstilbud for eldre.
- **Tidlig innsats**
Dagens nivå blir videreført i planperioden.
- **Lokal organisering av medikamentopplæring**
Assisterter vil få opplæring på enhet i stedet for i klasserom.
- **Avvikle stilling som fagutvikler i Trygghetspatruljen**
Avdelingsledere i enheten ivaretar fagutvikling.
- **Endre servicemedarbeidernes oppgaver**
20 prosent stilling per ansatt ivaretar helgearbeid.

6. Delfinansiering av merforbruk

For å lette kravene til omstilling i hjemmebaserte tjenester, har byrådet bevilget omstillingsmidler på 10 millioner kroner for 2025. Disse midlene vil bidra til en mer smidig gjennomføring av de foreslåtte tiltakene.

7. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering

Helseplattformen skal bidra til bedre håndtering av pasientdata og effektivisering av helse- og omsorgstjenester. Bærekraftsprogrammet skal fremme innovasjon og bærekraftige løsninger i tjenestene. Tiltaket fokuserer på gevinstrealisering etter innføring av Helseplattformen og bærekraftsprogrammet. Målet er å utnytte ressursene så godt som mulig, forbedre tjenestekvaliteten og skape mer effektive og fremtidsrettede tjenester.

8. Innføring av egenandeler på velferdsteknologi og tjenester

Byrådet innfører:

- egenandeler for velferdsteknologi for pasienter med inntekt over 3G
- egenandeler for enkelte oppgaver utført av hjelpemiddelteknikere
- økning i egenandeler for praktisk bistand og opplæring
- innføring av "ikke-møtt-gebyr" for fysioterapitjenesten

Byrådet legger til rette for at egenandelene i størst mulig grad skjermer dem med lavest inntekt og minstepensjonister.

Investeringsbudsjettet

8.2.3. Investeringer i helse og omsorg - Hjemmebaserte tjenester (bykassefinansiert) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

<i>Prosjektnavn</i>	<i>Kostnadso verslag</i>	<i>Benyttet bevilgning</i>	<i>Rest til bevilgning</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
01. Trondheim rehabiliteringssenter	543,2	534,2	9,0	9,0	0,0	0,0	0,0
02. Søbstad helsehus	690,0	3,1	686,9	0,0	0,0	20,0	80,0
03. Mindre investeringer HV	0,0	0,0	0,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Sluttsum	1233,2	537,3	695,9	17,0	8,0	28,0	88,0

8.2.4. Finansiering for investeringsprosjektene for helse og velferd - Hjemmebaserte tjenester i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	14,2	6,7	23,3	73,3
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	2,8	1,3	4,7	14,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	17,0	8,0	28,0	88,0

Trondheim rehabiliteringssenter

Trondheim rehabiliteringssenter åpnet høsten 2023. Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 25. mars 2021, i sak 40/21 *Nidarvoll rehabiliteringssenter - investeringsbeslutning*, med en tilleggsbevilgning 3. mars 2022. Trondheim kommune er innvilget 152 millioner kroner i investeringstilskudd fra Husbanken.

Midlene for 2025 er satt av til eventuell bonus til entreprenør, jf. kontrakt.

Søbstad helsehus

Bygget bærer sterkt preg av snart 40 års drift og har behov for omfattende rehabilitering. Dette gjelder både beboerrom, fellesareal og tjenestearial i hver etasje. Planløsningene er heller ikke tilpasset dagens krav til standard, verken for beboere eller ansatte. Mulighetsstudien ble behandlet i formannskapet i sak 285/18 *Søbstad helsehus - mulighetsstudie*. Det ble vedtatt at bygget skal rives og at det skal bygges nytt.

Det vil bli etablert et nytt avlastningssenter på Søbstad. Byrådet er opptatt av å bedre samhandlingen med pårørende og gi god støtte og avlastning.

Mindre investeringer

Innenfor rammen av mindre investeringer gjennomføres tiltak som funksjonsforbedringer, ombygginger og utskiftning av inventar/utstyr.

Denne posten skal også dekke investeringer på kontorarbeidsplasser, for eksempel til hjemmetjenesten og ergo- og fysioterapitjenesten. I tillegg vil dette kunne gå til investeringer ved ulike aktivitetssentre.

8.3. Medisinske tjenester

Om området

Medisinske tjenester omfatter Øya helsehus, som består av korttidsplasser i institusjon, medisinsk observasjon og behandling, samt Enhet for legevakt, legetjenester og smittevern.

Øya helsehus mottar de pasientene som har størst behov for medisinsk kompetanse. Helsehuset har døgnplasser for øyeblikkelig hjelp og etterbehandlings- og palliasjonsplasser, som er et samarbeid med St. Olavs hospital.

Den interkommunale legevakta består av en legevaktsentral, et stasjonært mottak og legebil. Enhet for legetjenester og smittevern har ansvar for avtalene med næringsdrivende fastleger, leger ansatt i Trondheim kommune, institusjoner, fengselshelsetjenesten og smittevern. Enheten har også ansvar for Øya legesenter, som er et kommunalt legesenter, og vaksinasjons- og smittevernavdelingen.

Fra høsten 2023 ble det innført et nytt pasientforløp for skrøpelige eldre som skrives ut fra St. Olavs hospital. Det nye pasientforløpet har redusert liggetiden, økt mottaket av pasienter og redusert antall utskrivningsklare. Færre utskrivningsklare har gitt Trondheim kommune en reduksjon i kostnadene til St. Olavs hospital. Byrådet vil jobbe for å sikre koordinerte og helhetlige tjenester, både internt i kommunen og i samarbeid med spesialisthelsetjenesten.

3 kommunale enheter

373 årsverk

7 kommunale fastleger

194 private fastleger

125 korttidsplasser

Økonomisk status

Prognosen for medisinske tjenester viser et merforbruk på 40 millioner kroner, en forbedring på 7 millioner kroner fra første økonomirapport. Tiltak for å redusere innleie og overtid har hatt positiv effekt.

Legevakta har i 2024 hatt merkostnader på omtrent 8 millioner kroner grunnet Helseplattformen. Erstatningskrav er sendt til Helseplattformen AS, men det er usikkert om kravet blir godkjent helt eller delvis. Beløpet er derfor en del av prognosen. Øya helsehus har en prognose på 15 millioner kroner i merforbruk. Det er en forbedring fra første økonomirapport på 5 millioner kroner. Det arbeides med ytterligere tiltak for å ta ned kostnadene.

Driftsbudsjettet

Tabell 8.3.1. viser byrådets forslag til netto driftsramme for området Medisinske tjenester i perioden 2025-2028. Tabell 8.3.2. viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

8.3.1. Budsjettramme og rammeendring medisinske tjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	495,0	495,0	495,0	495,0
Pris- og lønnskompensasjon	15,0	15,0	15,0	15,0
Tekniske justeringer	-23,0	-23,0	-23,0	-23,0
Korrigert budsjett	487,1	487,1	487,1	487,1
Befolkningsvekst	2,3	4,6	6,7	8,7
Annen rammeendring	32,8	11,7	10,7	10,7
Forslag til netto driftsramme	522,2	503,4	504,5	506,5
Rammeendring	35,1	16,3	17,4	19,4

8.3.2. Tiltak i medisinske tjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsutvikling	1,7	3,2	4,8	6,2
	02. Opplæring leger	0,0	1,0	1,0	1,0
	03. Opprettholde dagens tjenestenivå	46,0	46,0	46,0	46,0
Endringer i tjenestetilbudet	04. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjettramme	-28,9	-31,5	-31,5	-31,5
	05. Nye tiltak medisinske tjenester	0,0	-6,7	-7,2	-6,6
	06. Delfinansiering av merforbruk	10,0	0,0	0,0	0,0
	07. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
	08. Beredskap VM	2,1	0,0	0,0	0,0
	09. Vaksinasjonsprogram covid-19 og pneumokokker	6,8	6,8	6,8	6,8
	10. Avvikle refusjon næringsdrivende legevaktsleger	8,0	8,0	8,0	8,0
Annet	11. Ferdigstille helseplattformløsningen for HELFO-takster	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0
Sluttsum		35,1	16,3	17,4	19,4

1. Befolkningsutvikling

Byrådet setter av midler for å håndtere økte utgifter til fastlegeordningen i takt med befolkningsutviklingen.

2. Opplæring leger

Byrådet justerer potten avsatt til opplæring av leger til 1 million kroner. Beløpet vil dekke opplæring av egne leger, med fokus på å sikre nødvendig kompetanse for kommunens helsepersonell.

3. Opprettholde dagens tjenestenivå

På grunn av økende kostnader, demografiske endringer og begrensede ressurser, er dagens tjenestenivå ikke bærekraftig på lang sikt. For å tilpasse tjenestene til gjeldende budsjетtrammer og samtidig sikre kvalitet i omsorgen, er det nødvendig med omstilling og prioritering. Tiltaket sees i sammenheng med tiltak 5, 6 og 7.

4. Tiltak for å tilpasse tjenestenivå til budsjетtrammen

Byrådet iverksetter flere tiltak for å tilpasse tjenestenivået til budsjетtrammen. Tiltakene omfatter

- **Turnus i balanse**
Optimalisering av turnusordningen både ved Øya helsehus og legevakten for å sikre effektiv drift og kostnadskontroll.
- **Reduksjon av antall avdelingsledere**
Antallet avdelingsledere ved legevakten reduseres fra 5 til 3 for å forenkle organisasjonen og redusere administrasjonskostnadene.
- **Avvikling av røntgenlaboratoriet**
Røntgenlaboratoriet ved legevakten avvikles. Det reduserer driftskostnader og fjerner behovet for reinvestering.
- **Covid-vaksinasjon**
Covid-vaksinasjon vil bli utført av egne ressurser i stedet for fastlegene, for å effektivisere prosessen og kontrollere kostnadene.
- **Ny takstordning**
Oppstart av Helfo-takster for sykepleiere ved legevakten for å bedre reflektere kostnadene forbundet med tjenestene.
- **Egenandeler utenlandske pasienter**
Det innføres en endring i rutineene for å sikre at utenlandske pasienter betaler regningen. Det vil forbedre inntektene og redusere tap.
- **Avslutning av kompensasjon**
Kompensasjonen til fastleger for vikar ved fravær er avsluttet, noe som bidrar til kostnadsbesparelser.
- **Avvikle leie av en legebil**
Driften vil begrenses til kun én legebil, noe som reduserer driftskostnadene.

- **Endring i plasskategori**

Noen av plassene for medisinsk observasjon og behandling ved Øya helsehus gjøres om til langtidsplasser.

- **Medisiner Øya helsehus**

Økende priser, flere pasienter og mer komplekse medisinske behandlinger har ført til en betydelig økning i medisinutgiftene ved Øya helsehus.

5. Nye tiltak medisinske tjenester

Til tross for omfattende tiltak for å redusere driftskostnadene (tiltak 2) ser byrådet behov for ytterligere omstillinger for tjenesteområdet i planperioden.

6. Delfinansiering av merforbruk

For å lette omstillingskravene til medisinske tjenester har byrådet bevilget omstillingsmidler på 10 millioner kroner for 2025. Disse midlene er nødvendige for en realistisk gjennomføring av de foreslåtte tiltakene i punkt 5.

7. Teknologi- og innovasjonsdrevet effektivisering

Helseplattformen skal bidra til bedre håndtering av pasientdata og effektivisering av helse- og omsorgstjenester. Bærekraftsprogrammet skal fremme innovasjon og bærekraftige løsninger i tjenestene. Tiltaket fokuserer på gevinstrealisering etter innføring av Helseplattformen og bærekraftsprogrammet. Målet er å optimalisere ressursbruken, forbedre tjenestekvaliteten, og skape mer effektive og fremtidsrettede tjenester.

8. Beredskap VM

Legevakten har ansvar for beredskap ved planlagte arrangement som medfører store folkeansamlinger. Byrådet ser behov for å utarbeide en beredskapsplan for VM 2025.

9. Vaksinasjonsprogram covid-19 og pneumokokker

Det er satt av 6,8 millioner kroner til vaksinasjonsprogrammet for covid-19 og pneumokokker. Dette er i tråd med føringene i statsbudsjettet.

10. Avvikle refusjon næringsdrivende legevaktslege

Den ufullstendige løsningen for å registrere HELFO-takster i Helseplattformen har ført til ekstraordinære utgifter i form av refusjon til næringsdrivende legevaktsleger. For å redusere disse kostnadene og forbedre økonomisk kontroll, vil byrådet avvikle refusjonsordningen tilsvarende 8 millioner kroner.

11. Ferdigstille Helseplattformens løsning for HELFO-takster

Byrådet forventer at Helseplattformens løsning for HELFO-takster ferdigstilles, slik at løsningen er fullt operativt og funksjonell og sikrer full refusjon ved konsultasjoner/behandling.

Investeringsbudsjettet

8.3.3. *Investeringer i helse og omsorg - Medisinske tjenester (bykassefinansiert) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnadsoverslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01. Mindre investeringer	0,0	0,0	0,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Sluttsum	0,0	0,0	0,0	3,0	3,0	3,0	3,0

8.3.4. *Finansiering for investeringsprosjektene for helse og omsorg - Medisinske tjenester i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	2,5	2,5	2,5	2,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,5	0,5	0,5	0,5
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	3,0	3,0	3,0	3,0

Mindre investeringer

Innenfor rammen av mindre investeringer gjennomføres tiltak som funksjonsforbedringer/ ombygginger og utskiftning av inventar/utstyr.

Sammenligning med andre kommuner

8.3.5. *Utvalgte nøkkeltall for helse- og omsorgstjenester i kommunene (ASSS, 2023)*

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS (snitt)
Prioritet						
Netto driftsutgifter hjemmetjenesten 67+ år per innbygger 67+ år (tusen kroner)	19 056	19 591	21 920	22 435	19 302	20 874
Brutto driftsutgifter per plass i institusjon (tusen kroner)	1 376	1 586	1 794	1 525	1 549	1 641
Dekningsgrader						
Andel innbyggere 80 år+ beboer på institusjon eller i bolig med heldøgns bemanning (prosent)	17,8	16,0	13,7	14,5	14,2	13,5
Andel innbyggere 80+ år som mottar hjemmetjenester (prosent)	24,3	23,7	23,8	24,9	23,6	24,1
Kvalitet						
Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning (prosent)	78,6	79,1	73,1	75,0	79,9	75,7
Andre nøkkeltall						

Ressursbruk pleie og omsorg i forhold til beregnet utgiftsbehov*	-877,00	-69,00	-1 636,00	1 501,00	-636,00	0,00
--	---------	--------	-----------	----------	---------	------

**Ressursbrukindikatoren viser hvor mye ressurser kommunen bruker på en tjeneste i forhold til gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Det er korrigert for at kommunene har ulike utgiftsbehov.*

Tabell 8.3.5. viser relevante nøkkeltall for et utvalg av ASSS-kommunene. Trondheim kommune har brukt mindre ressurser på hjemmetjenester enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. I Trondheim kommune har dekningsgraden for heldøgns omsorg vært høyere enn i mange andre kommuner, med en større andel av innbyggere over 80 år på institusjon. Samtidig har kommunen brukt færre ressurser per sykehjemsplass sammenlignet med andre kommuner. Dette kan tyde på at Trondheim drifter eldreomsorgen mer effektivt, eller at andre kommuner har prioritert eldreomsorgen høyere. Totalt sett viser dette et bilde hvor Trondheim kommune tilbyr flere institusjonsplasser, men med lavere kostnader per plass. Byrådet ønsker å prioritere eldreomsorgen sterkere fremover.

Kvalitetsindikatoren viser at Trondheim har en høyere andel årsverk med fagutdanning i tjenestene.

Ressursbrukindikatoren viser hvor mye ressurser en kommune bruker på en tjeneste sammenlignet med gjennomsnittet for ASSS-kommunene, justert for ulike utgiftsbehov. I 2023 brukte Trondheim kommune 69 kroner mindre på pleie og omsorg per innbygger enn landsgjennomsnittet.

Foto: Glen Musk

9. Sosiale tjenester

Om sosiale tjenester

De sosiale tjenestene er viktige for å sikre at innbyggerne får den støtten de trenger i ulike faser av livet. Byrådets mål er at Trondheim kommune leverer tjenester som fremmer verdighet, selvstendighet og aktiv deltakelse i samfunnet. Å lykkes med dette krever både god organisering og å ta alle gode krefter i bruk. Enten det handler om å komme i jobb, riktig bolig eller ha kontroll over egen hverdag. For å gi så gode tjenester som mulig i økonomisk krevende tider er det nødvendig med en god organisering og bedre ressursutnyttelse, både økonomisk og menneskelig. Særlig er det avgjørende å prioritere forebyggende tiltak og tidlig innsats for å hindre større problemer senere.

Byrådsområdet for sosiale tjenester ble opprettet da kommunen gikk over til parlamentarisme. Formålet med å samle de sosiale tjenestene er å få et større fokus på området, økt samhandling på vers av virksomhetsområdene og bedre overgang fra barn til

voksen ved å inkludere barne- og familietjenesten. Området omfatter Bo- og aktivitetstilbud, Barne- og familietjenesten, Psykisk helse og rustjenester og Arbeid og velferd. Området har 19 enheter, 2.650 årsverk og i overkant av 3,8 milliarder kroner i budsjett fordelt på de fire områdene.

Tjenestene i byrådsområdet treffer et bredt spekter av befolkningen, både barn, unge, voksne og familier. Området skal bidra til å sikre en trygg oppvekst, et godt familieliv, stabile boforhold, tilgang til meningsfullt arbeid eller aktivitet, og gi helse- og omsorgstjenester ved behov. Byrådets mål er at Trondheim kommune skal tilby tjenester som gir mulighet for verdige og selvstendige liv. Vi ønsker å tilby tjenester som støtter innbyggerne i å bli mest mulig selvhjulpne, enten det handler om å komme i jobb, kunne bo i egen bolig, eller å styre sin egen hverdag. Gjennom samarbeid med innbyggere, offentlig sektor, frivillige lag og organisasjoner og næringslivet ønsker byrådet å styrke innsatsen for å motvirke utenforskap og skape et inkluderende samfunn.

Utfordringer

Byrådsområdet for sosiale tjenester står overfor flere utfordringer, spesielt med å håndtere det store økonomiske merforbruket. Å oppnå økonomisk balanse samtidig som alle behov og forventninger ivaretas, vil bli krevende. Det vil kreve noen tøffe prioriteringer i 2025, slik at vi får skaffet oss et økonomisk handlingsrom for å bedre tjenestetilbudet på sikt. For å kunne gi best mulig tjenester i vanskelige økonomiske tider må vi se på hvordan vi har organisert tjenestene, og undersøke hvordan vi best kan utnytte både de økonomiske og menneskelige ressursene kommunen har.

Etterspørselen etter bo- og omsorgstilbud vokser for flere grupper. Kostnadsveksten innen helse- og omsorgstjenester er ikke bærekraftig. I flere år har de ulike virksomhetsområdene, unntatt psykisk helse- og rustjenester, brukt mer midler enn budsjettet. For å møte fremtidige behov må vedtakspraksis og tjenestetilbud endres. Utfordring med kostnadsvekst gjelder både barn og voksne. I dag går en stor andel av ressursene til et lite antall barn, unge og voksne med store behov innen helse, omsorg og barnevern, og denne gruppen vokser stadig.

Det blir også stadig vanskeligere å rekruttere og beholde ansatte med riktig kompetanse, og høyt sykefravær forsterker utfordringene. Dette legger ekstra press på de ansatte, skaper ustabilitet og kan føre til redusert kvalitet på tjenestene. Den omfattende bruken av vikarer påvirker både arbeidsmiljøet og kvaliteten negativt, samtidig som det øker kostnadene.

En sentral utfordring for sosiale tjenester er at antallet brukere av tjenestene øker mer enn befolkningsveksten. Flere oppgaver overføres fra spesialisthelsetjenesten og det statlige barnevernet til kommunen uten tilstrekkelige rammeoverføringer fra staten. Samtidig øker forventningene og kravene til kommunale tjenester. I tillegg er mange av bygningene som brukes av tjenestene av varierende kvalitet og funksjonalitet, og flere av de eldre byggene har begrenset areal og kapasitet.

Området utfordres med økt botid i midlertidige boliger og mangel på passende boliger for mennesker med psykiske lidelser som samtidig er rusavhengige. Brukerveksten i Bo- og

aktivitetstilbudet vil også medføre stort behov for nye boliger fremover.

Videre utfordres området med at stadig flere innbyggere har behov for psykisk helsehjelp, og at ventetiden i kommunens tjenester har økt de siste to årene. Lovendringer fra 2017 har også gjort det vanskeligere å legge folk inn på tvungent psykisk helsevern, noe som har økt presset på kommunens tjenester. Kommunen må nå håndtere en gruppe med voldelig og truende atferd, rusproblemer og alvorlige psykiske lidelser, ofte i kombinasjon med lav kognitiv fungering. Vi har verken tilstrekkelig lovgrunnlag eller finansiering til å gjøre dette på en forsvarlig måte.

Rekruttering av fosterhjem er en utfordring i barnevernet. Selv om fristbrudd på barnevernsundersøkelser er redusert, krever situasjonen fortsatt oppmerksomhet. Det er også behov for flere tilpassede tiltak for barn med både utfordringer innen barnevern og helse. Ressursene er i stor grad bundet til barn med vedtak, og til tross for styrket tidlig innsats, er arbeidsmengde og ressursbruk i barnevernet fortsatt en bekymring.

Krigen i Ukraina har medført store ankomster av flyktninger. Trondheim kommune har bosatt rekordmange flyktninger for tredje år på rad. God tilgang i det private boligmarkedet de tre siste årene har bidratt til å kunne bosette så mange flyktninger. Bystyrets vedtak om bosetting av 845 flyktninger, hvorav 48 enslige mindreårige i 2024, vil bli innfridd. I dag kommer cirka 50 prosent i arbeid eller utdanning gjennom introduksjonsprogram. De øvrige blir overført til NAV og vil være avhengig av økonomiske ytelser. Økt etterspørsel etter sosialhjelp til flyktninger sammen med økt behov for sosialhjelp hos barnefamilier, utfordrer kapasiteten i NAV til å følge opp folk for å få flere over i arbeid og utdanning. Bosetting av enslige mindreårige krever nøye planlegging og tilgang til gode bo- og omsorgstiltak. Antall ankomster av enslige mindreårige de to siste årene har økt.

Til tross for langvarig innsats ser vi at flere barnefamilier sliter med sammensatte og varige problemer. Barnefamilier med vedvarende lav inntekt og behov for hjelp fra barnevernstjenesten og/eller helsetjenesten er særlig utsatt. Hvis denne utviklingen fortsetter, vil flere barn vokse opp i skadelige forhold som kan gjøre voksenlivet vanskelig. Å investere i utsatte barnefamilier gir store fordeler, både for familien og samfunnet.

Det er også en økende bekymring både lokalt, nasjonalt og internasjonalt for unge mennesker som verken er i arbeid, utdanning eller opplæring. Deltakelse i arbeid, opplæring eller utdanning reduserer faren for utenforskap og bidrar til meningsfylt aktivitet og samfunnsdeltakelse. Tidligere satsinger og tiltak for å hjelpe disse unge har imidlertid vært fragmentert og manglet koordinering på kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå.

Mål og indikatorer

Samarbeidsplattformen for sentrum-Høyre 2023-2027, sammen med tiltredelseserklæringen, Leangenerklæringen, utgjør det politiske grunnlaget for byrådets arbeid. Disse dokumentene viser konkrete mål, tiltak og retningen Trondheim skal styres i de kommende årene. I tillegg gir enhetenes og avdelingenes mandat, samt lovpålagte oppgaver og Trondheimsloftet, en tydelig retning for arbeidet. Byrådsområdet Sosiale tjenester skal ha et spesielt fokus på å nå disse sju delmålene fra Trondheimsloftet:

- Delmål 2.1 Trondheims innbyggere har god livskvalitet
- Delmål 2.2 Trondheims innbyggere har tilgang til meningsfylt arbeid og utdanning, eller annen verdiskapende aktivitet i sine liv
- Delmål 2.3 I Trondheim har vi et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne
- Delmål 2.4 Trondheim har sosialt bærekraftige bydeler der alle samarbeider om gode lokalsamfunn
- Delmål 2.5 I Trondheim har vi aktivt deltakende og representative beslutningsprosesser
- Delmål 3.2 Trondheim kommune har målrettede og bærekraftige tjenester med god kvalitet
- Delmål 3.3 Trondheim har realisert potensialet i digitalisering og teknologi for å løse samfunnsutfordringer i framtida

Tabellene 9.1.1 og 9.1.2 viser noen utvalgte tiltak, indikatorer og mål for byrådsområdet sosiale tjenester.

9.1.1. Beskrivelse av et utvalg tiltak fra Leangenerklæringen med tilhørende mål for gjennomføring.

Nr	Tiltak	Mål
1	Gjennomgang av hvordan man i bo- og aktivitetstilbudet har organisert driften av blant annet transport og fritidstilbud med mål om å forbedre driften	Å ferdigstille en gjennomgang av både drift/utgifter til transport og muligheten til å organisere dette bedre i perioden.
2	Utvikle og forbedre ferie- og aktivitetstilbud for innbyggere som mottar tjenester i bo- og aktivitetstilbudet	Å ferdigstille pilotprosjekt om aktiviteter på ettermiddag- og kveldstid, og legge en plan for gjennomføring i 2025.
3	Gjennomføring av prøveprosjektet Et enklere NAV	Søknad om å få gjennomføre forsøk ble sendt til Arbeids- og inkluderingsdepartementet sommeren 2024, og det ventes svar i løpet av høsten. Prosjektet settes i gang i 2025. Det søkes ekstra midler i ulike kanaler til gjennomføring.
4	Vurdere om andre kommunale tjenester i NAV kan forenkles, slik at det kan frigjøres ressurser fra administrative oppgaver til målrettet oppfølging av prioriterte grupper	Har startet arbeidet med å forenkle behandling av søknader og arbeider mot et forbedret fagsystem som ikke krever så mange manuelle oppgaver.
5	Styrke arbeidet med å få flere raskt ut i jobb. Dette skal blant annet skje gjennom tettere samarbeid med aktører i næringslivet, eksempelvis opplæringskontorene	Flere tiltak er allerede i gang, som etableringen av Ungt løft Trondheim og Raskt i jobb. Ambisjonen er å jobbe målrettet med å få flere raskt ut i jobb. Det søkes finansiering i ulike kanaler til gjennomføring.
6	Aktivt jobbe både lokalt og mot nasjonale myndigheter for å få på plass ordninger som øker rekrutteringen av fosterhjem	Fornøyde fosterforeldre er et av de viktigste tiltakene for rekruttering av fosterhjem. Dette krever god oppfølging og nødvendige rammebetingelser. Formannskapet har vedtatt økning av den ytre rammen for frikjøp / kompensasjon ved forsterkning fra 6G til 7G. Innfører forsterkning fra 6G til 7G fra 2025.

7	Styrke samarbeidet mellom barnevernet, barnehager, skoler og helsestasjoner for å trygge de ansatte på å ta kontakt med barnevernet, og gi de ansatte bedre tilgang til samtale og analyseverktøy for å kunne avdekke og varsle om bekymringer	Det er opprettet skolelag og barnehagelag i alle bydeler (alle skoler og barnehageklynger). Dette er en tverrfaglig innsats på tvers av skole, barnehage, skolehelsetjenesten, helsestasjon, Trondheimshjelpa, barneverntjenesten og PPT. Det er et kontinuerlig arbeid, med en ambisjon om å prioritere dette høyt i perioden.
8	Styrke samarbeidet mellom barne- og familietjenesten og NAV for en målrettet helhetlig oppfølging av familier	Arbeidet er startet, og enhetene er enige om å jobbe målrettet og samtidig med familier med barneverntiltak, lav inntekt over tid og helseutfordringer. Dette omtales også i "Temaplan god hjelp til familier".
9	Gjennomføre ROS-analyse og sette inn tiltak der det er risiko for vold mot barnevernsansatte og andre risikoutsatte grupper	Barne- og familietjenesten har etablert et godt internkontrollsystem som blant annet inkluderer kontinuerlige ROS-analyser for å vurdere risikoen for vold mot barnevernsansatte og andre utsatte grupper. Etter hendelsen på Saupstad brukes også tilbakemeldingene fra Arbeidstilsynet systematisk for å forbedre systemet i hele Barne- og familietjenesten, ikke bare i BFT Heimdal som var direkte berørt. Dette skal byrådet kontinuerlig følge opp og sette inn nødvendige tiltak.

9.1.2. Beskrivelse av et utvalg indikatorer og mål for byrådsområdet sosiale tjenester

Nr	Indikator	Mål
1	Antall dager som innbyggerne må vente før de får starte i lavterskeltilbudene Rask psykisk helsehjelp og MO-senteret (lavterskeltilbud for rusavhengige).	Innbyggerne skal få starte på tilbudet i løpet av sju virkedager.
2	Gjennomsnittlig ventetid på ordinær kommunal utleiebolig.	Maksimum en måned ventetid.
3	Ventetid for bolig med tjenester innen bo- og aktivitetstilbudet og psykisk helse og rustjenester.	Ventetiden skal ikke være over 6 måneder.
4	Antall som mottar sosialhjelp.	Færrest mulig, spesielt barnefamilier og ungdom, mottar sosialhjelp i perioden, og at færre blir langtidsmottakere.
5	Andel deltakere i introduksjonsprogrammet som er i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program.	Minimum 65 prosent av deltakerne er i arbeid eller utdanning.
6	Andel deltakere som etter avsluttet introduksjonsprogram har fått en jobbtilknytning eller er i ordinær utdanning.	Minimum 55 prosent av deltakerne har fått en jobbtilknytning eller er i ordinær utdanning.

7	Andel flyktninger som bosettes i det private boligmarkedet.	Minimum 40 prosent bosettes i det private boligmarkedet.
8	Andel familier som følger helsestasjonsprogrammet 0-5 år	Alle får tilbud om helsestasjonsprogrammet innen anbefalte frister.
9	Andel gravide som selv kan velge sin oppfølging i svangerskapet	Alle gravide kan selv velge å gå til jordmor og/eller fastlege i svangerskapet.
10	Andelen elever på ungdoms- og videregående skole som angir å ha god helse.	Andelen som opplever å ha god helse er stadig økende (pr 2024 86%).
11	Andel barn og unge med psykiske helseutfordringer	Alle barn og unge med psykiske helseutfordringer får tilbud om rask og tidlig hjelp.
12	Andel unge med ettervernstiltak i barnevern som fullfører videregående opplæring	Alle unge med ettervernstiltak fra barnevern fullfører videregående opplæring.
13	Andel i alderen 20-29 år som fullfører videregående opplæring	Flest mulig fullfører videregående opplæring.
14	Andel i alderen 15-29 år som er i arbeid, utdanning eller opplæring.	Alle er i arbeid, utdanning eller opplæring.

Strategier og prioriteringer

Byrådet har som mål å skape et trygt, verdig og inkluderende samfunn der de som trenger det mest får støtte til å leve selvstendige liv. Dette kan handle om å komme i jobb, bo i egen bolig eller håndtere daglige utfordringer. Tidlig innsats er nøkkelen til å forebygge større problemer, og vi må sørge for at hjelpen er lett tilgjengelig når den trengs. I en tid med et høyt merforbruk og fremtidig strammere økonomiske rammer er det viktig å tenke nytt om hvordan vi organiserer tjenestene og bruker ressursene. Å få kontroll på merforbruket er en overordnet prioritet, da det påvirker alle tjenesteområdene innen sosiale tjenester. Dette er avgjørende for å kunne styrke tidlig innsats og forebyggende arbeid fremover slik at vi reduserer behovet for omfattende og langvarig oppfølging på et senere tidspunkt.

Å redusere sykefraværet blant ansatte er en av byrådets hovedprioriteringer fordi sykefraværet påvirker både arbeidsmiljøet, økonomien og kvaliteten på tjenestene. En annen hovedprioritet er å styrke samarbeidet mellom kommunen, næringslivet, frivillige lag og organisasjoner. Byrådet ønsker blant annet å redusere utenforskap og forbedre integreringen gjennom nært samarbeid med disse aktørene.

Leangenerklæringen legger rammene for byrådets strategier og prioriteringer fra 2024 til 2027. For området sosiale tjenester betyr dette både tilpasning av økonomien og å finne nye måter å organisere og drive tjenestene på. Nedenfor beskrives noen av byrådets hovedprioriteringer innen Bo- og aktivitetstilbudet, Barne- og familietjenesten, Psykisk helse og rus, og Arbeid og velferd.

Byrådet ønsker å fremme tidlig innsats, helsefremming og forebygging for å motvirke og

forebygge ungt utenforskap gjennom programmet Ungt Løft. Programmet skal bidra til at flere unge i alderen 15-29 i Trondheim kommune er i jobb, utdanning eller opplæring. Programmet gjennomføres i perioden 2024 - 2032.

Byrådet ønsker også å realisere temaplanen "God hjelp til familier" (behandling i bystyret vinteren 2024/2025) ved å forsterke og omorganisere innsatsen og hjelpen vi gir til utsatte barnefamilier. I tråd med Leangenerklæringen skal dette gjøres ved å omdisponere ressurser og gjennom et strukturert samarbeid mellom innbyggere, offentlig sektor, frivillige lag og organisasjoner og næringslivet.

Bo- og aktivitetstilbudet

For byrådet er det viktig å ha gode bærekraftige tjenester. Derfor er økonomisk balanse en viktig prioritet. For å oppnå dette er det nødvendig å finne nye og mer effektive måter å drive bo- og aktivitetstilbudene på. Arbeidet med å omstille og tilpasse tjenestene vil fortsette i tett dialog med tjenestemottakere, pårørende og brukerorganisasjoner. Dette er avgjørende for å sikre bærekraftige tjenester i årene som kommer. For å forbedre driften og tjenestene ønsker vi å prøve ut et begrenset prosjekt der en privat aktør overtar driften av deler av bo- og aktivitetstilbudet. Forarbeidet til dette er i gang.

Byrådet ønsker å sikre et godt og verdig bo- og aktivitetstilbud for innbyggere med utviklingshemming og/eller utviklingsforstyrrelse. Et viktig tiltak for dette er blant annet å utvikle ferie- og aktivitetstilbudene for tjenestemottakerne. Byrådet planlegger å utvide åpningstidene på aktivitetssentrene. Det vil gi mer tilgjengelige ressurser gjennom bedre samordning og økt mulighet for deltagelse etter ønsker og behov. I tillegg ser byrådet på nye løsninger for transport til og fra fritidsaktiviteter, samtidig som åpningstidene utvides.

Barne- og familietjenesten

En god barndom varer livet ut. Byrådet vil satse på forebyggende tiltak og jobbe for at tiltak kan settes i gang på så lavt nivå som mulig. Vi prioriterer økonomisk balanse og å rette ressursene inn mot tidlig innsats, helsefremming og forebygging. Satsingen er delt i to: Først skal vi gi rask og tilgjengelig hjelp der barn og unge er. Parallelt skal vi sikre ekstra beskyttelse og tilstrekkelig hjelp til barn, unge og familier med funksjonsnedsettelse eller i sårbare situasjoner. Barne- og familietjenestens innsats vil også støtte barnehagenes og skolenes satsingsområder.

Byrådet mener at samarbeid er avgjørende for å avdekke og varsle om bekymringer. Ved å styrke samarbeidet mellom barnevernet, barnehager, skoler og helsestasjoner vil ansatte bli tryggere på når og hvordan de skal kontakte barnevernet. Ansatte skal ha mulighet for tidlige drøftinger med Barne- og familietjenesten når de er bekymret for barn. Dette sikres gjennom etablert struktur med skolelag og barnehagelag. Videre vil et styrket samarbeid mellom Barne- og familietjenesten, NAV og Helse- og velferdskontor (HVK) bidra til en mer helhetlig oppfølging av familier.

Fornøyde fosterforeldre er et av de viktigste tiltakene for å lykkes med å rekruttere fosterhjem. Dette krever god oppfølging og nødvendige rammebetingelser. Vi har over tid sett at vi i forbindelse med forsterking mister noen fosterforeldre med inntekt over 6 ganger grunnbeløpet i Folketrygden (kr 744 168). Tidligere utredninger og politisk vedtak i formannskapet (PS 316/2023) har foreslått å øke kompensasjonen fra 6G til 7G. Dette har

byrådet inkludert i handlings- og økonomiplanen for 2025-2028.

Byrådet vil også følge opp den lokale handlingsplanen mot æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, som bystyret har vedtatt. Videre er byrådet opptatt av og vil prioritere at ansatte skal være trygge på arbeidsplassen, og at kommunen skal være et trygt sted å besøke. Det vil gjennomføres risikoanalyser og iverksettes tiltak der det er fare for vold mot barnevernsansatte og andre utsatte grupper.

Skolehelsetjenesten er en viktig forebyggende tjeneste for barn og unge. Byrådet ønsker å prøve ut et digitalt supplement til det fysiske tilbudet i skolehelsetjenesten. Målsettingen er å gjøre skolehelsetjenesten mer tilgjengelig for barn og unge, og å senke terskelen for å ta kontakt med tjenesten.

Psykisk helse- og rustjenester

Byrådet vil fokusere på tidlig innsats og forebygging av psykisk helse- og rusrelaterte problemer. Antall personer som strever, eller står utenfor samfunnet, øker årlig. De som har kortvarige eller mindre alvorlige psykiske helseplager skal få en raskere og enklere vei til hjelp for å forebygge mer alvorlige problemer.

Flere pårørende opplever møtet med hjelpeapparatet som forvirrende eller belastende. Byrådet vil utvikle tilbudet for pårørende til personer med rus- og psykiske lidelser, i første omgang gjennom å synliggjøre og koordinere tilbudet bedre.

Styrking av lavterskel- og forebyggende tilbud gjør at flere kan fungere i hverdagen. Tiltak som brukerrum og rusmiddelanalyse har en skadereduserende effekt og kan bidra til å redusere overdoser. Alle har behov for å bo trygt og godt, og det er viktig for byrådet å sikre tilgang til boliger, særlig for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Samarbeid med frivillige og ideelle aktører er avgjørende for å forbedre tjenestene. Vi samarbeider med flere ideelle aktører som drifter aktivitetstilbud til personer med psykiske utfordringer eller rusproblematikk, og samarbeider med aktører for å forbedre og utvide matutdelingstilbudet til de som trenger det. Ved å jobbe sammen kan vi for eksempel forbedre og utvide matutdelingstilbudet til de som trenger det. Byrådet ønsker å samarbeide mer om tjenesteleveranser og kunnskapsformidling, for eksempel i skolen. For å sikre godt samarbeid må byrådet sørge for mer forutsigbar finansiering for tjenesteleverandørene.

Arbeid og velferd

Byrådet vil fokusere på å gjøre Trondheim kommune til en mer inkluderende arena for dem som står utenfor arbeidslivet. Byrådets ambisjon i perioden 2024-2027 er å jobbe målrettet for at flere kommer i jobb. De største forskjellene i samfunnet vårt finner vi mellom dem som er i jobb og dem som står utenfor arbeidslivet. Det å hjelpe flere inn i arbeidslivet er blant de mest kraftfulle tiltakene vi kan gjøre for å hindre utenforskap, fattigdom og sikre god integrering. Dette vil vi blant annet oppnå gjennom et tettere samarbeid med frivillige lag og organisasjoner og privat næringsliv, inkludert opplæringskontorer. Flere tiltak er allerede i gang, som Ungt løft Trondheim, Raskt i jobb og Flyktningløftet. Pilotprosjektet "Et enklere NAV", som er en del av Ungt løft, jobber med å gi bedre oppfølging til ungdom utenfor utdanning eller arbeid. Det søkes om ekstern

finansiering fra ulike kilder for å gjennomføre flere av tiltakene.

Byrådet vil sørge for flere arbeidsutprøvningsmuligheter internt i kommunen og oppfordre samarbeidspartnere til å ta større samfunnsansvar ved å inkludere folk som står utenfor arbeidslivet. Arrangementer og prosjekter der kommunen deltar, skal ha en tydelig sosial og arbeidsinkluderende profil.

Byrådet ser gode norskferdigheter som en forutsetning for å lykkes med å komme raskt i jobb. For å få bedre norskopplæring må kommunen jobbe både lokalt og opp mot nasjonale myndigheter for å utvikle norskopplæringen. Målet er bedre integrering og å kunne ta i bruk arbeidskraftreservene som er blant innvandrere.

Byrådet vil vurdere om noen av de kommunale tjenestene kan forenkles for å frigjøre ressurser fra administrative oppgaver til målrettet oppfølging av prioriterte grupper. Pilotprosjektet “Et enklere NAV” og arbeidet med å forenkle oppgaver i sosialhjelpsbehandling er allerede i gang og skal videreføres.

Å forbedre boligtilbudet til de som trenger det mest er også prioritert. Derfor vurderer byrådet tildelingskriteriene for kommunale boliger på nytt. Boligsosial rådgivning styrkes for å bedre den enkeltes boevne og for å hjelpe flere inn i det ordinære boligmarkedet.

9.2. Bo- og aktivitetstilbudet

Om området

Bo- og aktivitetstilbudet gir tjenester til personer med utviklingshemming og til personer med utviklingsforstyrrelser som autisme og kognitiv svikt. Tjenestetilbudet bygger på strategiplanen En bedre hverdag for alle 2019-2023 og på den statlige veilederen Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming.

4 enheter

752 brukere i bolig, nærhet til base og aktivitetstilbud

990 årsverk

408 brukere i heldøgns bolig

312 brukere med aktivitetstilbud

Tjenestene innen Bo- og aktivitetstilbudet favner bredt. Noen har oppfølging noen timer i uken med ambulerende tjenester, mens andre har oppfølging hele døgnet med heldøgns omsorg. Det er allsidige boligløsninger innen området, med både private og kommunale boliger, ordinære boliger og bofellesskap. Antall brukere på tjenesteområdet har fra mai 2020 til mai 2024 økt med 12,2 prosent. Dette er nærmere tre ganger raskere vekst enn den generelle befolkningsveksten. Veksten forventes å fortsette.

Økonomisk status

Per andre økonomirapport 2024 forventes et merforbruk på 60 millioner kroner i 2024. Samtidig har tjenesteområdet 20 millioner kroner til omstilling. Byrådet gjennomfører derfor større tiltak med oppstart høsten 2024 for å sikre økonomisk balanse i 2025.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 9.2.1. viser relevante nøkkeltall for et utvalg av ASSS-kommunene. Trondheim har ifølge disse tallene lavere kostnader per innbygger med utviklingshemming enn gjennomsnittet for ASSS. Andelen som bor i bolig med bemanning hele døgnet i Trondheim ligger på gjennomsnittet. Trondheim har høyere andel ansatte med fagutdanning enn gjennomsnittet for ASSS. ASSS-nettverket samler inn økonomiske data frivillig og manuelt om tjenester for personer med utviklingshemming. Mange av tjenestene leveres av bo- og aktivitetstilbud, men regnskapet inkluderer også personer som mottar tjenester fra andre områder i kommunen. På grunn av flere mulige feilkilder i rapporteringene er byrådet forsiktig med å sammenligne ressursbruken mellom kommunene.

9.2.1. Utvalgte nøkkeltall tjenester til utviklingshemmede i kommunene

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Utgifter per utviklingshemmet (fratrasket refusjon ressurskrevende) TTU* Tall i hele tusen kroner	1 050	1 103	N/A	1 411	1 962	1 312
Utgifter til bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet (inkl. private/ideelle) pr. beboer (TTU)* Tall i hele tusen kroner	1 851	1 970	N/A	2 559	2 230	2 188
Andel utviklingshemmede 18 år + som bor i bolig med fast tilknyttet personell hele døgnet (TTU*)	52%	55%	N/A	60%	56%	55%
Andel årsverk med fagutdanning	89%	87%	N/A	81%	65%	81%

Driftsbudsjettet

Tabell 9.2.2 viser forslag til netto driftsramme for området Bo- og aktivitetstilbud i perioden 2025-2028. Tabell 9.2.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

Antall brukere og behovet for tjenester i bo- og aktivitetstilbudet øker mer enn veksten i befolkningen. Dette krever tilpasning av driftsmodellene i bo- og aktivitetstilbudet. Tjenestenivået må tilpasses den økonomiske rammen. Det har over mange år vært merforbruk på området, og merforbruket vil fortsette å øke om tjenestenivået generelt, boligtyper og organisering ikke endres. For å få en drift i tråd med vedtatte rammer de neste årene må driften reduseres som beskrevet i tabell 9.2.3.

9.2.2. *Budsjettramme og rammeendring bo- og aktivitetstilbud. Tall i millioner kroner*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	1 068,8	1 068,8	1 068,8	1 068,8
Pris- og lønnskompensasjon	31,8	31,8	31,8	31,8
Tekniske justeringer	7,1	7,1	7,1	7,1
Korrigert budsjett	1 107,7	1 107,7	1 107,7	1 107,7
Befolkningsvekst	8,1	16,0	24,2	31,7
Annen rammeendring	7,9	-21,4	-14,8	-14,8
Forslag til netto driftsramme	1 123,7	1 102,3	1 117,1	1 124,6
Rammeendring	16,0	-5,4	9,4	16,9

9.2.3. *Tiltak i bo- og aktivitetstilbud. Tall i millioner kroner*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Nye brukere	13,5	28,5	48,2	71,2
	02. Merforbruk 2024 /Opprettholde tjenestenivå	50,0	50,0	50,0	50,0
Endringer i tjenestetilbudet	03. Tilpasse tjenestenivå til budsjett	-63,8	-71,5	-78,2	-95,5
	04. Styrke ambulerende tjenester	1,8	3,6	5,4	7,2
	05. Omstillingsmidler	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
	06. Delfinansiering av merforbruk	30,0	0,0	0,0	0,0
	07. Omstilling aktivitets- og fritidstilbud	3,0	3,0	3,0	3,0
	08. Helt med	0,5	0,0	0,0	0,0
	09. Tilpasning bygg	1,0	1,0	1,0	1,0
Sluttsum		16,0	-5,4	9,4	16,9

1. Nye brukere

Vi forventer at det blir flere brukere i planperioden. Dette gjelder særlig attenåringer som kommer til, men også eldre som skal bo lengre hjemme i bolig med tjenester fra bo- og aktivitetstilbudene. Bo- og aktivitetstilbudene yter stadig flere tjenester til eldre. Det innebærer en annen brukervekst enn før og at tjenestemottakerne mottar tjenester over flere år enn tidligere. Kommunen mottar ikke tilskudd for ressurskrevende brukere over 67. Det etableres flere nye boligtilbud for å kunne tilby boliger til de som fyller 18 år. Hvis vi forutsetter drift på samme måte som i dag, vil økningen i antall brukere bety at det er nødvendig å styrke området med 13,5 millioner kroner fra 2025. Dette øker til 71,2 millioner kroner i perioden.

2. Merforbruk / opprettholde tjenestenivå

Det er avstand mellom budsjett og kostnader i bo- og aktivitetstilbudet på 50 millioner kroner. Merforbruket i 2.økonomirapport 2024 er 60 millioner kroner, men det er fratrasket kjente kostnader som forsvinner i 2025 på 10 millioner kroner. Dagens tjenestetilbud må endres for å være innenfor tildelt budsjettramme. Dette medfører behov for omstilling og

reduksjon av tjenestene, og tiltaket må sees i sammenheng med tiltak 3. *Tilpasse tjenestenivå til budsjett*, som beskriver hva som er planlagt for å redusere kostnadene til bo- og aktivitetstilbudet.

3. Tilpasse tjenestenivå til budsjett

For å kunne gi mer bærekraftige tjenester i fremtiden er det nødvendig at den enkelte beboer bor så selvstendig som mulig. Vi må endre innsatsen slik at vi kan gi flere tjenestemottakere mulighet til å bo selvstendig i eget hjem med ambulante tjenester. Lykkes man med det vil andelen som bor med heldøgns omsorg reduseres og flere får muligheten til å leve et mer selvstendig liv. De samlede ressursene vil da gi bedre tjenester til flere, også de som har behov for boliger med heldøgns bemanning. Byrådet mener det er behov for å avklare forventninger til tjenestenivå, både for å gi likeverdige tjenester og for at innbyggerne skal vite hva de kan forvente.

Hensiktsmessig utforming av bofellesskapene med gode planløsninger og god sammensetning av beboerne har stor betydning for opplevd tjenestekvalitet og ressursutnyttelse. Bedre sammensetning av beboere, innføring av velferdsteknologi og bedre planløsninger i bofellesskap vil redusere bemanningsbehovet. Dette krever også at vi finner gode løsninger for å endre beboersammensetning i etablerte botiltak. Foreløpige analyser viser at driftskostnadene kan reduseres vesentlig ved tilpassede bo- og tjenestetilbud.

Det er iverksatt tiltak for å redusere tjenester på natt. Vi ser på hvordan natt i større grad skal dekkes av ambulant personale og bruk av velferdsteknologi. En del av denne løsningen skal være samarbeid med andre enheter som for eksempel Trygghetspatruljen. De som har behov for stedlig nattbemanning skal fortsatt få dette.

Bo- og aktivitetstilbudene har i dag ikke en tydelig definert målgruppe. Dette gjør at vi får utfordringer med beboersammensetningen. En bedre beskrevet målgruppe vil gi bedre vedtak, og gjøre det enklere å treffe med riktig tjenestenivå, bolig og kompetanse. Det kan også redusere behovet for bemanning.

Arbeidet med å videreutvikle nærledelse er godt i gang, og er en viktig del av arbeidet for å redusere sykefraværet. Videre jobbes det med hvordan støtte- og merkantile funksjoner kan bidra til å støtte ledelsen. En del av avdelingene er fortsatt større enn avdelinger på andre tjenesteområder.

Arbeidet med å videreutvikle årsturnuser og teamorganisering fortsetter. Hensikten er å gi bedre tilgang på kompetanse og kapasitet på tvers. Det er sentralt å få etablert felles rammeavtaler og gode turnusrutiner. Fremtidige bemanningsløsninger må ta hensyn til fremtidsbildet beskrevet av Helsepersonellkommisjonen. Rapporten deres er tydelig på at vi må ha nye løsninger som reduserer behovet for bemanning.

Gevinster ved omstillingsprosjekter er omtalt i formannskapssak 186/24 *Orientering om status og fremdrift i program for bærekraftige helse- og velferdstjenester*.

Omstillingsprosjektene vil bedre balansen i økonomien, men det vil i tillegg være behov for å tilpasse budsjettet. Det er estimert et behov for å redusere aktiviteten med 63,8 millioner kroner i 2025, økende til 95,5 millioner kroner i 2028.

4. Styrke ambulerende tjenester

Det er et mål at flere som mottar tjenester fra bo- og aktivitetstilbudet skal bo mest mulig selvstendig og eie bolig selv. Det betyr at vi må styrke de ambulante tjenestene samtidig med at veksten i bofellesskap reduseres. Et byomfattende ambulant team ble opprettet fra 2023. Teamet har ivaretatt mye av brukerveksten i 2023 og 2024, og det forventes også brukervekst fremover. Dette tiltaket utgjør sammen med tiltak 1. Nye brukere, kostnadene knyttet til den forventede brukerveksten på området. Byrådet foreslår å styrke tiltaket med 1,8 millioner kroner fra 2025, som øker til 7,2 millioner kroner i perioden.

5. Omstillingsmidler

Bo- og aktivitetstilbudene ble i 2023 tildelt 45 millioner kroner til omstilling. Beløpet ble redusert til 20 millioner kroner i 2024 og foreslås redusert helt fra 2025. Det er fortsatt behov for omstilling for at tjenesteområdet skal ha en bærekraftig fremtid. Videre omstillingsarbeid må prioriteres innenfor eksisterende budsjетtrammer, noe som kan påvirke fremdriften i arbeidet. Det er søkt om omstillingsmidler fra bærekraftsprogrammet for Helse og velferd og organisasjonsutviklingsmidler for å holde trykk på omstillingen.

6. Delfinansiering av merforbruk

Bo- og aktivitetstilbudet har utfordringer med å komme i økonomisk balanse, og det trengs tid for at flere av tiltakene skal få full effekt. Byrådet foreslår å styrke området midlertidig i 2025 med 30 millioner kroner for å komme i balanse.

7. Omstilling aktivitets- og fritidstilbud

Å utvikle både aktivitetstilbud og fritids- og ferietiltak er spesielt viktig for byrådet. For å lykkes med dette må vi se på nye måter å organisere tilbudet, og flere samarbeidspartnere. I 2024 er det avsatt 8 millioner kroner til fritids- og ferietiltak. Byrådet foreslår at samarbeidsavtalen om aktiviteter med Sjiraffen Kultursenter opprettholdes og vurderes styrket. Videre er byrådet opptatt av fortsatt samarbeid og koordinering av planlagte aktiviteter sammen med brukerorganisasjoner og frivillige.

Byrådet ønsker å styrke mulighetene for den enkelte til å delta på aktiviteter på ettermiddag/kveldstid gjennom hele året. Å ha aktivitet gjennom hele året vil ha stor betydning for svært mange av tjenestemottakerne. Vi kan gjøre aktiviteter mer tilgjengelig for alle, ved å tilby aktiviteter i regi av aktivitetstilbudene noen kvelder i uken. Gjennom utvidet åpningstid på aktivitetstilbudene kan enhetene tilby aktiviteter til flere enn når de bistår ved individuelle aktiviteter. Ordningen vil bety mindre behov for transport og bedre samkjøring. En slik ordning vil også bedre muligheter for aktiviteter i bolig når noen deltar utenfor bolig. Vi foreslår å øke midlene til fritidstiltak med 3 millioner kroner fra 2025 for å øke åpningstid på aktivitetstilbudene og få en bedre samordning av tiltak.

8. Helt med

Trondheim kommune øker antall plasser i ordningen "Helt med", et arbeidsmarkedstiltak for innbyggere med utviklingshemming. Kommunen har kostnadene til etablering og oppfølging av nye arbeidsplasser i 2025. Kostnaden ved en plass vil være 50 000 kroner. Byrådet foreslår at det settes av 0,5 millioner kroner til dette i 2025. Det forventes at kostnadene dekkes av staten fra 2026.

9. Tilpasning av bygg

Det er et økende behov for å tilpasse leiligheter og personalarealer innen bo- og aktivitetstilbudene. Det er blant annet slitasje på leiligheter og utstyr på grunn av tøff bruk fra beboere med utfordrende atferd. Forebygging av slitasje er også viktig. Fordi antall bygg og personalarealer øker vil også kostnader med tilpasninger øke. Behovet for vedlikehold dekkes ikke av boligøkonomien, og den enkelte beboer har ikke økonomiske muligheter til å dekke dette selv. Det foreslås satt av 1 million kroner til dette fra 2025.

Investeringsbudsjettet

Investeringsiltakene under Bo- og aktivitetstilbudet er enten bykassefinansiert eller finansiert under boligøkonomien. Investeringer knyttet til boliger er finansiert under boligøkonomien.

Bykassefinansiert

9.2.4. *Investeringer i sosiale tjenester - Bo- og aktivitetstilbud (bykassefinansiert) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnadso verslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01. Tyholt aktivitetstilbud (BoA)	150,0	0,0	150,0	0,0	0,0	5,0	65,0
02. Mindre investeringer ST	0,0	0,0	0,0	4,5	4,5	4,5	4,5
Sluttsum	150,0	0,0	150,0	4,5	4,5	9,5	69,5

9.2.5. *Finansiering for investeringsprosjektene for sosiale tjenester - Bo- og aktivitetstilbud i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	3,8	3,8	7,9	57,9
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,8	0,8	1,6	11,6
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	4,5	4,5	9,5	69,5

Tyholt aktivitetstilbud (kategori C)

Tyholt aktivitetstilbud har i dag tilhold på gamle Tyholt sykehjem. Sykehjemmet ble fraflyttet i 2013 fordi bygningene var dårlig egnet, og det var behov for omfattende rehabilitering. Aktivitetstilbudet skulle bruke Tyholt kun i en midlertidig periode, men av ulike årsaker har lokasjonen blitt permanent.

Tyholt er en god lokasjon for aktivitetstilbudet, og det er ønskelig å kunne oppgradere bygget til forventet standard og krav, både teknisk og funksjonelt.

Mindre investeringer (kategori B)

Innenfor rammen av mindre investeringer gjennomføres tiltak som funksjonsforbedringer/ ombygginger og utskiftning av inventar/utstyr ved eksisterende tiltak som aktivitetstilbud, treffsteder og administrasjonslokaler.

Mindre investeringer bykassefinansiert er lagt til BoA, men de skal dekke all aktivitet innenfor BoA, PHR og Arbeid og velferd, som ikke er del av den lukkede boligøkonomien.

Boligøkonomi

9.2.6. Investeringer i bolig og aktivitetstilbud i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnadso verslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Bromstadekra	73,0	66,0	7,0	7,0	0,0	0,0	0,0
02. Bofellesskap/ressurssenter BoA (Skarpsno)	100,0	4,7	95,3	32,0	58,3	5,0	0,0
03. Nytt bofellesskap (BoA) 2026	75,0	0,1	74,9	18,8	45,0	11,1	0,0
04. Nytt bofellesskap (BoA) 2028	75,0	0,0	75,0	0,0	3,0	21,0	46,0
05. Mindre investeringer - tilpassede boliger	0,0	0,0	0,0	12,0	12,0	12,0	12,0
Sluttsum	323,0	70,8	252,2	69,8	118,3	49,1	58,0

9.2.7. Finansiering for investeringsprosjektene for bolig og aktivitetstilbud i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	-0,1	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	45,5	85,9	28,2	35,6
Mva.-kompensasjon	11,6	19,7	8,2	9,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	12,7	12,7	12,7	12,7
Sluttsum	69,8	118,3	49,1	58,0

Bromstadekra (kategori A)

Et nytt bofellesskap med sju leiligheter er under bygging i Bromstadekra. Prosjektet er både en tilvekst av boliger og en erstatning for eksisterende boliger som må fraflyttes på grunn av oppgradering/nybygg. Bofellesskapet er planlagt ferdig primo 2025.

Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 19.10.2023 i sak 182/2023 *Bromstadekra 150 - Investeringsbeslutning*.

Mindre investeringer (kategori B)

Det er behov for tilpasning og tilrettelegging av bolig ut fra beboernes behov. Videre er det behov for forsterkning av leiligheter, tilrettelegging av tjenesteareal i bofellesskap og utskifting av inventar og utstyr i bofellesskap for de ulike målgruppene. Mindre investeringer innenfor boligøkonomien er fordelt på flere kommunalsjefsområder, men det er uansett viktig at vi har en porteføljestyring av budsjettposten internt på sosiale tjenester, fordi behovet innenfor de ulike områdene vil variere fra år til år.

Nye bofellesskap (kategori E)

Det er behov for seks (6) nye bofellesskap frem til 2030 med bakgrunn i demografisk vekst og avvikling av uhensiktsmessige bofellesskap. Innen perioden for denne handlings- og økonomiplanen har byrådet funnet rom for tre nye bofellesskap.

Det planlegges bofellesskap med 6 - 9 leiligheter, avhengig av målgruppe, med tilhørende tjenesteareal og fellesareal. Et av de nye bofellesskapene er planlagt på Skarpsno. Et driftskonsept for dette bofellesskapet er under arbeid. Kostnadsrammen baserer seg på beregninger fra det opprinnelige planlagte prosjektet på Skarpsno og erfaringstall fra tidligere boligprosjekter. Prosjektet kan tidligst bli ferdig ved utgangen av 2026, forutsatt bruk av tomt på Skarpsno.

9.3. Barne- og familietjenesten**Om området**

Barne- og familietjenesten omfatter helsestasjon, svangerskapsomsorg, skolehelsetjeneste, barnevern, Trondheimshjelpa og andre tiltak som kan støtte familien. Det er en barne- og familietjeneste i hver bydel.

Barne- og familietjenesten har i tillegg to byomfattende enheter med særskilte oppgaver; Helse- og avlastningstjenesten for barn med nedsatt funksjonsevne og Omsorgsenheten for barn og unge som følger opp barn og unge i fosterhjem, institusjon og enslig mindreårige flyktninger.

6 enheter

952 barn med barnevernstiltak

878 årsverk

597 barn som får tjenester fra helse- og avlastningstjenesten

114 enslig mindreårige flyktninger

Økonomisk status

Per andre økonomirapport 2024 forventes et merforbruk på 70 millioner kroner i 2024. Samtidig har tjenesteområdet 20 millioner kroner til omstilling. Byrådet gjennomfører derfor større tiltak med oppstart høsten 2024 for å sikre økonomisk balanse i 2025.

Sammenligning med andre kommuner

Tabellene 9.3.1 og 9.3.2 viser utvalgte nøkkeltall for Trondheim sammenlignet med ASSS-kommunene.

9.3.1. Nøkkeltall barnevern. Trondheim 2022 og 2023 og ASSS 2023

	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioritet						
Netto driftsutgifter til barnevernstjenesten per innbygger 0-24 år (kr)	8 497	10 287	10 039	10 795	9 774	9 828
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter per barn (f244) med undersøkelse eller tiltak (kroner)	78 798	96 071	105 418	98 393	96 543	95 144
Brutto driftsutgifter per barn (f251) som ikke er plassert av barnevernet (kroner)	87 753	107 263	84 117	72 486	69 655	80 430
Brutto driftsutgifter per barn (f252) som er plassert av barnevernet (kroner)	492 132	645 645	575 599	632 976	727 934	621 786
Dekningsgrader						
Andel barn med undersøkelser i forhold til innbyggere 0-17 år (prosent)	3,1	3,0	3,9	3,9	2,9	3,6
Andel barn med barneverntiltak i forhold til innbyggere 0-24 år (prosent)	2,4	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4
Kvalitet						
Andel barn med tiltak per 31.12 med utarbeidet plan (prosent)	86,3	78,9	91,2	89,4	92,2	89,5
Andel undersøkelser gjennomført i løpet av 3 måneder (prosent)	90,0	95,9	97,2	94,1	95,6	96,0

Andelen barn med undersøkelser er lavere i Trondheim enn snittet i ASSS-kommunene. Andel barn med tiltak i Trondheim ligger så å si på snittet i ASSS-kommunene. Brutto driftsutgifter per barn til drift av barneverntjenesten (funksjon 244) har økt betydelig fra 2022 til 2023. Dette kan trolig forklares med en reduksjon i antall barn i barnevernet, samtidig som bemanningsnivået er opprettholdt. Når det gjelder tiltakskostnader har Trondheim de høyeste brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert (funksjon 251) av samtlige ASSS-kommuner. Samtidig ligger Trondheim over ASSS-snittet på brutto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252).

9.3.2. Nøkkeltall aktivitet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Trondheim 2022 og 2023 og ASSS 2023

	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Dekningsgrader						
Årsverk helsestasjonen totalt per 1 000 innbyggere 0-5 år	4,0	3,7	3,9	4,1	4,5	3,9
Årsverk skolehelsetjenesten totalt per 1 000 innbyggere 6-20 år	2,2	2,3	2,1	2,0	2,3	2,1
Kvalitet						
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen 2 uker etter hjemkomst (prosent)	80,7	81,9	81,8	93,0	85,3	86,2

Antallet helsesykepleiere på helsestasjoner og i skolehelsetjenesten kartlegges årlig mot Helsedirektoratets veiledende anbefalinger for bemanning. Trondheim kommune ligger nært ASSS-snittet på antall årsverk helsesykepleiere både på helsestasjon og i skolehelsetjenesten. Flere av disse stillingene er finansiert av tilskuddsordningen Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Denne tilskuddsordningen utgår fra og med 2025, og vil inngå i Kompetanseløft 2025 og kommunenes rammeoverføring. Det er usikkerhet knyttet til størrelsen på denne rammeoverføringen.

Trondheim kommune ligger noe under ASSS-snittet når det gjelder andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst.

Driftsbudsjettet

Tabell 9.3.3 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området Barne- og familietjenesten i perioden 2025-2028. Tabell 9.3.4 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

Barne- og familietjenesten har et beregnet merforbruk på 70 millioner kroner i 2024 (per 2. økonomirapport). Dette innebærer at tjenesteområdet må redusere aktivitetsnivået for å drifte i tråd med budsjettrammen.

9.3.3. Budsjettramme og rammeendring barne- og familietjenesten. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	1 099,7	1 099,7	1 099,7	1 099,7
Pris- og lønnskompensasjon	31,9	31,9	31,9	31,9
Tekniske justeringer	-20,9	-20,9	-20,9	-20,9
Korrigert budsjett	1 110,7	1 110,7	1 110,7	1 110,7
Befolkningsvekst	1,7	1,5	0,4	-1,0
Annen rammeendring	-17,6	-29,4	-27,2	-27,2
Forslag til netto driftsramme	1 094,8	1 082,8	1 083,9	1 082,5
Rammeendring	-15,9	-27,9	-26,8	-28,2

9.3.4. Tiltak i barne- og familietjenesten. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Merforbruk 2024/ opprettholde tjenestenivå	62,0	62,0	62,0	62,0
Endringer i tjenestetilbudet	02a. Tilpasse tjenestenivå til budsjett: bemanning byomfattende barnevern og ev. på bydel	-30,0	-30,0	-30,0	-30,0
	02b. Tilpasse tjenestenivå til budsjett: øvrig drift	-55,0	-55,0	-53,9	-55,3
	03. Egenandeler Oppvekstreformen	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0
	04. Styrking av satser fosterhjem	1,5	1,5	1,5	1,5
	05. Forebyggende rusopplysning i skolen	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	06. Styrke lavterskel psykisk helse	2,0	2,0	2,0	2,0
	07. Fosterhjem: tjenstepensjon og overgangsordning spesialiserte fosterhjem	2,6	2,6	2,6	2,6
	08. Delfinansiering av merforbruk	12,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum		-15,9	-27,9	-26,8	-28,2

1. Merforbruk / opprettholde tjenestenivå

Som teksten over driftstabellene viser, er det avstand mellom budsjett og kostnader i barne- og familietjenesten. Budsjettet til barne- og familietjenesten er styrket med 8 millioner kroner. Merforbruket i 2.økonomirapport 2024 er 70 millioner kroner. Dagens tjenestetilbud må endres for å være innenfor tildelt budsjetttramme. Dette medfører behov for omstilling og reduksjon av tjenestene, og tiltaket må sees i sammenheng med tiltak 2. *Tilpasse tjenestenivå til budsjett*, som beskriver hva som er planlagt for å redusere kostnadene til barne- og familietjenesten.

2. Tilpasse tjenestenivå til budsjett

Merforbruket i barne- og familietjenesten knytter seg til barnevernstiltak og helse- og avlastningstjenester for barn og unge. Det er satt i gang flere tiltak for å redusere aktivitetsnivået i barne- og familietjenesten, men det er ikke oppnådd tilstrekkelig effekt i 2024. Tjenestenivået må tilpasses med omtrent 85 millioner kroner. For å få ned kostnadsnivået i barne- og familietjenesten er det behov for å redusere antall ansatte i byomfattende barnevern med 30 millioner kroner (punkt 2a). Deler av denne bemanningsreduksjonen kan vurderes i barnevernstjenesten på bydel. Øvrig drift, fortrinnsvis innenfor helse- og avlastningstjenesten, må reduseres med omtrent 55 millioner kroner (punkt 2b). Byrådet har skjermet de tjenestene som er universelle og lavterskel. Det er et mål å satse på forebyggende tiltak. Dersom vi ikke oppnår ønsket effekt av tiltakene som er foreslått innenfor barnevern og helse- og avlastningstjenesten vil vi måtte redusere omfanget av andre tjenester.

a. Bemanning byomfattende barnevern og ev. på bydel

Over tid har antall ansatte i barnevernet økt, og den totale ressursituasjonen i barnevernet i Trondheim ligger betydelig over andre sammenlignbare kommuner (23% i 2023). Samtidig som antall ansatte har økt, har antall meldinger, undersøkelser og barn i tiltak gått ned. Det er etablert helhetlige barneverntjenester ved alle de fire bydelene med hvert sitt tiltaksteam, slik at barn og unge skal kunne få raskere og bedre tilpasset hjelp. Bemanningen innenfor det byomfattende barnevernet er klart høyere enn i bydelene i forhold til antall saker.

b. Øvrig drift

Det er behov for å redusere kostnadene innenfor barnevernet og helse- og avlastningstjenester. Innenfor barnevernet dreier det seg i stor grad om å redusere antall døgn på barnevernsinstitusjon. Det er et mål i oppvekstreformen å hjelpe flere barn og familier i hjemmet. Når det gjelder helse- og avlastningstjenester trengs en bedre og mer lik forvaltningspraksis for å holde budsjettet. I tillegg er det, både innenfor barnevern og helse, nødvendig å dreie tjenestene mer i retning av lavterskel og ambulerende tilbud.

3. Egenandeler Oppvekstreformen

Oppvekstreformen trådte i kraft 1. januar 2022 og medførte at kommunene fikk økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernstiltak. I HØP 2022-2025 ble budsjettet til økte egenandeler i barnevernet styrket med 30 millioner kroner. Denne styrkingen er redusert med 10 millioner kroner fra og med 2025. Hensikten med oppvekstreformen er å bidra til å styrke arbeid med forebygging og tidlig innsats, slik at vi blant annet unngår plasseringer i institusjon.

4. Styrking av satser fosterhjem

Å legge til rette for økt rekruttering av fosterhjem er et mål for byrådet. I november 2023 (PS 316/2023) ble det fremmet en sak om å utvide taket for fosterhjemsgodtgjøring fra 6G til 7G. Bakgrunnen for forslaget var at et slikt tiltak trolig vil gjøre det lettere å rekruttere fosterhjem, og dermed unngå noen plasseringer på institusjon. Byrådet foreslår å øke taket for kompensasjon for fosterforeldre til 7G, og legger inn en anslått økonomisk konsekvens på 1,5 millioner kroner per år.

5. Forebyggende rusopplysning i skolen

Ved behandlingen av HØP 2024-2027 ble det lagt inn prosjektmidler på 1 million kroner i 2024 til forebyggende rusopplysning i skolen. Prosjektmidlene ble bevilget for å utarbeide gode undervisningsopplegg, i tråd med bystyrevedtak i sak 145/22, punkt 6. Prosjektet ferdigstilles i 2024, med en orientering til byrådet i 2025 fra Oppvekst og utdanning.

6. Styrke lavterskel psykisk helse

Byrådet styrker lavterskeltilbudet innen psykisk helse i henhold til regjeringens Opptrappingsplan for psykisk helse. Styrkingen legges til Trondheimshjelpa, og skal bidra til å videreutvikle og styrke den tverrfaglige innsatsen.

7. Fosterhjem: tjenestepensjon og overgangsordning spesialiserte fosterhjem

Regjeringen foreslår å innføre tjenestepensjon for frikjøpte fosterhjem med mål om å bedre rekrutteringen av fosterhjem. I tillegg kompenseres kommunene for utfasing av overgangsordning med lavere egenandel for spesialiserte fosterhjem i forbindelse med innføringen av Oppvekstreformen.

8. Delfinansiering av merforbruk

Barne- og familietjenesten har over år hatt utfordringer med å komme i økonomisk balanse. Byrådet foreslår å styrke området midlertidig i 2025 med 12 millioner kroner fordi det vil være krevende å få full effekt av alle tiltak allerede i 2025.

Investeringsbudsjettet

9.3.5. *Investeringer i barne- og familietjenesten i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Nytt bo- og behandlingstilbud for barn med sterke atferdsuttrykk	70,0	5,2	64,8	34,8	30,0	0,0	0,0
2. Mindre investeringer BFT	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
3. Helse og avlastning - bilpark	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0
Sluttsum	70,0	5,2	64,8	39,8	36,0	6,0	6,0

9.3.6. *Finansiering for investeringsprosjektene for barne- og familietjenesten i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	33,2	30,0	5,0	5,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	6,6	6,0	1,0	1,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	39,8	36,0	6,0	6,0

Nytt bo- og behandlingstilbud for barn med sterke atferdsuttrykk (Kategori E)

Bo- og behandlingstilbudet for barn med sterke atferdsuttrykk skal levere tjenester til en gruppe unge som vanskelig lar seg tilpasse tilbudene og strukturene kommunen har fra før. En studie viser at det er mulig å tilrettelegge for et fleksibelt areal som med enkle grep og lave kostnader kan tilpasses endrede behov underveis i driften. Det er også et mål å gjøre eiendomsmassen bærekraftig med bl.a. energieffektive løsninger som vil gi lavere driftskostnader.

Mindre investeringer (Kategori B)

Mindre investeringer skal benyttes for å utføre funksjonsforbedringer innenfor BFT sine eide og leide bygg. Boligmassen som BFT disponerer spenner bredt og innbefatter alt fra kontorarbeidsplasser og helsestasjoner til avlastningsboliger for barn med funksjonsnedsettelse.

Oppgraderinger på helsestasjonene er startet opp. Lokaler skal være tilrettelagt for dagens drift, og de skal også være trygge og sikre for ansatte og brukere.

På bofellesskapene og bo- og avlastningsboligene oppstår det stadig behov for tilpasning, tilrettelegging og mindre ombygginger. Det er også nødvendig å skifte ut inventar og utstyr, fordi det er gammelt og slitt. Slitasje og ødeleggelser oppstår også på grunn av målgruppens atferd. Personalet trenger også nødvendige fasiliteter.

Bilpark Helse- og avlastningstjenesten (Kategori B)

Det er fremdeles behov for nye biler for spesialtransport for barn og unge i avlastningsboligene. Posten foreslås midlertidig tatt ut i 2025, men skal inn fra 2026 igjen. Denne prioriteringen er gjort for å avhjelpe den krevende økonomiske situasjonen. Det er helt nødvendig at posten opprettholdes for fremtiden gjennom å bevilge 1 million kroner i året i planperioden, med unntak av 2025.

9.4. Psykisk helse og rus**Om området**

Psykisk helse og rus tilbyr ulike tjenester, inkludert sosiale møteplasser, tur- og treningsaktiviteter, og kurs. Det er lavterskelbehandling for lette til moderate psykiske plager og rusproblemer, rehabilitering, jobbstøtte, individuell og ambulant oppfølging av mer alvorlige problemer, boligsosialt arbeid, krisesenter, øyeblikkelig hjelp, døgn- og korttidsopphold ved Leistad helsehus og Utsikten.

Området består av tre enheter: Enhet for psykisk helse og rus (EPHOR), Botiltak og treffsted psykisk helse, og Enhet for rustjenester. Kommunen samarbeider med og kjøper tjenester fra Stavne KF, Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, Kong Carl Johans arbeidstiftelse, Prima, KIM-senteret, FIRE og Fontenehuset Trondheim.

3 enheter

49 brukere i tilrettelagte boliger innenfor rus

2 661 mottakere av tjenester

1 574 brukere med vedtak

296 årsverk

1 087 brukere i lavterskeltilbud

93 brukere i tilrettelagte boliger innenfor psykisk helse

Økonomisk status

Psykisk helse og rus forventes å gå i økonomisk balanse i 2024.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 9.4.1 viser utvalgte nøkkeltall for Trondheim sammenlignet med ASSS-kommunene.

Sammenlignet med ASSS-kommunene har Trondheim ca. 37 prosent lavere driftsutgifter enn ASSS-snittet. Trondheim har færre årsverk med psykiatriske sykepleiere enn de andre ASSS-kommunene, men har flere ansatte med videreutdanning innen psykisk helsearbeid enn de andre kommunene. Trondheim har også høyere psykologdekning enn gjennomsnittet for ASSS.

9.4.1. Utvalgte nøkkeltall for psykisk helse og rus i kommunene

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS/ Landsgj. uten Oslo
Netto driftsutg. til tilbud til personer med rusproblemer pr. innb. 18-66 år (kr)	854	916	2 272	2 365	1 255	1 460
Årsverk av psykiatriske sykepleiere per 10 000 innbyggere (helse- og omsorg) (antall)	3,2	3,0	2,5	4,4	2,1	4,7*
Årsverk av personer med videreutdanning i psykisk helsearbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	8,5	9,2	5,5	8,8	4,0	8,8*
Årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid per 10 000 innbyggere (helse og sosial) (antall)	3,5	3,3	2,2	5,2	1,0	3,4*
Psykologer i den kommunale helse- og omsorgstjenesten per 10 000 innbyggere (årsverk)*	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,0*
*snitt tall for ASSS mangler, for disse indikatorene er det brukt landsgjennomsnittet uten Oslo						

Driftsbudsjettet

Tabell 9.4.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området Psykisk helse og rus i perioden 2025-2028. Tabell 9.4.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

9.4.2. Budsjettramme og rammeendring psykisk helse og rus. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	377,0	377,0	377,0	377,0
Pris- og lønnskompensasjon	12,2	12,2	12,2	12,2
Tekniske justeringer	-3,4	-3,4	-3,4	-3,4
Korrigert budsjett	385,8	385,8	385,8	385,8
Befolkningsvekst	2,6	5,2	7,8	10,3
Annen rammeendring	-8,1	-2,1	-2,1	-2,1
Forslag til netto driftsramme	380,4	389,0	391,6	394,1
Rammeendring	-5,5	3,1	5,7	8,2

9.4.3. Tiltak i psykisk helse og rus. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Endringer i tjenestetilbudet	01. Brukerrom	1,0	1,5	1,5	1,5
	02. ROP-bolig	5,0	5,0	10,0	10,0
	03. Innarbeide tilskuddsfinansierte stillinger i SAMUR	1,0	1,0	1,0	1,0
	04. Kirkens bymisjon (arbeidstiltak)	2,0	2,0	2,0	2,0
	05. Effektivisering Stavne	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
	06. Samordning av treffesteder	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
	07. Utvikling av Leistad helsehus og Utsikten	0,0	-3,0	-3,0	-3,0
	08. Styrke lavterskel psykisk helse	2,1	2,1	2,1	2,1
	09. Endre organisering av tjenester og tilpasning til budsjett	-12,8	-1,7	-4,1	-1,6
Sluttsum		-5,5	3,1	5,7	8,2

1. Brukerrom

Skadereduserende og overdoseforebyggende arbeid er viktig. Det politiske vedtaket om å etablere brukerrom skal realiseres. Driftsmidler til brukerrom trappes opp etter planen vedtatt i tidligere handlings- og økonomiplan med 1 million kroner fra 2025, som øker til 1,5 millioner kroner fra 2026.

2. ROP-bolig

Det er behov for botilbud for personer med samtidig rus- og psykisk lidelse (ROP-lidelse). Det planlegges derfor å styrke driften i etablerte samlokaliserte boliger for målgruppen. Unge voksne og personer med sterkt atferdsuttrykk vil prioriteres. Byrådet foreslår styrking med 5 millioner kroner fra 2025. Dette øker til 10 millioner kroner fra 2027.

3. Innarbeide tilskuddsfinansierte stillinger i SAMUR

Psykisk helse- og rusfeltet har over flere år mottatt tilskudd fra Helsedirektoratet med mål om å øke antall årsverk. Helsedirektoratet forutsetter at tilskuddsfinansierte stillinger innarbeides i handlings- og økonomiplanen. SAMUR er et team som gir oppfølging til unge voksne med rusmiddelavhengighet, og flere av stillingene er tilskuddsfinansierte. For å opprettholde tilskuddsfinansierte stillinger foreslås en styrking med 1 million kroner fra 2025.

4. Kirkens bymisjon (arbeidstiltak)

Tiltaket "I jobb, mot og mestring" støtter unge voksne inn i arbeidsliv, skole eller annen aktivitet gjennom arbeidstrening og aktiviteter. Tiltaket er sentralt for samarbeidsprosjektet "Mann om bord", som motvirker utenforskap for unge menn. "Mann om bord" er et samarbeid mellom Kirkens Bymisjon, NAV og Enhet for psykisk helse og rus. Byrådet viderefører samarbeidet og arbeidet mot utenforskap med 2 millioner kroner fra

2025.

5. Effektivisering Stavne

Stavne arbeid og inkludering KF er et kommunalt foretak. Avdeling Brygga driver arbeidsrettet rusbehandling med mål om integrering i ordinært arbeids- og samfunnsliv. Dagens tjenestetilbud må tilpasses en redusert driftsramme, og arbeidet med å utvikle tjenestene i samarbeid med andre aktører må fortsette. Byrådet foreslår en effektivisering med 2 millioner kroner fra 2025.

6. Samordning av treffsteder

Trondheim kommune har flere treffsted og aktivitetstilbud for psykisk helse og rus i egen regi. I tillegg har kommunen avtale med ideelle organisasjoner om drift av flere andre treffsted. Treffstedene på Heimdal og i sentrum har god kvalitet og benyttes av personer fra hele byen. Byrådet vil se på andre måter å organisere treffstedtilbudet i kommunen. Som en del av dette arbeidet vil vi utvikle treffsted i Klæbu i sin nåværende form. Dette skal ikke gå ut over kvalitet, men innebærer at tjenestene må utvikles med en tydeligere forankring i bydelene i samarbeid med frivillige og ideelle aktører. Samordning av treffsteder medfører en innsparing på 1,8 millioner kroner fra 2025.

7. Utvikling av Leistad helsehus og Utsikten

For noen vil livet i perioder være så utfordrende at de har behov for midlertidig døgnoppfølging under rammene til en institusjon. Dagens institusjonstilbud har ikke mulighet til å ta i mot personer med utfordrende atferd eller voldsproblematikk. Dette er en gruppe der stadig flere trenger hjelp. Tilbudet til målgruppen må utvikles, og bedre driftskonsepter forventes å kunne gi mer effektiv bemanning og en reduksjon i kostnader på 3 millioner kroner fra 2026.

8. Styrke lavterskel psykisk helse

Byrådet styrker lavterskeltilbudet innen psykisk helse i henhold til regjeringens Opptrappingsplan for psykisk helse. Det har vært en satsing på lavterskel psykisk helse de senere årene. Det er behov for å styrke tilgangen til lavterskel psykisk helsehjelp til de som trenger litt tettere oppfølging enn dagens tilbud innenfor rask psykisk helsehjelp. I tillegg er det behov for å styrke tilbudet til mennesker som opplever ulike former for livskriser.

9. Endre organisering av tjenester og tilpasning til budsjett

Tjenestene har kontinuerlig tilpasset seg en økende etterspørsel innenfor sine økonomiske rammer. Tjenestene har dreid til mer ambulerende og lavterskeltjenester. Denne utviklingen er ønsket nasjonalt og vil fortsatt være førende for tjenesteutviklingen på området. Dette reduserer bemanningsbehovet noe. Tilpasning til budsjett blir mest krevende i 2025, og det er behov for noen midlertidige reduksjoner.

Investeringsbudsjettet

Investerings tiltakene under Psykisk helse og rus er enten bykassefinansiert eller finansiert under boligøkonomien. Investeringer knyttet til boliger er finansiert under boligøkonomien.

Bykassefinansiert**9.4.4. Investeringer i sosiale tjenester - Psykisk helse og rustjenester (bykassefinansiert) i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner**

Prosjektnavn	Kostnadso verslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
01. Kriesesenteret	152,3	41,6	110,7	60,0	47,8	2,9	0,0
02. Samlokaliserte rustjenester (brukerrom)	100,0	1,0	99,0	4,0	0,0	6,0	59,0
Sluttsum	252,3	42,6	209,7	64,0	47,8	8,9	59,0

9.4.5. Finansiering for investeringsprosjektene for sosiale tjenester - Psykisk helse og rustjenester 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	53,3	39,8	7,4	49,2
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	10,7	8,0	1,5	9,8
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	64,0	47,8	8,9	59,0

Kriesesenteret (kategori A)

Trondheim kriesesenter er et interkommunalt kriesesentertilbud som er fysisk lokalisert i Trondheim. Samarbeidskommunene er Melhus, Malvik og Midtre Gauldal.

Det planlegges nå et nytt fremtidsrettet kriesesenter på en ny lokasjon, som skal gi tilbud til menn, kvinner og barn i tillegg til dagsamtaler. Det nye senteret skal tilrettelegges for personer med nedsatt funksjonsevne. Nytt kriesesenter var planlagt ferdigstilt høsten 2025.

Prosjektet er forsinket fordi Statsforvalteren har opphevet Trondheim kommunes vedtak om rammetillatelse.

Investeringsbeslutningen ble vedtatt av bystyret 14. desember 2023, i sak 215/23
Kriesesenteret - investeringsbeslutning.

Samlokalisering rustjenester/brukerrom (kategori E)

Formannskapet vedtok i sak 82/23 *Status i arbeidet med å etablere brukerrom og en felles lokasjon for lavterskel- og oppfølgingstjenester til personer med rusavhengighet* at vi skal jobbe videre med en fremtidig felles lokasjon for brukerrom, Helse- og overdoseteamet, Gryta og Uteteamet på E.C.Dahls. Vi ser på flere løsninger, og valg av lokasjon vil også påvirke mulighet for samlokalisering.

Målet med en samlokalisering av lavterskel- og ambulante tjenester til personer med rusavhengighet er å styrke rusfaglig miljø. Å samle et fagmiljø vil bidra til en sterkere faggruppe, som kan gjøre det mer attraktivt for ansatte. Dersom det ikke finnes løsning for samlokalisering, vil vi iverksette andre tiltak for å sikre godt samarbeid.

Boligøkonomi

9.4.6. Investeringer i bolig psykisk helse og rus i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnadso verslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Forsterket botilbud (ROP)	67,5	9,6	57,9	43,0	14,9	0,0	0,0
02. Småhus	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0	20,0	20,0
03. Nytt botiltak rus/psykiatri 2026	75,0	1,0	74,0	23,0	46,0	5,0	0,0
04. Mindre investeringer - tilpassede boliger	0,0	0,0	0,0	7,0	7,0	7,0	7,0
Sluttsum	142,5	10,6	131,9	93,0	87,9	32,0	27,0

9.4.7. Finansiering for investeringsprosjektene for bolig psykisk helse og rus i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	77,5	46,1	26,7	22,5
Mva.-kompensasjon	15,5	14,7	5,3	4,5
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	27,2	0,0	0,0
Sluttsum	93,0	87,9	32,0	27,0

Forsterket botilbud (ROP) (kategori A)

Det er behov for et forsterket botilbud til personer med alvorlige psykiske lidelser og samtidig ruslidelser i moderat eller alvorlig grad (ROP-lidelser). Botiltaket skulle etter planen vært under bygging på Østmarka. Statsforvalteren vedtok i januar 2024 å oppheve kommunens vedtak om rammetillatelse som ugyldig. Det har medført at prosjektet er satt på hold. Statsforvalteren begrunner sitt vedtak med at tiltaket er i strid med arealformålet i kommuneplanens arealdel, fordi tiltaket ikke kan defineres som boligformål.

Vedtatt investeringsbeslutning fra juni 2023 ligger til grunn for budsjettet.

Mindre investeringer (kategori B)

Det er behov for tilpasning og tilrettelegging av boliger ut fra brukerbehov. Videre er det behov for å forsterke leiligheter, tilrettelegge tjenesteareal i botiltak og å skifte ut inventar og utstyr i botiltak for de ulike målgruppene. Mindre investeringer er fordelt på

kommunalsjefsområder, men det er uansett viktig at vi har en porteføljestyring av budsjettposten internt på sosiale tjenester, fordi behovet innenfor de ulike områdene vil variere fra år til år.

Småhus (kategori E)

Småhus er en boform for personer som ikke ønsker eller kan bo tett på andre. Utfordringen de siste årene har vært å finne egnede tomter, og det er spesielt hensynet til nærmiljøet som gjør plasseringen av småhus vanskelig.

Nye botiltak (kategori E)

Det er behov for tre nye botiltak frem mot 2029 med bakgrunn i avvikling av Jarleveien og demografisk vekst. Innen perioden for denne handlings- og økonomiplanen planlegges det for ett nytt botiltak.

Det planlegges botiltak med 6 - 9 leiligheter, avhengig av målgruppe, med tilhørende tjenesteareal og fellesareal.

9.5. Arbeid og velferd

Om området

Arbeid og velferd består av NAV Lerkendal og NAV Falkenberg, Helse- og velferdskontor Lerkendal og Helse- og velferdskontor Falkenberg, Flyktningenheten (tidl.INN) og Tolketjenesten. Økt arbeidsledighet, dyrtid, høye renter og leiepriser gjør at en større andel av befolkningen har fått økonomiske problemer. Slik situasjonen er i dag, vil det fortsatt være stort behov for å bosette flyktninger også i 2025, men sannsynligvis et noe lavere antall enn i 2024. Det vil bety høyt aktivitetsnivå for alle enheter og forutsetter et stort fokus på kvalifisering for å løse tjenesteområdets utfordringer. Totalt sett gjør dette at 2025 kan bli et utfordrende år for Arbeid og velferd.

6 enheter

488 årsverk

2228 sosialhjelpsmottakere

284 deltakere i
kvalifiseringsprogrammet

545 flyktninger ved
Flyktningenheten

148 tjenestemottakere BPA

Økonomisk status

Byrådet forventer et merforbruk innenfor Arbeid og velferd på 15 millioner kroner, som er prognosen pr. 24. september 2024. Merforbruket er knyttet til sosialhjelp, midlertidig bolig, omsorgslønn og BPA. Det foreligger omfattende tiltak på enhetsnivå for å ta ned merforbruket. Tiltakene søkes gjennomført med minst mulig konsekvenser for tjenestemottakerne. Byrådet vil prioritere tiltak for at flere kommer over i jobb og utdanning, at færre skal motta stønad og at flere kommer over i permanent bolig. Det er utarbeidet en tiltaksplan for bedre forvaltning av BPA, og det planlegges tilsvarende for omsorgslønn.

Sammenligning med andre kommuner

9.5.1. Utvalgte nøkkeltall for Trondheim - ASSS (2023)

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Ressursbruksindikator. Sosiale tjenester.	1,01	1,00	1,18	1,22	1,11	1,00
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr innbygger 18-66 år (kroner)	5 185	6 035	10 416	7 981	7 427	8 055
Netto driftsutgifter til ytelse til livsopphold per innbygger 18-66 år (kroner)	1 883	2 493	3 699	2 585	3 263	3 061
SOS Andel sosialhjelpsmottakere 18-67 år av innbyggere 18-67 år (prosent)	3,2	3,7	4,3	3,8	4,4	4,0
SOS Andel sosialhjelpsmottakere 18-24 år av innbyggere 18-24 år (prosent)	4,0	4,5	4,7	4,8	5,9	4,8
Andel sosialhjelpsmottakere som forsørger barn under 18 år (prosent)	22,3	21,8	25,0	13,2	18,7	21,8
Antall mottakere av kvalifiseringsstønad per 1 000 innbyggere 18-66 år	4,3	3,6	4,6	4,0	4,7	4,1
Stønadslengde sosialhjelpsmottakere 18-24 år. Gjennomsnittlig antall måneder per år	3,6	3,6	5,1	5,5	4,9	4,7
Etter KVP: Andel deltakere som gikk til arbeid/skole/utdanning (prosent)	55,7	54,3	67,2	60,8	54,6	65,2

Tabell 9.5.1 viser utvalgte nøkkeltall for Trondheim sammenlignet med ASSS-kommunene. Ressursbruksindikatoren i tabellen viser hvor mye ressurser den enkelte kommune bruker på en tjeneste sett i forhold til gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Oversikten viser at Trondheim bruker ASSS-gjennomsnittet på sosiale tjenester. Trondheim har lavest ressursbruk av de fire største kommunene i Norge.

Driftsbudsjettet

Tabell 9.5.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området Arbeid og velferd i perioden 2025-2028. Tabell 9.5.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

Forslaget til driftsbudsjett viser at det må gjøres godt sosialt arbeid på tjenesteområdet for å få flere i arbeid og færre på stønad. Det er ikke budsjettmidler til å dekke kostnadsveksten knyttet til ukrainere, og utgiftsveksten må også dekkes gjennom bruk av flyktninginntekter.

9.5.2. *Budsjettramme og rammeendring Arbeid og velferd. Tall i millioner kroner*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	1298,3	1298,3	1298,3	1298,3
Pris- og lønnskompensasjon	42,9	42,9	42,9	42,9
Tekniske justeringer	48,0	48,1	48,3	48,2
Korrigert budsjett	1389,3	1389,4	1389,6	1389,5
Befolkningsvekst	8,5	16,9	25,4	33,3
Annen rammeendring	0,3	-3,7	-5,3	-5,3
Forslag til netto driftsramme	1398,1	1402,6	1409,7	1417,5
Rammeendring	8,8	13,2	20,1	28,0

9.5.3. *Tiltak Arbeid og velferd. Tall i millioner kroner*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Befolkningsvekst	6,6	10,0	11,9	19,8
	02. Merforbruk utgifter til sosialhjelp og kvalifisering	0,0	20,0	30,0	30,0
	03. Merforbruk midlertidige boligutgifter	15,0	15,0	15,0	15,0
	04. Merforbruk BPA	5,0	5,0	5,0	5,0
Endringer i tjenestetilbudet	05. Redusert bemanning i NAV-kontorene fra 2026	0,0	-5,0	-10,0	-10,0
	06. Omprioritere bemanning HVK og NAV til boligsosial satsing	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
	07. Boligsosial satsing	5,0	5,0	5,0	5,0
	08. Forsterket innsats og hjelp til familier med sammensatte og langvarige utfordringer	2,0	2,0	2,0	2,0
	09. Forsterket innsats frivillige og ideelle organisasjonenes arbeid	0,5	0,5	0,5	0,5
Effektiviseringstiltak	10. Flere i arbeid, færre på stønad, bedre forvaltning	-17,3	-26,3	-26,3	-26,3
	11. Bedre forvaltning BPA	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
	12. Avvikle dialogsenter	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Annet	13. Delfinansiering av merforbruk	5,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum		8,8	13,2	20,1	28,0

1. Befolkningsvekst

Det settes av midler til å dekke økte utgifter på grunn av befolkningsvekst.

2. Merforbruk utgifter til sosialhjelp og kvalifisering

Fra juni 2023 til juni 2024 har antall sosialhjelpsmottakere økt fra 2 283 til 2 634, en økning på 15 prosent. Dette er samme økning som forrige år, og det er en nasjonal trend at sosialhjelpsutgiftene øker. En betydelig årsak til utgiftsøkningene er at kommunen har tatt imot stadig flere flyktninger som følge av krigen i Ukraina. Byrådet ser at det er krevende å

få ukrainere ut i arbeid siden tiden i introduksjonsprogram er maksimalt ett år. Dersom flyktningene ikke kommer i arbeidsrettet aktivitet innen 4 måneder avsluttes programmet og de overføres til NAV og vil ha krav på økonomisk sosialhjelp. Fra juni 2023 til juni 2024 har antall ukrainere som mottar sosialhjelp økt fra 103 til 364, en økning på 250 prosent.

I tillegg har satsene for sosialhjelp økt om lag 20 prosent de siste to årene. Dette er langt over prisveksten (8,3 prosent) og lønnsveksten (10,4 prosent) i samfunnet. Dette gjør at langt flere blir inkludert i ordningen med sosialhjelp. Utgiftene øker i tillegg i hvert stønadstilfelle. Det er ikke lenger lov til å hensynta barnetrygden i beregningen av sosialhjelp. Barnetrygden har økt mye de siste årene og er nå 1766 kroner per barn. I tillegg får enslige forsørgere 2 516 kroner. Totalt sett anslår kommunen at barnetrygden utgjør 50 millioner kroner som vi ikke kan ta med i familienes inntektsgrunnlag når stønaden skal beregnes. Dette øker sosialhjelpsutgiftene for kommunene vesentlig høyere enn før denne bestemmelsen ble innført i september 2022. Byrådet vil se på hvordan sosialhjelpssatsene er innrettet.

Utgiftsøkningene på sosialhjelp skyldes i stor grad flere flyktninger og spesielt ukrainske flyktninger der det er tydelige krav fra nasjonale myndigheter om at de skal komme raskt i arbeid. Det er derfor nødvendig å bruke en større grad av flyktningemidler til å finansiere utgiftsøkningene på sosialhjelp. Det forventes at økningen kan finansieres gjennom flyktningeinntektene for 2025.

3. Merforbruk midlertidige boligutgifter

Det er en prioritet for byrådet å sikre riktige permanente boliger til de som trenger det. Dette er en sammensatt utfordring og har sammenheng med tjenestenivået og boligtilbudet for øvrig i kommunen. Dagens situasjon gir et større behov for midlertidige boliger og vi er pålagt av Statsforvalteren å skaffe midlertidig botilbud til personer som har behov for dette. Det er dermed forventet en stor utgiftsøkning på midlertidig bolig fra 2025.

4. Merforbruk BPA

BPA (Brukerstyrt personlig assistanse) er en privat omsorgstjeneste som forvaltes og finansieres av kommunen. Det har i flere år vært utfordringer med forvaltning av tjenesten der forvalter har gått ut over tildelt budsjetttramme. Det er derfor gjennomført en rekke tiltak som nå ser ut til å få ønsket effekt. Per i dag er det et merforbruk på 5 millioner kroner, og det forventes at budsjettet er i balanse fra januar 2025. Les også tiltakspunktet Bedre forvaltning BPA.

5. Redusert bemanning i NAV-kontorene fra 2026

Det er lagt inn en styrking av bemanningen ved NAV-kontorene i 2023 og 2024 på 10 millioner kroner for å få flere i arbeid og færre på stønad. Byrådet mener denne satsingen er så viktig at den foreslås videreført frem til sommeren 2026.

6. Omprioritere bemanning HVK og NAV til boligsosial satsing

Byrådet foreslår å omprioritere bemanning fra Helse- og velferdskontorene og NAV for å øremerke ressurser til en boligsosial satsing. Slik kan kommunen bedre ivareta sine forpliktelser etter boligsosial lov. Satsingen skal også bidra til at flere får råd, veiledning og praktisk hjelp til å skaffe og beholde egnet bolig. Det omprioriteres 2,5 millioner kroner fra

HVK og 2,5 millioner kroner fra NAV.

7. Boligsosial satsing

Det settes av midler til boligsosial satsing. Etter Kommunerevisjonens rapport om kommunale utleieboliger og bystyrets vedtak om oppfølging jobber en arbeidsgruppe med forslag til tiltak. Når arbeidsgruppens anbefaling er klar, vil byrådet gjøre en samlet vurdering av hvordan midler avsatt til boligsosial satsing anvendes best mulig.

8. Forsterket innsats og hjelp til familier med sammensatte og langvarige utfordringer

Det settes av 2 millioner kroner til å realisere temaplanen "God hjelp til familier" (behandling i bystyret vinteren 2024/2025) for å styrke helhetlig hjelp til barnefamilier i utsatte livssituasjoner. I tråd med Leangenerklæringen skal innsatsen og hjelpen styrkes ved å tilføre ekstra ressurser og omdisponere eksisterende ressurser. Et strukturert samarbeid mellom innbyggere, offentlig sektor, frivillige lag og organisasjoner og næringslivet er også viktig.

9. Forsterket innsats frivillige og ideelle organisasjonenes arbeid

Det settes av 500 000 kroner til styrket innsats i samarbeid med byens frivillige og ideelle organisasjoner til integrering og styrket innsats mot utsatte grupper.

10. Flere i arbeid, færre på stønad, bedre forvaltning

NAV-kontorene arbeider kontinuerlig med å få flere i arbeid og færre på stønad. De jobber også med å bedre og effektivisere forvaltningen. Byrådet ønsker en ekstra innsats på disse områdene fremover:

- Flere langtidsmottakere ut i arbeid
- Reduserte husleierestanser
- Redusere bruk av hotell/motell/camping som midlertidig bolig
- Færre familier som mottar sosialhjelp
- Færre ungdommer på sosialhjelp
- Kortere stønadsforløp og redusere utbetaling til nødhjelp

Det viktigste er imidlertid at NAV vurderer hele budsjettet og forvalter budsjettet ut fra de som har størst behov for stønader og tjenester.

11. Bedre forvaltning BPA

Det er innført en tiltaksplan for å få kontroll på kostnadsutviklingen og en bedre forvaltning. Den skal også bidra til en mer rettferdig tildeling av BPA sett opp imot andre tjenester. Det forventes at planen vil ta ned utgiftene minst tilsvarende merforbruket.

12. Avvikle dialogsenter

For å lykkes med kommunens integreringsarbeid må vi se på hvordan kommunens ressurser kan benyttes best mulig. Flere av arbeidsoppgavene kan ses i sammenheng med ressursene i byens frivillige og ideelle organisasjoner. Byrådet foreslår å omprioritere ressursene brukt på Dialogsenteret til andre tiltak knyttet til integrering som krever styrket innsats. Spesielt gjelder dette satsing på utsatte familier, i tillegg til å styrke de frivillige og ideelle organisasjonenes arbeid.

13. Delfinansiering av merforbruk

Arbeid og velferd har i 2023 og 2024 hatt utfordringer med å komme i økonomisk balanse som følge av høye sosialhjelpsutgifter. Byrådet foreslår å styrke området midlertidig i 2025 med 5 millioner kroner da det vil være krevende å få full effekt av alle tiltak allerede i 2025.

Foto: Glen Musk

10. Byutvikling

Byrådet ønsker at Trondheim skal være en inkluderende, vekstkraftig og grønn by. Vi skal ta vår del av ansvaret for å kutte klimagassutslippene.

Kommunen trenger nye innbyggere. Både for å skaffe oss den nødvendige kompetansen som næringslivet har behov for, og for å få økte skatteinntekter til å kunne levere gode velferdstjenester til innbyggerne. Vi skal sikre tilstrekkelig med boliger, tjenester og arbeidsplasser til en voksende befolkning. Samtidig får vi en stadig mer eldre befolkning, og vi har folkehelseutfordringer. Byutviklingspolitikken er sentral for å håndtere disse utfordringene, og er viktig for å skape en attraktiv by å leve, bo og jobbe i.

Mange av tjenesteområdene innenfor byutviklingsområdet er sentrale for folks hverdag. Veivedlikehold, brøyting og vann og avløp, påvirker mange når det ikke fungerer. Den fysiske utviklingen av byen er avgjørende for å nå klima- og miljømålene våre. Kommunens nye arealplan (KPA) vil være et viktig verktøy for å utvikle byen i tråd med klimamålene fram mot 2030. Byrådet skal fortsette jakten etter mer næringsareal som ivaretar næringslivets behov uten ytterligere tap av naturmangfold. Samtidig opplever vi press på budsjettene våre på grunn av høy prisstigning og økte kostnader til klimatilpasning. Dette vil påvirke vårt handlingsrom til å vedlikeholde infrastruktur godt nok og gjør at vi må prioritere tydelig slik at vi når de vedtatte klimamålene.

Utfordringer og strategier for måloppnåelse

Byrådet vil ta ansvar for et grønnere og mer sirkulært samfunn. Gjennom kommunens arbeid med byplanlegging, og som byggherre for veganlegg, parker og grøntanlegg har vi stor påvirkningskraft på klimamål, klimatilpasning og arealbruk. I dette ligger også et potensial for grønn omstilling av nye løsninger og tjenesteutvikling i samarbeid med byens nærings- og kunnskapsmiljøer.

Planarbeidet gir oss mulighet til sørge for en helsevennlig byutvikling, hvor det er enkelt for innbyggere å være aktive og sosiale i hverdagen. Hvordan byen ser ut påvirker også livskvaliteten til innbyggerne. Driftsenhetene våre legger også et viktig grunnlag for at byens innbyggere kan leve et aktivt og trygt liv. Byutviklingspolitikken har med andre ord stor betydning for folkehelsen, livskvalitet og for å skape en inkluderende by. Tilgang til åpne møteplasser inne og ute gir folk trivsel og tilhørighet i nærmiljøet sitt. Uansett hvor vi er i livsløpet, og uavhengig av funksjonsevne, er det et mål at alle skal kunne delta i samfunnet på lik linje. Universell utforming av offentlige bygg og utearealer er en viktig forutsetning for dette. Ikke bare i nye anlegg, men også for eksisterende.

Tilgang til boliger av god kvalitet er også viktig, og i dag står mange utenfor boligmarkedet. Gjennom å sikre nok boliger til utbygging og bidra til å bygge opp en tredje boligsektor i samarbeid med private og ideelle aktører, kan vi hjelpe flere inn på boligmarkedet.

Det er viktig å sikre nok og variert areal til næringslivet. Mens noen trenger kontorlokasjoner nært kollektivknutepunkt og et godt utviklet nettverk av bedrifter for å drive innovasjon og utvikling, vil andre trenge gode arealer til industri og logistikk. I en by som stadig vokser, er det viktig å finne tilstrekkelig areal til behovet og utnytte eksisterende næringsareal bedre.

Utfordringene våre er i hovedsak knyttet til om vi evner å opprettholde utviklingstakten på klimaomstillingen, samt å ta godt nok vare på eksisterende infrastruktur innenfor en stadig mer presset budsjetttramme. Det er krevende å ivareta kommunens verdier gjennom vedlikehold av kommunale veger, grøntområder og teknisk infrastruktur for vann og avløp. Et vedlikeholdsetterslep reduserer over tid kvaliteten på offentlige byrom. Dette er viktige møteplasser i hverdagen for barn, unge, familier og eldre, både for rekreasjon, som en offentlig tjeneste og til bruk for samvær. Derfor er det viktig å få kontroll på økonomien gjennom ansvarlig budsjettstyring, slik at vi får et handlingsrom til å styrke vedlikeholdet.

Mål og indikatorer

Aktuelle delmål fra Trondheimsløftet

- Delmål 1.1 Trondheim er en klimanøytral by
- Delmål 1.2 Vi bruker ressursene våre smartere i Trondheim
- Delmål 1.3 Alle i Trondheim har tilgang på et grønt og attraktivt bymiljø
- Delmål 2.1 Trondheims innbyggere har god livskvalitet
- Delmål 2.3 Trondheim har et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne
- Delmål 3.4 Trondheim realiserer potensialet som ligger i digitalisering og teknologi for å møte utfordringer i framtida

Område byutvikling har følgende periodemål:

Realisere en bærekraftig by og et godt sted å leve

Kommuneplanens arealdel som ble vedtatt i september 2024 er et viktig redskap for å realisere en bærekraftig by og et godt sted å leve. Planen inneholder flere bestemmelser som skal sikre at vi er en attraktiv by med god bokvalitet. Vi har endret kravene slik at det blir lettere å reise aktivt og miljøvennlig, kutte klimagassutslippene og sørge for mer blågrønne overflater for å håndtere klimaendringene og styrke naturmangfoldet.

Dette skal vi gjøre:

- utvikle byen gjennom føringene i ny arealplan (KPA) som ble vedtatt i 2024
- trappe opp innsatsen på Møllenberg gjennom ny områdesatsing
- være tett på oppfølging av de store byutviklingsprosjektene Nyhavna, bycampus, Tempe/ Sorgenfri og Sluppen
- ferdigstille områdeplan for Tempe
- legge til rette for raskere saksbehandling

Pådriver for klimavennlige bygg og anlegg

Trondheim kommune jobber for å skape helhetlige løsninger som kombinerer kvalitetskrav med positiv effekt på miljøet, både inne og ute. Dette omfatter også transportbehov for varer og personell, arealbruk, anleggsprosess, materialvalg, energibruk, levetid, drifts- og vedlikeholdskostnader. Vi skal bidra til at det realiseres bygg og anlegg med god arkitektur og høy kvalitet gjennom saksbehandlingen av plan og byggesaker. God funksjonalitet og estetikk gir gode steder å virke og være i.

Dette skal vi gjøre:

- øke andel utslippsfrie anleggsplasser
- bruke anskaffelsesmakten vår for å redusere eget klimafotavtrykk og påvirke leverandører
- trappe opp arbeidet med gjenbruk, ombruk og bedre utnyttelse av ressurser
- skifte ut og oppgradere til en mer klimavennlig maskinpark og drifts/vedlikeholdsutstyr

Bered grunnen for god folkehelse i befolkningen

Fysisk utforming og drift av byen har stor betydning for at folk i alle aldre skal kunne leve trygge liv der de bor. Gangavstand til nødvendige tjenester og lett tilgang til grøntområder med møteplasser, er viktig for folkehelse og trivsel. Kommunen må som aldersvennlig by sikre at slike goder er best mulig tilgjengelig for alle, selv når drift- og vedlikeholdsbudsjettene er presset.

Dette skal vi gjøre:

- gi bedre tilgang til aktivitet og rekreasjon ved vannet, i nye grøntområder og offentlige rom
- øke andel offentlig areal som er universelt utformet og tilgjengelig for alle innbyggere - uavhengig av alder og funksjon
- øke trygghetsfølelse med belysningstiltak i friområder og parker
- gjennom planarbeidet sikre at vi får en byutvikling hvor det er enkelt og trygt å være aktiv i hverdagen
- Legge til rette for at det bygges boliger som folk i ulike livsfaser kan bo i og som minsker presset på de kommunale tjenestene innen helse og omsorg

En levende og attraktiv by

Trondheim har som målsetting å redusere biltrafikken med tyve prosent fram mot 2030. Byutviklingsstrategien er å fortette langs kollektivknutepunkter og i sentrale områder. Når vi bor tettere, trengs gode møteplasser og sammenhengende grøntområder. God kvalitet bidrar til attraktive og tilgjengelige steder for alle, uavhengig av alder, sosial bakgrunn og nedsatt funksjonsevne. Det er positivt for innbyggernes fysiske og psykiske helse å ha grønne lunger uten støy og biltrafikk. Det er også bra for handelsstanden om flere velger å legge handleturen sin til Midtbyen fordi vi gjør byrommene og gatene mer attraktive. Derfor styrker byrådet i dette budsjettet satsingen på lekeplasser, grøntområder og byrom betydelig i løpet av perioden.

Dette skal vi gjøre:

- oppgradere og utvikle arealer for lek og opphold
- følge opp strategien *Byrom i sentrum*
- rehabiliterere og oppgradere eksisterende parker
- legge til rette for mer byliv i sentrum og i lokale sentra
- gjøre om Munkegata til en praktgate

Ta vare på verdiene i kommunens infrastruktur

Trondheim kommune eier store verdier i form av infrastruktur (veger, gatelys, grøntanlegg etc). Innenfor dagens budsjetttrammer er det ikke mulig å drive et verdibevarende vedlikehold, verken på veger eller grøntanlegg. Dette skaper et økende vedlikeholdsetterslep, og vil over tid forringe de offentlige rommene og vegnettet vårt dersom vi ikke snur utviklingen. Byrådet tar nå grep for å få økonomien under kontroll og få et budsjett i balanse, slik at vi kan skaffe oss et handlingsrom til å styrke vedlikeholdet utover i perioden. Det innebærer at vi på kort sikt er nødt til å treffe noen tiltak som vi ikke ønsker, men med en tydelig målsetting om å satse mer på vedlikehold så snart den økonomiske situasjonen tillater det.

Dette skal vi gjøre:

- prioritere vedlikehold så langt det er mulig innenfor de gitte budsjettrammer
- oppgradere fortau og boligggater så langt det er mulig innenfor de gitte budsjettrammer
- fornye gatelysnettet for å sikre trafiksikkerhet og trygghetsfølelse langs utvalgte gangveier og veger
- kartlegge etterslepet på veivedlikehold for å få en bedre oversikt over status og hvilke strekninger det er viktigst å prioritere

En by med stort naturmangfold

Trondheim har mulighet for et stort naturmangfold både innenfor og utenfor bygrensen. Gjennom planarbeid kan vi legge til rette for mer naturmangfold. I parker, grønne gater og lunges er det mulig å styrke det biologiske mangfoldet. I Trondheim er det flere skoger, strandsoner, ravinedaler og andre områder som har potensial for mer biologisk mangfold.

Dette skal vi gjøre:

- innføre blågrønn faktor som vedtatt i KPA
- gjennom lokale tiltak og planprosesser etablere bynaturpark på Lade, og arbeide for å lage en ny, nasjonal vernekategori som tar vare på viktige naturområder i by.
- styrke sammenhengende vilt- og andre grøntkorridorer for dyr

En skapende by

For å tiltrekke oss kompetanse er det viktig å ha en attraktiv by som mange ønsker å bo, leve og oppholde seg i. Vi må også legge til rette for at næringslivet kan utvikle seg slik at vi kan få økte skatteinntekter, og på den måten sørge for gode velferdstjenester til innbyggerne. Mange bedrifter ligger i front i den grønne omstillingen, og næringslivet er nøkkelen for å lykkes med klima- og naturmålene våre.

Dette skal vi gjøre:

- kartlegge og identifisere behovet til næringslivet slik at vi finner egnet areal og plassering av virksomheter
- synliggjøre ledig næringsareal
- sørge for mer effektiv planprosess for nye etableringer

10.1. Plan- og bygningstjenester

Om området

Plan- og bygningstjenestene skal tilrettelegge for og drive fram en bærekraftig byutvikling hvor det er lett å leve miljøvennlig. Vi behandler offentlige og private reguleringsplaner og byggesaker i tråd med plan- og bygningsloven og lager egne planer, veiledere og strategier for byutviklingen. Vi forvalter kart- og eiendomsdata og legger til rette for effektiv bruk av disse. Vi lager befolkningsframskrivninger og holder oversikt over boligbygging, deponikapasitet, ledige næringsareal og skolekapasitet. I tillegg gir vi også faglige råd om arkitektur, bygningsvern, kulturminnevern og kulturmiljø.

Kommuneplanens nye arealdel er førende for en god byutvikling, sammen med den nye arkitekturstrategien. Andre viktige saker vi kommer til å jobbe med i 2025 er detaljreguleringsplanene i Nyhavna-området, byggesakene i Campusområdet, områdesatsningen på Møllenberg, Tempe og Lademoen. I tillegg skal byråden jobbe med områdeplanene for Tempe, Kjøpmannsgata og for Midtbyen samt planene som Miljøpakken fremmer. Vi skal også jobbe med oppdatering av eldre planer og et boligprogram som skal gi større oversikt for politisk nivå. Ny planstrategi forventes vedtatt i 2025, og der kan det komme nye oppgaver.

Viktige planer

- Kommuneplanens arealdel (KPA)
- Detaljreguleringsplaner på Nyhavna
- Områdeplaner for Tempe, Kjøpmannsgata og Midtbyen
- Planer fra Miljøpakken
- Oppdatering av eldre planer

Andre viktige oppgaver

- Ta i bruk ny arkitekturstrategi
- Byggesaker i Campusområdet
- Områdesatsning på Møllenberg, Tempe og Lademoen
- Boligprogram for bedre oversikt

Utviklingsarbeid

Vi jobber kontinuerlig med å forbedre tjenestene våre gjennom:

- Utforskning av kunstig intelligens via prosjektet KI-kraft i bruk
- Pilotprosjekt for digital plansaksbehandling (ePlansak)
- Nasjonalt samarbeid om digitale løsninger
- Forbedring av interne rutiner
- Samarbeid med andre kommuner (Oslo, Bergen, Stavanger og Kristiansand)

Målet er en mer åpen, effektiv og brukervennlig tjeneste.

3 enheter

161 årsverk

1900 byggesaker per år

30 reguleringsplaner per år

250 oppmålingsforretninger per år

Økonomiske nøkkeltall

Tjenesteområdet forventer balanse i 2024.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 10.1.1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor plan- og karttjenester. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene.

10.1.1. *Netto driftsutgifter per innbygger plantjenester og karttjenester. Tall i kroner.*

Indikator	2022		2023			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Netto driftsutgifter til plantjenester	220	296	391	355	314	336
Netto driftsutgifter til karttjenester	56	70	72	81	239	106

Kostratallene viser at Trondheim kommune benytter mindre av sine kommunale midler på plan- og karttjenester enn både snittet av ASSS-kommunene og de tre andre storkommunene i samarbeidet. Denne sammenhengen har vært stabil over mange år.

Driftsbudsjett

Tabell 10.1.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området plan- og bygningstjenester i perioden 2024-2027. Tabellen viser forslag til endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 10.1.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

10.1.2. *Budsjettramme og rammeendring, Plan- og bygningstjenester. Tall i millioner kroner*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	77,7	77,7	77,7	77,7
Pris- og lønnskompensasjon	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Tekniske justeringer	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7
Korrigert budsjett	73,2	73,2	73,2	73,2
Befolkningsvekst	0,4	0,8	1,2	1,5
Annen rammeendring	-0,1	-0,5	-0,5	-0,5
Forslag til netto driftsramme	73,5	73,5	73,9	74,2
Rammeendring	0,3	0,3	0,7	1,0

10.1.3. *Tiltak i Plan- og bygningstjenester. Tall i millioner kroner.*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Endringer i tjenestetilbudet	01. Økt ramme Byarkitekten	0,3	0,3	0,3	0,3
	02. It-utvikling	0,0	0,0	0,4	0,7
Sluttsum		0,3	0,3	0,7	1,0

Endringer i tjenestetilbudet

1. Økt ramme Byarkitekten

I tråd med bystyrets vedtak i handlings- og økonomiplan 2024-2027 økes rammen til Byarkitekten med 0,3 millioner kroner i 2025.

2. IT-utvikling byutvikling

Det foreslås at det settes av om lag 0,4 millioner kroner til IT-utvikling hvert år i slutten av perioden. Midlene foreslås dels brukt på å oppgradere og tilpasse fagprogramvare innenfor byutvikling, dels på å øke kompetansen innenfor ny informasjonsteknologi.

Områdesatsingene

Formålet med områdesatsingene er å bidra til sosialt bærekraftige lokalsamfunn for og med innbyggerne på Lademoen, Tempe-Sorgenfri og Møllenberg. I et langsiktig perspektiv skal innsatsen snu områdenes negative levekårsutvikling. Samarbeidet mellom Staten og Trondheim kommune om områdesatsinger i bydelene Lademoen, Møllenberg og Tempe-Sorgenfri har en varighet på 5 år med mulighet for forlengelse.

Arbeidet er organisert som et program som skal styre prosjekter, tiltak og ordinær drift i samme retning. En viktig gevinst av programarbeidet er å bidra til læring om hvordan kommunen kan jobbe med sammensatte samfunnsutfordringer. Programmet skal legge til rette for at områdesatsingene kan brukes som en innovasjonsplattform for å jobbe på nye måter på tvers i organisasjonen.

Byggesaksgebyret

Innenfor byggesaksområdet er det de tre siste årene bygd opp et betydelig selvkostfond. Ved utgangen av 2023 hadde området et positivt selvkostfond på 34,7 millioner kroner og det anslås et betydelig overskudd også i 2024. I en tid der prisene har økt kraftig på mange områder er det viktig å ikke ha høyere gebyrer enn nødvendig. Enheten skal utarbeide et selvkostregnskap, som vil se på en detaljert sammenstilling av inntekter og kostnader på enheten for siste året, og bruke dette verktøyet for å anslå forventet gebyrinntekt og selvkost. Enheten vil samtidig gå gjennom årsakene til avvik mellom selvkostbudsjett og faktiske kostnader og inntekter de siste årene. Byrådet foreslår å redusere gebyrene for dette området med gjennomsnittlig 40 prosent i 2025.

Første del planbehandling og delesaker etter matrikkeloven

Selvkostområdet første del planbehandling hadde ved årsslutt 2023 et merforbruk på 4,4 millioner kroner som ble dekket inn via områdets selvkostfond. Selvkostområdet delesaker etter matrikkeloven hadde ved årsslutt i 2023 et merforbruk på 3,1 millioner kroner som også ble dekket inn via områdets selvkostfond. Foreløpige anslag indikerer at selvkostfondene for disse to områdene vil være brukt opp ved årsslutt 2024. Gebyrene for disse områdene har ikke vært økt siden 2022 med formål å bygge ned selvkostfondene, men nå må de økes for å sikre bedre samsvar mellom inntekter og kostnader. Byrådet foreslår å øke gebyrene for disse områdene med gjennomsnittlig 10 prosent i 2025.

10.2. Tekniske tjenester

Om området

Tekniske tjenester forvalter, videreutvikler og drifter Trondheim kommunes parker, byrom og de bynære grøntområdene. I tillegg vann- og avløpsanlegg, kommunale gater og veger. Vår oppgave er å legge til rette for rekreasjon, god tilgjengelighet og trygt drikkevann for alle byens innbyggere. Vi er kommunens kompetansemiljø innenfor geoteknikk.

Byrom, parker, lekearealer og de grønne rekreasjonsområdene, er viktige områder for opphold og aktivitet, og har stor betydning for fysisk og psykisk helse. En oppgradering og utvikling av byrom, lekearealer og parker i og utenfor sentrum, er viktige tiltak for å fremme rekreasjon og folkehelse. Vårt oppdrag er å gi befolkningen tilgang til rekreasjonsareal av god kvalitet og med tilbud for ulike brukergrupper.

En av de største utfordringene innenfor tekniske tjenester er tilstanden til vegnettet. Dagens vedlikeholds nivå er ikke tilstrekkelig for å bevare standarden og verdien av vegkapitalen reduseres.

Kontinuerlig arbeid med våre vann og avløpsanlegg sikrer rent drikkevann og effektiv avløpshåndtering. Det har stor betydning for både folkehelsen, naturvern og bærekraftig utvikling.

Trygg tilgang til rent vann er en grunnleggende forutsetning for god helse. Gjennom regelmessig overvåking og vedlikehold av våre vannkilder og ledningsnett, sikrer vi at innbyggerne i Trondheim får vann som oppfyller strenge kvalitetskrav.

Med klimaendringer og befolkningsvekst i fokus, er det viktig å sikre at vann- og avløpsinfrastrukturen er robust og tilpasningsdyktig. Investeringer i teknologi og infrastruktur sørger for at byen kan møte fremtidige utfordringer på en bærekraftig måte.

Kontinuerlig arbeid med våre vann og avløpsanlegg har over tid hatt en positiv effekt på miljøet i sjø og vassdrag. Vannkvaliteten ved utfarts- og badeplasser i kommunen er god. Det er trygt å bade og bruke disse områdene.

Høyt ambisjonsnivå i vedtatt kommunedelplan for vann medfører at gebyrene vil øke mer enn forventet lønns- og prisstigning årene fremover. Vi jobber kontinuerlig med å holde kostnadsnivået nede.

Tekniske tjenester er inne i en storstilt grønn omstilling og det stilles krav om utslippsfrie anlegg. Maskiner, kjøretøy og utstyr byttes ut med mer miljøvennlige alternativer basert på elektrisk kraft eller biogass. En viktig del av det grønne skiftet innebærer gjenbruk og bedre utnyttelse av ressurser. I kommende periode vil arbeidet med gjenbruk av for eksempel gjerder, lekeapparat, kantstein og benker intensiveres.

2 enheter

430 årsverk

2400 kilometer vann- og
avløpsledninger

835 km vei og sykkelveier

1000 mål park

10 000 bytrær

88 prosent av husholdningene har
vannmåler

Økonomiske nøkkeltall

Tjenesteområdet forventer balanse ved årsslutt 2024.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 10.2.1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor tekniske tjenester (KOSTRA). Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene.

10.2.1. Nøkkeltall tekniske tjenester. Trondheim 2022 og 2023 og ASSS 2023

Indikator	2022		2023			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Brutto driftsutgifter til rekreasjon i tettsteder per 1000 innbygger. Tall i kroner.	416	470	739	481	923	543
Brutto utgifter til asfaltering per meter veg. Tall i kroner.	138	136	260	68	91	111
Brutto driftsutgifter til vegrenhold per meter veg. Tall i kroner.	29	40	72	31	16	33
Brutto driftsutgifter til vinterdrift per meter veg. Tall i kroner.	157	169	271	97	50	138

Trondheim kommune bruker en del mindre enn ASSS-snittet på parker, grøntområder og byrom per innbygger. Stavanger og Oslo bruker betydelig mer enn Trondheim på dette området.

Innenfor ASSS-samferdsel blir kvaliteten på tallene stadig bedre, men det er fremdeles utfordringer med vegregistrene og ulik standardbruk kommunene i mellom.

Renhold av veg inkluderer å feie kommunale veger, tømme søppel, fjerne graffiti og redusere støv i luften. Tallene viser at på vegrenhold ligger vi godt under kostnadsnivået til Oslo, og om lag på snittet til de tolv ASSS-kommunene vi sammenligner oss med.

Tallene viser at på asfaltering ligger vi godt under kostnadsnivået til Oslo, og noe over

snittet til de tolv ASSS-kommunene vi sammenligner oss med. Det er fremdeles knyttet kvalitetsproblemer til asfalttallene og dermed sammenligningen mellom kommunene.

På vinterdrift ligger Trondheim fremdeles i det øvre sjiktet når det gjelder kostnader, men etter at tallmaterialet har blitt bedre, har ikke Trondheim lenger den høyeste kostnaden. Det er flere kommuner som er på om lag samme nivå. Geografi og klima er avgjørende, og med beliggenheten til Trondheim midt i Norge er det naturlig at vi ligger høyt på vinterdrift.

Tabell 10.2.2 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innenfor vann- og avløpsområdet. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene.

10.2.2. Noen sentrale KOSTRA-tall for ASSS vann-og avløpsområdet

Indikator	2022			2023		
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Andel fornyet kommunalt spillvannsnett, gjennomsnitt for siste tre år(%)	0,6	0,79	1,57	1,03	0,99	0,83
Antall kloakkstopper i avløpsledninger og kummer per kilometer ledning	0,03	0,03	0,12	0,14	0,11	0,08
Vektet kvalitetsindeks avløp	3,6	2,2	3,2	1,6	3,6	2,9
Andel fornyet kommunalt vannnett, gjennomsnitt for siste tre år(%)	0,75	0,5	0,77	0,71	0,61	0,59
Estimert vannlekkasje per meter ledning (kubikk/meter/år)	6,7	6,6	17,6	8,7	1,8	7,18
Vektet kvalitetsindeks vann	3,2	2,8	3,2	3,3	3,6	3,4

Andel fornyet vann- og spillvannsnett ligger lavere enn snittet i 2024. Det er igangsatt flere større fornyelsesprosjekter i 2024, så kommunens andel forventes å øke i kommende planperiode. Økt fornyelsestakt er viktig for å unngå lekkasjer, forurensning og høye vedlikeholdskostnader. Lav fornyelsestakt er en hovedgrunn til kommunens lave score på kvalitetsindeksen i 2024.

Benchmarking innenfor vann- og avløpsområdet

Kommunens plikter innen avløpsområdet fremkommer av forurensningsloven og underliggende forskrifter. Kommunen jobber systematisk for å levere god tjenestekvalitet og god effektivitet gjennom å ta vare på og videreutvikle eksisterende VA-infrastruktur, og tilpasse infrastrukturen til et mer krevende klima. Tabell 10.2.3 viser beregning av

kvalitetsindeks for kommuner med vurderingsområder for vann. Skala er 0-4, der 4 er beste karakter.

10.2.3. Resultat på benchmark vann 2023 for Trondheim, Oslo, Bergen og Stavanger kommune

Kommune	Personer tilknyttet tjenesten	Hygienisk betryggende drikkevann	Bruksmessig vannkvalitet	Leveringsstabilitet	Alternativ forsyning	Ledningsnettets funksjon	Vektet kvalitetsindeks
Trondheim	221 814	Mangelfull	God	God	God	Mangelfull	2,8
Oslo	720 806	God	God	God	Dårlig	Mangelfull	3,2
Bergen	293 182	God	God	Mangelfull	God	Mangelfull	3,3
Stavanger	149 131	God	God	God	God	Mangelfull	3,6

Vektet kvalitetsindeks for Trondheim kommune fra BedreVann ligger for vannområdet på 2,8 av mulige 4. Lav score på ledningsnettets funksjon skyldes at omfanget av ledningsfornyelse er lavere enn tidligere, noe som også medfører at lekkasjetapene er høyere enn ønskelig. Målet er at lekkasjetapet skal reduseres til maksimalt 20% innen år 2028. Fornyelse av ledninger vil prioriteres i kommende planperiode for å redusere lekkasjetapene.

Barrieresikringen for Benna vannbehandlingsanlegg er vurdert som mangelfull når det kommer til hygienisk betryggende drikkevann. Vannbehandlingen ved Benna vannbehandling skal utvides med et separasjonstrinn for partikkelfjerning for å øke vannkvaliteten og sikre vannforsyning.

10.2.4. Resultat på benchmark avløp 2023 for Trondheim, Oslo, Bergen og Stavanger kommune

Kommune	Personer tilknyttet tjenesten	Overholde lse gjeldende rensekrav	Tilknytnin g til godkjent utslipp	Kvalitet og bruk av slam	Overløpsut slipp fra avløpsnett et	Ledningsnettets funksjon	Vektet kvalitetsindeks
Trondheim	224 028	Dårlig	God	Mangelfull	God	God	2,2
Oslo	718 229	God	God	God	Mangelfull	Mangelfull	3,2
Bergen	266 749	Dårlig	Dårlig	God	God	Mangelfull	1,6
Stavanger	140 684	God	God	God	God	Mangelfull	3,6

Vektet kvalitetsindeks for Trondheim kommune ligger for avløpsområdet på 2,2 av 4 mulige. Ladehammeren renseanlegg overholdt ikke rensekravene i 2023. Det ble i fjor høst igangsatt en innkjøpsprosess på nytt utstyr som forventes ferdigstilt i 2024. Dette vil gi positive resultater på rensegraden og dermed på scoren.

Kvalitet og bruk av kloakkslam har mangelfull score i 2023. Det ble i 2023 produsert noe slam med for dårlig kvalitet på Høvringen renseanlegg. Det antas at det skyldes hendelse med uønsket påslipp til Selsbaktunellen. Trondheim kommune har utarbeidet bedre rutiner for kontroll av slike påslipp som sannsynligvis vil medføre gode resultater i 2024.

Driftsbudsjett

Driftsbudsjett bykassfinansierte oppgaver

I forslag til handlings- og økonomiplan 2024-2028 må byråden gjøre noen prioriteringer.

Måltall vedlikeholdsbehov asfalterte gater

I forbindelse med den politiske behandlingen av bystyresak 41/23, økonomiske handlingsregler, ble det vedtatt at det i framtidige handlings- og økonomiplaner skal legges inn måltall for vedlikeholdsbehov på infrastruktur. Byrådet har utviklet en oversikt over dette for asfaltert veg.

10.2.5. Verditall for kommunens vegdekke.

	Gjenanskaffelses verdi	Snitt budsjettnivå siste 10 år	Budsjett 2025	Verdibevarende nivå
Fast vegdekke	1 315 000	45 000	45 700	94 000

I tabellen finner man anslag for gjenanskaffelsesverdien for kommunens asfalterte veger, gjennomsnittlig budsjettnivå siste 10 år, anslag for budsjett 2025 samt et estimat for hvor høyt budsjettet måtte ha vært for å opprettholde dagens tilstandsnivå. Alle tallene er i 2025 priser. Logikken bak disse tallene er det nærmere redegjort for i formannskapssak 60/23.

I byrådets forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 er det i 2025 lagt opp til et asfalteringsnivå som ligger over gjennomsnittet for de 10 siste årene. Utover i planperioden er det foreslått å øke asfalteringsnivået med ytterligere 3 millioner kroner sammenlignet med 2025. Årsaken til at tallene i tabell 10.2.5 er noe lavere enn tallene i tabell 10.2.7 er at vegvedlikehold er mer enn asfaltering, bare rundt 70 prosent av vegvedlikeholdet er asfaltering.

Tabell 10.2.6 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området tekniske tjenester i perioden 2024-2027. Tabellen viser forslag til endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 10.2.7 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

10.2.6. Budsjetttramme og rammeendring tekniske tjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	285,5	285,5	285,5	285,5
Pris- og lønnskompensasjon	9,6	9,6	9,6	9,6
Tekniske justeringer	16,0	16,0	16,0	16,0
Korrigert budsjett	311,1	311,1	311,1	311,1
Befolkningsvekst	0,1	0,1	0,2	0,3
Arealkompensasjon	1,9	3,8	5,7	7,6
Annen rammeendring	-14,4	-11,9	-11,8	-11,8
Forslag til netto driftsramme	298,7	303,1	305,2	307,2
Rammeendring	-12,3	-8,0	-5,9	-3,9

10.2.7. Tiltak i tekniske tjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Anleggskompensasjon nye veganlegg	-0,3	0,0	1,0	2,0
	02. Anleggskompensasjon nye grøntanlegg	-0,3	-0,1	0,7	1,6
	03. Videre drift av TRAMPE	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Endringer i tjenestetilbudet	04. Redusert aktivitet geoteknikk	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
	05. Avslutte kommunal drift og vedlikehold B-veger	-1,9	-1,9	-1,9	-1,9
	06. Veivedlikehold	-1,9	1,9	2,1	2,1
	07. Miljølab	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5
	08. It-utvikling	0,1	0,1	0,2	0,3
Annet	09. SMELT	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
	10. Opphør prosjekt HVO diesel	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Sluttsum		-12,3	-8,0	-5,9	-3,9

Opprettholdelse av standard**1 og 2. Økte driftsmidler til nye veger, parker, møteplasser og byrom**

Drift av kommunens nye veier, parker og byrom fører til økte driftsutgifter. Byrådet foreslår at tjenesteområdet får 1,9 millioner kroner som kompensasjon for de økte driftsutgiftene nye anlegg medfører i 2025. I forbindelse med den politiske behandlingen av handlings- og økonomiplan 2023-2026 ble det vedtatt å redusere anleggskompensasjonen til tekniske tjenester med om lag 50 prosent fra og med 2025. Denne reduksjonen vil innebære lavere reasfalteringsnivå enn dagens, redusere driften av byens grøntområder og forklarer hvorfor rammen reduseres sammenlignet med 2024.

3. Videre drift av TRAMPE

Det ble i forbindelse med budsjettbehandlingen 2024 gitt 0,6 millioner kroner for å drifte (0,4 millioner kroner) og utvikle (0,2 millioner kroner) Trampe i 2024. Drift for 2025 er ikke finansiert og byråden har lagt inn 0,4 millioner kroner for å drifte Trampe fra og med 2026.

Endringer i tjenestetilbudet**4. Redusert aktivitet geoteknikk**

Byråden innstiller på at kommunens budsjett for geoteknikk reduseres med 1,3 millioner kroner. Bruttobudsjettet i 2024 er på 5 millioner kroner. Stillingen som fagleder for geoteknikk har vært vakant i mange år nå til tross for flere stillingsutlysninger. Det er mangel på geoteknikere i Norge så det har vist seg umulig å ansette noen i stillingen. Rammereduksjonen vil medføre at kommunen vil ha lavere strategisk kompetanse på feltet enn hva som er ønskelig. Byråden er av den formening at gjenværende budsjett er tilstrekkelig til å ivareta kommunens operative ansvar.

5. Avslutte kommunal drift og vedlikehold B-veger

Kommunen drifter og vedlikeholder i dag en del privateide boliggrater med liten allmenn bruk (såkalte B-veger). Dette er i stor grad historisk betinget. Gamle Strinda kommune definerte for eksempel at en del private boliggrater skulle ha kommunal drift før kommunesammenslåingen i 1964. Dette har medført at det er flere boliggrater som driftes og vedlikeholdes av kommunen i gamle Strinda kommune enn i resten av kommunen uten at det er noen faglig grunn til det. Også i andre deler av kommunen drifter kommunen privateide boliggrater uten at det kan begrunnes i allmennhetens bruk av dem. Byråden går inn for å avslutte denne forskjellsbehandlingen og anslår at det vil gi en besparelse på 1,9 millioner kroner. Det er flere andre kommuner i landet som har foretatt tilsvarende gjennomgang.

6. Veivedlikehold

Byrådet foreslår en reduksjon i budsjettet for veivedlikehold, sammenlignet med 2024, på 1,9 millioner kroner i 2025. Vedlikeholdsrammen for 2024 var preget av engangsbevilgning på 5 millioner kroner, byrådet har i hele økonomiplanperioden lagt opp til et veivedlikeholdsbudsjett over gjennomsnittet for de siste 10 årene. I årene 2026-2028 er det lagt opp til en styrking sammenlignet med 2025 på 4 millioner kroner.

7. Nedleggelse Miljølab

Byråd for byutvikling foreslår å legge ned den delen av kommunens analysetjenester som finansieres av bykassen og i stedet kjøpe nødvendige tjenester i markedet. Nedskaleringen kan innebære at det også vil bli nødvendig å redusere analyseaktiviteten kommunen har på selvkostområdene. Kommunen har i dag utfordringer knyttet til både overkapasitet og pris på prøver utført i egen regi. For mange typer analyse sin del er enhetskostnaden langt lavere per analyse hvis volumet er stort (stordriftsfordel), så kommunal drift kan ikke konkurrere med markedet. Byråden estimerer en besparelse på 2,5 millioner kroner ved å gjøre dette.

8. IT utvikling byutvikling

Tjenesteområdet mottar noe midler som kompensasjon for befolkningsveksten i kommunen. Midlene er planlagt brukt på å øke kommunens og byutviklingsområdets sin kompetanse på ny IT-teknologi for å sikre at felles data og løsninger tilrettelegges på en mest mulig fremtidsrettet måte.

Annet

9. Avslutning av SMELT-prosjektet

Innovasjonsprosjektet for håndtering av forurenset brøytesnø (SMELT) avsluttes i 2025. Avsatte midler til prosjektet benyttes til andre vegformål, jamfør vedtak i formannskapssak 303/20.

10. Avslutning av prosjektet HVO-diesel

HVO-diesel er et biobasert drivstoff som fremstilles av fornybare råvarer og som dermed er mer miljøvennlig enn vanlig diesel. Innføring av HVO-diesel medfører en anslått merutgift på anslagsvis 2,0 millioner kroner. Tiltaket fases ut i 2024/2025, da kommunen har som ambisjon å være utslippsfri i 2028 ved å bruke el/ biogass/elektrisk.

Driftsbudsjett selvkostfinansierte oppgaver tekniske tjenester

Innledning

Vann- og avløpssektoren i Trondheim kommune er en kapitalintensiv sektor. Det kreves betydelige investeringer i infrastruktur og vedlikehold for å sikre stabil og sikker vannforsyning, samt effektiv håndtering av avløpsvann. Finansieringen er basert på brukerbetaling gjennom vann- og avløpsgebyrer. I sum har selvkostområdene vann, avløp og slam i 2025 et brutto driftsbudsjett på 360 millioner kroner og et investeringsbudsjett på 680 millioner kroner. Kapitalutgiftene utgjør i overkant halvparten av utgiftene innenfor områdene. Sammenlignet med vann og avløp er slamområdet (tømming av septiktanker) et lite område med et årlig budsjett på om lag 6 millioner kroner. Forkortelsen som brukes for vann, avløp og slamområdet er VAS.

I tabell 10-2-8 framkommer Byrådets foreslåtte gebyrendringer innenfor VAS-området perioden 2025-2028.

10.2.8. Byrådets forslag til gebyrendringer for selvkostområdene vann, avløp og slam 2025- 2028

	2025	2026	2027	2028
Avløpsgebyr	7,0%	5,0%	4,0%	4,0%
Vanngebyr	4,1%	4,0%	6,0%	7,0%
Slamgebyr	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%

Regjeringen foreslår å redusere momssatsen for vann- og avløp fra 25 prosent til 15 prosent fra og med mai 2025. Endringen påvirker hverken kommunens utgifter eller inntekter innenfor området, abonnentene får denne effekten direkte ved at regningen blir redusert ved redusert momssats.

Vann og avløp

Kommunedelplan Vann i Trondheim, jamfør bystyresak 172/22, utgjør det sentrale styringsdokumentet for vann- og avløpstjenester i Trondheim kommune. Planen legger grunnlaget for strategiske beslutninger og prioriteringer i planperioden. Gjennom konkrete målsettinger sikrer planen en helhetlig og bærekraftig utvikling av kommunens vann- og avløpsinfrastruktur, slik at ressursene forvaltes effektivt og i tråd med nasjonale krav og lokale behov.

Ved utgangen av 2024 forventes et negativt selvkostfond innenfor avløpsområdet på ca 10 millioner kroner. For å opprettholde en trygg og effektiv håndtering av avløpsvannet må avløpsgebyrene økes utover ordinær lønns- og prisstigning i kommende periode. Det er behov for å oppgradere teknologi knyttet til databruk, låser og kameraovervåking for å opprettholde sikkerheten på våre anlegg. I tillegg er det nødvendig å øke bemanningen innenfor VA-kartdata. Dagens bemanning er ikke tilstrekkelig til å håndtere daglig drift samtidig som vi må ta igjen et stort etterslep. For å sikre gode data og kontroll over beliggenheten til VA-nettet, er det avgjørende at vi styrker kapasiteten på dette området.

Lavere investeringstakt enn budsjettert, samt forsinkelser i byggingen av private avløpsanlegg ved Benna medfører at vi ved utgangen av 2024 vil ha et positivt selvkostfond innen vannområdet på om lag 50 millioner kroner. Det er ikke behov for å øke

vanngebyret utover ordinær lønns- og prisstigning i 2025.

Hovedutfordringene innen vann- og avløp i kommende planperiode er å redusere lekkasjer i det eksisterende ledningsnett. I tillegg må avløpssystemene fungere optimalt slik at vi unngår forurensningsutslipp og kan håndtere større mengder overvann som følge av klimaendringer. Gjennom målrettet innsats på disse områdene vil Trondheim kommune sikre at vann- og avløpstjenestene holder høy kvalitet, samtidig som de tilpasses fremtidige behov og utfordringer.

10.2.9. Tiltak og utgiftsnivå vann i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner løpende priser og endringstall sammenlignet med 2024

Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
1. Sikkerhet og beredskap	3,2	0,2	0,2	0,2
2. Jonsvannsskjønnet	1,3	0,0	0,0	0,0
3. Nyanlegg	0,8	2,1	2,1	2,1
4. Private avløpsanlegg				
Benna	26,0	0,0	0,0	0,0
5. Pris- og lønnsvekst	4,9	9,7	14,9	20,3
6. Effektivisering	0,8	0,8	0,8	0,8
Sum kostnadsendringer	37,0	12,8	18,0	23,4

1. Sikkerhet og beredskap

Det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å styrke IKT-sikkerheten, inkludert sikring av nettverk, oppgradering av brannmur og optimalisering av programmerbare logiske styringssystemer. Det er i tillegg nødvendig å bytte alle låser til brikkeløsninger på skap for å forbedre sikkerheten ved anleggene.

2. Jonsvannsskjønnet

Det foreslås en engangsutbetaling til mottakere av årlig kompensasjon på under 5000 kr for klausulering av eiendommer ved drikkevannskilden. Dette vil erstatte de årlige utbetalingene med engangsutbetaling.

3. Nyanlegg

Nye anlegg medfører økte drift- og vedlikeholdskostnader, som må tas i betraktning. Dette omhandler utgifter til drift, vedlikehold og oppgradering av nyanlegg.

4. Pris- og lønnsvekst

Det er avsatt egen post for lønns- og prisstigning i perioden. Posten er beregnet for å dekke forventede økninger i lønnskostnader, samt prisjusteringer på varer og tjenester.

5. Effektivisering

Det er lagt inn et årlig krav på at driften skal effektiviseres med 0,7 prosent.

10.2.10. Tiltak avløp i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner løpende priser og endringstall sammenlignet med 2024

Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
1. Sikkerhet og beredskap	1,9	0,9	0,0	0,0
2. Nyanlegg	1,0	1,0	1,0	1,0
3. Ny gassbelg HØRA og LARA	0,0	2,0	0,0	0,0
4. Økt bemanning	0,9	0,9	0,9	0,9
5. Pris- og lønnsvekst	6,1	12,2	18,5	25,2
6. Effektivisering	1,1	1,2	1,3	1,4
Sum kostnadsendringer	11,0	18,2	21,7	28,5

1. Sikkerhet og beredskap

Det er nødvendig å gjennomføre tiltak for å styrke IKT-sikkerheten, inkludert sikring av nettverk, oppgradering av brannmur og optimalisering av programmerbare logiske styringssystemer. Det er i tillegg nødvendig å bytte alle låser til brikkeløsninger på skap for å forbedre sikkerheten ved anleggene.

2. Nyanlegg

Nye anlegg medfører økte drift- og vedlikeholdskostnader, som må tas i betraktning. Dette omhandler utgifter til drift, vedlikehold og oppgradering av nyanlegg.

3. Ny gassbelg Høvringen renseanlegg og Ladehammeren renseanlegg

Det er nødvendig å skifte gassbelg ved renseanleggene i 2026. Utskifting av gassbelg er avgjørende for å opprettholde sikkerheten, forhindre forurensing og opprettholde effektiv drift ved anleggene.

4. Økt bemanning VA kartverk

Dagens bemanning er ikke tilstrekkelig til å håndtere daglig drift samtidig som vi må ta igjen et stort etterslep. For å sikre gode data og kontroll over beliggenheten til VA-nettet, er det avgjørende at vi styrker kapasiteten på dette området.

5. Pris- og lønnsvekst

Det er avsatt egen post for lønns- og prisstigning i perioden. Posten er beregnet for å dekke forventede økninger i lønnskostnader, samt prisjusteringer på varer og tjenester.

6. Effektivisering

Det er lagt inn et årlig krav på at driften skal effektiviseres med 0,7 prosent.

Slam

Slamgebyret skal dekke kostnadene for tømning av septiktanker i kommunen, inkludert administrasjon av utstyr og ansatte, vedlikehold av kjøretøy og saksbehandling i forbindelse med tilsyn av mindre avløpsanlegg.

Dagens kostnadsnivå er høyere enn gebyrinntektene, og det er derfor allerede iverksatt kostnadsreducerende tiltak. Dette vil i en periode medføre en betydelig reduksjon i både aktivitetsnivå og kvalitet. Ved utgangen av 2024 forventes selvkostfondet å ha et underskudd på 2,1 millioner kroner. Når fondet er i balanse vil vi justere driften i forhold til inntektene på slam.

For å unngå at dette området belaster bykassen og for å dekke det akkumulerte underskuddet, er det nødvendig å øke gebyret i tråd med forventet deflator. Samtidig justeres aktivitetsnivået og kvaliteten på tjenesten ned i årene fremover.

Gebyrområdets økonomiske utfordringer skyldes flere faktorer; ettervirkninger av sammenslåingen med tidligere Klæbu kommune, strengere HMS-krav, økte kvalitetskrav, samt mer omfattende krav til saksbehandling, dokumentasjon og dialog med innbyggerne.

Investeringsbudsjett

Byrom, parker og grøntanlegg

Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder (PFG), ligger til grunn for de prioriterte investeringene i perioden. Investeringsplanen og budsjettet for byrom, parker og grøntanlegg skal underbygge planens visjon om at Trondheim skal være en grønn by med varierte, tilgjengelige og attraktive områder for rekreasjon og friluftsliv.

Forskning viser at naturområder har betydning for fysisk og psykisk helse. For at Trondheim skal være en god kommune å bo i, er det vesentlig å ta vare på og utvikle tilstrekkelig med grønne områder av god kvalitet til rekreasjon, friluftsliv og fysisk aktivitet.

10.2.11. *Investeringer i byrom, parker, lekeplasser og grøntanlegg i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Torvet	362,0	360,4	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0
2. Bakklandstorget	15,2	5,1	10,1	3,1	7,0	0,0	0,0
3. Parker, byrom og lekeplasser	0,0	0,0	0,0	23,6	26,0	26,0	26,0
4. Strandveiparken	23,5	21,2	2,3	2,3	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	400,7	386,7	14,0	30,6	33,0	26,0	26,0

10.2.12. Finansiering for investeringsprosjektene for byrom, parker, lekeplasser og grøntanlegg i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	25,5	27,5	21,7	21,7
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	5,1	5,5	4,3	4,3
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	30,6	33,0	26,0	26,0

1. Torvet

Byrådet foreslår å bevilge 1,6 millioner til oppfølging av Torvet ut garantitiden i 2025.

2. Bakklandstorget

Bakklandstorget og dagens parkeringsplass skal oppgraderes til park. Prosjektet er forsinket på grunn av samkjøring med gateprosjektet til Miljøpakken og forventes å stå ferdig i juni 2027. Byrådet foreslår å bevilge 10,1 millioner kroner i planperioden.

3. Parker, lekeplasser og byrom

Byrådet styrker investeringspotten for byrom, parker og lekeplasser med rundt fem millioner årlig i budsjettperioden. Det gjør vi for å bedre tilgangen til gode, trygge og tilgjengelige møteplasser for alle i hele byen. Vi slår de tre pottene sammen til en felles pott slik at midlene kan brukes på de tiltakene som er nødvendige og klare til å gjennomføres. Det vil gi bedre fleksibilitet i bruken av midlene.

Det er fremdeles et stort behov for oppgradering og utvikling for å innfri periodemålet om å øke andelen attraktive lekearealer. I kommende investeringsperiode står kommunen foran en omfattende oppgradering og utvikling av arealer for lek og opphold. Kartlegging av dagens situasjon viser at mange av dagens offentlige lekeområder ikke svarer til kommunens visjon om at det samlede tilbudet av lekearealer i Trondheim skal oppleves variert, attraktivt og tilgjengelig for alle. For å løfte byens leke- og aktivitetstilbud i henhold til visjon, periodemål og vedtatt strategi og handlingsprogram for kommunale lekeareal trapper. Byrådet opp satsingen på dette området.

Byrådet følger opp byromsstrategien Byrom i sentrum, slik at Midtbyen blir triveligere, vakrere og mer menneskevennlig. Oppgradering av Munkegata som miljøgate er lagt inn som et prosjekt under området Miljø, næring og samferdsel, og vil bidra til mer byliv i forlengelsen av Torvet som Midtbyens hjerte. Det vil forskjønne og løfte fram Munkegata som byens praktgate og hovedaksen i Cicignons byplan i forkant av nasjonaljubileumet i 2030 og Cicignon-jubileet i 2031. Det er i samarbeid med Miljøpakken, igangsatt forprosjekt for å forbedre sentrale byrom sin bruksverdi som det kan være aktuelt å oppgradere til nasjonaljubileet i 2030.

Det er i tillegg til Munkegata en rekke byrom som har behov for oppgradering. Byrådet vil gjøre en vurdering av hvilke tiltak som bør prioriteres i perioden. På grunn av den trange økonomiske situasjonen har byrådet sett seg nødt til å utsette investeringsprosjektet for oppgradering av Cicignons og Elsa Laula Renbergs plass som lå inne i økonomi- og handlingsplanen for 2024. Byrådet prioriterer oppgradering av Munkegata, men vil vurdere midlertidige tiltak på Cicignons plass og Elsa Laula Renbergs plass som vil bidra til at byrommene fremstår attraktive i påvente av at prosjektet lar seg realisere. Her ønsker vi å gå i dialog med grunneiere for å se hva som er mulig å få til.

Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder viser stor underdekning av parker utenfor sentrum, og generelt et stort behov for rehabilitering og oppgradering av eksisterende parker. Fortetting og økt befolkningstetthet gjør at parkene blir stadig viktigere som offentlige rekreasjonsområder. For å møte økt bruk og slitasje må parkene fylles med relevant innhold av høy kvalitet og være tilrettelagt for ulike brukergrupper. I budsjettet for parker inngår også erverv av grunn og fornyelse av gate- og parktrær som har vært forsømt over lengre tid.

Flere friområder og parker vurderes for belysningstiltak for å øke trygghetsfølelsen, gi bedre universell utforming og for å utvide brukssesongen.

4. Strandveiparken

For å slutføre det pågående arbeidet med å oppgradere og videreutvikle Strandveiparken, foreslår byrådet at det avsettes 2,3 millioner kroner i planperioden.

Veg

Hovedplan veg, vedtatt i bystyret 4. oktober 2018 er førende for prioriteringer innenfor drift, vedlikehold og investeringer på det kommunale vegnettet. Det er gjort omfattende kartlegging av tilstand på vegnettet. For å sikre verdiene i den kommunale infrastrukturen er det nødvendig med oppgradering av hele vegoverbygningen på en rekke veger.

10.2.13. Investeringer i veg i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Utvikling og fornyelse av gatelysnettet	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	16,7	16,7
2. Oppgradering av veginfrastruktur og boliggater	0,0	0,0	0,0	0,2	9,0	9,0	9,0
3. Mindre investering veg	0,0	0,0	0,0	6,6	6,6	6,6	6,6
4. Martin Barstads veg	20,1	7,0	13,1	13,1	0,0	0,0	0,0
5. Sikkerhetskrav fra netteier	43,0	41,5	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	63,1	48,5	14,6	38,1	32,3	32,3	32,3

10.2.14. Finansiering for investeringsprosjektene for veg i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	31,8	26,9	26,9	26,9
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	6,4	5,4	5,4	5,4
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	38,1	32,3	32,3	32,3

1. Utvikling og fornyelse av gatelysnettet

Det er av stor betydning for trafikksikkerheten og trygghetsfølelsen at gangveger og veger har god belysning. Det er et stort behov for å oppgradere kabler som forsyner gatelysnettet med strøm og skifte ut lysstolper med omfattende rustskader. Byrådet foreslår at det settes av totalt 66,8 millioner kroner i planperioden.

2. Oppgradering av veginfrastruktur og boliggger

Mange av fortauene i kommunen har et så nedslitt dekke at det er behov for full oppgradering. Budsjettposten vil også brukes til asfaltering av grusveier etter prioriteringsliste vedtatt i formannskapet. Byrådet foreslår å sette av totalt 27,2 millioner kroner til oppgradering av veginfrastruktur og boliggger i planperioden.

3. Mindre investering veg

Mindre investering veg omfatter ivaretagelse av krav til universell utforming og oppretting av mangler på vegnettet. Dette omfatter tiltak for funksjonshemmede og mindre trafikksikkerhetstiltak. Byrådet foreslår at det settes av totalt 26,4 millioner kroner i planperioden.

4. Martin Barstads veg

Prosjektet gjelder asfaltering av grusveier, og planlegges utført i 2024-25. Byrådet foreslår at det settes av totalt 13,1 millioner kroner i planperioden.

5. Sikkerhetskrav fra netteier

Tensio stiller krav om at alle veilysskap skal flyttes ut av nettstasjonene. Arbeidene var planlagt ferdigstilt i 2023, men det har både vært mer kostnadskrevende og tatt lengre tid, spesielt for de skapene som betjener både kommunalt og fylkeskommunalt gatelys. Byrådet foreslår at det settes av totalt 1,5 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Maskiner og utstyr

Trondheim bydrift har maskiner og utstyr som er nødvendig for drift og vedlikehold av byen med en samlet verdi på flere hundre millioner kroner. For å skifte ut og oppgradere maskin- og utstyrsparken, eller gjøre den mer klimavennlig, er det nødvendig å foreta investeringer.

10.2.15. Investeringer i maskiner og utstyr i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Energieffektivt maskinkjøp	0,0	0,0	0,0	9,0	9,0	9,0	9,0
02. Maskiner Trondheim bydrift	0,0	0,0	0,0	4,7	4,7	4,7	4,7
Sluttsum	0,0	0,0	0,0	13,7	13,7	13,7	13,7

10.2.16. Finansiering for investeringsprosjektene for maskiner og utstyr i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	11,4	11,4	11,4	11,4
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	2,3	2,3	2,3	2,3
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	13,7	13,7	13,7	13,7

1. Energieffektivt maskinkjøp

I forbindelse med mål om innfasing av klimanøytral kjøretøypark for tyngre kjøretøy, og at alle nye innkjøp av lette kjøretøy skal være nullutslippskjøretøy, foreslår byrådet at det settes av 36,0 millioner kroner i planperioden for å nå denne målsettingen.

2. Maskiner og utstyr Trondheim bydrift

Maskiner og utstyr til Trondheim bydrift brukes til drift og vedlikehold av ulike oppgaver i hele byen. Til utskiftning av utstyr og maskiner foreslår byrådet at det i planperioden settes av 18,8 millioner kroner.

Vann

Kommunedelplan Vann i Trondheim 2022-2033 er grunnlaget for den overordnede og langsiktige styringen av vann- og avløpsvirksomheten, og øvrig arbeid med vannmiljø i Trondheim. Investeringene som gjennomføres innenfor området er nødvendig for å oppfylle pålagte lover og forskrifter, oppnå tilstrekkelig sikkerhet i vannforsyningen og sikre en bærekraftig forvaltning av infrastrukturen.

Tabell 10.2.17 viser byrådets forslag til investeringer innenfor området vann for perioden 2025-2028.

10.2.17. Investeringer i vann i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Ledningsfornyelse	0,0	0,0	0,0	2,3	42,3	57,9	83,4
02. Større ledningsanlegg	0,0	0,0	0,0	63,9	70,0	272,2	299,0
03. Pumpestasjoner og høydebassenger	0,0	0,0	0,0	67,7	98,0	48,0	49,0
04. Vannbehandling og kilder	0,0	0,0	0,0	11,0	11,0	11,0	12,0
05. Dammer	0,0	0,0	0,0	16,0	15,0	15,0	15,0
06. Kyvannet-Gløttrennna	37,0	16,2	20,8	12,8	8,0	0,0	0,0
07. Nedre Charlottenlund	43,2	5,5	37,7	1,6	20,0	16,1	0,0
08. Innherredsveien	40,0	31,7	8,3	8,0	0,3	0,0	0,0
09. Fredlybekken	67,0	43,9	23,1	23,1	0,0	0,0	0,0
10. Fjernavleste vannmålere	115,5	31,9	83,6	25,0	21,0	20,0	17,6
11. Elv-kryssinger	107,0	9,2	97,8	35,0	45,0	17,8	0,0
12. Breidablikkveien	20,0	10,7	9,3	9,3	0,0	0,0	0,0
13. Kongens gate, vann	39,0	8,6	30,4	12,0	10,4	8,0	0,0
14. Renovering vannledninger 2024, del 2	62,5	33,5	29,0	29,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	531,2	191,2	340,0	316,7	341,0	466,0	476,0

Tabell 10.2.18 viser byrådets forslag til finansiering av investeringene.

10.2.18. Finansiering for investeringsprosjektene for vann i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	316,7	331,0	456,0	466,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	10,0	10,0	10,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	316,7	341,0	466,0	476,0

Ledningsfornyelse

Fornyelse av ledningsnett er en vedvarende aktivitet. Investeringene er nødvendige for å redusere vanntapet frem til forbruker, hindre forfall og opprettholde god vannkvalitet og leveringssikkerhet. Årlig investeringsbehov er basert på analyser av levetid. Tiltakene gjennomføres både ved gravefrie løsninger og ved konvensjonell oppgraving og utskifting.

Byrådet foreslår å bevilge 185,9 millioner kroner til fornyelsesprosjekter i planperioden.

Større ledningsanlegg

Større ledningsanlegg omfatter etablering av kommunal vannforsyning til nye områder og forbindelser som bidrar til å øke sikkerheten i vannforsyningen.

Det er behov for forsterket øst-vest forbindelse i vannforsyningen, mellom vannkildene Jonsvatnet og Benna, for å sikre stabil forsyning ved hendelser på vannforsyningsnettet. Det er igangsatt prosjektering for å forberede utbygging senere i perioden. Tilknytning av områder som ikke har kommunal vannforsyning og fornyelse av ledninger med lekkasjer vil også prioriteres i perioden. Byrådet foreslår å bevilge 705,1 millioner kroner til prosjekter i planperioden.

Pumpestasjoner og høydebassenger

Budsjettet er knyttet til bygging og oppgradering av pumpestasjoner og høydebassenger i vannforsyningssystemet.

Som en del av forsterkning av øst-vest forbindelsen må overføringskapasiteten mellom Benna og Kolstad økes ved etablering av pumpestasjon og høydebasseng. Med bakgrunn i hendelser med sykdomsutbrudd etter forurensing fra høydebasseng i fjell, er det nå større fokus på tilsyn og oppfølging av denne type anlegg. Høydebasseng Steinan, Høgåsen og Reppesåsen planlegges sikret og oppgradert mot slutten av planperioden. Videre er det behov for oppgradering og rehabilitering av Kuhaugen, Huseby og Torshaug høydebassenger.

Byrådet foreslår å bevilge 262,7 millioner kroner til pumpestasjoner og høydebassenger i planperioden.

Vannbehandling og kilder

Det må gjøres tiltak mot dyreplankton i vannforsyningen fra Benna. Ny renseløsning er under etablering, og vil prøves ut i mindre skala. Utbygging for full kapasitet vil kreve utvidelse av bygningsmassen og etablering av lokalt høydebasseng. Tiltaket forventes utført mot slutten av planperioden. Høyt kalkinnhold i vannet fra grunnvannskilden ved Klæbu vannverk medfører behov for avherdingsanlegg. Byrådet foreslår at det bevilges 45 millioner kroner til tiltak i planperioden.

Dammer

Trondheim kommune forvalter 19 dammer som tidligere inngikk i vannforsyningssystemet. For å tilfredsstille krav i damforskriften må dammene reklassifiseres og damkonstruksjonene må oppgraderes. Arbeidet skjer kontinuerlig etter krav i damsikkerhetsforskriften og fra NVE. Byrådet foreslår at det bevilges 61 millioner kroner i planperioden for å tilfredsstille krav satt i damsikkerhetsforskriften.

Innherredsveien

Prosjektet gjelder bygging av nytt ledningsnett i Innherredsveien.

Byrådet foreslår at det bevilges 8,3 millioner til prosjektet i planperioden.

Fredlybekken

Prosjektet gjelder utskifting av eksisterende vannledninger på strekningen Nardosenteret til Nidelva ved Sluppen. Byrådet foreslår at det bevilges 23,1 millioner kroner til prosjektet

i planperioden.

Elv-kryssinger

Prosjektet gjelder fornyelse av to overføringsledninger for drikkevann. Byrådet foreslår at det bevilges 97,8 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Kyvannet-Gløttrenna

Prosjektet gjelder fornyelse av vannledninger i området Kyvannet-Gløttrenna for å redusere lekkasjer på vannettet. Byrådet foreslår at det bevilges 20,8 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Nedre Charlottenlund

Prosjektet gjelder fornyelse av vannledninger i området Nedre Charlottenlund for å redusere lekkasjer på vannettet. Byrådet foreslår at det bevilges 37,7 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Breidablikkveien

Prosjektet gjelder fornyelse av vannledninger langs Breidablikkveien. Byrådet foreslår at det bevilges 9,3 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Fjernavleste vannmålere

Prosjektet gjelder innføring av fjernavleste vannmålere. Byrådet foreslår at det bevilges 83,6 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Kongens gate, vann

Prosjektet gjelder utskifting og vannledninger i Kongens gate. Byrådet foreslår at det bevilges 30,4 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Renovering vannledninger 2024, del 2

Prosjektet gjelder utskifting av vannledninger ulike steder i Trondheim. Byrådet foreslår at det bevilges 29 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Avløp

Kommunedelplan Vann i Trondheim 2022-2033 er grunnlaget for den overordnede og langsiktige styringen av vann- og avløpsvirksomheten, og øvrig arbeid med vannmiljø i Trondheim. Investeringene som gjennomføres innenfor området er nødvendig for å oppfylle pålagte lover og forskrifter, oppnå tilstrekkelig sikkerhet i vannforsyningen og sikre en bærekraftig forvaltning av infrastrukturen.

Tabell 10.2.19 viser byrådets forslag til investeringer innenfor området avløp for perioden 2025-2028.

10.2.19. Investeringer i avløp i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Ledningsfornyelse	0,0	0,0	0,0	127,7	145,5	206,6	274,8
02. Nye ledningsanlegg og hovedstammer	0,0	0,0	0,0	21,6	39,2	68,0	66,0
03. Pumpestasjoner og overløp	0,0	0,0	0,0	23,0	25,0	25,0	26,0
04. Renseanlegg	0,0	0,0	0,0	0,0	10,9	24,0	24,0
05. Innherredsveien	60,0	44,0	16,0	11,0	5,0	0,0	0,0
06. Fredlybekken	268,0	244,6	23,4	23,4	0,0	0,0	0,0
07. Fossumdalen, etappe 5-6	80,0	17,2	62,8	30,0	32,8	0,0	0,0
08. Bergsbakken, etappe 2	98,0	14,7	83,3	35,0	35,0	13,3	0,0
09. Kyvannet-Gløttrenna, avløp	56,0	19,5	36,5	25,0	11,5	0,0	0,0
10. Nedre Charlottenlund, avløp	64,8	8,3	56,5	2,4	28,0	26,1	0,0
11. Fjernavleste vannmålere, avløp	49,5	13,8	35,7	10,5	9,0	9,0	7,2
12. Breidablikkeveien, avløp	30,0	17,6	12,4	12,4	0,0	0,0	0,0
13. Forbedret luktbehandling og økt energiutnyttelse HØRA	80,0	42,9	37,1	25,0	12,1	0,0	0,0
14. Kongens gate, avløp	58,2	8,2	50,0	17,0	20,0	13,0	0,0
Sluttsum	844,5	430,8	413,7	364,0	374,0	385,0	398,0

Tabell 10.2.20 viser byrådets forslag til finansiering av investeringene.

10.2.20. Finansiering av investeringsprosjektene for avløp i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	-10,0	-10,0	-10,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	364,0	374,0	385,0	398,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	10,0	10,0	10,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	364,0	374,0	385,0	398,0

Ledningsfornyelse

For å tilpasse ledningsnettet til et endret klima med økende nedbør er det behov for økt innsats på separering av overvann og spillvann for å hindre uønskede hendelser på avløpsnettet. Utskifting av eldre ledninger med dårlig kvalitet og lav kapasitet er også prioritert. Omfanget er basert på analyser av levetid og modellering av kapasitet. Mange av prosjektene koordineres med Miljøpakkens prosjekter, og aktiviteten her påvirker også investeringsbehovet.

Byrådet foreslår at det bevilges 754,6 millioner kroner til fornyelse og separering i planperioden.

Nye ledningsanlegg og hovedstammer

Budsjettet er knyttet til etablering av kommunalt avløpsnett til nye områder.

Dette gjelder tilknytning av områder som ikke er tilknyttet kommunalt avløpsnett, blant annet i gamle Klæbu kommune. Ny overføringsledning fra Klæbu til Høvringen renseanlegg gir mulighet for tilknytning til flere områder langs denne strekningen.

Byrådet foreslår at det bevilges 194,8 millioner kroner til prosjekter i planperioden.

Pumpestasjoner og overløp

Budsjettet er knyttet til nybygging og oppgradering av pumpestasjoner og avløpsnett.

Det er identifisert behov for oppgradering av 15 overløp på avløpsnettet. Stasjonene oppfyller ikke krav til arbeidsmiljø for driftspersonell, og har behov for mer moderne utforming og instrumentering for driftsovervåking og styring. Videre er det planlagt oppgradering av Sjøskogbekken avløpspumpestasjon, som betjener store deler av Ranheimsområdet.

Byrådet foreslår at det bevilges 99 millioner kroner i planperioden.

Renseanlegg

Renseanleggene har behov for løpende oppgraderinger for å opprettholde funksjon og rasjonell drift. Dette innebærer utskifting av utstyr og oppgradering av anleggsdeler.

Byrådet foreslår at det settes av 58,9 millioner kroner i planperioden.

Innherredsveien

Byrådet foreslår å bevilge 16 millioner kroner til bygging av nytt ledningsnett i Innherredsveien i planperioden.

Fredlybekken

Prosjektet omhandler separering av kloakk og overvann på strekningen Nardosenteret til Nidelva ved Sluppen. Byrådet foreslår at det bevilges 23,4 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Fossumdalen, etappe 5-6

Prosjektet Fossumdalen etappe 5-6 omhandler etablering av ny overvannsledning til Nidelva, samtidig som det etableres ny overføring til avløpstunnelen mot Høvringen renseanlegg. Byrådet foreslår at det bevilges 62,8 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Bergsbakken, etappe 2

Prosjektet omhandler ny overvannsledning fra Lillegårdsbakken til Nidelva for å sikre godt vannmiljø og effektiv avløpshåndtering. Byrådet foreslår at det bevilges 83,3 millioner til prosjektet i planperioden.

Kyvannet-Gløttrenna

Prosjektet gjelder separering av spillvann og overvann i området Kyvannet-Gløttrenna.

Byrådet foreslår at det bevilges 36,5 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Nedre Charlottenlund

Prosjektet gjelder ombygging av deler av Charlottenlund avløpssone for å føre spillvann og overvann i separate ledninger. Byrådet foreslår at det bevilges 56,5 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Breidablikkveien

Prosjektet gjelder fornyelse av avløpsledninger langs Breidablikkveien. Byrådet foreslår at det bevilges 12,4 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Fjernavleste vannmålere

Prosjektet gjelder innføring av fjernavleste vannmålere. Byrådet foreslår at det bevilges 35,7 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Forbedret luktbehandling og økt energiutnyttelse HØRA

Prosjektet gjelder etablering av nytt luktfjerningsanlegg og anlegg for utnyttelse av biogass. Byrådet foreslår at det bevilges 37,1 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Kongens gate, avløp

Prosjektet gjelder utskifting og separering av avløpsledninger. Byrådet foreslår at det bevilges 50 millioner kroner til prosjektet i planperioden.

Foto: Carl-Erik Eriksson

11. Miljø, næring og samferdsel

Det grønne skiftet skjer nå. Hovedoppgaven til miljø, næring og samferdsel er å lykkes med dette.

Økt hyppighet og intensitet på ekstremvær fører allerede til store skader på infrastruktur og bygninger. For å forebygge og begrense skader for samfunnet og naturen, vil vi gjøre raske og effektive klimakutt og klimatilpasninger. Den største, overordnede utfordringen byrådet skal levere på, er å gjøre Trondheim klimanøytral innen 2030. Dette krever utslippskutt både i kommunens virksomhet og i hele bysamfunnet.

Trondheim har alle forutsetninger for å lede an i arbeidet med det grønne skiftet. Vår fremste styrke er vårt sterke forsknings- og kunnskapsmiljø, og vårt fremoverlente næringsliv. Disse kunnskapsmiljøene skal være motoren for grønn omstilling i eksisterende næringsliv og sikre vekst blant innovative bedrifter. Byrådet skal

videreutvikle teknologihovedstaden. Vi skal jobbe for gode vilkår for forsknings- og kunnskapsmiljøer, i tillegg til næringslivet som ønsker å satse på grønne løsninger.

Trondheim kommune har et stort ansvar og en viktig rolle i den grønne omstillingen. Vi skal:

- Legge til rette for utvikling av næringsliv og innovasjon
- Gjøre persontransport og logistikk grønnere og bærekraftig
- Tilrettelegge for sirkulære løsninger for å ta ansvar for lokale og internasjonale klimamål.

Det skal lønne seg for næringslivet å investere i grønn omstilling. Aktørene som kutter utslipp og går over til sirkulære løsninger av ressursene, skal premieres for dette. De delene av næringslivet som ikke har forutsetninger for å gjennomføre omstilling, skal få tilrettelegging av det offentlige for å kunne gjøre det.

Klimaomstillingen er overordnet og gjennomgripende i alle felt og tjenesteområder. Hele bysamfunnet må omstilles, og kommunen skal derfor mobilisere sivilsamfunnet til å ta del i endringene.

Hele byrådet skal følge opp klimaplanen og de fire klimaløftene:

- Klimanøytral
- Energismart
- Sirkulær
- Klimarobust

Byråd for miljø, næring og samferdsel har særlig ansvar for å jobbe med de store omstillingene som kreves i næringslivet og i transportsektoren. Samtidig følger byrådet opp klimakontrakten med EU, som et verktøy i klimaarbeidet. Dette vil kreve en stor mobilisering av næringslivet, et arbeid som skal forsterkes i kommende periode.

Byrådet viderefører satsingen på utslippsfrie byggeplasser og investeringer i mindre klimatiltak. Dette er svært viktige midler for å gjennomføre utslippskutt i Trondheim by. Kommunen må gå foran som et godt eksempel, siden vi utfordrer aktørene i næringslivet til å omstille seg til nullutslipp. Prosjektene som har fått støtte til investeringer i utslippsfrie byggeplasser kutter utslipp fra et par tonn CO₂-ekvivalenter på det minste, til 150 tonn på det største. Dette er sammenlignet med utslipp fra fossil drift. Byrådet mener det er viktig å investere stort i denne omstillingen også i de kommende årene.

Om området

5 enheter

150 årsverk

885 gateparkeringsplasser

3600 deltakere i HjemJobbHjem

312 rammeavtaler i kommunen

100 hekkende terner på Munkholmen

670 teknologiselskaper i Trondheim

40000 studenter

Utfordringer, mål og strategier

Aktuelle delmål kommuneplanens samfunnsdel (Trondheimsløftet):

- Delmål 1.1 Trondheim er en klimanøytral by
- Delmål 1.2 Vi bruker ressursene våre smartere i Trondheim
- Delmål 1.4 Det er lett å leve miljøvennlig i Trondheim
- Delmål 1.5 Naturen i Trondheim er livskraftig og robust
- Delmål 3.1 Trondheim har et attraktivt næringsmiljø og et internasjonalt ledende kunnskapsmiljø som samarbeider godt
- Delmål 3.3 Samfunnsaktørene i Trondheim tar et felles ansvar for å utvikle det samfunnet vi ønsker å leve i
- Delmål 3.5 Trondheim er ledende på sirkulær- og delingsøkonomi, som bidrar til god livskvalitet innenfor planetens tåleevne

For å nå målene i Trondheimsløftet har byrådet gjennom byrådserklæringen i kommende periode spesielt fokus på følgende:

Holde fokus på og følge opp de vedtatte klimaløftene i energi- og klimaplanen.

I 2030 skal Trondheim oppfylle klimaløftene:

- klimanøytral - kutte minst 80 prosent av utslippene og kompensere for resten
- energismart - god ressursutnyttelse og nok kapasitet i energisystemet
- sirkulær - holde materialer omløp lengst mulig
- klimarobust - bedre tåle økt ekstremvær og et endret klima, og bruke klimaomstillingen til å skape bedre velferd og folkehelse

Hvis vi skal få dette til, må hele byen bidra. Kommunen må kutte utslipp i hele sin virksomhet, og etterspørre varer og tjenester med lavt klimafotavtrykk. Tilsvarende trenger vi at andre virksomheter, innbyggere, lag og organisasjoner bidrar.

Det blir nødvendig å fase ut all fossil energi til transport, maskiner, industri og oppvarming. Vi må fange CO₂ fra røykgassen på forbrenningsanlegg og ha nok energi til elektrifisering av transport og næringsutvikling.

Dette skal vi gjøre:

- Jobbe for en forpliktende investeringsbeslutning for karbonfangst på avfallsforbrenningsanlegget. Dette vil både kutte veldig store utslipp og være en forutsetning for at Trondheim by når klimamålene.
- Bidra til pilotprosjekter og legge til rette for storstilt omstilling av energibruken. For å få til dette vil vi legge om fra fossil til fornybar energi, utnytte varmeressurser, støtte lokal strømproduksjon, sikre energilager og styringssystemer for å gi god nok kapasitet i strømmettet.
- Jobbe opp mot staten for at byene kan innføre nullutslippssoner for vare- og nyttetransport, bidra til omstilling og kutte store utslipp i transportnæringen.
- Samarbeide med næringsaktører om å redusere avfallsmengdene, styrke ombruk og utvikle nye verdikjeder i avfallsektoren.
- Øke kunnskapen om hva kommunen kan gjøre for en rettferdig klimaomstilling.
- Gjennomføre tiltak i klimatilpasningsplanen, for å redusere skadepotensialet av klimaendringer.
- Ta vare på og restaurere natur for å styrke biologisk mangfold, men også for å styrke motstandsdyktighet mot ekstremvær.
- Vurdere muligheten for å opprette et kommunalt klimafond, for å sikre nødvendige omstillinger som ikke dekkes av statlige tilskuddsordninger.

Utfyllende informasjon om klimaløftene, utslippsstatus og planlagte innsatsområder finnes i klimabudsjettet i kapittel 2.

Restaurere minst 30 prosent av ødelagt natur som bekker og myrer, og fokusere på kartlegging og overvåkning av verdifull natur

Den beste måten å bevare naturmangfoldet på, er å ta vare på artenes leveområder. Derfor trenger vi god kjennskap til verdiene i naturen vi har. Men bevaring av natur med god tilstand er ikke nok for å sikre en bærekraftig forvaltning av naturmangfoldet. Mange naturområder i Trondheim kommune er så påvirket og ødelagt av menneskelige inngrep at restaurering er nødvendig. I naturavtalen som ble inngått i Montreal i desember 2022, er Norge et av medlemslandene som har forpliktet seg til å restaurere 30 prosent ødelagt natur innen 2030. Dette er fulgt opp i byrådserklæringen, med mål om å restaurere minst 30 prosent av ødelagt natur som bekker og myrområder. Det er en utfordring at mye natur med behov for restaurering er på privat grunn. Derfor er det behov for å etablere en insentivordning for private grunneiere.

I tillegg til å jobbe godt med naturrestaurering og kartlegging av viktig natur, skal byrådet også jobbe for sterkere vern av viktige økosystemer i Trondheimsfjorden. Byrådet vil være pådriver overfor nasjonale myndigheter for å få ivaretatt mer natur i et generasjonsperspektiv. Vi vil utforske muligheter som nullfiskeområder i fjorden, samt nye vernekategorier som bynasjonalpark på Lade.

Dette skal vi gjøre:

- Prioritere områder og økosystemer for restaurering både på land og i sjø, basert på kunnskap innhentet i 2024.
- Restaurere Håggåbekken ved å bekjempe fremmede planter og etablere kantsone med naturlige arter, noe som forbedrer et mye brukt rekreasjonsområde i Klæbu.
- Skjøtsel, overvåking og vedlikehold av tidligere restaurerte dammer, våtmarksområder og kulturlandskap. Blant annet Sørnypvatet, Lianmyra og Klemetsaunet.
- Hogst av fremmede arter i arboretet og på Klemetsaunet.
- Etablere et faglig storbysamarbeid for å dele kunnskap om naturforvaltning, inkludert restaurering.
- Kartlegge karbonrike områder.
- Jobbe for synergieffekter mellom landbruksforvaltning, naturforvaltning og klimatilpasning.

Jobbe for at Trondheim og regionen blir verdensledende i bærekraftig verdiskaping

For at Trondheim skal bli et kraftsentrum for en bedre verden, må kommunen være modig. Ved å gi tilstrekkelige rammer og forutsigbarhet, blir det lettere for næringsdrivende å satse på nyskaping. På den måten vil den grønne omstillingen vi står overfor skape muligheter for utvikling av nye løsninger og ny teknologi, som blir etterspurt i resten av verden. Dette kan vi få til gjennom en aktiv dialog med næringsliv, og kunnskaps- og innovasjonsmiljøer. Trondheim kommune skal ta en større og tydeligere rolle i næringsutvikling og bærekraftig verdiskaping, både lokalt og i landsdelen. Vi skal etablere et offensivt rammeverk for mobilisering av næringslivet. Dette skal gi bedre muligheter for kunnskapsdeling, kompetansebygging og samarbeid på tvers av sektorer og bransjer. Vi skal også være pådriver i utvikling av Elgeseter og Nyhavna som innovasjonsdistrikt og tyngdepunkt i kunnskapsaksen ved å sikre fysisk tilrettelegging for Teknologihovedstaden.

Kommunen anskaffer varer og tjenester for 5,3 milliarder i året. Dette gir oss en betydelig innflytelse som innkjøper. Byrådet vil samordne innkjøpene og utnytte anskaffelsene, slik at de i større grad kan brukes strategisk for å bidra til innovasjon, klimakutt og bærekraftige løsninger. Vi skal utnytte handlingsrommet vårt slik at vi bidrar til omstilling i lokalt næringsliv. Dette forutsetter at anskaffelsene samordnes og at det er tilstrekkelige faglige ressurser.

Forsknings- og kunnskapsmiljøene i Trondheim er viktige for næringslivet i kommunen, for regionen og hele landet. Byrådet vil videreutvikle satsingen på teknologihovedstaden, og rette oppmerksomheten mot klimaomstilling. Trondheim kommune har flere roller i denne utviklingen. Fremover skal vi bidra som testarena, som pådriver og fasilitator for forskningsmiljøene, næringslivet og offentlige aktører. Målet er å utvikle grønnere, mer sirkulære og klimavennlige løsninger. Kommunens ulike roller skal utnyttes godt. Vi skal motivere, aktivere, utfordre og utvikle lokalt næringsliv.

Studentene er avgjørende for kunnskapsmiljøene, for næringslivet, kommunen og bylivet. Kommunen skal sørge for viktige tjenester for studentene, og har ansvar for at

studentmassen har god livskvalitet og gode velferdstilbud. Byrådet har startet arbeidet med en ny helhetlig studentpolitikk. Denne viser hvordan kommunen skal jobbe for studentenes deltakelse og involvering i bysamfunnet, deres møte med nærings- og arbeidslivet, i tillegg til studentenes velferd og livskvalitet.

Trondheim har en unik posisjon som attraktiv arrangementsby, med store internasjonale arrangementer på merittlisten. Vi skal jobbe strategisk for å tiltrekke oss flere store arrangementer av nasjonalt og internasjonalt omfang, fordi dette vil generere ringvirkninger for næringslivet. Store arrangementer bidrar til engasjement, opplevelser og stedsidentitet. Aktører innen kultur, idrett, forskningsmiljø og næringsliv skaper opplevelser og inspirerer byens befolkning. De genererer aktivitet og direkte verdiskaping for det lokale næringslivet. Dette øker byens attraktivitet, tiltrekker talenter og bidrar til økt trivsel og tilflytting.

Dette skal vi gjøre:

- Sørge for at klimakontrakten som Trondheim har inngått med EU gjennomsyrrer klimaarbeidet, slik at vi oppnår maksimal gjennomføringskraft.
- Bruke kommunens innkjøpsmakt til å kutte utslipp, støtte gründerskap og prøve ut innovative løsninger.
- Bruke krav og rammebetingelser for å drive frem grønn konkurransekraft i næringslivet, innovasjon og grønn omstilling.
- Tilrettelegge for at innbyggerne kan ta gode, miljøvennlige valg. Involvere bysamfunnet og mobilisere til klimadugnad.
- Bidra til bedre utnyttelse av kraftnettet. Dette er nødvendig for å gjennomføre klima- og energiomstillingen. Vi skal koordinere og utvikle kunnskap og systemer for å ivareta effektbehov og -fleksibilitet.
- Utvikle og posisjonere kunnskaps- og teknologi byen Trondheim, med vekt på hav, helse, energi, digitalisering og grønn omstilling.
- Bidra i samarbeid som styrker kunnskaps- og innovasjonsmiljøene.
- Sikre gode og forutsigbare rammebetingelser, slik at eksisterende næringsliv kan utvikle og omstille seg. Vi vil også sikre at innovative små bedrifter kan vokse, og at det blir attraktivt for større selskaper å etablere virksomhet i Trondheim og omegn.
- Arbeide langsiktig for å stimulere til næringsetablering, innovasjon og bærekraftig omstilling.
- Styrke vår funksjon som tilrettelegger og samarbeidspartner for lokalt næringsliv.
- Ha evne til å reagere raskt og utnytte positive muligheter i næringslivet - med andre ord ha beredskap for flaks.
- Utvikle, tilrettelegge og posisjonere Trondheim som opplevelses- og arrangementsby.

Levende midtby

Midtbyen er i sentrum både for formidling av Trondheims historie, arrangementer, folkeliv, næringsliv og byliv. Byrådet skal bygge videre på de gode kvalitetene i Midtbyen, hvor det finnes åpne gågater, kultur og mange opplevelsesbaserte næringer. Midtbyen skal ha et mangfoldig og rikt næringsliv. Samarbeid som alt er etablert skal forsterkes. For at Midtbyen skal oppleves som næringsvennlig er det avgjørende med god dialog og innsikt.

De grønne byrommene som alt eksisterer skal utvikles videre, og flere byrom skal bli bedre tilrettelagt for myke trafikanter og byliv. I tillegg til å styrke turisme og arrangementer i byen, skal byrådet også jobbe for at bomiljøene for beboerne i sentrumsområdet blir bedre.

Vi vil endre byrom og transportsystemer i Midtbyen, for å tilrettelegge for økt aktivitet og økt tilreisning. Plass til kollektive og aktive transportformer som sykling eller gange skal prioriteres. Næringslivet skal involveres i forarbeidet til endringene, for å sikre at logistikken flyter godt. Folk med nedsatt funksjonsevne eller andre som er avhengig av bil eller drosje, utrykningskjøretøy og næringstransport skal ivaretas også når Midtbyen endres.

Det vil bli endringer i bruken av parkeringsplasser i Midtbyen. Kommunen bruker aktivt parkeringsregulering og -avgifter for å styre by- og samfunnsutviklingen. Byrådet vil se på helheten i parkeringspolitikken og bruke denne for å nå målene våre i Trondheimsloftet og i byvekstavtalen. God regulering er viktig for å sikre at begrensede parkeringsplasser blir brukt av dem som trenger plassene, og ikke alle andre. I samarbeid med HjemJobbHjem innfører flere kommunale enheter betaling for parkering. Vi vet at tilgang og pris på parkering har stor innflytelse på hvorvidt folk velger bil eller andre transportmidler, og byrådet mener at betalt parkering må brukes aktivt for å begrense biltrafikken. Når Midtbyen gradvis skal få mindre biltrafikk og mer byliv, vil arealene som er satt av til parkeringsplasser prioriteres annerledes.

Dette skal vi gjøre:

- vedta og følge opp ny Midtbystrategi
- gjøre Munkegata til en grønn praktgate
- endre kjøremønsteret for å fjerne mest mulig gjennomgangstrafikk og åpne plass for myke trafikanter og byliv
- levere en bylogistikkplan og tilrettelegge for næringstransporten i Midtbyen

Miljøvennlige reiser og økt trygghet for myke trafikanter

Antall innbyggere som går, sykler eller reiser kollektivt må øke kraftig for at kommunen skal nå sine samferdselsmål. Det er lett å leve uten bil hvis man har et mangfold av andre transporttilbud. Lykkes vi med dette vil forholdene bli bedre for næringstransport og andre grupper som trenger bil. Det viktigste vi skal gjøre er å få flere til å reise kollektivt også utenom rushtiden, koble sammen sykkelveiene og øke kvaliteten og standarden for gående. Byrådet skal prioritere kollektiv, sykkel og gange både arealmessig og økonomisk. Vi skal gjøre sykkelveinettet mer sammenhengende, tilrettelegge for separate gang- og sykkelveier, og bruke lavere fartsgrense for å øke trafiksikkerheten. Vi skal jobbe målrettet for å øke trafiksikkerheten på utsatte strekninger, spesielt for barn og myke trafikanter.

Vi er avhengig av samspill med andre myndigheter for å nå målene våre. Byrådet skal jobbe opp mot staten og fylkeskommunen for å sikre investeringer i viktige samferdselsprosjekter, god fremdrift og gjennomføring av vedtatte prosjekt. Vi skal også jobbe for endringer i lovverk der det trengs, for å tilrettelegge for grønn, klimavennlig byutvikling.

Framover skal næringstransporten og bussene gå over til nullutslippsteknologi. Trondheim trenger ny infrastruktur for å kunne tilrettelegge for grønn næringstransport. Det blir utfordrende å skape ny tilgang på ladeinfrastruktur som gjør buss- og næringstransporten effektiv.

Transportformer som gange, sykkel og kollektiv skal prioriteres for å skape et mer miljøvennlig, inkluderende og helsefremmende transportsystem. Byrådet skal sørge for at det blir trygt for folk i alle aldre å gå og sykle, til skolen, til jobb og til fritidsreiser. Dette får vi til blant annet ved å senke fartsgrensene og gjennomføre trafikksikkerhetstiltak rundt skolene våre.

Dette skal vi gjøre:

- Vedta ny samferdselsplan der vi retter søkelyset på hvordan biltrafikken kan reduseres på den mest mulig samfunnsnyttige måten.
- Iverksette trafikksikkerhetstiltak og sykkeltiltak rundt alle skoler i kommunen, herunder hjertesoner og redusert fartsgrense.
- Gjennom miljøpakkesamarbeidet vil vi bygge et sammenhengende sykkelveinett i samarbeid med fylkeskommunen og statlige myndigheter. På kommunal vei vil vi så raskt og praktisk som mulig gjennomføre alle prosjektene som står i plan for sykkeltiltak.
- Byrådet skal arbeide for viktige tiltak i Nasjonal transportplan, samt tilstrekkelig finansiering til byvekstsamarbeidet.
- Tiltakene i Miljøpakken skal styrke effektiv grønn transport for personer og næringsliv.

Økonomisk status

Tjenesteområdet antas å få et resultat i 2024 som er om lag i balanse, men har en utfordring ved at parkeringsinntektene ligger an til å bli noe lavere enn budsjettet. Byrådet vil følge opp denne problemstillingen.

Driftsbudsjettet

Tabellen nedenfor viser byrådets forslag til netto driftsramme for området miljø, næring og samferdsel i perioden 2025-2028. Tabellen viser forslag til endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 11.1.1 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

11.1.1. Budsjettramme og rammeendring miljø, næring og samferdsel. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	0,4	0,4	0,4	0,4
Pris- og lønnskompensasjon	-3,6	-3,6	-3,6	-3,6
Tekniske justeringer	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Korrigert budsjett	-5,1	-5,1	-5,1	-5,1
Befolkningsvekst	0,7	1,3	1,9	2,5
Annen rammeendring	-6,8	0,7	0,7	0,7
Forslag til netto driftsramme	-11,2	-3,1	-2,5	-1,9
Rammeendring	-6,1	2,0	2,6	3,2

11.1.2. Tiltak i miljø, næring og samferdsel. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Endringer i tjenestetilbudet	01. Opphør av piggdekkrefusjon	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
	02. Utsatt oppstart naturregnskap- og budsjett	-3,0	0,0	0,0	0,0
	03. Økt innsats trafikksikkerhetsarbeid	0,7	4,5	5,1	5,7
	04. Redusert aktivitet Trondheim parkering	-1,3	0,0	0,0	0,0
Annet	05. Energistasjon for næringstransport	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Sluttsum		-6,1	2,0	2,6	3,2

Endringer i tjenestetilbudet**1. Opphør av piggdekkrefusjon**

Byrådet foreslår at ordningen med å gi tilskudd til bytte fra piggdekk til piggfrie dekk opphører. I dag kan innbyggerne i kommunen få et tilskudd på 300 kroner per dekk, når de bytter fra piggdekk til piggfrie dekk.

2. Utsatt oppstart naturregnskap- og budsjett

I budsjettet for 2024 er det bevilget 4 millioner kroner til utvikling av naturbudsjett og naturregnskap. Miljødirektoratet har en pågående prosess for å utvikle naturregnskap på nasjonalt og regionalt nivå, og har som intensjon å ha dette ferdig i 2026. Byrådet ønsker å koble seg på de nasjonale føringene når de blir kjent, og innstiller på at 3 millioner kroner av disse midlene kan trekkes inn for 2025. Byrådet vil bruke den siste millionen til å legge til rette for at Trondheim raskt etablerer et naturregnskap når de nasjonale premissene for arbeidet er avklart. Dette gjelder blant annet kartlegging av naturverdier. Byrådet vil styrke midlene til naturregnskap- og budsjett senere i perioden. Det er planlagt å øke bevilgningen til dette med 3 millioner kroner fra 2026.

3. Økt innsats trafikksikkerhetsarbeid

Byrådet foreslår å løfte det langsiktige og strategiske arbeidet med trafikksikkerhet i kommunen, i tillegg til å behandle flere av den økende mengden trafikksikkerhetshenvendelser. Vi ønsker også å gjøre tiltak for å forbedre trafikksikkerheten på utsatte ulykkespunkter eller strekninger, som det ikke har vært prioritert midler til i tidligere budsjett. Trafikksikkerhetsplanen er klar for revidering, og Statens Havarikommisjon har pålagt Trondheim kommune å utbedre rutiner for varelevering ved kommunale enheter. Innenfor dagens økonomiske ramme er det ikke mulig å gjennomføre tiltakene foreslått av Statens Havarikommisjon. En god trafikksikkerhetsplan vil gi grunnlag for investeringstiltak, som igjen kan spilles inn og finansieres av Miljøpakken.

4. Redusert aktivitet Trondheim parkering

Aktiviteten i Trondheim parkering reduseres med 1,3 millioner kroner i 2025.

Annet

5. Energistasjon for næringstransport

I samsvar med vedtatt økonomiplan reduseres rammen til energistasjon for næringstransport med 2 millioner kroner i 2025 og framover. Konkurranses grunnlaget er nesten klart til utlysning og ferdigstilles når alternativene for tomtebearbeiding er klare.

Investeringsbudsjettet

Miljøpakken

Miljøpakken finansierer Trondheim kommunes aktivitet i Miljøpakke-samarbeidet, med et mindre bidrag av kommunale midler. Miljøpakkens budsjett utarbeides på bakgrunn av føringer gitt i byvekstavtalen (2023) og tilleggsavtalen (juni 2020). Partene i Miljøpakken (Trondheim kommune, Melhus kommune, Malvik kommune, Stjørdal kommune, Orkland kommune, Skaun kommune, fylkeskommunen og staten) konkretiserer tiltak for planlegging og gjennomføring i fireårsperioden ut ifra Miljøpakkens handlingsprogram. Budsjettet er et felles produkt for alle partene i Miljøpakken. Før prosjektene fremmes for politisk behandling skal de være avklart og samordnet i fellesskap. Handlingsplan og budsjett for 2025 vedtas i bystyret i Trondheim i desember 2024.

11.1.3. Investeringer i Miljøpakken i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Miljøpakken	1200,0	0,0	1200,0	300,0	300,0	300,0	300,0
Sluttsum	1200,0	0,0	1200,0	300,0	300,0	300,0	300,0

11.1.4. Finansiering for investeringsprosjektene for Miljøpakken i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	13,3	13,3	13,3	13,3
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	50,0	50,0	50,0	50,0
Refusjoner	236,7	236,7	236,7	236,7
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	300,0	300,0	300,0	300,0

1. Miljøpakken

Tiltakene konkretiseres i Miljøpakkens årlige budsjett og handlingsprogram. Per i dag er de største pågående prosjektene planlegging av Brundalsforbindelsen, i tillegg til en oppgradering av buss- og trikketrasé i Nordre Ilevollen. Trondheim kommune skal i perioden 2025 - 2028 detaljplanlegge og bygge en rekke nye sykkelveier, fortau, snarveier og kollektivprosjekt. Vi planlegger også flere nye bruer for gående og syklende. Miljøpakken finansierer også samarbeid med bedrifter og skoler om tilrettelegging for miljøvennlige arbeidsreiser. Trondheim kommune har gjennom byvekstavtalen forpliktet seg til en egenandel som finansieres av bykassefinansierte lån.

Samferdsel**11.1.5. Investeringer i samferdsel i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner**

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Transportmidler	0,0	0,0	0,0	0,0	1,4	1,2	0,0
02. Håndterminaler/ kontrollerktøy/betalingsløsninger	0,0	0,0	0,0	0,3	1,0	0,3	0,3
03. Munkegata og Midtbyen	250,0	0,0	250,0	2,0	3,0	10,0	235,0
Sluttsum	250,0	0,0	250,0	2,3	5,4	11,5	235,3

11.1.6. Finansiering for investeringsprosjektene for Trondheim parkering i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	2,0	4,9	9,8	37,8
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,3	0,5	1,7	39,2
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	158,3
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	2,3	5,4	11,5	235,3

1. Transportmidler

Trondheim parkering bytter ut sine kjøretøy med lange intervaller. Det neste som må byttes ut er en fossildrevet lastebil. Dette er planlagt i 2026. I tillegg er det nødvendig å bytte ut patruljebiler i en frekvens som opprettholder kvalitet og driftssikkerhet. For å spare miljøet prøver Trondheim parkering å beholde bilene i minst seks år. Byrådet foreslår å bevilge 1,9 millioner kroner til formålet i økonomiplanperioden.

2. Håndterminaler/ kontrollverktøy/betalingsløsninger

I perioden foreslår byrådet å bevilge 1,9 millioner kroner til oppgraderinger, videreutvikling og nye betalingsløsninger for avgiftsparkering.

3. Munkegata og Midtbyen

Munkegata skal bli Trondheim sin flotteste praktgate. Gata er sentral i Cicignons byplan, som fyller 350 år i 2031. Munkegata er derfor et naturlig samlingspunkt ved nasjonaljubileet i 2030. Forprosjekt for oppgradering av Munkegata igangsettes i 2025. Byrådet vil åpne Munkegata for byliv og arrangementer, med god tilrettelegging for myke trafikanter. Praktgate i Munkegata vil henge godt sammen med eksisterende gågater og byliv rundt Torvet. Samtidig som Midtbyen blir mer attraktiv, skal det legges enda bedre til rette for at reisene dit er miljøvennlige.

Klimainvesteringer

Investeringsbudsjettet skal benyttes til ulike klimatiltak for å kunne nå klimamålene for Trondheim kommune. Klima- og miljøenheten samarbeider med andre kommunale enheter om tildeling av investeringsmidlene til kommunale prosjekter.

11.1.7. Investeringer i klimainvesteringer i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Mindre investeringer klimatiltak	222,5	2,3	222,5	69,5	51,0	51,0	51,0
02. Utslippsfrie bygg og anleggsplasser	159,3	0,0	159,3	54,3	35,0	35,0	35,0
Sluttsum	381,8	2,3	381,8	123,8	86,0	86,0	86,0

11.1.8. Finansiering for investeringsprosjektene for klimainvesteringer i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	103,2	71,7	71,7	71,7
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	20,6	14,3	14,3	14,3
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	123,8	86,0	86,0	86,0

1. Mindre investeringer klimatiltak

Byrådet foreslår å bevilge 70 millioner kroner i 2025 og videre 51 millioner kroner årlig til investeringer i mindre klimatiltak. Dette er en videreføring av bystyrets vedtatte handlings- og økonomiplan 2024-2027. Det er etablert en egen prosess og kriterier for innmelding av klimatiltak knyttet til bruken av disse midlene. Kriteriene ble vedtatt av bystyret i november 2021 (sak PS 0161/21). Midlene brukes til for eksempel raskere utskiftning av fossile kommunale kjøretøy (PS 298/20), ladeinfrastruktur, og gjenbruk av materialer innenfor bygge- og anleggsprosjekter.

2. Utslippsfrie bygge- og anleggsplasser

Byrådet har fulgt opp intensjonen i vedtak PS 305/20, og foreslår å bevilge 159 millioner kroner over 4 år. Dette skal støtte opp under målsettingen om at alle kommunale bygge- og anleggsprosjekt skal være utslippsfrie innen 2025. Dette inkluderer bruk av battericontainere på byggeplass, som bidrar til både å kutte utslipp og til å etablere løsninger som vil komme hele markedet til gode.

Kommunen har lyktes med å få ekstern medfinansiering fra både Enova og Klimasats (Miljødirektoratet). Dette øker antall utslippsfrie prosjekt som kan gjennomføres. Strengere krav om utslippsfri teknologi vil på sikt medføre lavere merkostnader og et mer tilpasset marked. Dette åpner for flere utslippsfrie prosjekter mot slutten av perioden.

"Radio Otto", Runi Langum og Hans-Martin Øien, 2020. Foto: Glen Musk

12. Kultur, idrett og friluftsliv

En by uten kultur er en by uten sjel. Kulturen og idretten bygger på hver sine måter identitet, dannelse og fellesskap. I en tid hvor fellesskapene er under press, bygger vi arenaer på tvers av ulikheter, binder folk sammen og gjør bysamfunnet mer attraktivt. Det er et betydelig politisk ansvar å bidra til å styrke kulturen, idretten og friluftslivet, og sikre at alle har mulighet for aktivitet og utfoldelse.

I 2025 skal Trondheim gjennomføre Ski-VM. Med Granåsen-utbyggingen er dette den største satsingen på idrett i Trondheim noensinne. Samtidig blomstrer kulturlivet i kommunen. Byrådet ønsker å bygge videre på dette. Vi vil bidra til å gi kulturbyen Trondheim et kulturløft. Ved å styrke både det frivillige og det profesjonelle kulturlivets muligheter, gjør vi Trondheim til en attraktiv og spennende by, både for innbyggere og besøkende. Byrådet vil også bygge møteplasser for alle i bydelene og i tilknytning til marka, slik at mennesker kan møtes og få glede av naturen.

En bys størrelse kan måles på dens mangfoldighet. Vi vil bidra til å opprettholde og etablere gode og trygge møteplasser for skeive i hele kommunen. Trondheims - Tråantes - posisjon som hovedstad i det sørsamiske området er en forpliktelse vi tar på alvor. Byrådet vil støtte opp om den samiske avdelingen på Ferista, og i samarbeid med Sametinget sørge for etablering av et samisk møtested i Trondheim.

Byrådsområdet Kultur, idrett og friluftsliv består av tre tjenesteområder:

- Kunst og kultur
- Kirke og gravlunder
- Idrett og friluftsliv

I tillegg til kommunens egne tjenester ved enhetene, er det et fellestrekk for områdene at mye av aktiviteten skjer i regi av eller i samarbeid med eksterne parter som frivilligheten, idretten, profesjonelle kunst- og kulturaktører, kirken og andre organisasjoner. Kommunen har dermed en viktig rolle som tilrettelegger innen området, i tillegg til å være en betydningsfull bidragsyter.

Utfordringer

Innledning

Trondheim er en by i vekst. Det er grunn til å tro at innbyggerne forventer at kommunens tjenestetilbud også innen kultur, idrett og friluftsliv holder tritt med befolkningsutviklingen. Dette byr på utfordringer fordi området i mindre grad enn kommunenes øvrige virksomhet er lovregulert. Derfor er det viktig å framheve områdets egenverdi, betydning for folkehelse, sosial bærekraft, byutvikling og attraktivitet for byen.

Det sittende byrådet har sitt grunnlag i *Leangen-erklæringen*. Denne varsler et løft for kultur-, idretts- og friluftslivsområdet.

Utfordringer - kunst og kultur

Sammen med *Trondheimsløftet* og *Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030* er det *Leangen-erklæringen* som er det overordnede og styrende planverket for tjenesteområdet for planperioden. Byrådet signaliserer store ambisjoner på vegne av kulturbyen Trondheim.

De to viktigste rammebetingelsene for et rikt kulturliv, er forutsigbare driftsvilkår og god tilgang til rimelige og egnede lokaler. Når byrådet vurderer salg av kommunal eiendom for å ivareta behovet for økonomisk kontroll, skal behovet for kommunale bygg til bruk for kunst- og kulturformål samtidig ivaretas.

Byrådet har som mål å finne den beste løsningen for et nytt museum for kunst og form. Bystyret vedtok i august 2024 at den reviderte konseptvalgutredningen (KVU) skal sendes til kvalitetssikring (KS1). Dette er i tråd med statens prosjektmodell for investeringer over en milliard kroner. Kostnadene til kvalitetssikring er anslått å være 1,5-2,0 millioner kroner, fordelt mellom Trondheim kommune, Trøndelag fylkeskommune og Museene i Sør-Trøndelag (MIST). Etter KS1 følger et forprosjekt med ett til to års varighet, som vil medføre ytterligere utredningskostnader. Det anslåtte behovet samlet sett er to millioner kroner til videre museumsutredning i 2025.

MiST har søkt både stat, fylke og kommune om å bidra økonomisk i en femårsperiode til sikring av Nordenfjeldske Kunstindustrimuseums (NKIM) samling. Samlet søknadssum per år er 11,3 millioner kroner, hvorav 2,8 millioner kroner søkes fra regionen. Dersom staten øker sitt tilskudd i forslag til statsbudsjett for 2025, må også kommunens tilskudd til MIST justeres. Dette er i tråd med gjeldende fordelingsnøkkel for tilskudd mellom stat, fylkeskommune og kommune. Dette vil også gjelde sikring av NKIMs samling.

Byrådet vil prioritere arbeidet fram mot Nasjonaljubileet i 2030. Bystyret vedtok i mai 2024 å etablere et ideelt aksjeselskap som kan bidra til en vellykket feiring av Nasjonaljubileet i 2030 (sak 117/24). Det er anslått at behovet for startkapital er på en million kroner i 2024, og to millioner kroner i 2025. Videre vil det være behov for en betydelig opptrapping av ressurser i årene framover, i tråd med kommunens rolle og oppgaver.

Kulturskolen er en viktig aktør i arbeidet med å sikre barn og unges mulighet til opplæring innen kunst og kultur i sitt nærmiljø. Kulturskolen er forankret i opplæringsloven, og det er nødvendig med et tett samarbeid med grunnskolen. Det er viktig at Trondheim kulturskole fortsatt får god tilgang til nødvendige lokaler og utstyr, slik at samarbeidet med grunnskolen om elevers helhetlige opplæring videreutvikles. Byrådet ønsker å styrke og videreutvikle kulturskolen de kommende åra, blant annet med kulturdag i skolene. Dette vil kreve både budsjettmidler og en modell for samarbeid med grunnskolene som gir dem handlingsrom til å bruke kulturdag som et virkemiddel for å oppnå helhetlig og kreativ læring.

Byrådet ønsker å sikre at kulturlivet får en sentral rolle i den videre utviklingen av Nyhavna. Dette vil vi gjøre gjennom vern av eksisterende bygninger og opprettelse av et driftsselskap som ivaretar kulturlivets behov som en permanent løsning. Dette er også i tråd med det vedtatte kunst- og kulturturnæringsprogrammet for Nyhavna. Det vil bli avgjørende å komme fram til økonomiske driftsmodeller som gir langsiktig gode løsninger for kulturlivets betingelser i bydelen. I løpet av planperioden vil det bli behov for å sette av midler til den videre kultursatsingen på Nyhavna.

Utfordringer - kirke og gravlunder

Trondheim kommune skal gi Kirkelig fellesråd økonomiske rammer som gjør det mulig å:

- dekke behovet for gravplasser i framtiden med byens vekst og demografiske utvikling
- gjøre gravplassene tilgjengelig for alle, uavhengig av tro og livssyn
- vedlikeholde og drifte kirkebyggene

Innen tros- og livssynsmangfold i byrådserklæringen blir følgende punkter fremmet:

- Videreutvikle Trondheim som et nasjonalt kirkelig tyngdepunkt fram mot tusenårsjubileet i 2030, med opprusting av pilegrimsleiene som en viktig kulturformidler, og bidra til at pilegrimsgårdens arbeid står støtt. Bidra til at 2030-jubileet blir et viktig nasjonalt jubileum som favner bredden i norsk historie og moderne samfunnsliv.
- Styrke Trondheim som kirkehovedstad med de tilhørende kultur-, dialog- og trosuttrykkene. Arbeide for at preses får et tydeligere hovedsete i Trondheim.
- Bygge ny Charlottenlund kirke.

- Ivareta behovet for et livssynsåpent seremonirom.

Gravplasskapasitet i Trondheim sør er beregnet å være oppbrukt innen 2037. Dette vil bli en utfordring med befolkningsveksten som er forventet, og krever utvidelse av gravplasskapasiteten i de kommende årene.

Utfordringer - idrett og friluftsliv

Sammen med *Trondheimsløftet* er *Plan for idrett og fysisk aktivitet* og *Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder* viktige styringsverktøy for idrett- og friluftslivsområdet.

Leangen-erklæringen beskriver byrådets ambisjoner for planperioden.

Kommuneadministrasjonen følger opp planene i nært samarbeid med interne og eksterne aktører, hvor blant annet Idrettsrådet i Trondheim har en sentral rolle.

Gjennom Leangen-erklæringen *bærer byrådet bud om store ambisjoner for idretts- og friluftslivsområdet i Trondheim*. Hovedutfordringen de nærmeste årene er å innfri Leangen-erklæringens mål, samtidig som kommuneøkonomien bringes i balanse.

Mål og indikatorer

Kunst og kultur

Relevante delmål i samfunnsplanen

- 1.2: Vi bruker ressursene våre smartere i Trondheim.
- 1.3: Alle i Trondheim har et grønt og attraktivt bymiljø.
- 2.1: Trondheims innbyggere har god livskvalitet.
- 2.2: Trondheims innbyggere har tilgang til meningsfylt arbeid, utdanning og annen verdifull aktivitet i sine liv.
- 2.3: Trondheim har et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne.
- 3.1: Trondheim har et attraktivt næringsliv og et internasjonalt ledende kunnskapsmiljø som samarbeider godt.
- 3.2: Trondheim kommune har målrettede og bærekraftige tjenester med god kvalitet.
- 3.5: Samfunnsaktørene i Trondheim tar et felles ansvar for å utvikle det samfunnet vi ønsker å leve i.

Periodemål og indikatorer

Mål 1: Trondheim har gode vilkår for produksjon og formidling av kunst og kultur

Indikator 1: Antall produksjonslokaler for kulturfeltet (ambisjon: økning).

Indikator 2: Antall lokaler for formidling av kunst og kultur (ambisjon: økning).

Indikator 3: Antall profesjonelle kunstnere i Trondheim (ambisjon: økning).

Mål 2: Kommunens kulturtilbud imøtekommer innbyggernes behov gjennom hele livet

Indikator 1: Antall kommunale fritidsklubber for barn og unge (ambisjon: 1 fritidsklubb per 20 000 innbyggere innen 2027).

Indikator 2: Antall innbyggere som deltar på tilrettelagte tiltak (ambisjon: Alle med behov har tilbud om støttekontakt eller tilrettelagt aktivitet).

Indikator 3: Antall besøk og utlån fra byens bibliotek (ambisjon: økes med henholdsvis 5 prosent

og 2 prosent fra 2019-2027).

Indikator 4: Antall kulturtilbud til seniorer er økt i takt med økning i antall eldre innbyggere (ambisjon: Økes i takt med antall eldre).

Indikator 5: Antall elever i kjernetilbudet hos Trondheim kulturskole (ambisjon: Økning).

Indikator 6: Antall enheter som har breddetilbud fra Trondheim kulturskole (f.eks. Fargespill og Kulturdag) (ambisjon: Tilby breddetilbud ved flere grunnskoler).

Mål 3: Kunst og kultur er drivkraft i by- og samfunnsutviklingen i Trondheim

Indikator 1: Trondheim kommune har prosjekter som synliggjør byens historie fram mot 2030 (ambisjon: stabilt/økende).

Indikator 2: Kunst- og kulturområdet tar en tydelig posisjon i prosjekter som arbeider med å tilrettelegge for gode levekår for byens innbyggere (ambisjon: stabilt/økende).

Kirke og gravlunder

Relevante delmål i samfunnsplanen

2.1: Trondheims innbyggere har god livskvalitet.

2.3: Trondheim har et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne.

3.3: Samfunnsaktørene i Trondheim tar et felles ansvar for å utvikle det samfunnet vi ønsker å leve i.

Periodemål og indikatorer

Mål 1: Trondheim fremstår tydelig som kirkehovedstad

Indikator: Antall pilegrimer som besøker Nidaros pilegrimsgård (ambisjon: økning).

Mål 2: Innbyggerne opplever trygghet i sin religiøse tilknytning

Indikator 1: Trondheim kommune støtter Kirkelig dialogsentre (ambisjon: opprettholdes).

Indikator 2: Antall arenaer for livssynsåpne seremonier (ambisjon: økende).

Mål 3: Kirkebygg er en viktig arena i lokalsamfunnet

Indikator: Antall kirkebygg som benyttes til formål utover kirkelige handlinger (ambisjon: økende).

Mål 4: Tilgangen til gravplasser er tilstrekkelig

Indikator 1: Det er til enhver tid avsatt 3 prosent gravplasskapasitet i kommunen (ambisjon: opprettholdes).

Indikator 2: Antall minnelunder (ambisjon: økende).

Idrett og friluftsliv

Relevante delmål i samfunnsplanen

1.3: Alle i Trondheim har et grønt og attraktivt bymiljø.

2.1: Trondheims innbyggere har god livskvalitet.

2.5: I Trondheim har alle mulighet til å bli hørt, spurt og sett i planlegging og utvikling av kommunen.

3.5: Samfunnsaktørene i Trondheim tar et felles ansvar for å utvikle det samfunnet vi ønsker å leve i.

Periodemål og indikatorer

Mål 1: Trondheim er en attraktiv by for store idrettsarrangement

Indikator 1: Antall regionale og/eller landsdekkende/internasjonale idrettsarrangement (ambisjon: øker).

Indikator 2: Antall store breddearrangement (ambisjon: øker).

Mål 2: I Trondheim er idrett tilrettelagt for alle

Indikator 1: Antall anleggspoeng for idrettsanlegg per innbygger i Trondheim (ambisjon: lik snitt i landet).

Indikator 2: Aktivitetsandel i idretten (ambisjon: 45 prosent).

Indikator 3: Areal til idrettsformål øker (ambisjon: øker).

Mål 3: Trondheim er en grønn by med med variert natur og lett tilgjengelige og attraktive uteområder for lek, rekreasjon og friluftsliv

Indikator 1: Areal avsatt til friområder (ambisjon: øker).

Indikator 2: Antall friluftslivsanlegg, nærmiljøanlegg og aktivitetsparker oppgradert eller etablert (ambisjon: øker).

Indikator 3: Byggegrense Nidelvkorridoren (ambisjon: opprettholdes).

Indikator 4: Byggegrense Markagrensa (ambisjon: opprettholdes).

Strategier og prioriteringer

Leangen-erklæringen har høye ambisjoner på vegne av kultur- og idrettsbyen Trondheim. Sammen med *Trondheimsløftet*, *Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030*, *Plan for idrett og fysisk aktivitet* og *Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder* er erklæringen det retningsgivende dokumentet for kommunens arbeid på området for planperioden.

For at planene skal kunne innfris er det avgjørende med samarbeid på tvers av ulike fag- og byrådsområder internt i kommunen og med eksterne aktører. Det tverrfaglige samarbeidet må derfor styrkes.

Byrådsområdets tjenester og øvrige aktiviteter er i stor grad ikke lovpålagte, med unntak for kulturskole, folkebibliotek, støttekontaktjenester og tilskudd til kirke og gravplasser. Likevel er de fleste enige om at kunst, kultur, idrett og den generelle frivilligheten, i tillegg til egenverdien, også har en viktig forebyggende helseeffekt, fysisk og psykisk og en betydelig effekt med tanke på byens attraktivitet og omdømme. For Trondheim kommune er det derfor viktig å legge til rette for aktivitet innenfor disse områdene.

Kunst og kultur

Leangen-erklæringen er klar på at målet om rammeøkning opp til tre prosent skal nås innen 2027. Til tross for en krevende økonomisk situasjon for kommunen har byrådet funnet rom for en styrking av budsjettet for kunst og kultur i perioden. I kommende

handlings- og økonomiplaner vil byrådet arbeide for en realisering av rammeøkningen innen 2027. For å kunne finansiere nødvendige tiltak, foreslår byrådet også enkelte omprioriteringer innenfor rammen, se forslag til driftsbudsjett nedenfor.

Bystyret har vedtatt å sende konseptvalgutredning (KVU) for nytt museum for kunst og form på kvalitetssikring (KS1), i tråd med statens prosjektmodell for store investeringer. Kostnader for dette deles mellom Trondheim kommune, Trøndelag fylkeskommune og MiST.

I tråd med Leangen-erklæringen vil byrådet styrke biblioteket. I forslag til Handlings- og økonomiplan 2025-2028 gjøres dette ved økt stillingsressurs, i tillegg til å finansiere nye lokaler for bydelsbiblioteket på Heimdal. Biblioteket bygges sammen med Heimdal helse- og velferdssenter. Byrådet bevilger også midler til et nytt og moderne sorteringsanlegg ved hovedbiblioteket. Dette vil endre bibliotekets logistikk i høy grad, og gi en betydelig effektiviseringsgevinst.

Byrådet vil også starte arbeidet med å etablere fullverdige bydelskulturhus. Frostaveien 2 var tidligere lokaler for Buran sykehjem, og er overdratt til kunst- og kulturformål. Arbeidet med å utvikle dette til et bydelskulturhus er i gang. Kostnadsanslaget for arbeidene overstiger det som er satt av til investering i tidligere handlings- og økonomiplaner. Byrådet prioriterer derfor å øke kostnadsrammen for prosjektet slik at dette kan realiseres som planlagt.

Funksjons- og arealprogrammer innen fagfelt som skole og helse/velferd angir rammene for hva et godt skoleanlegg eller helse- og velferdssenter er, i tillegg til hvilke funksjoner anlegget skal romme for å gi et godt tilbud til brukere, ansatte og nærmiljø. Byrådet vil utvikle funksjons- og arealprogram for kulturbygg. Programmet skal gjelde blant annet for bydelskulturhus, herunder kulturskole, fritidsklubber og bibliotek. *Plan for areal til offentlige tjenester (PAOT) 2022-2060*, som ble vedtatt av bystyret i 2022, legger til grunn at en vekst på 20 000 innbyggere utløser behov for et nytt kulturanlegg.

Fritidsklubber er en viktig del av den sosiale infrastrukturen i bydelene. Trondheim kommune driver i dag ni fullskala fritidsklubber i bydelene. Formannskapet vedtok i 2023 en ambisjon om en fullskala fritidsklubb per 20 000 innbyggere i Trondheim (sak 350/23). Med dagens befolkningstall tilsvarer dette 11 fritidsklubber, dette øker til 12 i 2035. Byrådet vil sikre fritidsklubber og andre gode lavterskel møteplasser for unge i alle bydeler, og starter arbeidet mot etablering av ny fritidsklubb i 2025.

Byrådet vil i perioden utarbeide en forutsigbar og rettferdig modell som sikrer gode økonomiske forutsetninger for arbeidsfellesskapene for utøvende kunstnere. En ordning for støtte til administrasjon og drift av arbeidsfellesskapene har vært under utprøving i 2024 og 2025, og byrådet vedtar retningslinjer for denne høsten 2024. Disse vil tas opp til vurdering mot slutten av perioden, for å tilpasse ordningen best mulig til arbeidsfellesskapenes behov.

Byrådet er opptatt av at Kulturskolen skal sikres også i sin nye organisatoriske tilknytning til byrådsområdet Kultur, idrett og friluftsliv, i tillegg til at kulturskoetilbudet generelt til befolkningen bedres. Byrådet vil blant annet arbeide for å utvide kapasiteten, slik at flere

barn og unge kan få et kulturskoletilbud.

Kirke og gravlunder

Trondheim kommunens pressede økonomiske situasjon gjør det nødvendig å utsette enkelte investeringer med planlagt oppstart i 2025. Byrådet ser det derfor nødvendig å utsette byggingen av ny kirke på Charlottenlund inntil videre. Det vil også få følger for når realiseringen av et livssynsåpent seremonirom kan gjennomføres. For å bidra til en mest mulig effektiv ressursbruk kan det være hensiktsmessig å se på disse to investeringsprosjektene i sammenheng.

Idrett og friluftsliv

I en krevende økonomisk situasjon for kommunen, er det viktig å legge gode og langsiktige planer for gjennomføring av byrådets ambisjoner for idretts- og friluftsområdet. For å unngå unødvendige forsinkelser, er det viktig at igangsatt reguleringsplanarbeid videreføres, slik at fremdriften med regulering ikke stoppes eller forsinkes.

I Leangen-erklæringen har vi et klart mål om å realisere bydelsbasseng på Moholt. Arbeidet med reguleringsplan er igangsatt i samarbeid med Studentsamskipnaden i Trondheim. Det er gjennomført oppstartsmøte med byplankontoret og det er sendt varsel om planoppstart til berørte naboer. Oppstart er varslet i media.

I Leangen-erklæringen har vi også et klart mål om å realisere en ny ishall på Tiller, med byggestart innen 2027. Reguleringsplanen for Tiller idrettspark er fortsatt under utarbeidelse. Reguleringsplanen ble sendt på offentlig ettersyn 9. april 2024. Forslagsstiller arbeider nå med høringsinnspillene.

Som følge av den totale økonomiske situasjonen for kommunen har ikke byrådet kunnet prioritere disse kostnadskrevende idrettsprosjektene i denne omgang. Byrådet vil likevel prioritere dette høyt, og vil arbeide for oppstart i kommende handlings- og økonomiplaner.

Leangen-erklæringen beskriver også ambisjoner om å arbeide for bedre arenaer for friidretten i Trondheim, og å utvikle Øya stadion til en fullverdig arena. Byrådet merker seg at friidretten i Trondheim har en positiv utvikling. Vi støtter opp om at friidrettsmiljøet i Trondheim skal arrangere NM i friidrett i 2026, med både mulighetene og begrensningene den nåværende situasjonen ved Trondheim Stadion gir. Formannskapet behandlet i februar sak 41/24; *Trondheim stadion, presentasjon av mulighetsstudiet og retningsvalg for utbygging*. Byrådet har ikke kunnet prioritere investering, men vil senere i perioden vurdere muligheten for videre utvikling av Trondheim stadion. Dette ser vi i sammenheng med bystyrets prioriteringer for idrettsområdet, jamfør bystyresak 138/24; *Investeringer og driftsprosjekter innenfor idrettsområdet 2024 - vedtatte prosjekter og prioriteringer framover*.

Byrådet vil bidra til at Ski-VM gjennomføres på best mulig måte innenfor vedtatte økonomiske rammer. Mesterskapet skal sikres som en folkefest for alle. Byrådet vil legge særlig vekt på at investeringene som er gjort kommer alle til gode gjennom hverdagsbruken etter VM. Byrådet vil i planperioden arbeide for å sikre breddeidretten,

egenorganisert aktivitet, og samtidig styrke vilkårene for frivilligheten, i tillegg til å være en pådriver for utvikling av regional e-sport.

12.1. Kunst og kultur

Hovedtrekkene innen kunst- og kulturområdet i byrådets forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 er knyttet til byrådets ambisjoner i Leangen-erklæringen, samt til mål og strategier i Trondheimsløftet og i Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030 (Folket, kunsten og byen). Samtidig må byrådet også ta grep for å tilpasse driften til rammen.

Om området

3 enheter

150 000 besøk i fritidsklubber årlig

284 årsverk

120 organisasjoner med drift- og aktivitetstilskudd i kulturbudsjettet

1 077 949 besøk i Trondheim folkebibliotek

5481 elevplasser (4305 elever) i kulturskolen

Kunst- og kulturområdet omfatter ramme for drift av kommunens enheter på området (Kulturenheten, Kulturskolen og Trondheim folkebibliotek), i tillegg til finansiering av kommunens tilskudd til byens kulturinstitusjoner, andre kulturorganisasjoner og kunst- og kulturprosjekter. Dette gjelder både innen det profesjonelle kunst- og kulturfeltet og fritidskulturlivet.

Tjenesteområdet omfatter også byrådets plan- og strategiarbeid innen tjenesteområdet Kunst og kultur, samt tilskuddsordninger, stipend og priser som tildeles etter egen vurdering av kommunaldirektør for kultur, idrett og friluftsliv.

Bystyret vedtok i 2020 et fireårig handlingsprogram til kunst- og kulturplanen. Storparten (82 prosent) av de til sammen 107 tiltakene i handlingsprogrammet er gjennomført eller igangsatt. Arbeidet med de resterende tiltakene fortsetter.

Økonomisk status

Prognosen for tjenesteområdet kunst og kultur for 2024 er at området går i balanse.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 12.1.1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innen kulturområdet. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på nettsidene til ASSS-nettverket.

12.1.1. Nøkkeltall Kunst og kultur, ASSS 2023

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til kultursektoren *) per innbygger	2 917	3 079	4 600	3 521	5 067	3 826
Netto driftsutgifter til folkebibliotek, per innbygger	240	249	483	321	389	375
Netto driftsutgifter til akt.tilbud barn og unge per innbygger	341	330	849	233	376	487
Netto driftsutgifter til museer, per innbygger	43	7	267	165	357	160
Netto driftsutgifter til kunstformidling, per innbygger	541	513	454	506	594	408
Netto driftsutgifter til kulturskole, per innbygger	353	412	175	249	425	283
Netto driftsutgifter til andre kulturaktiviteter, per innbygger	112	114	317	324	707	342
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg, per innbygger	172	194	705	390	289	456

*Netto driftsutgifter for kultursektoren omfatter også Kostra-funksjonene Idrett og tilskudd til andre idrettsanlegg, og kommunale idrettsbygg og -anlegg.

Trondheim ligger lavt i samlet ressursbruk på kultursektoren. Avviket mellom Trondheim og gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene på 747 kroner per innbygger utgjør om lag 160 millioner kroner. Kommunene som har høyere utgifter enn Trondheim er kommuner som også har høyere inntekter enn Trondheim, med unntak av Kristiansand.

Trondheim ligger nest lavest av ASSS-kommunene i bruk av ressurser til bibliotek; men er blant kommunene med høyeste besøk på bibliotekene, og med høyest utlån per innbygger. Trondheim ligger tredje høyeste av ASSS-kommunene i bruk av ressurser til kulturskolen.

Driftsbudsjettet

Leangen-erklæringen er klar på at målet om at kunst- og kulturområdets andel av samlet driftsramme for Trondheim kommune skal økes fra 2,5 til 3 prosent skal nås innen 2027. Denne rammeøkningen er også i tråd med vedtatt mål i *Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030*. Til tross for en krevende økonomisk situasjon har byrådet funnet rom til å styrke budsjettet for kunst og kultur i perioden.

I 2024 ble driftsrammen til kunst- og kulturområdet styrket med to millioner kroner som en generell rammeøkning, en million kroner (delårsvirkning) til ny fritidsklubb og 0,8 millioner kroner til økt bemanning på biblioteket, i tillegg til opptrapping av midler til å etablere og drifte *Lokalt råd for kunst og kultur*. Arbeidet for å innfri det langsiktige målet

om tre prosent fortsetter, og de fireårige handlingsprogrammene som følger opp kommunedelplanen vil være viktige verktøy i den forbindelse.

Forslag til driftsbudsjett for 2025-2028

Tabell 12.1.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for tjenesteområdet Kunst og kultur i perioden 2025-2028. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 12.1.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

12.1.2. *Budsjettramme og rammeendring, kunst og kultur. Tall i millioner kroner.*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	358,2	358,2	358,2	358,2
Pris- og lønnskompensasjon	11,8	11,8	11,8	11,8
Tekniske justeringer	3,5	3,5	3,5	3,5
Korrigert budsjett	373,5	373,5	373,5	373,5
Befolkningsvekst	1,0	1,7	2,5	3,0
Annen rammeendring	-1,4	9,3	9,0	9,0
Forslag til netto driftsramme	373,1	384,5	385,0	385,5
Rammeendring	-0,4	11,0	11,5	12,0

12.1.3. *Tiltak i kunst og kultur. Tall i millioner kroner*

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Endringer i tjenestetilbudet					
	01. Ute for ungdom	0,2	0,2	0,2	0,2
	02. Lokalt kulturråd	0,4	0,6	0,6	0,6
	03. Fritidskort	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
	04. Ny fritidsklubb	1,1	1,1	1,1	1,1
	05. Avvikle Ramallah-stipend	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
	06. Økt tilskudd til Trøndelag Teater	0,7	0,7	0,7	0,7
	07. Styrking av kunst og kultur	2,3	13,5	14,0	14,5
Sluttsum		-0,4	11,0	11,5	12,0

Endringer i tjenestetilbudet

1. Ute for ungdom

Ute for ungdom er et tverrfaglig tiltak mellom kultur, skole og Barne- og familietjenesten. Prosjektet mottok skjønnsmidler fra Statsforvalteren i perioden 2020-2022, og har bidratt til økt samarbeid mellom sektorer, mulighet for tidlig innsats og helhetlig oppfølging av barn og unge. Satsingen videreføres, og i tråd med gjeldende handlings- og økonomiplan foreslås rammen økt fra 1,8 millioner kroner i 2024 til 2 millioner kroner fra 2025.

2. Lokalt kulturråd, etablering og drift

Lokalt råd for kunst og kultur i Trondheim ble etablert i mai 2024, i tråd med vedtatt framdriftsplan. Rådet skal være en samarbeidspartner og høringsinstans for Trondheim kommune, og har som mål å representere hele kunst- og kulturfeltet i Trondheim. Trondheim kommune inngår samarbeidsavtale med rådet høsten 2024. I gjeldende handlings- og økonomiplan ligger det inne 0,7 millioner kroner til rådet i 2024, med gradvis opptrapping til 1,3 millioner kroner fra 2026.

3. Fritidskort

Fritidskortet ble vedtatt innført for alle ungdomsskoleelever i Trondheim kommune som del av bystyrets behandling av Handlings- og økonomiplan 2024-2027. Det ble da lagt inn fem millioner kroner til formålet i 2024, økende til 10 millioner kroner årlig fra 2025. I sak om første økonomirapport 2024, der bystyret vedtok innsparinger på området for cirka 10 millioner kroner i 2024, ble rammen for fritidskortet i 2024 satt til 0 kroner. Samtidig ble det vedtatt at fritidskortet innføres i 2025 innenfor rammen på 10 millioner kroner.

Byrådet foreslår å ikke innføre fritidskortet fra 2025. Byrådet vil heller målrette, samordne og styrke eksisterende ordninger med inkludering i fritidsaktiviteter som mål, for å nå brukere med behov for bistand. Eksempler på dette er tilskuddsordninger for økt inkludering innen idrett og kultur, driftstilskudd til organisasjoner som driver inkluderingstiltak, lavterskel fritidstilbud (fritidsklubber med mer). Det finnes også ordninger med friplasser der tilbudet i utgangspunktet har en kostnad (for eksempel ved Kulturskolen).

4. Ny fritidsklubb

I vedtatt handlings- og økonomiplan 2024-2027 ble det lagt inn to millioner til drift av ny fritidsklubb i 2024 (oppstart), økende til 3,5 millioner fra 2025. Byrådet foreslår å redusere rammen fra 3,5 millioner kroner til 3,1 millioner kroner, som en del av de samlede tilpasningene til rammen.

5. Avvikle Ramallah-stipend

Byrådet foreslår, slik den politiske situasjonen i Midtøsten er nå, å ikke gjeninnføre Kulturstipend Ramallah. Stipendet ble kuttet for 2024, som del av vedtak i 1. økonomirapport 2024.

6. Økt tilskudd til Trøndelag Teater

Tilskudd til enkelte kulturinstitusjoner er regulert gjennom avtaler mellom staten, Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune gjennom fordelingsnøkler. Dersom statens andel økes, skal fylkets og kommunens andel også økes slik at fordelingsnøkkel opprettholdes. I forslag til statsbudsjett 2025 foreslås en økning til Trøndelag Teater. Det fører til at den kommunale andelen må økes med 0,7 millioner kroner ut over det som allerede er lagt inn i deflatorkompensasjon. Byrådet foreslår å bevilge økningen på 0,7 millioner kroner fra 2025.

7. Styrking av kunst og kultur, arenavikling med mer

Byrådet foreslår en generell økning på 2,3 millioner kroner fra 2025 med en opptrapping utover i perioden. I 2025 er det blant annet behov for ressurser til kvalitetssikring (KS1) av

den reviderte konseptvalgutredningen (KVU) knyttet til utredning av nytt museum for kunst og design. Kostnadene til kvalitetssikring er anslått å være 1,5-2,0 millioner kroner, som skal fordeles mellom Trondheim kommune, Trøndelag fylkeskommune og Museene i Sør-Trøndelag (MIST). Etter KS1 følger et forprosjekt med ett til to års varighet, som vil medføre ytterligere utredningskostnader. Samlet sett vil det være behov for to millioner kroner til videre museumsutredning i 2025. Det avsettes en kommunal andel til sikring av samlingen ved Nordenfjeldske kunstindustrimuseum. Byrådet forventer at også staten og Trøndelag fylkeskommune bidrar.

Videre i perioden foreslår byrådet å legge inn midler til generell styrking av kultur i planperioden. Dette kan gjelde forhold knyttet til arenautvikling, etablere flere fritidsklubber, styrke driften av bibliotek, tiltak for en bedre kulturskole med mer.

Investeringsbudsjettet

For å følge opp politiske vedtak og prosjekter som er i gang, foreslår byrådet bevilgninger til Frostaveien 2 for å etablere bydelsbibliotek og annen kulturaktivitet samt til Heimdal bydelsbibliotek i sambygg med Heimdal HVS. Byrådet foreslår også bevilgning til et nytt og moderne sorteringsanlegg i hovedbiblioteket og til diverse mindre investeringer innen kultur. Det gjelder blant annet bevilgning til fysiske strakstiltak, tilrettelegging og utbedringer på ulike kulturarenaer.

Tabell 12.1.4 viser byrådets forslag til investeringer innenfor tjenesteområdet Kunst og kultur i perioden 2025-2028. Tabell 12.1.5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for Kunst og kultur i perioden 2025-2028.

12.1.4. Investeringer i kunst og kultur i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Kunstnerisk utsmykking	0,0	0,0	0,0	22,4	12,1	12,1	12,1
02. Mindre investeringer kultur	15,6	0,0	15,6	3,9	3,9	3,9	3,9
03. Frostaveien 2 - tilrettelegging for kulturbruk	50,0	1,1	48,9	28,1	20,8	0,0	0,0
04. Nybygg Heimdal bibliotek, sambygg med Heimdal HVS	68,7	0,3	68,4	3,5	30,5	33,7	0,7
05. Hovedbiblioteket: nytt sorteringsanlegg.	7,0	0,0	7,0	7,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	141,3	1,4	139,9	64,9	67,3	49,7	16,7

12.1.5. Finansiering for investeringsprosjektene for kunst og kultur i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	57,8	58,1	43,4	15,9
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0

Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	7,1	9,2	6,3	0,8
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	64,9	67,3	49,7	16,7

Beskrivelse av prosjektene

1. Kunstnerisk utsmykking

Bevilgningene til formålet utgjør om lag 1,25 prosent av de årlige kommunale investeringene, unntatt følgende type investeringer som i 2007 ble tatt ut fra beregningsgrunnlaget for utsmykkingsordningen:

- investeringer knyttet til endringer av eksisterende bygningsmasse som følge av lovendringer/lovpålegg som for eksempel ENØK-tiltak, brannsikring, miljøtiltak
- investeringer knyttet til vannbåren varme
- innkjøp av inventar og utstyr når dette ikke inngår i rehabiliteringer/nybygg
- IT-investeringer
- investeringer knyttet til tomtekjøp og erverv
- investeringer i biler, maskiner, transportmidler, produksjonsutstyr og lignende
- investeringer i midlertidige paviljonger
- mindre investeringer (uspesifisert) på områdene

Det etableres kunst i forbindelse med alle nye og rehabiliterte kommunale formålsbygg. I økende grad knyttes kunst også til større byutviklingsprosjekter i uterom. Kunst brukes særlig aktivt i områdeløftsatsingene. Oppdrag i kunstordningen er en viktig inntektskilde for kunstnere som får oppdrag, enten i form av utsmykninger og innkjøp, eller som kunstfaglige prosjektledere.

Som følge av forsinkelser i større planlagte utbygginger hvor det er avsatt midler til kunst, er det forskyves 11,8 millioner kroner til kunst i offentlige rom fra 2024 til 2025.

2. Mindre investeringer kultur

Byrådet foreslår å fortsatt bevilge 3,9 millioner kroner årlig til diverse mindre investeringer innen kultur. Mindre investeringer gjelder blant annet midler til fysiske strakstiltak og tilrettelegging på ulike kulturarenaer. Det er et kontinuerlig behov for utskifting av utstyr og bygningsmessige tilpasninger av enhetenes forskjellige lokaler, blant annet som følge av brannverntekniske krav. Stenging av arenaer kan være alternativ om krav ikke etterkommes.

3. Frostaveien 2 - tilrettelegging for kulturbruk

Leangenerklæringen sier at det skal etableres fullverdige bydelskulturhus, eksempelvis som på Buran. Dette er også i tråd med *Kommunedelplan for kunst og kultur 2019-2030*.

Frostaveien 2 (tidligere Buran sykehjem) eies av Trondheim kommune. Lokalene utgjør til sammen cirka 2200 m2 fordelt over to etasjer, og er nå overdratt til kulturformål. Det er

inntil videre etablert midlertidig bydelsbibliotek i deler av første etasje, samt at kunstnerfellesskapet som tidligere holdt til i Gregus gate 7 har flyttet inn i deler av 2. etasje. Øvrige lokaler lånes ut til aktører i nærmiljøet inntil framtidig permanent bruk er avklart.

Pir 2 AS gjennomførte i 2023 et mulighetsstudie som skisserer alternativer til framtidig bruk av lokalene. Mulighetsstudiet skisserer en løsning som innebærer lokaler for bydelsbibliotek, atelierplasser for kunstnere, enkelte av kulturskolens disipliner, Sjiraffen kultursenter, arealer til bruk for nærmiljøet med mer. Bruken av bygget skal også sees i sammenheng med det kommende områdeløftet.

Lokalene må bygges om for å tilpasses til framtidig bruk. Pir 2 har beregnet kostnader for dette til å komme på om lag 50 millioner kroner.

4. Nybygg Heimdal bibliotek, sambygg med Heimdal HVS

Leangen-erklæringen er klar på at biblioteket skal være et viktig innslag også i bydelene, der Heimdal bydelsbibliotek nevnes spesielt. Nyetablering av bydelsbiblioteket på Heimdal vil være en del av dette.

Det nåværende biblioteket på Heimdal har dårlig beliggenhet i et eldre bygg, hvor biblioteket er eneste leietaker. Formannskapet har tidligere vedtatt at kommunen skal ut av alle leieavtaler med eier av bygget (Norinvest). Så langt er det ikke funnet andre lokaler som er godt nok egnet til at de kan forsvare flytting. Byrådets vurdering er at en samlokalisering med det planlagte helse- og velferdssenteret i Ringvålveien på Heimdal er det mest hensiktsmessige, og foreslår finansieringsplan og framdrift som samsvarer med dette prosjektet.

Reguleringsplanen har vært lagt ut til offentlig ettersyn våren 2024, der bibliotek er en del av det totale prosjektet. Reguleringsplanen ventes å bli vedtatt i februar 2025.

En relokalisering av bydelsbiblioteket på Heimdal er også forankret i *Handlingsprogram til kommunedelplan for kunst og kultur* og i *Bibliotekplan for Trondheim kommune*.

Etablering av bydelsbibliotek i nytt Helse-og velferdssenter er stipulert til cirka 69 millioner kroner, der hovedkostnaden kommer i 2026 og 2027. Dette forutsetter at prosjektet gjennomføres i planperioden og at biblioteket samlokaliseres med h/v-senteret. Dagens leiekostnader for Heimdal bibliotek kan betjene et lån på cirka 13 millioner kroner.

5. Hovedbiblioteket: nytt sorteringsanlegg

Hovedbiblioteket har et sorteringsanlegg med tre innleveringsautomater og 26 sorteringer. Anlegget sorterer mellom 500 000 og en million bøker og andre medier per år. Sorteringsanlegget er virksomhetskritisk for biblioteket for å kunne opprettholde driften med dagens bemanning. Et sorteringsanlegg er en millioninvestering som berører IT, HMS, arbeidsmetoder, arealbruk og omfattende og langvarige bygningsmessige inngrep.

Dagens sorteringsanlegg på hovedbiblioteket ble anskaffet i 2007 og ble installert i 2008. Estimert levetid for anlegget i 2007 var om lag ti år, og det genererer nå ekstra

driftskostnader og reparasjoner. Det er behov for å anskaffe et nytt sorteringsanlegg med blant annet intelligent materialstyring og roboter. Forprosjektet er gjennomført. Nytt og moderne sorteringsanlegg vil endre bibliotekets logistikk i høy grad og gi en betydelig effektiviseringsgevinst. Frigjort areal til publikum og bedre tjenester er andre sentrale gevinster.

Byrådet foreslår å bevilge sju millioner kroner til nytt sorteringsanlegg ved hovedbiblioteket. Investeringen forutsetter effektiviseringsgevinst på minimum 0,8 millioner kroner. Effektiviseringsgevinsten beholdes på byrådsområde KIF som en framtidig styrking av biblioteket, i tråd med Leangen-erklæringen.

12.2. Kirke og gravlunder

Trondheim kommune gir tilskudd til Kirkelig fellesråd til Den norske kirke og forvaltning av gravplasser. Trondheim kommune ligger noe over gjennomsnittlig ressursbruk i forhold til ASSS-kommunene, når det gjelder drift av Den norske kirke og drift av gravlunder.

For å dekke behovet for gravplasser med tanke på byens framtidige vekst og demografiske utvikling, foreslår Byrådet å legge inn investeringsmidler til nye og utvidede gravplasser. Det omfatter også midler til erverv av grunn.

Om området

133 000 medlemmer (62 prosent av innbyggerne) i Den norske kirke

21 500 medlemmer (10 prosent av innbyggerne) i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke

16 sokn

Trondheim kommunes kirke- og livssynspolitikkk ble vedtatt av bystyret i 2017. Trondheim kommune skal gi Kirkelig fellesråd økonomiske rammer i gravferdsforvaltningen som gjør det mulig å:

- dekke behovet for gravplasser i framtiden med byens vekst og demografiske utvikling
- i størst mulig grad tilby alle innbyggere gravplass nær bostedet
- gjøre gravplassene tilgjengelig for alle, uavhengig av tro og livssyn
- gi gravplassene parkmessig kvalitet og universell utforming

Det kommunale finansieringsansvaret for Den norske kirke lokalt følger av Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven). Kommunen gir tilskudd til Den norske kirkes virksomhet lokalt. Dette gjelder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg og gravlunder. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved kirkelige handlinger. Kommunens tilskudd gis etter en vurdering av mottatt søknad fra Kirkelig fellesråd. Tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk skal også inngå i søknaden.

Trondheim kommune samarbeider med Den norske kirke om oppgaver som er viktige for å

videreutvikle Trondheim til et nasjonalt kirkelig og religiøst tyngdepunkt. I dette ligger det at Trondheim skal:

- være et fast møtested for kirkemøtet
- være en viktig nasjonal og internasjonal arena for religionsdialog
- styrke framstillingen av Trondheim som kirkehovedstad
- styrke Nidaros domkirke som pilegrimsmål
- sikre Pilegrimsgården som pilegrimsmottak og overnattingssted

Økonomisk status

Prognosen for tjenesteområdet kirke og gravlunder for 2024 er at området går i balanse.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 12.2.1 viser indikatorer for Trondheim og ASSS-kommunenes ressursbruk innen området kirke og gravlunder. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på nettsidene til ASSS-nettverket.

12.2.1. Nøkkeltall Den norske kirke og gravlunder, ASSS 2023

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til Den norske kirke	419	430	238	453	504	397
Netto driftsutgifter til kirkegårder, gravlunder og krematorier	154	173	119	202	219	154
<i>Dekningsgrader</i>						
Medlem av Den norske kirke i prosent av antall innbyggere	62,8	62,0	41,8	61,2	57,2	53,1

Tabellen viser indikatorer på kommunenes ressursbruk for drift av kirker og gravlunder. Kostratallene for 2023 viser at Trondheim kommune ligger noe over gjennomsnittet for ASSS-kommunene i ressursbruk til Den norske kirke per innbygger. Tilskuddet til drift av byens kirkegårder, gravlunder og krematorier i 2023 ligger også noe over gjennomsnittet i ASSS-kommunene, men under Bergen og Stavanger. Medlemmer av Den norske kirke i prosent av antall innbyggere viser en reduksjon fra 2022 til 2023 i Trondheim kommune. Dette er også en gjennomgående trend i de andre ASSS-kommunene.

Driftsbudsjettet

Byrådet foreslår å kompensere for økte driftskostnader på nye og utvidede gravplasser. For å tilpasse aktiviteten til rammen, foreslås en mindre reduksjon i tilskudd til Kirkelig fellesråd.

Forslag til driftsbudsjett for 2025-2028

Tabell 12.2.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området kirke og gravlunder i perioden 2025-2028. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 12.2.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

12.2.2. Budsjettamme og rammeending kirke og gravlunder. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	138,7	138,7	138,7	138,7
Pris- og lønnskompensasjon	5,1	5,1	5,1	5,1
Tekniske justeringer	0,0	0,0	0,0	0,0
Korrigert budsjett	143,8	143,8	143,8	143,8
Befolkningsvekst	0,5	1,0	1,4	1,9
Arealkompensasjon	0,5	0,5	0,7	2,1
Annen rammeending	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Forslag til netto driftsramme	143,2	143,7	144,3	146,2
Rammeending	-0,6	-0,1	0,5	2,4

12.2.3. Tiltak i kirke og gravlunder. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Drift av nye og utvidede gravplasser	0,5	0,5	0,7	2,1
Endringer i tjenestetilbudet	02. Endring i tilskudd til Kirkelig fellesråd	-1,1	-0,6	-0,2	0,3
Sluttsum		-0,6	-0,1	0,5	2,4

Opprettholdelse av standard

1. Drift av nye og utvidede gravplasser

Byrådet foreslår å legge inn en økning på 0,5 millioner kroner i 2025 til drift av ferdigstilte gravplasser og andre utbygginger/utvidelser som ventes ferdigstilt i planperioden. Dette økes til 2,1 millioner kroner i 2028. Økningen gjelder arealutvidelse på Tiller, Ranheim, Byneset, Charlottenlund og Klæbu gravplasser.

Endring i tjenestetilbudet

2. Endring i tilskudd til Kirkelig fellesråd

For å tilpasse aktiviteten til de økonomiske rammer foreslår byrådet en reduksjon i kommunens tilskudd til Kirkelig fellesråd på 1,1 millioner kroner i 2025. Det foreslås en mindre reduksjon utover i planperioden.

Investeringsbudsjettet

Byrådet foreslår bevilgning til nye og utvidede gravplasser og til erverv av ny grunn.

Byrådet foreslår også bevilgning til rehabilitering av kirker, inventar/orgler og enøk/energistyling i kirkebygg. Byrådet har ikke foreslått bevilgninger til investeringsprosjektene ny Charlottenlund kirke og Charlottenlund seremonibyg (livssynsåpent seremonirom) i fireårsperioden.

Tabell 12.2.4 viser byrådets forslag til investeringer innenfor området kirke og gravlunder i perioden 2025-2028. Tabell 12.2.5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for kirker og gravlunder i perioden 2025-2028.

12.2.4. Investeringer i kirker og gravlunder i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Kirkebygg	66,1	0,0	66,1	23,2	21,2	11,0	10,7
02. Gravplasser	176,9	0,0	176,9	32,3	63,0	50,0	31,6
03. Mindre erverv av grunn mm	17,0	0,0	17,0	6,6	2,4	2,4	2,4
04. Charlottenlund gravlund, fortau	24,9	21,0	3,9	3,9	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	284,9	21,0	263,9	66,0	86,6	63,4	44,7

12.2.5. Finansiering for investeringsprosjektene for kirker og gravlunder i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	65,4	86,6	63,4	44,7
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,7	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	66,0	86,6	63,4	44,7

Beskrivelse av prosjektene

1. Kirkebygg

Kirkelig fellesråd søker Trondheim kommune om investeringstilskudd til rehabilitering av kirker, tilrettelegging for universell utforming, bygging/rehabilitering av orgler, rehabilitering av inventar (kulturhistorisk) og enøktiltak for totalt 88,1 millioner kroner (eksklusive merverdiavgift) i planperioden 2025-2028. Dette fordeles med 23,2 millioner kroner i 2025, 21,2 millioner kroner i 2026, 19,7 millioner kroner i 2027 og 24 millioner kroner i 2028.

Søknaden om investeringsmidler er basert på prosjekter foreslått i tidligere langtidsbudsjett, sist for perioden 2024-2027. Ved budsjettering tas det utgangspunkt i å

sikre finansiering for pågående og kontraherte prosjekter, dernest funn i tilstandsanalyse, egnethet og øvrige kartlagte behov og prioriteringer. Tilstandsanalysen er gjennomført, og noen dybdeanalyser er i tillegg gjennomført. Dette har medført noe justering av prioriteringene. Kirkevergens kartlegging av inventar og status orgelpark er også viktige grunnlag for prioriteringene.

Ny soknestructur (omstruktureringsprosjektet) bidrar til å slå sammen en del menigheter. Samlokalisering er en viktig nøkkel for å oppnå effektive og målrettede løsninger. For noen av de nye menighetene og satsingsområdene kan det bli nødvendig med ombygging og tilpasninger av kontorfasiliteter, spesialisert bruk etc.

Kirkebygg vil erfaringsmessig ha et årlig vedlikeholdsbehov på 15-20 millioner kroner for ikke å opparbeide for stort etterslep. I dette anslaget er eventuelle nybygg og ekstra store utvidelser og rehabiliteringer ikke medtatt.

Byrådet foreslår å imøtekomme Kirkelig fellesråds søknad for de to første årene i planperioden. I forhold til søknaden foreslår vi at det blir lagt inn til sammen 23,8 millioner kroner mindre i de to siste årene i planperioden. Dette vil blant annet føre til at flere planlagte rehabiliteringsprosjekter og verdibevaringer må utsettes.

2. Gravplasser

Kirkelig fellesråd søker om totalt 235,8 millioner kroner i planperioden til utbygging av nye og rehabilitering av eksisterende gravplasser, tilrettelegging for universell utforming, miljøstabilisering av plastgraver, innkjøp av maskiner til gravplassene og rehabilitering av Domkirkegården. Søknadsbeløpet fordeles med 32,3 millioner kroner i 2025, 63 millioner kroner i 2026, 80 millioner kroner i 2027 og 60,5 millioner kroner i 2028.

Søknad om investeringsmidler tar utgangspunkt i gjeldende plan og i å sikre finansiering for pågående og kontraherte prosjekter. Planen er justert for oppdatering av kostnadsestimer, forskyvninger i framdrift, nye innmeldte behov, tilstandsanalyser, samt behov som følge av forventet befolkningsutvikling og demografiske forhold på lengre sikt. En plan- og byggeprosess kan ta nærmere ti år.

Planlagte prosjekter i økonomiplanperioden er blant annet rehabilitering av Domkirkegården, utvidelse av Byneset kirkegård (som er noe utsatt grunnet Riksantikvarens utgravinger og forsinkelser i avklaring med grunneiere) og utvidelse/oppgradering av driftsgårder og minnelunder. Det er planlagt oppstart av ny utvidelse av Leira gravplass. Mange av de eldre kirkegårdene har rehabiliteringsbehov som følge av alder og gammel infrastruktur. Det er høyt vannforbruk enkelte steder grunnet lekkasjer, jordfeil i elektriske anlegg og så videre. Det er behov for en gjennomgang og rehabilitering av teknisk infrastruktur.

Byrådet foreslår å imøtekomme Kirkelig fellesråd sin søknad for de to første årene i planperioden. I forhold til søknaden fra Kirkelig fellesråd foreslås det lagt inn til sammen 58,9 millioner kroner mindre de to siste årene i planperioden. Dette vil blant annet ha konsekvenser for de arealutvidelser som er planlagt med risiko for at det ikke er tilstrekkelig med gravplasser i de kommende år. I tillegg vil det kunne forsinke en planlagt nødvendig oppgradering og utvidelse av krematoriet. Dette må byrådet komme tilbake til i

kommende handlings- og økonomiplaner.

3. Mindre erverv av grunn mm

Byrådet foreslår å sette av til sammen 9,6 millioner kroner årlig i årene 2025-2028 til forberedelser, diverse grunnundersøkelser, planarbeid og gjennomføring av mindre grunnerverv. Som følge av forsinkelser i planlagte prosjekter er det lagt inn forskyvning på 4,2 millioner kroner fra 2024 til 2025.

4. Charlottenlund gravlund, fortau

Forsinkelser i siste del av prosjektet medfører at kostnadene forskyves noe. Det er lagt inn en forskyvning på 3,9 millioner kroner fra 2024 til 2025.

12.3. Idrett og friluftsliv

Kommunens arbeid innenfor idrett- og friluftslivsområdet gjennomføres av Enhet for idrett og friluftsliv. Enheten er sentral i kommunens forvaltning, strategisk planlegging og anleggsutvikling. Enheten samarbeider tett med *Trondheim bydrifts* avdeling for idrett, park og skog, som drifter kommunens idretts- og friluftslivsanlegg. *Plan for idrett og fysisk aktivitet* og *Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder* er viktige styringsverktøy innenfor forvaltningen av idretts- og friluftslivsområdet. Byrådet følger opp planene i nært samarbeid med aktører både internt i kommunen og eksternt, hvor blant annet Idrettsrådet i Trondheim har en sentral rolle.

Om området

1 enhet

90 293 innbyggere i organisert idrett

11 årsverk

700 kilometer turveger og turstier

300 kilometer preparerte skiløyper

Tjenesteområdet omfatter:

- Planlegging og etablering av nye anlegg for idrett, friluftsliv og egenorganisert fysisk aktivitet.
- Forvaltning og drift av kommunale idrettsanlegg.
- Forvaltning og drift av byens friluftsområder i marka og i nærområdene: skiløyper, turveier og turdrag, badeplasser og Munkholmen.
- Forvaltning og drift av nærmiljøanlegg.
- Tilskudd til frivilligheten innen idrett, friluftsliv og nærmiljøanlegg og aktivitet.

Økonomisk status

Prognosen for tjenesteområdet idrett og friluftsliv for 2024 er at området går i balanse.

Sammenligning med andre kommuner

Tabell 12-3-1 viser indikatorer for sammenligning av ressursbruken mellom Trondheim og ASSS-kommunene innen idrettsområdet. Hensikten med tabellen er å få fram likheter og forskjeller mellom Trondheim og ASSS-kommunene. De ulike kategoriene er omtalt på nettsidene til ASSS-nettverket.

12.3.1. Nøkkeltall Idrett og idrettsbygg, ASSS 2023

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
<i>Prioritet</i>						
Netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg per innbygger	505	605	1 136	992	1 150	1 001
Netto driftsutgifter idrett per innbygger	609	655	215	340	773	312
SUM	1 114	1 260	1 351	1 332	1 923	1 313

Trondheim kommune eier en lavere andel av totalt antall idrettsanlegg i kommunen enn gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene. Dette er en årsak til at Trondheim kommune har lavere ressursbruk på kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg per innbygger enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene. Trondheim ligger over gjennomsnittet i ressursbruk per innbygger til idrett. Hovedårsaken er at Trondheim har flere private idrettsanlegg enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene, og kommunen bruker da relativt mer ressurser på anleggs- og driftstilskudd til idrettslagene. Tallene for *netto driftsutgifter til kommunale idrettsbygg/anlegg* og *til idrett per innbygger* bør derfor sees i sammenheng. Tallene for 2023 viser at Trondheim kommune i sum ressursbruk til idrett og drift av kommunale idrettsbygg/anlegg ligger noe under gjennomsnittet for de øvrige ASSS-kommunene.

Nettstedet *Norsk idrettsindeks* gir også et godt bilde på hvordan status for Trondheim er, sammenlignet med andre kommuner. I Trondheim finner vi totalt 90 293 personer registrert i idrettsregistreringen. Dette gir en aktivitetsandel på 45,2 % som er det nest høyeste blant storbykommunene. Av de aktive er 24 622 barn og 14 082 ungdom. Aktivitetsandelen blant barn er på topp blant storbykommunene og betraktelig over landsgjennomsnittet.

Driftsbudsjettet

I forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028 må byrådet gjøre prioriteringer, slik at de viktigste forholdene ivaretas. Prioriteringer blir gjort på grunnlag av *Leangen-erklæringen*, *Plan for idrett og fysisk aktivitet*, *Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder*, tidligere politiske vedtak og de overordnede periodemålene for området, men andre forhold kan også spille inn.

Byrådet foreslår å legge inn driftsmidler til nye og oppgraderte idretts- og friluftsanlegg, og tilskudd til private anlegg. Byrådet foreslår også å videreføre vedtatt handlings- og økonomiplan når det gjelder de forpliktelser kommunen vil ha i Ski-VM 2025, jamfør *Hosting Contract*. Vi foreslår også å opprettholde de økte midlene til snøproduksjonen i Granåsen i 2025 og 2026 for å sikre forholdene til VM på ski i 2025, samt mulig WC i langrenn i desember 2025 og junior-VM på ski i 2026.

Forslag til driftsbudsjett for 2025-2028

Tabell 12.3.2 viser byrådets forslag til netto driftsramme for tjenesteområdet idrett og friluftsliv i perioden 2025-2028. Tabellen viser endring i forhold til vedtatt budsjett for 2024 per 31.12.2023. Tabell 12.3.3 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

12.3.2. Budsjettramme og rammeendring idrett og friluftsliv. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	242,8	242,8	242,8	242,8
Pris- og lønnskompensasjon	7,7	7,7	7,7	7,7
Tekniske justeringer	-30,4	-30,4	-30,4	-30,4
Korrigert budsjett	220,1	220,1	220,1	220,1
Befolkningsvekst	0,1	-0,2	-0,2	-0,6
Arealkompensasjon	3,9	5,8	7,7	9,6
Annen rammeendring	27,5	-10,7	-10,7	-10,7
Forslag til netto driftsramme	251,6	215,0	216,9	218,4
Rammeendring	31,5	-5,1	-3,2	-1,7

12.3.3. Tiltak i idrett og friluftsliv. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Driftsmidler til nye turveger/-stier, løyper og andre friluftstiltak	1,5	4,0	5,0	6,0
	02. Driftsmidler til nye idrettsanlegg	2,0	2,5	3,0	3,5
	03. Driftsmidler til nye nærmiljøanlegg og aktivitetsparker	0,5	2,3	2,7	3,1
Endringer i tjenestetilbudet	04. Tilskudd til private anlegg	2,6	2,6	2,6	2,6
	05. Ski-VM 2025, økte driftskostnader	4,0	0,0	0,0	0,0
	06. Ski-VM 2025, Hosting Contract	21,2	-15,0	-15,0	-15,0
	07. Snøproduksjon i Granåsen	0,0	0,0	-1,5	-1,5
	08. Drift av kommunens idrettsnettverk	0,7	0,7	0,7	0,7
	09. Harmonisere hallavtaler med idrettslag	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
	10. Redusert tilskudd til Trondheimsregionens Friluftsråd	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	11. Endret nivå/standard drift av idretts- og friluftsanlegg	0,0	-1,2	0,3	-0,1
	Sluttsum	31,5	-5,1	-3,2	-1,7

Opprettholdelse av standard

1. Driftsmidler til nye turveier/-stier, løyper og andre friluftstiltak

For 2025 foreslår vi at drift av nye og oppgraderte skiløyper, lysløyper, turveier/-stier og badeplasser øker med 1,5 millioner kroner, og at dette skal øke utover i perioden. Dette omfatter blant annet drift av nye offentlig toalett ved Grilstadstranda, Fagerheimsbukta, Djupvika, Pilegrimsbu Frøset, Nilsbyen og Lian, drift av nye turdrag og snarveier, drift av Grilstadstranda badeplass og drift båtanløp ved Munkholmen kaianlegg.

2. Driftsmidler til nye idrettsanlegg

Byrådet foreslår å øke driftsmidler til nye og oppgraderte idrettsanlegg med to millioner kroner fra 2025. Dette økes med årlige 0,5 millioner kroner i perioden. Dette omfatter i hovedsak økte driftsutgifter for nye og oppgraderte anlegg i Granåsen.

3. Driftsmidler til nye nærmiljøanlegg og aktivitetsparker

Byrådet foreslår å øke driftsmidler til nye nærmiljøanlegg og aktivitetsparker med 0,5 millioner kroner fra 2025. Dette vil øke utover i perioden. I 2024 ferdigstilles Uståsen aktivitetspark og Reppe aktivitetspark.

Endringer i tjenestetilbudet

4. Tilskudd til private anlegg

Det foreligger søknader om særlige tilskudd til private idrettsanlegg omtalt i formannskapetssak 373/23; *Trondheim kommunes prioritering av spillemidler 2024*. Formannskapet ba i behandlingen av årets spillemiddelprioriteringer kommunedirektøren om å komme tilbake til *kommunalt tilskudd til utbyggingen for to private anleggsprosjekter* som nevnt i saken. I bystyresak 138/24; *Investeringer og driftsprosjekter innenfor idrettsområdet 2024* står det blant annet som følgende:

“For å håndtere innvilgede kommunale tilskudd på 20% av godkjente kostnader i spillemiddelsøknadene, jf sak 373/23 Trondheim kommunes prioritering av spillemidler 2024, er det behov for å sette av ytterligere 2,7 millioner kroner i kommunebudsjettet for 2025.”

Byrådet foreslår å sette av midler til dette i planperioden.

5. Ski-VM 2025, økte driftskostnader

Det vil påløpe diverse kostnader for Trondheim kommune før og under Ski-VM i Granåsen. Eksempler på det er koordinator for byprogram under Ski-VM og ekstra driftskostnader i Granåsen-anlegget før, under og etter Ski-VM.

6. Ski-VM 2025, Hosting Contract

I tråd med vertskapsbyavtalen *Hosting contract*, som er inngått mellom Trondheim kommune og Norges skiforbund om VM på ski i 2025, har kommunen ansvaret “for å bygge og stille til disposisjon et anlegg (permanente anlegg og provisoriske løsninger) godkjent av FIS og som tilfredsstiller alle de krav som følger av FIS’ tekniske manualer, Hosting Contract med vedlegg, og eventuelle vilkår som senere vil bli stilt av FIS med hjemmel i Hosting Contract”.

Byrådet foreslår å legge inn 51,2 millioner kroner til kommunens forpliktelser her; fordelt på 15 millioner kroner i 2024 og 36,2 millioner kroner i 2025.

7. Snøproduksjon i Granåsen

Det er planer for Trondheim som vertsby for flere internasjonale renn i perioden: VM på ski februar/mars 2025, verdenscup langrenn desember 2025, WC hopp/Raw Air (årlig), junior-VM ski 2026 og verdenscup langrenn 2027. For å sikre at konkurransene kan gjennomføres med tilfredsstillende snøforhold, er det behov for utvidet produksjon av kunstsne og lagring av denne. Bystyret bevilget 1,5 millioner kroner i økt ramme til formålet i første økonomirapport 2023 (sak 76/23), og byrådet foreslår å videreføre økt produksjon/økt ramme med 1,5 millioner kroner til og med 2026.

8. Drift av kommunens idrettsnettverk.

Drift av kommunens IT-infrastruktur "Idrettsnett"; en infrastruktur som blant annet er en grunnmur for gjennomføringen av VM på ski.

Etableringen i Granåsen skjedde i slutten av 2023, og driftskostnader er påløpt fra 2024. Kostnadene gjelder drift av nettverk/system, lisens og support. Det ble vedtatt lagt inn en million kroner i 2024, som skal øke til helårsvirkning med 1,7 millioner kroner fra 2025.

9. Harmonisere hallavtaler med idrettslag

Administrasjonen arbeider med å reforhandle avtaler med idrettslag om bygging av idrettshaller. Dette gjelder avtaler som ble inngått før 2014 og som ble inngått før felles avtalemal ble vedtatt, jmfør sak 153/16; *Avtaler mellom Trondheim kommune og idrettslag ved bygging av idrettshall i regi av idrettslag*. Ved å harmonisere disse avtalene med de fem avtalene som er inngått i henhold til ny avtalemal, vil byrådet også kunne omdisponere midler til andre nødvendige utgifter innen området. Det ble vedtatt lagt inn en delårseffekt på 0,6 millioner kroner i 2024, som skal øke til 1,4 millioner kroner i helårseffekt fra 2025.

10. Redusert tilskudd til Trondheimsregionens friluftsråd

Byrådet foreslår å videreføre bystyrets reduksjon i tilskuddet til Trondheimsregionens friluftsråd. Konsekvensen ved et lavere tilskudd til friluftsrådet kan være redusert aktivitet i regi av friluftsrådet.

11. Endret nivå/standard drift av idretts- og friluftsanlegg

For å tilpasse driften til rammen, foreslår byrådet en engangs reduksjon innen drift av idretts- og friluftsanlegg på 1,2 millioner kroner i 2026 .

Reduksjonen vil kunne få konsekvenser for driften av kommunens idrettsanlegg, løyper og turdrag. Idretts- og friluftslivsområdet ser hele tiden på arbeidsutførelse, omdisponeringer og bemanning innenfor driftsområdet, og vurderer også muligheter for ytterligere innsats av frivilligheten.

Investeringsbudsjettet

Byrådet har prioritert kommunens lovpålagte tjenester, og har funnet det nødvendig å være nøysom når det gjelder investeringsprosjekter innenfor idretts- og friluftslivsområdet i forslag til handlings- og økonomiplan 2025-2028. Det har vært gjort betydelige investeringer i Granåsen idrettspark de senere årene, noe som har bidratt til et flott

hverdagsinnlegg, i tillegg til et anlegg som kan ta imot store arrangement som ski-VM 2025.

Tabell 12.3.4 viser byrådets forslag til investeringer innenfor området Idrett og friluftsliv i perioden 2025-2028. Tabell 12.3.5 viser samlet finansiering av investeringsprosjektene for Idrett og friluftsliv i perioden 2025-2028.

12.3.4. Investeringer i idrett og friluftsliv i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Investering i friluftsliv og grønne områder (PFG)	20,0	0,0	20,0	10,0	10,0	10,0	10,0
02. Nærmiljøanlegg	7,6	0,0	7,6	3,7	3,7	3,7	3,7
03. Mindre investeringer idrett	5,6	0,0	5,6	2,7	2,7	2,7	2,7
04. Granåsen fotballhall	344,0	332,8	11,2	11,2	0,0	0,0	0,0
05. Bydelsbasseng Øst	4,6	2,6	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	381,8	335,4	46,4	29,6	16,4	16,4	16,4

12.3.5. Finansiering for investeringsprosjektene for idrett og friluftsliv i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	17,5	13,7	13,7	13,7
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	12,1	2,7	2,7	2,7
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	29,6	16,4	16,4	16,4

Beskrivelse av prosjektene

1. Investeringer friluftsliv og grønne områder (PFG)

Dette gjelder de tidligere budsjettpostene Badeplasser, Erverv friområder, Turveier og turløyper og Oppfølging av plan for friluftsliv og grønne områder (PFG). Oppfølging av tiltak er i tråd med vedtak i bystyresak 126/23; *Kommunedelplan for friluftsliv og grønne områder*, sak 243/20; *Investeringer innenfor friluftslivsområdet 2020 - vedtatte prosjekter og prioriteringer framover* og sak 119/24; *Orientering om badeplasser og tilrettelegging for bading i Trondheim - 2024*. Byrådet foreslår å legge inn 10 millioner kroner hvert av årene i planperioden.

2. Nærmiljøanlegg

Det er et vedvarende behov for etablering av nye nærmiljøanlegg for egenorganisert fysisk aktivitet. Byrådet foreslår å videreføre ordningen med midler til nærmiljøanlegg; jamfør sak 12/24; *Bruk av nærmiljømidler 2023 og planlagt bruk 2024*. Det foreslås å legge inn 3,7 millioner kroner for hvert av årene i planperioden.

3. Mindre investeringer idrett

Innenfor idrett- og friluftslivsområdet er det behov for en årlig budsjettpost for å håndtere mindre og eventuelt uforutsette utfordringer eller prosjekter som haster. Byrådet foreslår, som vedtatt tidligere år, å videreføre bevilgningen på 2,7 millioner kroner årlig til mindre investeringer.

4. Granåsen fotballhall

Granåsen fotballhall er ferdigstilt i september 2024. Noen midler er forskjøvet til 2025, da det gjenstår å legge kunstgressdekke i løpet av våren 2025 (etter Ski-VM).

5. Bydelsbasseng øst

Det ble budsjettet med midler til reguleringsplanarbeid for bydelsbasseng øst i 2023 og 2024. To millioner kroner er forskjøvet fra 2024 til 2025. Reguleringsplanen for bydelsbassenget forventes ferdigstilt på våren 2026.

Foto: Mari Vold

13. Finans

Innledning

Sunn økonomisk styring er avgjørende for å kunne levere trygge og gode kommunale tjenester. Kommunens økonomi må være bærekraftig i et langsiktig perspektiv.

Kommunens inntekter skal forvaltes med respekt for innbyggere og næringslivet som bidrar med skatter og avgifter. Gjennom god økonomisk styring, målstyring, klare prioriteringer og en effektiv organisasjon, skal vi levere kommunens kjerneoppgave: Gode kommunale tjenester.

Nye digitale og tekniske løsninger gir nye muligheter for bedre og mer effektiv tjenesteyting. Innenfor finansområdet gjelder dette blant annet nye metoder for inspeksjon og vedlikehold av bygningsmasse, renhold, administrativt arbeid, kommunikasjon med innbyggere og økonomistyring. God digital kompetanse og nye

digitale løsninger skal realisere gevinster, og øke kvaliteten i arbeidsprosesser.

Engasjerte og dyktige ansatte med oppdatert kompetanse legger grunnlaget for effektiv drift der innbyggernes behov står i fokus. Derfor satser kommunen målrettet på oppdatering av lederkompetanse gjennom kommunens lederutviklingsprogram. Et eget sykefraværprosjekt, med klare resultatmål, skal bidra til å bedre tjenesteproduksjonen og samtidig frigi midler for nye satsinger.

Trondheim kommune skal ha et godt samarbeid mellom offentlige, private og ideelle aktører. Det skal i større grad enn før benyttes offentlig-privat samarbeid for å realisere nye investeringer. Eiendomsmasse som vi ikke har bruk for, eller strategisk eierinteresse i, skal selges. Gjennom det frigjøres midler til nye og viktige prosjekter, og vedlikeholdskostnadene reduseres. Byrådet vil gjennomgå måten kommunen prosjekterer og gjennomfører større investeringer på, med mål om å bygge i riktig omfang, med riktig kvalitet og til lavest mulig pris. Dette gjelder også investeringer på selvkostområdet.

Byrådsavdelingen for finans består av to hovedområder: Eiendomstjenester og Økonomistyring, og HR-tjenester og digitalisering. Eiendomstjenester forvalter kommunens areal og bygningsmasse, inkludert skoler, barnehager, sykehjem, kultur- og idrettsbygg, samt utleieboliger. Området HR-tjenester og digitalisering dekker kommunens utviklings- og støttetjenester som er nødvendige for å sikre effektiv drift av kjernevirksomhetene i kommunen. Det består av Bedriftshelsetjenesten, Trondheim Digital (IT-tjenesten og Byarkivet), Økonomitjenesten, Regnskapstjenesten og Personaltjenesten.

Utfordringer

Byrådsavdeling for finans har utfordringer på flere områder og den økonomiske situasjonen er krevende. I 2024 har kommunen hatt et merforbruk på en rekke områder. Byrådet har satt inn en rekke tiltak i 2024 for å tilpasse den kommunale aktiviteten til budsjettet. Det er imidlertid krevende å gjennomføre endringene raskt nok.

Det er vanskelig å rekruttere og beholde kvalifisert personell i kommunal sektor. Det gjelder spesielt rekruttering av kvalifisert personell til helse- og omsorgstjenesten, og til grunnskolene og barnehagene. Byrådet forventer at denne utfordringen blir større i de kommende årene. Bemanningssituasjonen blir ytterligere forverret av det vedvarende høye sykefraværet i Trondheim kommune. Høyt sykefravær kan blant annet føre til høye vikarkostnader, dårligere arbeidsmiljø og tjenestetilbud. For kommunen er det en utfordring å ta i bruk større deler av arbeidskraftreserven. Kommunen må tenke nytt rundt tilrettelegging, bruk av kompetanse, stillingsstørrelser og rekruttering.

Det er økende geopolitisk uro over store deler av verden og internasjonale aktører intensiverer etterretningsaktiviteten og cyberoperasjonene mot Norge, med mål om å destabilisere viktige samfunnsfunksjoner. Det utfordrer Trondheim kommune på cybersikkerhetsområdet. Det kreves moderne sikkerhetsløsninger for å motstå avanserte, digitale angrep og samtidig ivareta personvernet til ansatte og innbyggere.

Kommunen eier flere viktige formålsbygg, som skoler, barnehager og helseinstitusjoner. Bevaring og rehabilitering av eksisterende bygg er en mer klimavennlig løsning enn å

bygge nytt For å oppnå dette kreves det en plan for godt vedlikehold, energieffektivisering og økt sambruk av bygningsmassen.

Kommunen har imidlertid et betydelig etterslep på vedlikehold. Samtidig fører befolkningsveksten til at kommunen skal sikre tilstrekkelig areal for fremtidige bygg, som skoler og helse- og velferdssentre. Kommunen må sørge for å få til enda bedre prosjektgjennomføring, eksempelvis gjennom offentlig-privat samarbeid, for å sikre mest mulige formålsbygg og mest mulig bygg for pengene.

Som hovedregel skal kommunen ta i bruk og rehabilitere eksisterende bygg fremfor å rive. Det skal alltid vurderes om det allerede finnes egnede bygg før nye bygg settes opp. Materialer og ressurser skal gjenbrukes i størst mulig grad, og brukte varer skal velges fremfor nye i alle anskaffelser der det er praktisk og økonomisk mulig.

For å nå klimamålene i 2030-planen skal byrådet blant annet effektivisere energibruken og utvikle lønnsomme forretningsmodeller for gjenbruk, gjerne i samarbeid med næringslivet.

Organisering av boligområdet i kommunen er fragmentert, med uklare ansvarslinjer. Dette har satt oss i en situasjon der vi mangler boliger til visse befolkningsgrupper, og har tomgang på andre typer boliger. Dette er påpekt i kommunerevisjonens forvaltningsrevisjon. Byrådet har nedsatt et utvalg som skal følge opp dette og foreslå en mer hensiktsmessig ansvarsfordeling og organisering av virksomheten innen den kommunale boligsektoren. Tiltak vil bli iverksatt fra og med 2025.

Trondheim kommune er en del av Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS (TBRT) og Midt-Norge 110 sentral IKS. TBRT har i de senere årene bygget ut brannstasjoner i flere av eierkommunene. Trondheim kommune må, som en av eierkommunene, dekke en andel av kostnadene. Befolkningsveksten i eierkommunene fører til økt bemanning innen forebyggende brannarbeid.

Byrådet skal være en aktiv og tydelig eier overfor kommunens selskaper. Trondheim Renholdsverk har endret sorteringen og håndteringen av en rekke typer avfall de senere årene. Trondheim kommune skal etablere et nytt sentralsorteringsanlegg for husholdningsavfall. Det kan føre til økte gebyrer. Utfordringen blir å effektivisere driften slik at gebyrene for innbyggerne øker minst mulig. Som et ledd i å holde skatter og gebyrer så lavt som mulig, starter byrådet i 2025 en større gjennomgang av selvkostområdene. Målet til byrådet er lavere gebyrer gjennom god kostnadskontroll.

Mål og indikatorer

Trondheimpløftet er kommuneplanens samfunnsdel som gjelder fra 2020-2032. Relevante delmål for byrådsavdeling finans fra Trondheimpløftet er:

Delmål 1.2: Vi bruker ressursene våre smartere i Trondheim

Delmål 2.1: Trondheims innbyggere har god livskvalitet

Delmål 2.3: Trondheim har et mangfold av bomiljø og møteplasser der alle føler seg velkomne.

Delmål 3.4: Trondheim har realisert potensialet i digitalisering og teknologi for å løse samfunnsutfordringer i framtida

13.0.1 Oversikt over mål og tilhørende indikatorer på byrådsavdeling finans

Nr.	Mål	Indikator	Konkret ambisjon
1	Redusere sykefraværet	Sykefravær (målt i prosentpoeng)	Sykefraværet reduseres med 1 prosentpoeng årlig fram mot 2028
2	Høyere medarbeidertilfredshet	Standardisert mål på medarbeidertilfredshet	Forbedring i medarbeidertilfredsheten på neste medarbeiderundersøkelse sammenlignet med forrige
3	Budsjettbalanse	Regnskapsresultat	Kommunen drifter i balanse målt mot budsjett
4	Redusere direkte og indirekte klimagassutslipp i alle deler av virksomheten	Klimafotavtrykk (mengde klimagass som slippes ut i atmosfæren som følge av aktiviteten).	Klimafotavtrykket til alle investeringsprosjekter skal reduseres med 40 prosent sammenlignet med referansebygg
5	Bedre miljø og økt effektivisering gjennom smart eiendomsdrift	Kjøpt energiforbruk målt i KWh	Kjøpt energiforbruk reduseres med 3 prosent hvert år
6	Ta vare på verdiene i kommunens bygg og eiendom	Standard på eiendomsverdiene i formålsbygg	Arbeide med en fornuftig eiendomsstrategi som sikrer kommunens behov og verdier på kort og lang sikt

Strategier og prioriteringer

Byrådet vedtok 5.september 2024 en ny strategi og plan for å redusere sykefraværet i Trondheim kommune. Prosjektet starter i september 2024 og finansieres gjennom omdisponering av eksisterende ressurser. Målet er å redusere sykefraværet både på kort og lang sikt gjennom fire konkrete tiltak. Tiltakene er rettet mot tre definerte målgrupper. De fire tiltakene er kartlegging og løsning av sykefravær på utvalgte enheter, tilpasset opplæring i sykefraværsoppfølging for ledere på utvalgte enheter, økt bruk av digitale verktøy for sykefraværsoppfølging, og etablering av et HR-kontaktsenter for alle ledere.

Byrådet vil bruke ressursene på en smartere måte, spesielt ved å utnytte potensialet i digitalisering og teknologi. Kommunen har kommet langt i å effektivisere arbeidet ved hjelp av robotassisterte prosesser. Kunstig intelligens brukes på en rekke områder. Vi vil i handlingsplan-perioden fokusere på bruk av kunstig intelligens, kombinert med bedre tilgang på store og relevante data. I denne perioden skal Trondheim ta tydelige skritt i

retning av å være en datadreven kommune.

Det er enklere og rimeligere å drifte godt vedlikeholdte bygninger. Manglende vedlikehold øker driftsutgiftene. For å holde bygningsnivået på et høyest mulig nivå, gjør kommunen det vi kan for å jobbe smartere. Vi har valgt ut én bygning der vi tester ut nye, innovative løsninger. Hvis det viser seg at disse løsningene er ressursbesparende og miljøvennlige, vil vi benytte samme løsninger på flere bygninger. Målet er å opprettholde verdien og brukskvaliteten på Trondheim kommunes bygninger mest mulig.

For å jobbe enda smartere satser byrådet også på gjenbruk. Byrådet jobber aktivt for å øke tempoet på omsetningen av gjenbruksmaterialer, slik at de ikke blir liggende unødvendig lenge på lager. Kommunen bruker et digitalt verktøy som gir oversikt over lagerbeholdning, innkommende materialer og mulighet for å reservere materialer til ulike prosjekter. Byrådet understreker at gjenbruk på sikt må være lønnsomt og attraktivt også for private aktører, samtidig som det skal redusere kommunens klimaavtrykk.

Byrådet vil være en aktiv og tydelig bestiller overfor kommunens selskaper. Byrådet skal forvalte kommunens eiendommer i et langsiktig perspektiv og utvikle planer for nytt areal til offentlige tjenester. Strategien for eiendom skal brukes og utvikles for å selge eiendommer kommunen ikke selv har bruk for, og kjøpe arealer som kommunen trenger i framtiden.

Byrådet vil, gjennom sin rolle i den tidlige fasen av investeringsprosjekter, bidra til en fornuftig disposisjon av kommunens knappe arealer. Det skal skje gjennom sambruk og en best mulig bruk av investeringsmidler.

Trondheim kommune skal som grunneier sørge for at byrommene er i aktiv bruk og tilgjengelige for alle. Trondheim kommune skal også være en god nabo.

13.1. Eiendomstjenester

Om området

Befolkningsveksten øker behovet for nye formålsbygg, og eiendomstjenestene sørger for tilgjengelig tomteareal. Vi bygger, vedlikeholder og drifter funksjonelle bygg med høy kvalitet og lang levetid. Gjennom god styring, ny teknologi og kostnadseffektive løsninger leverer vi smarte eiendomstjenester. Smart-bygg prosjektet ved Blussuvoll skole er testarena for oppgradering av eksisterende bygg. I det grønne skiftet skal vi gjenbruke byggematerialer i våre byggeprosjekter. Satsingen på nødvendig bærekraftig vedlikehold vil kunne gå på bekostning av service og kvalitet på renholds- og vaktmestertjenester. Effektiv arealbruk og samarbeid med andre aktører er sentralt i byutviklingen.

2 enheter

646 årsverk

1 340 000 m² eide og leide bygg

60 000 dekar ubebygde grunn

3650 kommunale utleieboliger

Økonomisk status

Korrigert for tilbakebetalinger knyttet til merforbruk i 2024 forventer tjenesteområdet balanse i 2024.

Sammenligning med andre kommuner

KOSTRA er en forkortelse for en kommune-stat-rapportering. Gjennom KOSTRA sender alle norske kommuner og fylkeskommuner inn tall fra sine tjenesteområder til Statistisk sentralbyrå. Dataene gir bedre innsikt i hvordan offentlige tjenester fungerer og gjør det mulig å sammenligne tjenesteområder mellom de ulike kommunene.

ASSS-samarbeidet skal bidra til læring og utvikling i partnerskap mellom kommunene og KS. ASSS er et samarbeid mellom Asker, Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Lillestrøm, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim, Tromsø og KS.

13.1.1. Nøkkeltall eiendomstjenester. Trondheim 2022 og 2023 og ASSS 2023

Indikator	2022	2023				
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Prioriteringer:						
Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i prosent av samlede driftsutgifter	8,4	8,4	10,6	10,7	9,5	10,0
Snitt årlig investering per innbygger siste fire år	6026	6301	7945	7020	5058	6737
Dekningsgrader:						
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	129	140	722	150	193	306
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter	525	642	1116	1061	824	887
Samlet energiforbruk for kommunal eiendomsforvaltning kWh per kvadratmeter	111	117	143	137	123	137
Ressursbruk:						
Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per barn i kommunale barnehager	25 479	26 823	60 244	33 594	28 180	40 163
Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per elev i kommunal grunnskole	19 485	21 851	41 808	29 628	21 144	29 480
Korr. brutto driftsutgifter eiendomsforvaltning per beboer i institusjoner	163 677	175 606	232 420	150 159	137 667	178 937

Sammenlignet med andre ASSS-kommuner, prioriterer Trondheim kommune eiendomsdrift relativt lite. Vedlikeholdsinnsatsen er lav sammenlignet med ASSS-gjennomsnittet. Tilstanden på våre formålsbygg er god, spesielt på helsebyggene, men vedlikeholdsetterlepet er økende. Energiforbruket er fallende og under ASSS-snittet.

13.1.2. Nøkkeltall renovasjon. Trondheim 2022 og 2023 og ASSS 2023

Indikator	2022		2023			
	Trondheim	Trondheim	Oslo	Bergen	Stavanger	ASSS
Andel avfall levert til materialgjenvinning inklusiv biologisk behandling	33,3	37,1	42	26,2	54,4	44,6
Mengde husholdningsavfall (kilo)	293	284	269	320,1	318	344

Kommunen er noe dårligere enn ASSS-snittet når det gjelder gjenvinning av avfall. Andelen som leveres til gjenvinning har økt de siste årene. Dette er fordi matavfallet er skilt ut og innsamlingsordningen for glass og metall har blitt bedre. Når ettersorteringsanlegg for restavfall (SESAM) er på plass vil andelen avfall levert til gjenvinning øke betydelig.

Benchmarkingen for renovasjon sammenligner prestasjonene hos renovasjonsselskapene i seks resultatområder. I 2024 deltok 23 renovasjonsselskaper i sammenligningen. Av disse har Trondheim flest privatkunder. Benchmarkingen tar hensyn til at rammebetingelsene er forskjellige.

13.1.3. Resultat på renovasjonsbenchmark 2020, 2022 og 2024 for Trondheim kommune

Kommune	Miljø-standard	Kunde-tilfredshet	Tjeneste-standard	Prisnivå	Driftseffektivitet	Arbeids-miljø
Trondheim 2024	God	God	Svært god	Svært god	God	God
Trondheim 2022	For svak	God	Svært god	Svært god	God	Svært god
Trondheim 2020	God	Svært god	God	Svært god	God	Svært god

Trondheim kommune og TRV scorer “god” eller “svært god” på alle seks resultatområder som vist i tabell 13.1.3. Hovedgrunnen til at miljøstandarden er bedret siden 2022 er at deler av byen har kommet i gang med utsortering av matavfall og innsamling av glass- og metallavfall nært der folk bor. Dette har ført til økning i andelen avfall som kan gjenvinnes.

Driftsbudsjettet

Tabell 13.1.4 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området eiendomstjenester i perioden 2024-2027. Tabellen viser forslag til endring sammenlignet med vedtatt budsjett 2024 per 31.12.2023. Tabell 13.1.5 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer.

13.1.4. Budsjettramme og rammeendring eiendomstjenester. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028

Opprinnelig budsjett 2024	1030,5	1030,5	1030,5	1030,5
Pris- og lønnskompensasjon	40,7	40,7	40,7	40,7
Tekniske justeringer	2,7	2,7	2,7	2,7
Korrigert budsjett	1074,0	1074,0	1074,0	1074,0
Befolkningsvekst	0,2	0,5	0,7	0,9
Arealkompensasjon	15,7	23,3	24,7	35,7
Annen rammeendring	-15,5	-11,4	11,4	11,4
Forslag til netto driftsramme	1074,4	1086,4	1110,8	1122,0
Rammeendring	0,4	12,4	36,8	48,0

13.1.5. Tiltak i eiendomstjenester. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Arealkompensasjon formålsbygg	15,7	23,3	24,7	35,7
	02. Økte eiendomsgebyrer Heggstadmoen	1,1	-2,0	-2,0	-1,8
	03. Tilskudd BrukOm	0,8	0,0	0,0	0,0
Endringer i tjenestetilbudet	04. Økte utgifter Trøndelag brann- og redningstjeneste	5,5	6,3	6,3	6,3
	05. Redusert renhold	-10,1	-10,1	-10,1	-10,1
	06. Husleieutgifter adm.bygg	-2,8	5,7	28,7	28,7
	07. Reduksjon av kommunens FDV-utgifter	-5,3	-5,3	-5,3	-5,3
	08. Redusert innsats arealutvikling og grunneieroppgaver	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	09. Vedlikehold Voldsminde barnehage	1,0	0,0	0,0	0,0
	10. Sommergater og andre tiltak for økt byliv	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Annet					
Sluttsum		0,4	12,4	36,8	48,0

Opprettholdelse av standard

1. Arealkompensasjon nye formålsbygg

Nye formålsbygg medfører økte forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsutgifter (FDV). Byrådet foreslår at området tilføres 15,7 millioner kroner i 2025 for å kompensere for de økte FDV-utgiftene. Dragvoll HVS, fotballhall Granåsen og Nidarvoll og Sunnland skole utgjør de største endringene.

2. Økte eiendomsgebyrer Heggstadmoen

Ved en gjennomgang av sigevannsforholdene på Heggstadmoen er det påvist at

kommunen som grunneier ikke har blitt fakturert for sivevannet fra anlegget. Det fører til at kommunen må betale høyere eiendomsgebyrer enn tidligere. Kostnadsoverslaget er usikkert.

3. Tilskudd BrukOm

En presisering av regelverket for hva man kan bruke avfallsgebyret til medfører at noen kostnader tilknyttet driften av ombruksbutikken BrukOm må finansieres på annen måte enn avfallsgebyret. I budsjettet for 2025 foreslår byrådet at det settes av 0,8 millioner kroner i tilskudd for å sikre fortsatt drift. Byrådet vil i løpet av 2025 foreta en gjennomgang av butikkdriften for å forsøke å gjøre den selvfinansierende.

Endringer i tjenestetilbudet

4. Økte utgifter Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS

I brannsamarbeidet har eierkommunene forpliktet seg til å fordele husleiekostnadene til brannstasjonene basert på eierbrøk. Trondheim eier 86 prosent av selskapet og må derfor betale mer dersom kapitalutgiftene øker. Bygging av nye brannstasjoner på Oppdal og Rennebu, og et høyere rentenivå, har økt kapitalutgiftene betydelig. Det utgjør om lag 5,5 millioner kroner i økte kostnader for Trondheim kommune. Trondheim har tidligere tjent på denne modellen, de andre eierkommunene i selskapet har betalt om lag 18 prosent av kapitalutgiftene til brannstasjonene i Trondheim.

Antall årsverk innenfor forebyggende brannarbeid styres av en statlig forskrift, som baseres på befolkningsnivå. Omtrent hvert tredje år må antall ansatte øke med én (1) stilling på grunn av befolkningsvekst. Dette skjer i 2025, og øker kommunens tilskudd til selskapet med i underkant av en million kroner.

5. Redusert renhold

Byrådet foreslår å redusere renholdet av kommunens formålsbygg årlig med 10 millioner kroner, fra rundt 200 til 190 millioner kroner. Dette tilsvarende ca. 15 årsverk.

6. Husleieutgifter administrasjonsbygg

Byrådet foreslår å sette av midler til dekning av husleie for kommunens nye administrasjonslokaler, som ble vedtatt i formannskapssak 220/22. Prisnivået har økt etter at vedtaket ble fattet. Prosjektet sørger for at kommunen får nye og tilpassede lokaler med dagens standard. De ansatte skal jobbe aktivitetsbasert, noe som krever tilrettelegging av arealet for ulike arbeidsformer og arbeidsmetodikk. Økningen slår inn med full effekt først fra og med 2027. Fram til 2027 har de ansatte som skal inn i det nye bygget tilhold i leide lokaler. Budsjettet som byrådet foreslår dekker 62,5 prosent av husleieøkningen, det resterende dekkes ved inntrekk fra enhetene etter bemanningstall (estimert til 15 000 kroner per ansatt).

7. Reduksjon av kommunens FDV utgifter

Byrådet foreslår å redusere budsjettet til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) med 5 millioner kroner årlig. Budsjettkuttet vil gjøre det nødvendig å utrede om dagens praksis ved å ha hovedvedlikehold hvert fjerde år bør opprettholdes.

8. Redusert innsats arealutvikling og grunneieroppgaver

Byrådet foreslår å redusere dagens netto budsjett på posten grunneieroppgaver og

arealutvikling med 1,5 millioner kroner.

9. Vedlikehold Voldsminde barnehage

Voldsminde barnehage ligger i en av kommunens definerte områdesatsområder og har stort behov for vedlikehold. Byrådet foreslår at barnehagen gis en særskilt vedlikeholdsbevilgning på 1,0 millioner kroner, i påvente av rom i investeringsbudsjettet til ny Voldsminde barnehage og nærmiljøsentere. Dette blant annet for å følge opp det som skjer i regi av områdesatsningen.

Annet

10. Sommergater

I tråd med vedtatt økonomiplan reduseres rammen til sommergater med 4,0 millioner kroner i 2025 og i årene framover.

Driftsbudsjett selvkostfinansierte oppgaver Eiendomstjenester

13.1.6. *Byrådets forslag til gebyrendringer for selvkostområdene innenfor eiendomstjenester. Alle tall i prosent.*

	2025	2026	2027	2028
Renovasjonsgebyr	10,0	5,0	3,0	2,0
Feiegebyr	21,0	5,0	5,0	5,0

Renovasjon

I 2024 har Trondheim kommune arbeidet med å forbedre kostnadskontroll i dialogen med Trondheim Renholdsverk AS, og jobber med å halvere det negative selvkostfondet for husholdningsrenovasjon innen årets slutt. Det er ikke planlagt store endringer i behovet for rammetilskudd i 2025, men noen kostnadsdrivere gjør at gebyret må økes med 10 prosent. Det planlegges å oppdatere avfallsplanen i tråd med Trondheimsloftet og nasjonale krav. Siden 2014 har det vært arbeidet med å etablere et sentralsorteringsanlegg i Midt-Norge, gjennom selskapet Sesam Ressurs AS. Uten dette vil det ikke være mulig å nå de nasjonale kravene om utsortering av avfallstyper, men samtidig vil etableringen sannsynligvis medføre en betydelig økning av renovasjonsgebyret.

Byrådet har oppsummert sitt endringsforslag for renovasjon i tabell 13.1.7.

13.1.7. Tiltak og utgiftsnivå innen renovasjon i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner løpende priser og endringstall sammenlignet med 2024

Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
1. Økte vedlikeholdskostnader bilpark	6,8			
2. Behandlingstjenester avfall	0,7	2,6	4,2	5,6
3. Utsortering av matavfall	2,7	4,2	6,0	7,8
4. Omlastingsstasjon for mat		4,1	4,2	4,3
5. Økte kapitalkostnader TRV	3,7	24,1	29,6	34,4
6. Økte kapitalkostnader TK	3,0	6,6	9,2	9,2
7. Pris- og lønnsvekst inkl effektiviseringkrav	27,9	49,5	54,3	55,3
Sum kostnadsendringer	44,8	91,1	107,5	116,6

Kostnadsøkningen i Trondheim Renholdsverk AS skyldes hovedsakelig økte lønnskostnader, og økte utgifter til bilparken og behandlingstjenester for avfall. Punkt 5 gjelder overgangen til biler med to kammer for avfall, noe som gir mer effektiv drift og fører til høyere kapitalkostnader. Økte kostnader for utsortering av matavfall og glass- og metallemballasje for abonnementer med containerløsninger, vil bidra til gebyrøkning fra 2025. Det er budsjettet for en varig omlastingsstasjon for matavfall fra 2026, da dagens midlertidige løsning har begrenset tillatelse.

Feiing

Feietjenesten er organisert som en avdeling i TBRT IKS. Feietjenesten er en selvkostfinansiert tjeneste.

13.1.8. Tiltak og utgiftsnivå innen feiing i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner løpende priser og endringstall sammenlignet med 2024

Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Økning årsverk	1,1	1,1	1,1	1,1
Økt husleie				2,6
Pris- og lønnsvekst inkl effektiviseringkrav	0,6	1,3	1,9	2,5
Sum kostnadsendringer	1,7	2,4	3,0	6,2

Feieren har i dag et etterslep på feiing i Trondheim kommune på grunn av mangel på feiere over tid. En styrking av personellet vil sette feieren i stand til å komme ajour med planlagt feiing etter vedtatt forskrift.

Feietjenesten er selvkostfinansiert og skal samlokaliseres med Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS ved hovedbrannstasjonen. Flyttingen fører til økte husleiekostnader, men sikrer bedre arbeidsvilkår og stordriftsfordeler for begge.

Investeringsbudsjettet

Kommunen må til enhver tid sørge for at det finnes tilstrekkelig areal og bygninger som sørger for at kommunen kan yte kommunale tjenester. Vedtatt plan for areal til offentlige tjenester, jf. sak 197/22 synliggjør hvor i byen det vil være behov for bygg til kommunal tjenesteproduksjon frem til 2060. Den reviderte planen er koblet tett opp mot arbeidet med ny kommuneplans arealdel (KPA).

Adm.- og driftsbygg

Investeringsområdet ivaretar kommunens investeringsbehov i administrasjons- og driftsbygg. Tabellene nedenfor viser byrådets forslag til investeringer innenfor området administrasjonsbygg og byrom i perioden 2025-2028, samt forslag til finansiering av investeringene.

13.1.9. Investeringer i administrasjons- og driftsbygg perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Nytt administrasjonsbygg	120,0	30,7	89,3	17,9	71,4	0,0	0,0
02. Nye lokaler feieren	40,0	0,0	40,0	0,0	8,0	32,0	0,0
Sluttsum	160,0	30,7	129,3	17,9	79,4	32,0	0,0

13.1.10. Finansiering for investeringsprosjektene for administrasjons- og driftsbygg i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	14,9	59,5	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	8,0	32,0	0,0
Mva.-kompensasjon	3,0	11,9	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	17,9	79,4	32,0	0,0

1. Nytt administrasjonsbygg

Investeringskostnadene gjelder i hovedsak tilpasninger for leietaker og sikkerhetstiltak, og anskaffelser av blant annet møbler og IKT-utstyr til nye lokaler. Se nærmere utredning i sak 58/23.

2. Nye lokaler feieren

Feietjenesten har behov for nye lokaler fra 2028. Det er krav til skille mellom ren og skitten sone, garasjeplass og mulighet for verksted. Disse behovene kan dekkes gjennom en

ombygging av Sluppen hovedbrannstasjon. Ombyggingen vil gi tilstrekkelige kontorplasser for feietjenesten, garasjeplass og økt verkstedkapasitet. Prosjektet vil også gi mulighet for skille mellom ren og skitten sone for brannvesenet, noe som er et krav i arbeidsplassforskriften.

Byrådet har satt av 40 millioner kroner til prosjektet i handlings- og økonomiplanperioden. 70 prosent av kostnadene dekkes over selvkostområdet feietjenester og 30 prosent av kostnadene finansieres av brannområdet som et eksternt finansiert lån. Fordelingen er basert på en estimert fordeling av nytte mellom områdene. Lånet er forutsatt å være eksterntfinansiert da feietjenester skal betale husleie for bruk av lokalene til TBRT IKS.

Ubebygd bolig- og næringsareal

Byrådet utvikler egen eiendom alene og i samarbeid med andre, til eget bruk eller for salg. I tillegg er kommunen byggherre for prosjekter som gjennomføres ved bruk av anleggsbidragsmodellen. Byrådet må i alle prosjekter vurdere graden av involvering.

Tabellene nedenfor viser byrådets forslag til investeringer med tilhørende finansiering innenfor område ubebygd bolig- og næringsareal i perioden 2025-2028:

13.1.11. Investeringer i ubebygd bolig og næringsareal i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	2025	2026	2027	2028
1. Anleggsbidragsmodellen	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	50,0	50,0
2. Leangen senterområde	70,0	21,7	48,3	5,0	2,0	1,0	10,0
3. Lade - Leangen	103,0	99,9	3,1	0,2	0,2	0,2	0,2
4. Tiller Øst III	138,0	135,1	2,9	0,2	2,7	0,0	0,0
5. Mindre investeringer							
Eiendomsutvikling bolig og næring	0,0	0,0	0,0	10,0	10,0	10,0	10,0
6. Østmarka og Ringve	14,0	11,9	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0
7. Forarbeid energistasjon							
Heggstadmoen	30,0	5,0	25,0	25,0	0,0	0,0	0,0
8. Falkenborgvegen - infrastrukturkostnader	30,0	5,0	25,0	25,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	385,0	278,6	106,4	117,5	64,9	61,2	70,2

13.1.12. Finansiering for investeringsprosjektene for ubebygd bolig i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	20,9	0,0	0,0	0,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksterntfinansierte lån	-0,5	11,9	9,4	16,9
Mva.-kompensasjon	13,7	4,5	4,3	5,8
Refusjoner	83,5	48,5	47,5	47,5

Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	117,5	64,9	61,2	70,2

1. Anleggsbidragsmodellen

Til bygging av framtidige offentlige anlegg etter anleggsbidragsmodellen foreslår byrådet 50 millioner kroner per år i perioden. Dette er anlegg som finansieres av private utbyggere, og beløpsstørrelsen avhenger av utbyggingstakten. Prinsipp og logikk bak anleggsbidragsmodellen er nærmere omtalt i bystyrets sak 89/10 og formannskapssak 138/17.

2. Leangen senterområde

Sak om veivalg for lokk over Leangen stasjonsområde ble behandlet av formannskapet i sak 148/16. Vedtaket sier at nye prosjekter ikke skal forhindre fremtidig etablering av lokk. Planarbeid ble igangsatt i 2020 og er komplekst. Planarbeidet skal avklare om tomte er egnet for offentlige formål, og gi grunnlag for vedtak om løsning for tverrforbindelsen på tvers av jernbanesporet.

3. Lade-Leangen

Det gjenstår noen bolig- og næringsprosjekter som er forutsatt slutført i løpet av økonomiplanperioden, og der det gjenstår mindre sluttbevilgninger. Byrådet foreslår 0,8 millioner kroner til arbeidet i økonomiplanperioden.

4. Tiller Øst III

Området omfatter alle hovedanlegg for infrastruktur. Kostnadene dekkes inn av utbyggerne etterhvert som de får igangsettingstillatelse for sine byggeprosjekter, men med seneste forfall september 2025. Byrådet foreslår at det settes av 2,9 millioner kroner til gjenstående garantiarbeider og oppfølging i økonomiplanperioden.

5. Mindre investeringer Eiendomsutvikling bolig og næring

Denne posten skal ivareta utvikling av mindre areal, samt mindre erverv for å kunne oppfylle kommunens krav til offentlige arealer.

6. Østmarka og Ringve

Trondheim kommune eier et stort sammenhengende område i området Østmarka og Ringve. Byrådet foreslår å bevilge 2,1 millioner kroner i planperioden til å ferdigstille reguleringen av dette området.

7. Forarbeid energistasjon Heggstadmoen

Byrådet arbeider med å legge til rette for at det blir etablert en energistasjon på en del av gnr 199, bnr 110 på Heggstadmoen. Dette i tråd med formannskapets vedtak i sak 22/24. Det skal lyses ut en konkurranse som åpner for at lade-, hydrogen- og/eller biogassaktører kan søke om å etablere, finansiere og drifte en energistasjon i minimum 10 år. Byrådet foreslår å bevilge 25 millioner kroner i planperioden til å ferdigstille tomt til energistasjonen.

8. Falkenborgvegen - infrastrukturkostnader

Prosjektet gjelder Trondheim kommune sin forpliktete andel av infrastrukturkostnader innenfor Leangen sentrum øst. Kostnadene forutsetter vedtatt reguleringsplan og finansieringsavtale om infrastrukturtiltak mellom grunneierne.

Formålstomter

Revidert plan for areal til offentlige tjenester ble behandlet i bystyret i sak 197/22, og viser behovet for areal til offentlige formål i fremtiden.

Tabellene nedenfor viser byrådets forslag til investeringer med tilhørende finansiering innenfor område formålstomter - kjøp og utvikling av areal til formålsbygg i perioden 2025-2028:

13.1.13. Investeringer i formålstomt i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
1. Formålstomter - kjøp av areal	0,0	0,0	0,0	230,0	244,0	90,0	95,0
2. Lillebyområdet	179,0	142,9	36,1	9,1	4,4	14,8	7,8
Sluttsum	179,0	142,9	36,1	239,1	248,4	104,8	102,8

13.1.14. Finansiering for investeringsprosjektene for formålstomt i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	189,1	218,4	84,8	82,8
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	50,0	30,0	20,0	20,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	239,1	248,4	104,8	102,8

1. Formålstomter - kjøp av areal

I økonomiplanperioden er det behov for store areal til formålsbygg. I handlings- og økonomiplan for 2025-28 er det lagt inn vedtatte erverv av offentlig areal.

Hvert år gjennomføres flere mindre erverv som er innenfor byrådets beslutningsmyndighet. Dette kan dreie seg om kjøp av mindre tilleggsarealer til kommunale tomter, mindre tomtekjøp, konsekvenser av avgjørelser i skjønnsretten etc.

2. Lillebyområdet

Kostnadsoverslaget på totalt 179 millioner kroner inkluderer kjøp av tomteareal i 2014 for 124 millioner. For å dekke denne tomte sin andel av felles infrastruktur innenfor områdeplanen for Lilleby er det beregnet en kostnad på totalt 55 millioner kroner. Disse

kostnadene forfaller etter hvert som anleggene bygges. Finansieringsavtalen for Lillebyområdet ble vedtatt i saksnr 31/18, og det er utarbeidet en gjennomføringsplan for tiltakene.

Kommunal tomt i Lillebyområdet skal tilrettelegges for ungdomsskole og andre kommunale funksjoner i planperioden. Reguleringsarbeidet ble igangsatt våren 2024.

Grunneieransvar

Trondheim kommune er en stor grunneier i Trondheim og har et grunneieransvar mange steder i kommunen. Byrådet har samlet disse oppgavene i en egen investeringskategori for å synliggjøre bedre hvilket ansvar kommunen har som grunneier.

Tabellene nedenfor viser byrådets forslag til investeringer med tilhørende finansiering innenfor område grunneieransvar i perioden 2025-2028:

13.1.15. *Investeringer i grunneieransvar perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Heggstadmoen etterdrift - Investeringstiltak	109,0	3,8	105,2	23,8	24,0	55,9	1,5
02. Killingdal - renseanlegg	117,0	0,0	117,0	0,0	0,0	117,0	0,0
03. Solemsbekken	9,0	3,4	5,6	4,6	1,0	0,0	0,0
04. Sikringstiltak oppstrøms Gamle Bybro	4,1	1,3	2,9	2,9	0,0	0,0	0,0
05. Grunneieransvar, herunder rassikring - mindre investeringer	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	1,5	1,5
Sluttsum	239,1	8,5	230,6	32,8	26,5	174,4	3,0

13.1.16. *Finansiering for investeringsprosjektene for grunneieransvar i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	27,3	22,1	57,5	2,5
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	5,5	4,4	29,1	0,5
Refusjoner	0,0	0,0	87,8	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	32,8	26,5	174,4	3,0

1. Heggstadmoen etterdrift - investeringstiltak

Det er behov for investeringer for å oppfylle krav til avslutning av den sørlige delen av deponiet. Innlekking av vann fra overflate og tilgrensende areal reduserer stabiliteten og medfører større mengder forurenset sigevann. Dette føres til kommunalt avløpsnett, noe som kommunen må betale avløpsgebyr for. Brukere og leietakere på arealet påvirkes av setninger.

Tiltakene tilpasses leietakernes behov for nødvendig infrastruktur for å kunne drifte i tråd med gjeldende regelverk for nedlagte deponier. Det er et komplekst prosjekt og større i omfang enn det som ble skissert i handlings- og økonomiplan 2024-2027.

Investeringstiltak vil finansieres delvis av selvkost renovasjon (40 prosent), og delvis fra bykassen (60 prosent), se bystyrets sak 146/14. Investeringene synliggjøres derfor også i investeringskategori for renovasjon. Byrådet foreslår at det settes av 160 millioner til dette prosjektet i planperioden. 105,2 millioner kroner finansieres over bykassen.

2. Killingdal - renseanlegg

Trondheim kommune har i flere år sett på ulike løsninger for å kunne stoppe forurensning fra de nedlagte Killingdal gruver. Det foregår en kartlegging av forurensningen i området. Gjeldende kostnadsanslag er usikkert og basert på en tidlig vurdering av et av alternativene for å håndtere forurensningen. Konseptvalgutredningen vil gi svar på hvilken løsning som anbefales. Denne forventes gjennomført i løpet av 2025. Det forutsettes en finansieringsmodell der Trondheim kommune forskutterer og etterfakturerer Bane Nor og Trøndelag fylkeskommune årlig pr. 31.12 for deres andel.

3. Solemsbekken

Solemsbekken ligger i Klæbu, Trondheim kommune. Det er Solemsbekken og utvalgte sidedaler som planlegges sikret ettersom områdene er klassifisert med høy faregrad og alvorlig skadekonsekvens. NVE betaler 80 prosent av kostnadene for tiltaket og Trondheim kommune betaler 20 prosent. Foreløpige estimer viser at kommunen sine kostnader til prosjektet blir på rundt 9 millioner kroner i tråd med vedtak i sak 44/23.

4. Sikringstiltak oppstrøms Gamle Bybro

Eksisterende pålerekker oppstrøms ved Gamle Bybro mot Kjøpmannsgata er i dårlig forfatning. Pålerekker skal holde massene på plass og lede vannet i Nidelva. Tiltaket skal forebygge erosjon mot Nidelva på den kommunale tomten. Byrådet har totalt satt av 4,1 millioner kroner til dette prosjektet, hvorav 1,1 millioner kroner gjelder prosjektering i 2024 og er finansiert via rassikringsmidler. Resterende midler, 2,9 millioner kroner, gjelder gjennomføring av tiltaket og foreslås utført i 2025.

4. Grunneieransvar, herunder rassikring - mindre investeringer

Trondheim kommune er eier av mer enn 5 000 individuelle eiendommer, og som grunneier i en kommune med mye kvikkleire er det nødvendig å ha tilgjengelige midler til umiddelbare rassikringstiltak. Som grunneier har kommunen plikt til å iverksette tiltak for å hindre skade på egen og andres eiendom. I tillegg er det politisk vedtatt at man også skal bistå ved akutt fare for ras og utglidning på privat eiendom. For å ivareta dette foreslår byrådet at det i økonomiplanperioden avsettes 1,5 millioner kroner hvert år.

Renovasjon

Utbygging av infrastruktur for håndtering av husholdningsavfall foretas i hovedsak av utbyggerne. Kommunen overtar anleggene i ettertid. Tabellene nedenfor viser byrådets forslag til investeringer og finansiering innenfor området renovasjon for perioden 2025-2028:

13.1.17. *Investeringer i renovasjon i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Avfallsanlegg, mindre investeringer	0,0	0,0	0,0	4,0	5,0	5,0	6,0
02. Endring fra 2- til 3-beholdersystem	66,4	5,0	61,4	18,1	19,9	13,8	9,7
03. Heggstadmoen etterdrift - investeringstiltak	57,0	2,2	54,8	12,0	13,0	28,8	1,0
Sluttsum	123,4	7,2	116,2	34,1	37,9	47,6	16,7

13.1.18. *Finansiering for investeringsprosjektene for renovasjon i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner*

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	1,0	2,0	2,0	3,0
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	33,1	35,9	45,6	13,7
Mva.-kompensasjon	0,0	0,0	0,0	0,0
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	34,1	37,9	47,6	16,7

1. og 4. Avfallsanlegg, mindre investeringer

I handlingsplan for husholdningsavfall, bystyresak 84/10, er det vedtatt at nedgravde løsninger for oppsamling av avfall skal være den normale løsningen for alle utbyggere med mer enn ti husstander. Omfanget av avfallssug og nedgravde containere har økt i 2024, de eldste installasjonene er mer enn 15 år gamle. Behovet for utskifting og oppgradering av systemene er økende i planperioden.

For utvikling og rehabilitering av avfallsanleggene foreslår byrådet å bevilge 4 millioner kroner i 2025, økende til 6 millioner kroner i 2028, totalt 20 millioner kroner i planperioden.

2. Endring fra 2- til 3-beholdersystem

I bystyresak 84/20 ble det vedtatt et avfallssystem med tre beholdere pr. husstand. Dette vil medføre økt investeringsbehov. Dette gjelder spesielt for områder hvor det er etablert avfallssug, men også for en del områder med nedgravde containere.

Byrådet foreslår å sette av totalt 61,4 millioner kroner i planperioden.

I mai 2024 ble avfallsforskriften kapittel 10a revidert, og det ble vedtatt at glass- og metallemballasje skal hentes ved husstandene/ sentralhenteordning. Det er lagt inn et unntak for områder tilknyttet avfallssug, men for de som har nedgravde containere vil dette i praksis gi et behov for å endre eksisterende løsning fra to til fire avfallsbeholdere. Det må også gjøres endringer i innsamlingsordningen i Midtbyen og sentrumsområdene (Midtbyordningen). Det er ikke gjort beregninger for hvordan dette slår ut, men de nye kravene vil medføre at langt flere områder vil ha behov for investeringer i nedgravde containere. Byrådet vil legge fram forslag til praktisk løsning og investeringsbehov i en egen politisk sak.

3. Heggstadmoen etterdrift - investeringstiltak

Byrådet viser til beskrivelse av prosjektet under investeringsområdet Grunneieransvar. Prosjektkostnaden er fordelt over investeringskategoriene Renovasjon og Grunneieransvar, ref. bystyresak 146/14.

Investeringstiltak vil finansieres delvis av selvkost-renovasjon (40 prosent), og delvis fra bykassen (60 prosent), se bystyrets sak 146/14, og synliggjøres derfor også i investeringskategori for grunneieransvar. Byrådet foreslår at det settes av 160 millioner til dette prosjektet i planperioden. 54,8 millioner kroner finansieres over selvkost renovasjon.

Eiendomsinvesteringer

Kommunen eier formålsbygg til en verdi av 32,3 milliarder kroner. Byrådet foreslår å bevilge 76,6 millioner kroner i eiendomsinvesteringer i kommende planperiode for å sikre at eiendommene oppfyller dagens krav til tekniske løsninger, lov- og forskrifter.

Tabellene nedenfor viser Byrådets forslag til investeringer med tilhørende finansiering innenfor område eiendomsinvesteringer i perioden 2025-2028:

13.1.19. Eiendomsinvesteringer i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overlag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Lov og forskriftskrav- formålsbygg	0,0	0,0	0,0	17,3	17,3	19,0	19,0
02. Oppgraderinger tekniske anlegg - formålsbygg	0,0	0,0	0,0	12,0	12,0	12,0	12,0
03. Produksjons- og transportutstyr	0,0	0,0	0,0	1,3	1,3	1,3	1,3
04. Rehabilitering av eldre skolebygg	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
05. Ivaretagelse av verneverdige bygg	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	1,0	1,0
06. Taksikring (krav om farefritt arbeid)	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
07. Enøk og klima-tiltak bygg	0,0	0,0	0,0	20,0	20,0	20,0	20,0
08. Klimatilpasninger bygg	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
09. Oppgradering til smarte bygg	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0
10. Strøm og fjernvarme - samtidighetsreducerende tiltak	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0

11. Digital områdesikring på kommunale barnehager og skoler	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0
12. Svartlamoen Boligstiftelse, Tak og grunnmur	20,0	8,0	12,0	4,0	4,0	4,0	0,0
13. Sykkelparkering kommunale enheter	16,2	11,2	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	36,2	19,2	17,0	89,6	80,6	82,3	78,3

13.1.20. Finansiering for investeringsprosjektene for eiendomsinvesteringer i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	75,3	67,8	69,3	65,3
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	14,3	12,8	13,1	13,1
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	89,6	80,6	82,3	78,3

1. Lov- og forskriftskrav - formålsbygg

Rammen skal dekke bygningsmessige tiltak som er nødvendige for at skoleanlegg, barnehagebygg, helse- og velferdssentre, idrettshaller, serveringshytter i marka, administrasjons- og kulturbygg skal tilfredsstille gjeldende lov- og forskriftskrav. Dette gjelder først og fremst branntekniske oppgraderinger, universell utforming og heiser.

Byrådet foreslår at det bevilges 17,3 millioner kroner til dette formålet i 2025.

2. Oppgraderinger tekniske anlegg - formålsbygg

Tekniske anlegg og utstyr har begrenset levetid. Tekniske anlegg med kortere levetid enn selve bygget må oppgraderes i forbindelse med utskifting. Dette gjelder blant annet elektriske anlegg, adgangskontroll, brannalarmanlegg, innbruddsalarm, heiser.

Byrådet foreslår at det bevilges totalt 12 millioner kroner per år til prosjektet i kommende fireårsperiode.

3. Produksjons- og transportutstyr

Byrådet foreslår at det bevilges 1,3 millioner kroner per år til innkjøp av store driftsmaskiner og andre større anskaffelser.

4. Rehabilitering av eldre skolebygg

Hvert år kartlegges 25 prosent av formålsbyggene. Dette gjelder bygg som skal ha hovedvedlikehold året etter. Hvert år avdekkes det flere bygninger som har store behov for oppgradering. Med et vedlikeholdsbehov årlig på omkring 350 millioner, og en vedlikeholdsramme på omkring 110 millioner, vil det ikke være rom for å gjøre tiltak utover ordinært vedlikehold. Det er et stort behov for å rehabilitere eldre skolebygg.

Byrådet foreslår å starte dette arbeidet med en bevilgning på 5 millioner kroner per år i planperioden. Aktuelle skolebygg er Dalgård, Ila, Bispehaugen, Klæbu ungdomsskole, Stein, Sverresborg, Sørborgen og Flatåsen.

5. Ivaretagelse av verneverdige bygg

Trondheim kommune har en portefølje med bygg som har ulik grad av vern. Det er den senere tid gjort en omklassifisering av verneverdige bygninger. Det har gjort at flere av våre bygninger har fått en ny og strengere verneklasse.

Byrådet foreslår en årlig bevilgning på 1 millioner kroner til å oppgradere disse bygningene slik at verneklassen ivaretas.

6. Taksikring (krav om farefritt arbeid)

Byrådet ønsker at takflatene i større grad skal benyttes til blant annet solceller, bikuber, urban dyrkning, antenner, master osv. Arbeidsplassforskriften setter krav om at arbeid på tak skal foregå farefritt. Det er nylig gjort en kartlegging av taksikring på kommunenes bygninger. Det er nærmere 90 bygninger som mangler forsvarlig taksikring. Byrådet foreslår at det årlig bevilges 5 millioner kroner for å starte opp arbeidet med å oppnå nødvendig sikkerhet på alle aktuelle tak.

7. Enøk- og klimatiltak bygg

Klima- og enøktiltaksmidlene skal brukes på tiltak som reduserer klimagassutslipp og/eller energiforbruk i eksisterende bygninger. Midlene kan også brukes på pilotprosjekter for å teste ulike energi- og klimatiltak. Lønnsomme tiltak videreføres.

Byrådet foreslår en årlig bevilgning på 20 millioner kroner til dette formålet

8. Klimatilpasninger bygg

Byrådet viderefører 5 millioner årlig til klimatilpasninger på bygg. I perioden 2025 til 2028 vil det bli mer ekstremvær. Bystyret vedtok 03.02.2022 en temaplan for klimatilpasning (sak 2/22). I punkt 4 vedtok bystyret en integrering av klimatilpasningstiltak i klimabudsjett.

30.03.2022 vedtok Bystyret (sak 55/22, sak 1f) å tildele 400 000,- for å utrede reduksjon av risiko for framtidige materielle skader på våre bygninger som følge av ekstremvær. I løpet av 2022 har disse midlene blitt brukt til å utrede behovet for klimatilpasning av kommunens bygninger. I 2023 har arbeidet med å oppgradere bygningene med størst fare for materielle skader startet opp.

9. Oppgradering til smarte bygg

Størsteparten av Trondheim kommunes fremtidige eiendomsportefølje er allerede bygd. Med tanke på sirkulærøkonomi og teknologisk utvikling, må vi i fremtiden legge mer vekt på konvertering av eksisterende bygningsmasse til fremtidig effektiv bruk av våre arealer. Det er derfor igangsatt et Smartbygg-prosjekt for å finne teknologiske løsninger som er miljøvennlige, kostnadsbesparende og gir fordeler for brukerne i våre eksisterende bygninger. Blussuvoll ungdomsskole er etablert som et pilotbygg hvor kommunen vil prøve ut ulike løsninger i samarbeid med NTNU og flere forskningsmiljøer. Her vil skolen selv kunne bruke en del av teknologien i undervisningen, og de vil kunne gi tilbakemelding

som å melde inn feil og mangler. Målet er at kunnskapen fra dette prosjektet kan overføres til andre prosjekter. På denne måten kan vi hente ut gevinster i hele bygningsportefølgen.

Bystyret foreslår at det bevilges 5 millioner kroner per år til prosjektet i kommende fireårsperiode.

10. Strøm og fjernvarme - tiltak som reduserer samtidig energibruk

Økt etterspørsel etter strøm og varme vil føre til at strømprisen varierer mer over døgnet. Med sin store bygningsmasse har kommunen mulighet til å tilpasse seg dette, slik at det totale behovet for strøm og varme på tidspunkter da etterspørselen er størst ikke blir like stor. Det kan gjøres ved reduserende tiltak som styringssystemer som gjør at ulikt utstyr benyttes til ulik tid, egne batterier på hver bygning for lagring av strøm til perioder der det er høyt forbruk, akkumulatortanker som kan gi varme i perioder med høyt varmebehov osv. Slike investeringer vil også gjøre at kommunen får mindre utgifter til strøm og varme i de periodene der strøm og varme er dyrest. Byrådet foreslår at det bevilges 5 millioner kroner per år til prosjektet i kommende fireårsperiode.

11. Digital områdesikring på kommunale barnehager og skoler

Kommunen arbeider forebyggende for å styrke fellesskap og trygge våre nabolag. Kommunen forebygger uønskede hendelser rettet mot kommunale barnehage- og skolebygninger gjennom flere tiltak. Byrådet ønsker å etablere et pilotprosjekt for områdesikring som et ytterligere forebyggende tiltak på flere barnehager og skoler for å sikre kommunale barnehager og skoler, og trygge nærmiljøene de neste årene. For å starte jobben foreslår byrådet at det bevilges 4 millioner til et pilotprosjekt til bruk av digital områdesikring i 2025.

12. Svartlamoen boligstiftelse, tak og grunnmur

Det ble bevilget 20 millioner til oppgradering av tak og grunnmur av Svartlamoen boligstiftelse i 2022. Det er hittil kostnadsført 8 millioner. I samråd med beboerne foreslår byrådet at resterende beløp på 12 millioner kroner fordeles budsjettmessig med 4 millioner kroner per år i 2025, 2026 og 2027.

13. Sykkelparkering kommunale enheter

Prosjektet går ut på å etablere værbeskyttet og tyverisikker sykkelparkering for ansatte ved skoler, barnehager og helsehus. Det er tidligere benyttet 11,2 millioner på tiltaket. Byrådet foreslår å bevilge 5 millioner kroner ekstra i 2025.

13.2. Økonomistyring, personaltjenester og digitalisering

Om området

Enhetene på dette området sørger for at de nødvendige systemene er på plass for å understøtte kommunens overordnede målsettinger og sikre kvalitet i tjenesteytingen til innbyggerne.

5 enheter

247 årsverk

Økonomisk status

Byrådet forventer at tjenesteområdet går i balanse i 2024.

Driftsbudsjettet

13.2.1. Budsjettramme og rammeendring økonomistyring, personaltjenester og digitalisering. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	413,2	413,2	413,2	413,2
Pris- og lønnskompensasjon	8,0	8,0	8,0	8,0
Tekniske justeringer	1,6	1,6	1,6	1,6
Korrigert budsjett	422,8	422,8	422,8	422,8
Befolkningsvekst	1,2	2,4	3,5	4,5
Annen rammeendring	-10,0	-13,9	-13,9	-13,9
Forslag til netto driftsramme	414,0	411,3	412,4	413,4
Rammeendring	-8,8	-11,5	-10,4	-9,4

13.2.2. Tiltak i økonomistyring, personaltjenester og digitalisering. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Felles programvarelisenser	3,4	3,4	3,4	3,4
Effektiviseringstiltak	02. Sykefraværprosjekt	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
	03. Reduksjon ansatte	-7,2	-9,9	-8,8	-7,8
Sluttsum		-8,8	-11,5	-10,4	-9,4

Opprettholdelse av standard

1. Felles programvarelisenser

Byrådet avsetter midler for å dekke økning i årlige kostnader for Windows Server-lisenser og vedlikehold, samt lisenskostnader, WiFi-oppdateringer og prisøkning på Google-støtteverktøy.

Effektiviseringstiltak

2. Sykefraværprosjekt

Det ble i handlings- og økonomiplan 2024-2027 avsatt 8 millioner kroner fordelt på to år til strategiske tiltak for å redusere sykefraværet. Byrådet har innlemmet denne oppgaven i det ordinære driftsbudsjettet, og foreslår derfor å redusere denne potten. I tillegg fortsetter arbeidet med å øke den generelle lederkompetansen gjennom Lederløftet, samt et økt fokus på det systematiske og forebyggende arbeidsmiljøarbeidet.

3. Reduksjon i antall ansatte

Byrådet foreslår en reduksjon i antall ansatte, både gjennom naturlige avganger og ved nedbemanningsprosesser. Dette har som konsekvens at området må prioritere sterkere

hva man vil sette ressurser på, og hva man må unnlate å gjøre.

Investeringsbudsjettet

IT er en viktig drivkraft for modernisering og innovasjon i offentlig sektor. Investeringene i perioden 2025-2028 imøtekommer dette.

13.2.3. Investeringer i IT i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

Prosjektnavn	Kostnads- overslag	Benyttet bevilgning	Rest til bevilgning	Forslag til investering			
				2025	2026	2027	2028
01. Automatisering/robotisering av administrative prosesser	6,0	4,5	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0
02. Datadreven organisasjon	7,0	2,0	5,0	4,0	1,0	0,0	0,0
03. Fagsystemer og basissystemer	39,9	34,5	5,4	4,1	1,3	0,0	0,0
04. IT-støtte samspill	6,8	5,4	1,4	1,1	0,3	0,0	0,0
05. Nettverk- og PC-infrastruktur	0,0	0,0	0,0	10,5	69,3	64,0	56,8
06. PAVA (pasientvarsling) investering	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0
07. Trådløst nett HVS	36,4	18,2	18,2	15,1	3,1	0,0	0,0
08. MinSide	5,0	1,3	3,7	1,3	1,3	1,3	0,0
09. Forbedring av meldingsfunksjonalitet i Vigilo	5,8	1,5	4,3	1,5	1,5	1,5	0,0
10. Anskaffelse og innføring nytt ERP-system	101,0	0,0	101,0	0,0	0,0	0,0	8,1
11. Utskifting av svitsjer	7,5	0,0	7,5	2,5	2,5	2,5	0,0
12. Utskifting av 28-serien aksesspunkt	42,0	0,0	42,0	0,0	21,0	21,0	0,0
13. Realisering av Kollegavarsling BOA	5,8	0,0	5,8	5,8	0,0	0,0	0,0
14. Bedring av svartid på legevakta	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
15. Optimalisering av arbeidslister i hjemmetjenesten	4,5	0,0	4,5	2,3	2,3	0,0	0,0
16. Oppgradering av terminalserverløsning	5,9	4,9	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
17. Nytt Intranett	2,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	281,6	73,3	208,3	57,7	103,6	90,3	64,9

13.2.4. Finansiering for investeringsprosjektene for IT i perioden 2025-2028. Tall i millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Bykassefinansierte lån	48,0	86,3	75,3	54,1
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Eksternfinansierte lån	0,0	0,0	0,0	0,0
Mva.-kompensasjon	9,6	17,3	15,1	10,8
Refusjoner	0,0	0,0	0,0	0,0
Salgsinntekt	0,0	0,0	0,0	0,0

Tilskudd	0,0	0,0	0,0	0,0
Sluttsum	57,7	103,6	90,3	64,9

Investeringene

Byrådet foreslår å satse på digitalisering og automatisering som fører til mer effektive arbeidsprosesser og som frigjør ressurser slik at innbyggerne får bedre kommunale tjenester. Nye, brukervennlige digitale tjenester skal gjøre det enklere for ansatte, innbyggere og næringsliv å samhandle med kommunen og internt i kommunen.

I tillegg satser byrådet på informasjonssikkerhet. Det innebærer tiltak som beskytter kommunens sensitive data og systemer mot cybertrusler, slik at innbyggere og ansatte kan føle seg trygge. IT-infrastrukturen oppgraderes for å sikre en stabil drift av de kommunale, digitale løsningene.

Foto: Terese Samuelsen

14. Byrådsavdelingene

Byrådet i Trondheim leder kommunens administrasjon og er ansvarlig for å gjennomføre bystyrets vedtak. Kristian Dahlberg Hauge er byrådsleder. Trondheim kommune er organisert med 8 byrådsområder.

- Byrådsleders avdeling
- Byrådsavdeling for sosiale tjenester
- Byrådsavdeling for finans
- Byrådsavdeling for helse og omsorg
- Byrådsavdeling for oppvekst og utdanning
- Byrådsavdeling for kultur, idrett og friluftsliv
- Byrådsavdeling for byutvikling
- Byrådsavdeling for miljø, næring og samferdsel

Strategier og prioriteringer

Parlamentarisme som ny styringsform ble innført 13. juni 2024. Leangen-erklæringen viser hvilke ambisjoner og mål byrådet vil prioritere i bystyreperioden fram mot 2027.

Erklæringen utgjør sammen med “Samarbeidsplattform for sentrum-Høyre 2023-2027” det politiske grunnlaget for byrådets virke.

Byrådet har som ambisjon at innbyggerne i Trondheim skal oppleve kommunen som

Forutsigbar, med klar retning, tydelige prioriteringer og gjennomføringskraft

Effektiv, med forenkling, effektivisering og digitaliserte prosesser

En lagspiller, som finner gode løsninger i samarbeid med andre aktører

Hovedmålene for byrådet er å

- Sikre bærekraftig drift av kommunen med tydeligere prioriteringer
- Åpne for mer bruk av offentlig-privat samarbeid
- Bruke kommunens ulike roller mer strategisk for å nå ulike mål
- Sikre bedre dialog med næringslivet

I Leangen-erklæringen fremgår hva den enkelte byråd ønsker å oppnå for sine områder fram til 2027:

Sosiale tjenester:	Trygghet, verdighet og inkludering
Finans:	Trygg økonomisk styring og bærekraftig kommuneøkonomi
Helse og omsorg:	Trygghet og valgfrihet for den enkelte
Oppvekst og utdanning:	En god oppvekst varer livet ut - Trygghet og mestring for elever og medarbeidere
Kultur, idrett og friluftsliv:	Kultur- og idrettsbyen Trondheim
Byutvikling:	En inkluderende, vekstkraftig og grønn by
Miljø, næring og samferdsel:	Bærekraftig verdiskaping, klimanøytralitet og moderne samferdselsløsninger

Målene ovenfor er sektorovergripende. Byrådsleders avdeling har en særlig rolle som tilrettelegger og pådriver for gjennomføring av byrådets politikk til beste for byens innbyggere, og for å samordne byrådets arbeid og aktiviteter.

Byrådsleders avdeling

Om området

Byrådsleders avdeling har et hovedansvar for å lede og samordne arbeidet i byrådet og byrådsavdelingene. Administrasjonen i byrådsleders avdeling er sekretariat for byrådsleder og byrådet. Den ivaretar kontakten mellom byrådet og bystyret og er et koordinerende ledd mellom politisk og administrativt nivå i kommunen. Byrådsleder fungerer som den øverste politiske lederen, og byrådsleders avdeling har oppgaver som omfatter overordnet strategisk planlegging, kontakt med nasjonale myndigheter og oppfølging av politiske vedtak for å sikre at byrådets politikk blir fulgt opp på tvers av byrådsområdene. Under byrådsleders avdeling ligger fem virksomhetsområder.

Administrasjon og lederstøtte

Enheten håndterer et bredt sett av oppgaver tilknyttet blant annet lønn, regnskap og saksbehandling for byrådsområdet, merkantil støtte til leder og service til innbyggerne.

Kommuneadvokaten

Kommuneadvokaten er Trondheim kommunes eget advokatkontor. Kommuneadvokaten er et fullfaglig advokatkontor, som har to hovedoppgaver: Føre rettssaker for Trondheim kommune og å være rådgiver i juridiske spørsmål.

Enhet for samfunnssikkerhet og beredskap

Enhet for samfunnssikkerhet og beredskap skal sikre systematisk og helhetlig faglig kvalitet på kommunens interne og eksterne arbeid med ulike former for sikkerhet, beredskap og krisestøtte/håndtering. For å koordinere lokale tiltak som skal forebygge kriminalitet og rusproblemer blant barn og unge, og sørge for samarbeid mellom skoler, helsevesen, politi og andre relevante aktører, har enheten 1 SLT-koordinator med ansvar for å sikre en helhetlig og effektiv innsats.

Kommunikasjonsenheten

Kommunikasjonsenheten dekker et bredt spekter av kommunikasjonsbehov innad i kommunen, og utad mot innbyggerne. Enhetens kjerneoppgaver er kommunikasjonsrådgivning, innholdsproduksjon og profilbygging, nyhetspublisering på nettside, intranett og kommunens sider/kontoer i sosiale medier. Enheten har også ansvar for Klart språk og visuell profil for kommunen, samt krisekommunikasjon.

Arbeidsgiveriet

Arbeidsgiveriet arbeider for å sikre et velfungerende partssamarbeid og god dialog mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Enheten støtter aktivt og legger til rette for en effektiv praktisering av tillitsvalgtordningen. I tillegg har enheten ansvar for å utvikle og gjennomføre lønnspolitikk, lokale forhandlinger og informere om tariffspørsmål til alle ledere i kommunen.

Økonomisk status

Byrådsavdelingene forventer å gå i økonomisk balanse i 2024, etter at området er tilført midler til innføringen av parlamentarisme.

Driftsbudsjettet

Tabell 14.1.1 viser byrådets forslag til netto driftsramme for området byrådsavdelingene i perioden 2025-2028. I tekniske justeringer inngår flytting av driftsmidler til nytt budsjettområde etter at kommunen fikk ny organisering i byrådsavdelinger. Formannskapetets tilleggsbevilgningskonto pålydende 1,5 millioner kroner flyttes til byrådet og skal disponeres av byrådet på samme måte som tidligere. Tabell 14.1.2 viser byrådets forslag til hvordan tjenesteområdet skal tilpasse seg nye driftsrammer. Tabellene viser endringer i forhold til vedtatt budsjett 2024.

14.1.1. Budsjetttramme og rammeendring byrådsavdelingene. Tall i millioner kroner

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	183,4	183,4	183,4	183,4
Pris- og lønnskompensasjon	3,0	3,0	3,0	3,0
Tekniske justeringer	33,1	33,1	33,1	33,1
Korrigert budsjett	219,5	219,5	219,5	219,5
Befolkningsvekst	0,0	0,0	0,0	0,0
Annen rammeendring	4,5	4,0	3,0	3,0
Forslag til netto driftsramme	224,0	223,5	222,5	222,5
Rammeendring	4,5	4,0	3,0	3,0

14.1.2. Tiltak i byrådsavdelingene. Tall i millioner kroner

Type tiltak	Navn tiltak	2025	2026	2027	2028
Opprettholdelse av standard	01. Godtgjøringsforskrift byrådet	4,8	4,8	4,8	4,8
Endringer i tjenestetilbudet	02. Samfunnssikkerhet og kommunal beredskap	1,2	1,2	1,2	1,2
	03. Hovedtillitsvalgte	2,3	1,0	0,0	0,0
Effektiviseringstiltak	04. Redusere aktivitetsnivået	-3,8	-3,0	-3,0	-3,0
Sluttsum		4,5	4,0	3,0	3,0

1. Godtgjøringsforskrift byrådet

Byrådet foreslår en permanent budsjettøkning på 4,8 millioner kroner for å fullfinansiere kostnader til ny politisk styreform.

2. Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet. Kommunen skal utvikle trygge og robuste lokalsamfunn og har et grunnleggende ansvar for å beskytte befolkningen og bidra til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner. Videre har også kommunen et omfattende ansvar for å forebygge og håndtere kriser, inkludert å stimulere relevante aktører til å iverksette forebyggende og skadebegrensende tiltak. Byrådet foreslår å opprettholde opptrappingen av den nye enheten for sikkerhet og beredskap som ble vedtatt i handlings- og økonomiplan 2023-2026.

3. Hovedtillitsvalgte

Lønnsutvalget vedtok i sak 3/24 at ressurs til hovedtillitsvalgte skulle økes midlertidig i to år i forbindelse med overgangen til parlamentarisme. Økningen tilsvarer 225 prosent stilling.

4. Redusere aktivitetsnivået

Som et effektiviseringstiltak vil byrådet fra 2025 avvikle kraftsamlinger til fordel for Lederløftet. Videre skal Lederløftet (FOKUS-programmet), som tar sikte på å øke kommunens ledelses- og gjennomføringskraft, skje innenfor ordinær drift.

Foto: Mari Vold

15. Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og kommunerevisjonen

Om området

4 enheter

28 årsverk

67 bystyrerepresentanter

Folkevalgtes budsjett er et viktig virkemiddel for demokratisk styring av kommunen. Området omfatter bystyret og en rekke andre organer, for eksempel bystyreutvalgene, forretningsutvalget og råd.

Bystyresekretariatet tilrettelegger for de politiske beslutningsprosessene, og gjennomfører valg til kommunestyre, fylkesting og storting. Bystyresekretariatet tar også hånd om kommunens vertskapsforpliktelser, og legger til rette for velser.

Kontrollutvalget og kommunerevisjonen har en uavhengig rolle og skal sikre at den kommunale virksomheten utføres i tråd med politiske vedtak og lover og regler. Kontrollutvalget og kommunerevisjonen fremmer eget budsjettforslag for bystyret.

I forbindelse med innføringen av parlamentarisme ble Trondheimsregionen og ombudene organisatorisk underlagt forretningsutvalget. De var tidligere organisert under kommunedirektøren.

Åtte kommuner samarbeider for å styrke Trondheimsregionen i en nasjonal og internasjonal konkurranse. Regionen skal hevde seg i toppen innen forskning, utdanning, næringsliv og kultur, og innen tjenester til befolkningen.

Ombud skal på vegne av bystyret påse at det i kommuneforvaltningen ikke blir gjort urett mot brukere, og at ansatte ivaretar sine plikter overfor brukere av kommunale tjenester.

Økonomisk status

Korrigert for endringer i 2. økonomirapport, forventer byrådet at budsjettområdet går i balanse i 2024.

Driftsbudsjett

Tabell 15.1.1. viser byrådets forslag til netto driftsramme for området i perioden 2025-2028.

15.1.1. *Budsjettramme og rammeendring bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen. Tall i millioner kroner*

Netto driftsramme	2025	2026	2027	2028
Opprinnelig budsjett 2024	81,1	81,1	81,1	81,1
Pris- og lønnskompensasjon	2,3	2,3	2,3	2,3
Tekniske justeringer	-4,2	-13,3	-3,2	-12,3
Korrigert budsjett	79,2	70,1	80,2	71,1
Befolkningsvekst	0,2	0,3	0,5	0,6
Annen rammeendring	14,7	14,7	14,7	14,7
Forslag til netto driftsramme	94,1	85,1	95,4	86,4
Rammeendring	14,9	15,0	15,2	15,3

Rammeøkningen skyldes først og fremst ny godtgjøringsforskrift for folkevalgte.

Foto: John Arne H. Tømmervold

16. Kommunens eierinteresser

I dette kapitlet omtales aksjeselskap, kommunale foretak og interkommunale selskap der kommunen har vesentlige eierinteresser.

Eierskapsmeldingen kommer i to deler. Del én gir prinsippene for Trondheim kommunes overordnede eierskapspolitikk, som omfatter alle selskap og foretak kommunen har eierskap i. Prinsippene er lagt til grunn for utarbeidelsen av del to, som er selskapsspesifikke eierstrategier for selskap og foretak som kommunen har vesentlige eierinteresser i.

Bystyret vedtok i mai 2022 kommunens eierskapsmelding (bystyresak 23/22 – Eierskapsmelding del 1- revidering). Eierskapsmeldingen er justert for å være tilpasset parlamentarisk styreform, jamfør bystyresak 128/24. Trondheim kommunes eierskapsmelding er et redskap for bystyret for utøvelse av en målrettet, forutsigbar og

langsiktig eierskapspolitikk. Eierskapsmeldingen skal bidra til god politisk styring og kontroll, og gi rammene for hvordan kommunen skal utøve sitt eierskap.

Byrådet legger frem forslag til eierskapsmelding del to for hvert selskap, og foretak, som behandles i bystyret. Hensikten er å styrke oppfølgingen av forventninger og mål av det spesifikke eierskapet. Dette skaper et operativt anlagt dokument, slik at det har sammenheng med utøvelsen av eierskapet til hvert enkelt selskap.

Bystyret har siden 2017 vedtatt eierskapsmelding del to (selskapsspesifikke eierstrategier) for følgende selskaper:

- TRV Gruppen AS (bystyresak 0086/17), revidert i 2023 (bystyresak 105/23)
- Vistamar SL (bystyresak 0085/17), selskapet vedtatt nedlagt i 2020
- Trondheim Kino AS (bystyresak 0193/17), revidert i 2023 (bystyresak 200/23)
- Tempevegen 25 AS (bystyresak 130/19)
- Leuthenhaven AS i februar 2020 (bystyresak 42/20),
- Olavshallen AS (bystyresak 7/21)
- Trondheim Parkering AS i juni 2021 (bystyresak 100/21)
- Trondheim Spektrum AS i april 2022 (bystyresak 27/22).
- Prima Holding AS, hvor Trondheim kommune eier 60 prosent og Trondheim Røde Kors 40 prosent, ble vedtatt i april 2022 (bystyresak 82/22)
- Nyhavna utvikling AS, hvor Trondheim kommune eier 67 prosent og Trondheim Havn IKS 33 prosent, ble vedtatt i april 2023 (bystyresak 52/23)

16.1. TRV Gruppen AS (eierandel 100 prosent)

TRV Gruppen består av morselskapet TRV Gruppen AS, som er heleid av Trondheim kommune, og av datterselskapene Trondheim Renholdsverk AS og Retura TRV AS. Trondheim Renholdsverk AS utfører innsamling og håndtering av husholdningsavfall i Trondheim i egen regi, mens Retura TRV AS driver konkurranseutsatt virksomhet innenfor næringsavfall, noe som gir grunnlag for utbytte fra selskapet til Trondheim kommune.

16.1.1. Nøkkeltall fra regnskap for TRV Gruppen AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	471 426	552 104	593 796	638 436
Driftsresultat	31 761	29 082	31 293	41 613
Årsresultat	21 722	19 735	18 137	22 913
Utbytte	0	7 000	5 000	0

Krav til avkastning og utbytte fra TRV Gruppen AS

Kommunens krav til avkastning og utbytte stilles til TRV Gruppen AS (morselskap) som igjen mottar konsernbidrag fra Retura TRV AS. Datterselskapet Trondheim Renholdsverk AS ivaretar kommunens lovpålagte oppgave om håndtering av husholdningsavfall og er selvkostfinansiert. Som følge av at selskapet er selvkostfinansiert, kan ikke Trondheim Renholdsverk AS bidra til morselskapets krav til avkastning.

Utbyttet fra selskapet for regnskapsåret 2023 ble ved behandlingen av Trondheim kommunes budsjett for 2024, forventet til syv millioner kroner. Selskapets styre foreslo at

det ikke skulle utbetales utbytte, noe som ble vedtatt i generalforsamlingen for selskapet.

For planperioden 2025-2028 budsjetterer byrådet med et årlig utbytte fra TRV konsernet på sju millioner kroner. Trondheim kommune som eier har behov for en viss forutsigbarhet i utbyttetenivået, og forventer et utbyttetenivå som er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt de siste tre år.

Selskapet skal forholde seg til kommunens krav til avkastning og utbytte. Styret innstiller på utbytte til generalforsamling.

16.1.2. Forslag til utbytte i perioden 2025-2028. Millioner kroner.

	2025	2026	2027	2028
Budsjettert utbytte fra TRV Gruppen AS	7	7	7	7

16.2. Trondheim Kino AS (eierandel 100 prosent)

Kommunens eierskap i Trondheim Kino AS sikrer innbyggerne et kvalitativt godt og bredt kinotilbud. Formålet til selskapet fremgår av vedtektene, fastsatt i ekstraordinær generalforsamling 13. november 2012:

Selskapets formål er å drive kinovirksomhet og annen virksomhet naturlig knyttet til dette. Trondheim Kino AS skal vise film innenfor alle filmsjangre valgt ut etter kvalitetskrav og de til enhver tid gjeldende konsesjonskrav under de best mulige visningsforhold, og på konkurransedyktige vilkår for flest mulig mennesker som ønsker å oppleve filmkunst.

Trondheim Kino AS har eierinteresser i datterselskap som driver med virksomhet tilknyttet kinodrift. I konsernet inngår Filmfest Trondheim AS (Kosmorama), Trondheim Kino Utvikling AS og Trondheim Kino Eiendom AS. Trondheim Kino AS har 100 prosent eierandel i disse tre. I tillegg har Trondheim Kino en eierandel på 45 prosent av kinokjeden KinoNor AS, som i et normalår har om lag 1,5 millioner besøkende i året.

Trondheim Kino AS viser film fra Prinsen kinosenter (åtte saler), Nova kinosenter (elleve saler), Kimen Kino på Stjørdal (tre saler) og Steinkjer Kino fra og med juni 2023. Lokalene til Prinsen kinosenter eies og leies av Trondheim Kino Eiendom AS, mens lokalene til Nova kinosenter eies og leies av Arbeidernes Økonomiske Fellesorganisasjon (AØF). Lokalene til Kimen Kino eies og leies av Kimen kulturhus, og Steinkjer Kino av Steinkjer kulturhus.

16.2.1. Nøkkeltall fra konsernregnskap Trondheim Kino AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	96 289	113 982	122 642	136 488
Driftsresultat	236	9 561	283	-6 402
Årsresultat	4 363	9 776	4 595	1 437
Utbytte	0	0	0	4 000

Trondheim Kino AS kan vise til meget god soliditet med en egenkapitalandel på 77,5 prosent i morselskapet og 89,2 prosent i konsernet per 31. desember 2023. Styret mener dette er tilfredsstillende og forsvarlig med tanke på den risiko som virksomheten medfører.

I 2023 hadde kinoen 618 000 besøkende, mot 569 000 besøkende i 2022. Selv om antallet besøkende økte fra 2022 til 2023, er det langt igjen til nivået før pandemien. Årsresultatet for selskapet var på 0,05 millioner kroner i 2023, mot 0,6 millioner året før. For konsernet ble årsresultatet 1,4 millioner kroner i 2023, mot 4,6 millioner i 2022.

Utbytte fra datterselskapene er av betydning for å kunne ha en bærekraftig kinodrift. Alliansen med andre kinoer gjennom KinoNor AS, forventes å gi gevinst i form av reduserte kostnader grunnet stordriftsfordeler. Etter forslag fra Trondheim Kinos styre, vedtok generalforsamlingen i 2024 et utbytte på fire millioner kroner for 2023.

Krav til avkastning og utbytte fra Trondheim Kino AS

Bystyret vedtok 12. april 2018 eierstrategi for Trondheim Kino (sak 193/17). Eierstrategien beskriver kulturelle og finansielle forventninger og mål. Finansielle mål omfatter Trondheim kommune som eier sine forventninger til verdiutvikling, avkastningskrav og utbyttepolitikk. Eierens ønsker at selskapet gjennomfører en ekstern og uavhengig verdivurdering av Trondheim Kino AS sin markedsverdi hvert fjerde år. Verdiutviklingen av selskapet forventes å ha en utvikling noe bedre enn bransjen. Det ble gjennomført en verdivurdering av Trondheim Kino AS i 2023. Eierens krav til avkastning stilles til egenkapitalen i Trondheim Kino AS, der eieren forventer at avkastningskravet på verdijustert egenkapital ligger i intervallet 7-9 prosent etter skatt. Trondheim kommune som eier, har behov for en viss forutsigbarhet i utbyttetnivået, og forventer et utbyttetnivå som er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt de siste tre år.

Byrådet har lagt inn forventninger til utbytte til kommunen som eier for perioden 2025-2028, dvs. for regnskapsårene 2024-2027.

16.2.2. Forslag utbytte i perioden 2025-2028. Millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Budsjettet utbytte fra Trondheim kino AS	6	6	6	6

16.3. Trondheim Parkering AS (eierandel 100 prosent)

Bystyret vedtok i sak 183/18 at den forretningsmessige virksomheten i Trondheim Parkering KF skulle skilles ut i et eget selskap med foretaksnavn Trondheim Parkering AS, 100 prosent eid av Trondheim kommune. Selskapet ble opprettet i 2018, med driftsstart 1. mai 2019.

Den forvaltningsmessige delen av parkeringsvirksomheten ble fra samme dato organisert som en kommunal enhet.

16.3.1. Nøkkeltall fra konsernregnskap Trondheim Parkering AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	96 283	99 409	120 146	137 087
Driftsresultat	12 803	12 619	15 159	13 421
Årsresultat	10 785	10 355	12 914	11 870
Utbytte	5 800	6 000	8 000	8 000

Krav til avkastning og utbytte fra Trondheim Parkering AS

Eierstrategi (Eierskapsmelding del 2) for Trondheim Parkering AS ble vedtatt av bystyret i møte 16.6.2021, sak 100/21. Nivå på utbytte er fastsatt i eierstrategien:

Trondheim kommune som eier har behov for en viss forutsigbarhet i utbyttet, og forventer som hovedregel et utbyttetivå fra konsernet som er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt de siste tre år.

Forventningen om utbytte bygger på at eier forventer en avkastning på verdijustert egenkapital mellom 7-9 prosent.

For 2024 budsjetteres det med utbytte på ti millioner kroner.

16.3.2. Forslag utbytte i perioden 2025-2028. Millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Budsjettert utbytte fra Trondheim Parkering AS	10	10	10	10

16.4. Olavshallen AS (eierandel 100 prosent)

Olavshallen AS er et heleid kommunalt aksjeselskap opprettet i 1988. Selskapets formål er å fremme midtnorsk musikk- og kulturliv ved å eie, forvalte og leie ut sine eiendommer og lokaler primært til kulturelle formål, samt private og offentlige arrangement. Styret oppnevnes av ordfører etter innstilling fra valgnemnda, og ordfører er generalforsamling i selskapet.

Regnskapet for 2023 viser et årsresultat på minus 4,5 millioner kroner. Besøktallene er fortsatt lavere enn før pandemien, og kapitalkostnadene har økt som følge av oppgraderingsprosjektet.

16.4.1. Nøkkeltall fra regnskap Olavshallen AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	33 308	29 372	47 988	49 343
Driftsresultat	2 836	-8 323	-3 136	1 213
Årsresultat	2 663	-8 257	-5 400	-4 539
Utbytte	0	0	0	0

Trondheim kommune bevilget i sak PS 92/20; *Utvikling av Olavshallen og bygging av nytt konserthus i Trondheim* og sak PS 100/18; *Årsoppgjøret 2017*, til sammen 100 millioner kroner til vedlikeholdsetterslep og nødvendige investeringer i kulturdelen av bygget. Arbeidene omfattet av bevilgningen fra kommunen, ble ferdigstilt i 1. kvartal 2022. Trøndelag fylkeskommune har også bevilget ti millioner kroner til samme formål. I statsbudsjettet for 2024 ble det bevilget en ramme på 95 millioner kroner til oppgradering av Lille sal, nye podier for Trondheim symfoniorkester & opera, oppgraderinger av inngangspartiene ut mot Krambugata og Kjøpmannsgata og oppgradering av heiser med mer. 20 millioner utbetales i 2023, og resterende i 2025.

Olavshallen AS har ved utgangen av 2023 en langsiktig gjeld på 92,8 millioner kroner. 80 millioner kroner er delvis finansiering av oppgraderingen og 20 millioner kroner finansierte kjøp av Kjøpesenteret Olavskvartalet AS i 2017. Finansutgiftene har økt betraktelig de siste tre årene som følge av renteøkningen.

Eierstrategi for Olavshallen AS ble vedtatt av bystyret i sak 7/21.

Krav til avkastning og utbytte fra Olavshallen AS

Det stilles ikke krav til utbytte fra Olavshallen AS, men eier forutsetter at selskapet selv er i stand til å opprettholde høy standard på nødvendig teknisk utstyr og inventar, og at et nødvendig overskudd beholdes i selskapet for nødvendig vedlikehold og investeringer. Selskapet eier de seksjoner det disponerer i Olavskvartalet, og har ansvar for forsvarlig vedlikehold av disse samt av sin andel av sameiets vedlikeholds- og driftskostnader.

16.5. Kunsthall Trondheim AS (eierandel 63,3 prosent)

Trondheim kommune stiftet selskapet den 9. januar 2015 sammen med daværende Sør-Trøndelag fylkeskommune. Trøndelag fylkeskommune har en eierandel på 36,7 prosent. Eierne har inngått en aksjonæravtale, der selskapets formål skal være å etablere og drive kunsthall i Trondheim, og det som naturlig står i forbindelse med dette. Partene er enige om at selskapet skal ha et allmenntilgitt formål, at vedtektene inneholder bestemmelse om at det ikke skal utbetales utbytte og at selskapets formue ved avvikling skal omdisponeres til kunstfaglige tiltak.

Kunsthall Trondheim er en frittstående aktør som produserer utstillinger og programmer med mål om å reflektere vårt globaliserte samfunn, problematisere normative kjønnsroller og seksuell identitet, og fremheve marginaliserte kunstneriske posisjoner og kunstnere som ennå ikke har stilt ut i Trøndelag. Fokus er på kunnskapsproduksjon gjennom tverrfaglig og kunstnerisk forskning, dialog med vitenskap og teknologi, bærekraft, helse og klima, ved å bidra med kunstneriske perspektiver på disse områdene.

Kunsthall Trondheim gjennomførte fem utstillinger i 2023 og hadde i løpet av året 12 249 besøkende.

Selskapets drift forutsettes primært finansiert ved tilskudd fra Trøndelag fylkeskommune, Trondheim kommune og Kulturdepartementet. Sekundære inntektskilder er billett- og arrangementsrelaterte inntekter og inntekter generert gjennom samarbeidsprosjekter med private og offentlige organisasjoner. De siste årene er støtten fra privat sektor økt betydelig, fra tre prosent i 2019 til 33 prosent i 2022. Per 2023 var Kunsthallens egenkapital på 667 000 kroner.

16.5.1. Nøkkeltall fra regnskap Kunsthall Trondheim AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	9 204	12 781	11 732	11 040
Driftsresultat	462	324	-564	8
Årsresultat	360	244	-571	-1

Underskuddet i 2022 skyldes flere faktorer: Regnskapsfører gjorde flere bokføringsfeil på inntektssiden. 2022 var preget av generell prisstigning som påvirket frakt, materialer og andre sentrale aspekter ved utstillingsproduksjon. Dessuten sluttet kunsthallens direktør i mai 2022, og ny direktør var ikke på plass før våren 2023.

16.6. Leuthenhaven AS (eierandel 100 prosent)

Leuthenhaven AS ble stiftet i 1982, og selskapet eier Erling Skakkes gate 40 på Leüthenhaven. Selskapets formål er å forvalte og utvikle eiendommen.

Trondheim kommune eier 100 prosent av aksjene. Kommunens eierandel ble utvidet fra 90 til 100 prosent gjennom kjøp av aksjer fra Rutebilstasjonen AS i 2015, jf. vedtak i bystyret 18. juni 2015, sak 87/15.

16.6.1. Nøkkeltall fra regnskap Leuthenhaven AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	5 439	5 568	5 549	6 058
Driftsresultat	3 273	3 317	3 253	2 954
Årsresultat	2 542	2 608	2 644	2 495
Utbytte	2 000	2 000	2 100	2 100

For 2023 ble det utbetalt et utbytte fra Leuthenhaven AS på 2,1 millioner kroner.

Krav til avkastning og utbytte fra Leuthenhaven AS

Bystyret vedtok eierstrategi for Leuthenhaven AS i bystyresak 42/20.

Forventet utbyttenivå er minst 80 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt de siste tre år.

For planperioden 2025-2028 budsjetterer byrådet med et årlig utbytte fra Leuthenhaven AS med 2,1 million kroner.

16.6.2. Forslag utbytte i perioden 2025-2028. Millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Budsjettert utbytte Leuthenhaven AS	2,1	2,1	2,1	2,1

16.7. Tempevegen 25 AS (eierandel 100 prosent)

I bystyresak 50/18 *Vurdering av behov for omorganisering av TRV konsernet* ba bystyret styret i TRV Gruppen AS om å forberede vedtak i generalforsamlingen om fisjon, slik at eiendommen Tempeveien 25 skulle legges i eget aksjeselskap med Trondheim kommune som eier.

Som en følge av dette ble Tempevegen 25 AS stiftet den 23. oktober 2018. Selskapet ble fisjonert ut av TRV Gruppen AS med virkning fra 1. januar 2018.

16.7.1. Nøkkeltall regnskap for Tempeveien 25 AS. Tall i 1000 kroner.

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	5 451	5 782	6 459	6 817
Driftsresultat	1 923	1 231	2 455	1 482
Årsresultat	1 463	943	1 924	1 335
Utbytte	1 000	1 000	1 000	1 000

Krav til avkastning og utbytte fra Tempeveien 25 AS

Bystyret vedtok eierstrategi for Tempeveien 25 AS i bystyresak 130/19. Forventet utbyttelnivå er minst 70 prosent av gjennomsnittlig årsresultat etter skatt de siste tre år for selskapet.

For 2022 ble det utbetalt et utbytte på én million kroner.

Med utgangspunkt i vedtatt eierstrategi budsjetterer byrådet for planperioden 2024-2027 med et årlig utbytte fra Tempeveien 25 AS på én million kroner.

16.7.2. Forslag utbytte i perioden 2025-2028. Millioner kroner

	2025	2026	2027	2028
Budsjettert utbytte Tempeveien 25 AS	1	1	1	1

16.8. Trondheim Spektrum Eiendom AS (eierandel 100 prosent)

Trondheim Spektrum AS ble etablert som aksjeselskap i 1961, i forbindelse med at det skulle etableres en ny messe- og idrettshall i Trondheim. I henhold til vedtektene er selskapets formål "å oppføre og drive Trondheim Spektrum med tilhørende virksomhet, samt deltagelse i andre selskap med tilknytning til denne virksomheten".

Etter en omstrukturering i 2019 er selskapet nå organisert som et konsern, med Trondheim Spektrum Eiendom AS som morselskap, og Trondheim Spektrum AS som heleid datterselskap. Sistnevnte er igjen 100 prosent eier av datterselskapet Trondheim Catering AS. Siden mars 2020 er Trondheim kommune heleier av morselskapet Trondheim Spektrum Eiendom AS, og har gjennom det indirekte eierskap til datterselskapene. I det videre omtales derfor Trondheim Spektrum som konsern.

Omsetningen i Trondheim Spektrum er betydelig høyere etter ombygging og utvidelse. For å sikre fremtidig drift må omsetningen økes ytterligere, noe som det er lagt planer for innen kommersiell aktivitet i årene som kommer. Koronapandemien og påfølgende nedstengning for arrangement satte imidlertid alle utviklingsplaner på vent. I 2022 og 2023 er aktiviteten igjen kommet i gang, men det vil ta tid å bringe aktiviteten opp til planlagt nivå. Det forventes at planene om mange og store arrangementer kan realiseres i tiden fremover.

16.8.1. Nøkkeltall fra regnskap Trondheim Spektrum Eiendom AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	37 212	40 129	47 201	51 530
Driftsresultat	2 270	3 639	7 079	8 032
Årsresultat	-13 629	-7 362	-10 356	-10 169
Utbytte	0	0	0	0

Ikke krav til utbytte fra Trondheim Spektrum

Det er et grunnleggende prinsipp at statlig tilskudd i form av spillemidler ikke skal danne grunnlag for fortjenestebaserte eierformer. Derfor må følgende krav være oppfylt for å få tilskudd:

- Det skal ikke foretas økonomiske utdelinger (utbytte) til eierne
- Et eventuelt overskudd skal tilfalle anleggets drift
- Ved oppløsning/avvikling skal formuen tilfalle idrettslige formål

I henhold til selskapets vedtekter kan eier ikke ta utbytte fra selskapet.

Eierstrategi for Trondheim Spektrum ble vedtatt av bystyret i mai 2022, bystyresak 81/22.

16.9. Prima Holding Trondheim AS (eierandel 60 prosent)

Prima består av morselskapet Prima Holding Trondheim AS og datterselskapene Prima AS og Prima Arena AS. Trondheim kommune eier 60 prosent av aksjene i morselskapet, og Trondheim Røde Kors eier 40 prosent. Morselskapet er 100 prosent eier av de to datterselskapene.

Prima Holding Trondheim AS leverer administrative tjenester som ledelse, regnskap, lønn, IT, markedsføring og kvalitetssikring til datterselskapene i konsernet.

Prima AS ble stiftet i 1992 og er en av landets største arbeids- og inkluderingsbedrifter med de skjermede tiltakene Varig tilrettelagt arbeid og Arbeidsforberedende trening. På grunn av endrede rammevilkår og nye krav fra NAV, ble Prima AS fisjonert i 2018, og Prima Holding Trondheim AS ble opprettet. Prima AS er en godkjent tiltaksarrangør for NAV. For å bli godkjent tiltaksarrangør, krever NAV at virksomhet som i hovedsak handler om tilbud til personer med nedsatt funksjonsevne, skal være adskilt fra annen virksomhet i selskapet. Dette for å hindre kryssubsidiering mellom tiltakene. Prima Arena AS ble derfor opprettet, og dette selskapet driver noen av de tidligere avdelingene til Prima AS. I tillegg inngår datterselskapene Prima Eiendom, Navigator Kompetanse og Kongsveien Barnehage i konsernet.

16.9.1. Nøkkeltall fra regnskap fra Prima-konsernet. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	117 988	181 425	206 948	219 712
Driftsresultat	6 809	4 901	3 931	43
Årsresultat	6 334	5 022	3 971	1 446
Utbytte	0	0	0	0

Ikke krav til utbytte fra datterselskapet Prima AS

I henhold til Forskrift om arbeidsrettede tiltak er det ikke anledning til å ta ut utbytte av selskap som er godkjent tiltaksarrangør for NAV. Overskudd skal forbli i virksomheten og komme attføringsarbeidet og deltakerne til gode.

Eierstrategi for Prima Holding AS ble vedtatt av bystyret i april 2022, bystyresak 82/22.

16.10. Midtnorsk Filmsenter AS (eierandel 33,3 prosent)

Midtnorsk Filmsenter AS (MNFS) ble stiftet i 2005 av Trondheim kommune og daværende Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag fylkeskommuner. Etter sammenslåing av fylkeskommunene i 2018 ble eierandelene justert og fordelt slik at Trøndelag fylkeskommune har 66,16 prosent eierandel og Trondheim kommune 33,83 prosent eierandel (jamfør bystyresak 200/18).

Formålet med selskapet slik de er nedfelt i vedtektene:

Selskapet skal være av ideell karakter og ha som formål å bidra til en faglig og kunstnerisk utvikling av midtnorsk filmproduksjon ved å:

- Forvalte midler til utvikling og produksjon av audiovisuelle produksjoner som kort-, dokumentar- og animasjonsfilm
- Forvalte midler til kompetanseutviklende tiltak
- Gjennomføre kurs/kompetanseutviklende tiltak
- Bistå med rådgiving overfor bransjen
- Bidra til utvikling av faglige nettverk
- Bidra til at kulturpolitiske målsettinger innen film innfris, og at bransjen som helhet stimuleres til kunstnerisk og faglig utvikling
- Bidra til å utvikle formidlingstilbudet innen film til barn og unge.

Selskapets formål er ideelt, og selskapet skal ikke betale utbytte til aksjonærene. Eventuelt overskudd som genereres gjennom virksomheten, skal kun anvendes til realisering av selskapets formål. Gjenværende aktiva ved oppløsning av selskapet, skal brukes i henhold til de kulturpolitiske målsetningene om å bidra til en faglig og kunstnerisk utvikling av midtnorsk filmproduksjon.

Midtnorsk Filmsenter forvalter statlige midler til utvikling og produksjon av film, primært kort- og dokumentarfilm. Tildeling av statlige midler forutsetter at eierne finansierer drift av selskapet. Eiernes økonomiske forpliktelser for selskapet er nedfelt i aksjonæravtalen, der det går fram at fordelingsnøkkel for årlig driftstilskudd skal følge eierandeler i selskapet.

I 2022 mottok 33 film- og spillprosjekt et samlet tilskudd på til sammen cirka 8,1 million kroner fra Midtnorsk Filmsenter. Av de til sammen 38 prosjektene, fikk 23 utviklingsstøtte og ti produksjonsstøtte.

16.10.1. Nøkkeltall fra regnskap fra Midtnorsk Filmsenter AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	13 512	12 489	13 873	15 813
Driftsresultat	-113	-133	-380	-723
Årsresultat	12	2	11	8
Utbytte	0	0	0	0

16.11. Filminvest AS (eierandel 16,67 prosent)

Filminvest AS eies av fylkeskommunene Trøndelag og Innlandet, samt kommunene Lillehammer og Trondheim. Selskapet har forretningsadresse Lillehammer, med kontorer både i Trondheim og på Lillehammer. Selskapets virksomhet skal bidra til å oppfylle kulturpolitiske mål nedfelt i Stortingsmelding 30 (2014-2015) *En framtidsrettet filmpolitikk*, samt i den regionale strategien *Film og øvrige audiovisuelle uttrykk i Trøndelag 2015-2025* (sak 149/15).

Selskapets formål er å legge til rette for audiovisuell produksjon i fondsregionen (Trøndelag og Innlandet), og selskapet skal tilby finansiering, primært til kommersiell spillefilm, kinodokumentarer, dokumentarer/dramaserier og interaktive produksjoner/spill. Fondet skal ellers bidra til utvikling av produksjoner i samarbeid med regional bransje.

I 2022 mottok Filminvest 56 søknader på til sammen 16,5 millioner kroner. I løpet av året ble det bevilget 11,8 millioner kroner fordelt på 35 søknader, med et samlet produksjonsbudsjett på 254 millioner. Tilskuddene fordelte seg på spillefilm, kinodokumentar, serier og spill. Filminvest ga i tillegg 0,2 millioner kroner til en pitchpris.

Filminvest investerte til sammen 10,3 millioner fordelt på sju prosjekter med et samlet budsjett på 183 millioner, hvorav 28 millioner ble forbrukt i regionen. Ved utgangen av året var tilgjengelig investeringskapital 16,3 millioner kroner.

Filminvest AS sin aktivitet finansieres via årlige statlige og regionale tilskudd. Dersom regionene ikke følger opp med tilskudd tilsvarende statens nivå, reduseres det statlige tilskuddet påfølgende år. Eiernes økonomiske forpliktelser er nedfelt i aksjonæravtalen, og følger eierandelen i selskapet. Som følge av at staten innførte ny fordelingsmodell for tilskudd til de tre regionale fondene i 2019, vedtok bystyret ny aksjonæravtale i april 2020 (PS 64/20), som fastsatte nytt prinsipp for tilskudd fra eierne.

16.11.1. Nøkkeltall fra regnskap fra Filminvest AS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	13 512	12 489	13 873	15 813
Driftsresultat	-113	-133	-380	-723
Årsresultat	12	2	11	8
Utbytte	0	0	0	0

16.12. Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS

Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS (TBRT) ble etablert 1. januar 2008. Selskapet eies av Trondheim, Malvik, Indre Fosen, Oppdal, Rennebu og Frøya kommuner. Kommunene kjøper brann- og redningstjenester fra selskapet. Trondheim kommunes eierandel er 81,31 prosent.

Selskapets formål er å dekke deltakerkommunenes plikter, oppgaver og behov etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen, og i ulykkes- og katastrofesituasjoner og ved akutt forurensning. Oppgavene er av forebyggende og innsatsmessig art. Dimensjonering av beredskap og innsats på området gjøres med utgangspunkt i en gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse for brannvernregionen, og kommer til uttrykk i regionens brannvernordning.

Oppgavene er dels lovpålagte og dels selvpålagte av kommunene, og plikten til å oppfylle oppgavene ligger i prinsippet hos kommunestyrene. Selskapet leverer tjenester etter bestilling fra de respektive kommunestyrene med grunnlag i brannordningen for kommunene. Trondheim kommune har felles brannordning med Malvik kommune, vedtatt i 2012.

Samarbeidet skal sikre høyt nivå på brannsikkerheten, kompetansedeling og annet relevant samarbeid mellom deltakerkommunene.

Trondheim kommunale feiervesen (TKF) ble overført til TBRT IKS 1. juli 2013.

I forbindelse med at TBRT ble etablert 1. januar 2008, ble Interkommunalt Utvalg mot Akutt forurensning (IUA) overført til selskapet. Organiseringen medførte at det i praksis var TBRT IKS, da med sju eierkommuner, som styrte IUA med sine 30 deltakerkommuner. På bakgrunn av dette ble det i 2014 etablert en ny organisasjonsstruktur. Fra og med 1. januar 2015 ble IUA organisert som samarbeid etter kommunelovens § 27. IUA består i 2020 av 24 deltakerkommuner.

Styret i TBRT har behandlet forslag til nye prinsipper for fordeling av driftskostnader ved inntreden av nye deltakere i selskapet. Forutsetningen er at dagens fem deltakere ikke skal bli påført økte kostnader som følge av nye deltakeres inntreden.

16.12.1. Nøkkeltall fra regnskap Trøndelag brann- og redningstjeneste IKS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	265 855	266 025	268 810	290 318
Driftsresultat	8 041	3 114	2 064	5338
Årsresultat	0	0	0	0

16.13. Midt-Norge 110-sentral IKS

Midt-Norge 110-sentral IKS ble etablert 1. januar 2016 med 20 eierkommuner. Selskapet ble utvidet til å omfatte alle kommuner i Trøndelag, samt Os og Bindal, i 2022, jamfør bystyresak 40/2022. Namsos 110-sentral ble vedtatt nedlagt. Trondheim kommune har en eierandel på 43,50 prosent.

Selskapets formål er å dekke deltakernes plikter knyttet til brann- og eksplosjonsvernlovens § 16 Nødalarmeringssentral, med plikt om tilknytning til en sentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innenfor en fastsatt region. Oppgavene er å kunne opprettholde kommunikasjon med den som melder ulykken, mottak og registrering av nødmeldinger, alarmering av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrkene og samordning med nødalarmeringssentralene for helse og politi. Dimensjonering av 110-sentralen tar utgangspunkt i en gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse for deltakernes region.

Negativt driftsresultat i perioden 2019-2022 er dekket med bruk av selskapets frie fond.

16.13.1. Nøkkeltall fra regnskap Midt-Norge 110-sentral IKS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	46 167	50 918	60 333	79 633
Driftsresultat	-1 600	-447	-2 212	6 699
Årsresultat	0	0	0	0

16.14. Trondheim Havn IKS

Selskapet eies av kommunene Trondheim, Orkland, Malvik, Stjørdal, Levanger, Verdal, Steinkjer, Frosta, Inderøy, Indre Fosen, Skaun, Namsos og Frøya. Trondheim kommunes eierandel er 76,27 prosent.

Selskapets formål er å:

- Samordne og utvikle en effektiv, sikker og rasjonell havnevirksomhet innenfor samarbeidsområdet, som skaper forutsetninger for en effektiv og konkurransedyktig sjøtransport i Midt-Norge
- Sørge for sikkerhet og fremkommelighet i selskapets havner og deltakerkommunenes sjøområder
- Ivareta alle forvaltningsmessige og administrative oppgaver som etter lov om havner og farvann påligger kommunene, og håndheve de bestemmelser som etter samme lov med tilhørende forskrifter, gjelder innenfor kommunenes sjøområder

De samlede havneressurser skal til enhver tid utgjøre et konkurransedyktig havnetilbud for brukerne. Selskapet skal kunne engasjere seg i alle former for havnerelatert virksomhet, som samferdselsspørsmål og næringsutvikling, som anses hensiktsmessig og økonomisk fordelaktig for havnefellesskapet og det næringslivet havna skal betjene.

Selskapets strategi er å ha en ledende rolle innen samferdsel og å utvikle effektive transport- og logistikk-løsninger til beste for næringsliv, byutvikling og miljø. Selskapets mål er å være et konkurransedyktig tilbud for brukerne i regionen.

Ny kommunedelplan for Nyhavna ble godkjent av bystyret den 16. juni 2016.

Bakgrunnen for kommunedelplanen er blant annet å sikre langsiktige strategier og rammen for en omdanning av Nyhavna fra industrihavn til sentrumsformål, samtidig som langsiktige behov for havnevirksomheten blir ivaretatt.

16.14.1. Nøkkeltall fra regnskap Trondheim Havn IKS. Tall i 1000 kroner

	2020	2021	2022	2023
Driftsinntekter	179 150	155 739	180 794	207 530
Driftsresultat	37 087	15 006	23 693	30 034
Årsresultat	40 490	10 802	18 063	41 604

16.15. Stavne Arbeid Trondheim KF og Stavne Inkludering Trondheim KF

Bystyret vedtok i møte 8. desember 2022, sak 239/22, å omorganisere Stavne Trondheim KF og Klæbu Industrier KF sin virksomhet til to kommunale foretak: Stavne Arbeid Trondheim KF og Stavne Inkludering Trondheim KF. Foretakene har felles styre, administrasjon og ledelse.

Stavne Arbeid Trondheim KF inneholder tiltak som krever forhåndsgodkjenning fra NAV, mens Stavne Inkludering Trondheim KF omfatter tjenester og tilbud som i hovedsak er finansiert av kommunen.

I tabellene nedenfor vises regnskapene for de to foretakene for 2023.

16.15.1. Nøkkeltall fra regnskap Stavne Arbeid Trondheim KF. Tall i 1000 kroner

	2023
Driftsinntekter	41 272
Driftsresultat	-3 523
Årsresultat	-162

16.15.2. Nøkkeltall fra regnskap Stavne Inkludering Trondheim KF. Tall i 1000 kroner

	2023
Driftsinntekter	31 542
Driftsresultat	313
Årsresultat	629

17. Innstilling

Byrådet foreslår at bystyret forelegges følgende innstilling:

1. Skattevedtak 2025

- 1.1. For inntekts- og formuesskatt skal høyeste tillatte skattesats legges til grunn.

Eiendomsskatt:

- 1.2. Utskrives med kroner 2,73 for hver kroner 1 000 av takstverdien på bolig- og fritidseiendommer.
- 1.3. Utskrives med kroner 3,48 for hver kroner 1 000 av takstverdien på annen eiendom.
- 1.4. Alle godkjente boligenheter for eiendomsskatt gis et bunnfradrag på kroner 550 000.

2. Budsjettvedtak 2025

- 2.1. Byrådets forslag til budsjett for bykassen vedtas slik det går fram av det spesifiserte drifts- og investeringsbudsjettet, jamfør kapittel 18, 19 og 20.
- 2.2. Gebyrer, avgifter, kontingenter og egenbetalinger vedtas slik det framgår av budsjettforslaget, jamfør kapittel 5.
- 2.3. Investeringer forutsettes finansiert i samsvar med oversikt i budsjettforslaget, jamfør kapittel 19.
- 2.4. Bystyret vedtar å ta opp følgende lån i 2025:
 - 2.4.1. Lån til investeringer på inntil 2 169 millioner kroner
 - 2.4.2. Lån for videreutlån til startlånsordningen på inntil 600 millioner kroner
- 2.5. Byrådet gis fullmakt til å avtale nærmere lånetidspunkt og lånevilkår, og til å inngå de nødvendige låneavtaler for kommunens innlån og utlån. Byrådet gis videre fullmakt til å gjennomføre refinansiering av lån.
- 2.6. Bystyret gir byrådet fullmakt til å ta opp likviditetslån på inntil 1 000 millioner kroner i 2025, dersom drifts- eller finansieringsmessige forhold skulle gjøre det nødvendig. Av dette utgjør 500 millioner kroner den til enhver tid tilgjengelige trekkrettigheten i bank.

3. Handlings- og økonomiplanen 2025-2028

- 3.1. Bystyret vedtar byrådets forslag til økonomiske handlingsregler og økonomiske målsettinger, jamfør kapittel 4.
- 3.2. Bystyret vedtar byrådets forslag til mål.
- 3.3. Bystyret vedtar byrådets forslag til økonomiske rammer.

4. Klimabudsjett

- 4.1. Bystyret vedtar forslag til klimabudsjett med tiltak, mål for reduksjon av klimagassutslipp og slutter seg til utslippsrammen for perioden 2025-2028 i tabell 2.3.1, jf. kapittel 2.

Trondheim, 23. oktober 2024

Kristian Dahlberg Hauge

Kjetil Reinskou

Foto: Glen Musk

18. Obligatoriske oppstillinger

Obligatoriske oppstillinger drift

18.1.1. Økonomisk oversikt drift. Regnskap 2023 og opprinnelig vedtatt budsjett 2024 i løpende priser. Resten i faste 2025-priser. Beløp i millioner kroner.

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Rammetilskudd	-4 893	-5 189	-5 370	-5 389	-5 435	-5 480
Inntekts- og formuesskatt	-8 151	-8 462	-9 204	-9 265	-9 346	-9 425
Eiendomsskatt	-908	-937	-976	-976	-976	-976
Andre skatteinntekter	-1	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-713	-726	-859	-850	-844	-840
Overføringer og tilskudd fra andre	-2 218	-1 895	-1 948	-1 957	-1 966	-1 976

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Brukerbetalinger	-683	-629	-599	-599	-599	-599
Salgs- og leieinntekter	-1 906	-2 054	-2 068	-2 067	-2 067	-2 067
Sum driftsinntekter	-19 472	-19 892	-21 024	-21 103	-21 233	-21 362
Lønnsutgifter	8 874	9 329	9 687	9 611	9 700	9 779
Sosiale utgifter	2 291	2 340	2 519	2 699	2 761	2 793
Kjøp av varer og tjenester	5 672	5 577	5 916	5 858	5 862	5 841
Overføringer og tilskudd til andre	1 439	1 393	1 407	1 433	1 446	1 457
Avskrivninger	1 030	0	0	0	0	0
Sum driftsutgifter	19 307	18 638	19 529	19 601	19 769	19 871
Brutto driftsresultat	-165	-1 254	-1 495	-1 502	-1 464	-1 491
Renteinntekter	-500	-705	-710	-661	-644	-654
Utbytter	-42	-27	-25	-25	-26	-26
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-272	0	0	0	0	0
Renteutgifter	770	985	992	914	875	893
Avdrag på lån	944	756	847	864	882	879
Netto finansutgifter	900	1 009	1 104	1 092	1 087	1 092
Motpost avskrivninger	-1 030					
Netto driftsresultat	-297	-245	-391	-410	-376	-399
<i>Disponering eller dekning av netto driftsresultat</i>						
Overført til investering	223	100	100	236	243	260
Avsetninger til bundne driftsfond	215	38	38	38	38	38
Bruk av bundne driftsfond	-269	-96	-95	-95	-95	-95
Avsetninger til disposisjonsfond	659	404	422	395	378	376
Bruk av disposisjonsfond	-531	-200	-74	-163	-186	-179
Dekning av tidligere års merforbruk		0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	297	245	391	410	376	399
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	1,5%	1,2%	1,9%	1,9%	1,8%	1,9%

18.1.2. Bevilgningsoversikt drift. Regnskap 2023 og opprinnelig vedtatt budsjett 2024 i løpende priser. Resten i faste 2025-priser. Alle beløp i millioner kroner.

	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Rammetilskudd	-4 893	-5 189	-5 370	-5 389	-5 435	-5 480
Inntekts- og formuesskatt	-8 151	-8 462	-9 204	-9 265	-9 346	-9 425
Eiendomsskatt	-908	-937	-976	-976	-976	-976
Andre generelle driftsinntekter	-714	-726	-859	-850	-844	-840
Sum generelle driftsinntekter	-14 665	-15 314	-16 409	-16 479	-16 600	-16 720
Sum bevilgning drift, netto	13 469	14 061	14 914	14 978	15 136	15 229
Avskrivinger	1 030	0	0	0	0	0
Sum netto driftsutgifter	14 499	14 061	14 914	14 978	15 136	15 229
Brutto driftsresultat	-166	-1 254	-1 495	-1 502	-1 464	-1 491
Renteinntekter	-500	-705	-710	-661	-644	-654
Utbytter	-42	-27	-25	-25	-26	-26
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-272	0	0	0	0	0
Renteutgifter	770	985	992	914	875	893
Avdrag på lån	944	756	847	864	882	879
Netto finansutgifter	900	1 009	1 104	1 092	1 087	1 092
Motpost avskrivinger	-1 030	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	-297	-245	-391	-410	-376	-399
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	223	100	100	236	243	260
Avsetninger til bundne driftsfond	215	38	38	38	38	38
Bruk av bundne driftsfond	-269	-96	-95	-95	-95	-95
Avsetninger til disposisjonsfond	659	404	422	395	378	376
Bruk av disposisjonsfond	-531	-200	-74	-163	-186	-179
Dekning av tidligere års merforbruk		0	0	0	0	0
Sum disponering eller dekning av netto driftsresultat	297	245	391	410	376	399
Framført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

18.1.3. Detaljert oppstilling bevilgningsoversikt drift. Opprinnelig, vedtatt budsjett 2024 i 2024-kroner, resten er i 2025-kroner. Beløp i millioner kroner.

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Sum fordelt til drift	14 061	14 914	14 978	15 136	15 229
Barnehage	2 053	2 186	2 194	2 218	2 235
Skole	2 483	2 676	2 676	2 670	2 661
Barne- og familietjenesten	1 100	1 095	1 083	1 084	1 082
Arbeid og velferd	1 298	1 398	1 403	1 410	1 417
Psykisk helse og rus	377	380	389	392	394
Bo- og aktivitetstilbud	1 069	1 125	1 104	1 118	1 126
Sykehjem og omsorgsboliger	1 153	1 212	1 214	1 226	1 295
Hjemmebaserte tjenester	1 279	1 398	1 484	1 566	1 595
Medisinske tjenester	495	522	503	504	506
Kunst og kultur	358	373	384	385	385
Kirke og gravlunder	139	143	144	144	146
Idrett og friluftsliv	243	252	215	217	218
Tekniske tjenester	285	299	303	305	307
Plan- og bygningstjenester	78	73	73	74	74
Miljø, næring og samferdsel	0	-11	-3	-3	-2
Eiendomstjenester	1 031	1 074	1 086	1 111	1 122
Økonomistyring, personaltjenester og digitalisering	413	414	411	412	413
Byrådsavdelingene	183	224	224	223	223
Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	81	94	85	95	86
Diverse sentrale bevilgninger	588	653	683	678	645
Ressurskrevende brukere	-300	-312	-321	-330	-340
Korreksjon bevilgningsoversikt drift	-347	-356	-356	-363	-362

Obligatoriske oppstillinger investering og gjeld

18.1.4. Bevilgningsoversikt investering. Beløp i millioner kroner, løpende priser.

Bevilgningsoversikt investering	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
1. Investeringer i varige driftsmidler	3 265	3 308	2 934	2 964	2 923	2 835
2. Tilskudd til andres investeringer	70	79	56	84	61	42
3. Investeringer i aksjer og andeler	75	67	76	82	88	88
4. Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
5. Avdrag lån	0	0	0	0	0	0
6. Sum investeringsutgifter	3 410	3 454	3 065	3 130	3 072	2 965
7. Kompensasjon for merverdiavgift	-483	-359	-303	-302	-295	-288
8. Tilskudd fra andre	-606	-340	-343	-561	-405	-635
9. Salg av varige driftsmidler	-141	-175	-150	-130	-70	-70
10. Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
11. Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
12. Mottatt avdrag på utlån av egne midler	-68	0	0	0	0	0
13. Bruk av lån	-1 846	-2 465	-2 169	-1 893	-2 026	-1 680
14. Sum investeringsinntekter	-3 145	-3 338	-2 965	-2 887	-2 796	-2 673
15. Videreutlån	718	700	700	700	700	700
16. Bruk av lån til videreutlån	-525	-600	-600	-600	-600	-600
17. Avdrag på lån til videreutlån	325	105	87	98	108	118
18. Mottatte avdrag på videreutlån	-440	-205	-187	-198	-208	-218
19. Netto utgifter videreutlån	77	0	0	0	0	0
20. Overføring fra drift	-223	-99	-100	-244	-276	-292
21. Avsetninger til bundne investeringsfond	133	110	110	110	110	110
22. Bruk av bundne investeringsfond	-252	-110	-110	-110	-110	-110
23. Avsetninger til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
24. Bruk av ubundne investeringsfond	0	-17	0	0	0	0
25. Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
26. Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-342	-116	-100	-244	-276	-292
27. Fremført til inndekning i senere år (udekket beløp)	0	0	0	0	0	0

18.1.5. *Detaljert oppstilling punkt 1 investering i varige driftsmidler*

Detaljert oppstilling punkt 1 Investeringer i varige driftsmidler	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Barnehage	108,8	61,4	46,2	37	37	37
Skole	404,1	193,1	319,9	244	256	351
Barne- og familietjenesten	5,9	27,6	39,8	36	6	6
Helse og omsorg	800,4	510,8	276,9	389	479	178
Sosiale tjenester			68,5	52	18	129
Bolig	254,0	385,2	299,7	293	145	197
Idrett og friluftsliv	466,8	227,3	29,6	16	16	16
Kunst og kultur	25,7	58,6	64,9	67	50	17
Kirker og gravlunder	1,7	90,0	66,0	87	63	45
IT	174,8	82,0	57,7	104	90	65
Formålstomt	17,7	212,6	239,1	248	105	103
Eiendomsinvesteringer	70,3	151,3	89,6	81	82	78
Ubebygde bolig og næringsareal	47,1	126,2	117,5	65	61	70
Grunneieransvar		18,9	32,8	27	174	3
Veg	43,0	44,5	38,1	32	32	32
Vann	143,5	311,0	316,7	341	466	476
Avløp	306,2	387,0	364,0	374	385	398
Renovasjon	2,9	22,5	34,1	38	48	17
Byrom parker og grøntanlegg	26,9	41,3	30,6	33	26	26
Adm.- og driftsbygg	13,6	25,3	17,9	79	32	0
Miljøpakken	296,8	304,0	300,0	300	300	300
Samferdsel	3,5	1,0	2,3	5	12	235
Maskiner og utstyr	36,0	13,7	13,7	14	14	14
Klimainvesteringer	15,0	92,0	123,8	86	86	86
Sum investeringer	3 265	3 387	2 989	3 048	2 984	2 877

18.1.6. *Oversikt over gjeld og andre vesentlige forpliktelser*

Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser	Regnskap 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Lån til investeringsformål	18 773,00	20 531	21 017	21 970	22 983	23 599
Lån til videre utlån - startlån	3 328	3 820	4 371	4 884	5 386	5 878
Lån til videre utlån - Stiftelsen pirbadet	164	153	143	132	122	112
Sum lån	22 265	24 504	25 531	26 986	28 491	29 589

Rammer tjenesteområder drift

Tabellene viser rammeutvikling for de ulike tjenesteområdene, fra vedtatt budsjett 2024 til byrådets forslag 2025-2028. Alle tall i millioner kroner.

Barnehage

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	2 344,0	2 418,7	2 426,6	2 450,4	2 467,4
Driftsinntekter	-290,3	-231,6	-231,6	-231,6	-231,6
Driftsresultat	2 053,7	2 187,1	2 195,0	2 218,8	2 235,8
Netto avsetninger	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Netto resultat	2 053,0	2 186,4	2 194,3	2 218,1	2 235,1

Skole

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	3 042,3	3 248,9	3 249,0	3 243,0	3 233,5
Driftsinntekter	-536,3	-550,2	-550,2	-550,2	-550,2
Driftsresultat	2 506,0	2 698,7	2 698,8	2 692,8	2 683,3
Netto avsetninger	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6	-22,6
Netto resultat	2 483,3	2 676,0	2 676,1	2 670,2	2 660,6

Barne- og familietjenesten

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	1 254,5	1 254,3	1 242,3	1 243,4	1 242,0
Driftsinntekter	-152,6	-157,3	-157,3	-157,3	-157,3
Driftsresultat	1 101,9	1 097,0	1 085,0	1 086,1	1 084,7
Netto avsetninger	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Netto resultat	1 099,7	1 094,8	1 082,8	1 083,9	1 082,5

Arbeid og velferd

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	1 411,0	1 514,4	1 518,9	1 526,0	1 533,8
Driftsinntekter	-110,0	-113,5	-113,5	-113,5	-113,5
Driftsresultat	1 301,0	1 400,8	1 405,3	1 412,4	1 420,2
Netto avsetninger	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Netto resultat	1 298,3	1 398,2	1 402,7	1 409,8	1 417,6

Psykisk helse og rus

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	449,4	454,8	463,4	466,0	468,5
Driftsinntekter	-65,1	-67,2	-67,2	-67,2	-67,2
Driftsresultat	384,3	387,7	396,3	398,9	401,4
Netto avsetninger	-7,3	-7,3	-7,3	-7,3	-7,3
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-7,3	-7,3	-7,3	-7,3	-7,3
Netto resultat	377,0	380,3	388,9	391,5	394,0

Bo- og aktivitetstilbud

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	1 145,2	1 202,6	1 181,2	1 196,0	1 203,5
Driftsinntekter	-76,4	-77,6	-77,6	-77,6	-77,6
Driftsresultat	1 068,8	1 125,1	1 103,7	1 118,5	1 126,0
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	1 068,8	1 125,1	1 103,7	1 118,5	1 126,0

Sykehjem og omsorgsboliger

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	1 575,7	1 625,3	1 626,4	1 638,4	1 707,3
Driftsinntekter	-422,5	-412,8	-412,8	-412,8	-412,8
Driftsresultat	1 153,1	1 212,5	1 213,6	1 225,6	1 294,5
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	1 153,1	1 212,5	1 213,6	1 225,6	1 294,5

Hjemmebaserte tjenester

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	1 434,1	1 568,2	1 654,2	1 736,2	1 765,9
Driftsinntekter	-154,0	-169,8	-169,8	-169,8	-169,8
Driftsresultat	1 280,1	1 398,3	1 484,3	1 566,4	1 596,1
Netto avsetninger	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Netto resultat	1 279,3	1 397,5	1 483,5	1 565,6	1 595,3

Medisinske tjenester

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	599,5	661,2	642,3	643,5	645,5
Driftsinntekter	-101,8	-136,3	-136,3	-136,3	-136,3
Driftsresultat	497,7	524,9	506,0	507,1	509,1
Netto avsetninger	-5,4	-5,4	-5,4	-5,4	-5,4
Netto finansutgifter	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Netto resultat	495,0	522,2	503,3	504,5	506,5

Kunst og kultur

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	445,0	462,4	476,6	477,1	478,0
Driftsinntekter	-86,1	-88,7	-88,7	-88,7	-88,7
Driftsresultat	358,9	373,7	387,9	388,4	389,3
Netto avsetninger	-0,8	-0,6	-3,5	-3,5	-3,9
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-0,8	-0,6	-3,5	-3,5	-3,9
Netto resultat	358,2	373,1	384,5	385,0	385,5

Kirke og gravlunder

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	138,7	143,2	143,7	144,3	146,2
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	138,7	143,2	143,7	144,3	146,2
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	138,7	143,2	143,7	144,3	146,2

Idrett og friluftsliv

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	268,4	277,3	240,7	242,6	244,1
Driftsinntekter	-25,6	-25,6	-25,6	-25,6	-25,6
Driftsresultat	242,8	251,7	215,1	217,0	218,5
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	242,8	251,7	215,1	217,0	218,5

Miljø, næring og samferdsel

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	266,7	262,3	273,3	273,9	274,9
Driftsinntekter	-260,7	-268,2	-268,2	-268,2	-268,2
Driftsresultat	6,0	-5,9	5,1	5,7	6,7
Netto avsetninger	-5,2	-5,0	-7,9	-7,9	-8,3
Netto finansutgifter	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-5,6	-5,4	-8,3	-8,3	-8,7
Netto resultat	0,4	-11,3	-3,2	-2,6	-2,0

Plan- og bygningstjenester

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	194,9	192,6	192,6	193,0	193,3
Driftsinntekter	-114,2	-116,1	-116,1	-116,1	-116,1
Driftsresultat	80,7	76,5	76,5	76,9	77,2
Netto avsetninger	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Netto resultat	77,7	73,5	73,5	73,9	74,2

Tekniske tjenester

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	715,1	731,0	735,3	737,4	739,4
Driftsinntekter	-799,6	-802,3	-802,3	-802,3	-802,3
Driftsresultat	-84,6	-71,3	-67,0	-64,9	-62,9
Netto avsetninger	153,9	154,8	154,8	154,8	154,8
Netto finansutgifter	215,2	215,2	215,2	215,2	215,2
Overført til investering	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	370,1	370,1	370,1	370,1	370,1
Netto resultat	285,5	298,8	303,1	305,2	307,2

Eiendomstjenester

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	2 005,6	2 053,2	2 065,2	2 089,6	2 100,8
Driftsinntekter	-1 093,5	-1 097,2	-1 097,2	-1 097,2	-1 097,2
Driftsresultat	912,1	956,0	968,0	992,4	1 003,6
Netto avsetninger	76,4	76,4	76,4	76,4	76,4
Netto finansutgifter	42,1	42,1	42,1	42,1	42,1
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	118,4	118,4	118,4	118,4	118,4
Netto resultat	1 030,5	1 074,4	1 086,4	1 110,8	1 122,0

Økonomistyring, personaltjenester og digitalisering

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	541,0	546,0	543,3	544,4	545,4
Driftsinntekter	-122,1	-126,3	-126,3	-126,3	-126,3
Driftsresultat	418,9	419,7	417,0	418,1	419,1
Netto avsetninger	-6,8	-6,8	-6,8	-6,8	-6,8
Netto finansutgifter	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8
Netto resultat	413,2	414,0	411,3	412,4	413,4

Byrådsavdelingene

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	196,1	237,2	236,7	235,7	235,7
Driftsinntekter	-12,7	-13,1	-13,1	-13,1	-13,1
Driftsresultat	183,4	224,0	223,5	222,5	222,5
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	183,4	224,0	223,5	222,5	222,5

Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	83,6	96,7	87,7	98,0	89,0
Driftsinntekter	-2,5	-2,6	-2,6	-2,6	-2,6
Driftsresultat	81,1	94,1	85,1	95,4	86,4
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	81,1	94,1	85,1	95,4	86,4

Diverse sentrale bevilgninger

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	521,6	577,7	600,9	589,6	556,6
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	521,6	577,7	600,9	589,6	556,6
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	66,9	75,8	81,8	88,1	88,1
Finansresultat	66,9	75,8	81,8	88,1	88,1
Netto resultat	588,5	653,5	682,7	677,7	644,7

Statlige tilskudd og skatt

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsinntekter	-15 461,6	-16 512,1	-16 600,5	-16 736,3	-16 869,6
Driftsresultat	-15 461,6	-16 512,1	-16 600,5	-16 736,3	-16 869,6
Netto avsetninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto resultat	-15 461,6	-16 512,1	-16 600,5	-16 736,3	-16 869,6

Eksterne finanstransaksjoner

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	5,7	0,7	0,4	0,2	-0,1
Driftsinntekter	-4,3	-54,7	-45,3	-39,5	-35,4
Driftsresultat	1,4	-54,0	-44,9	-39,3	-35,5
Netto avsetninger	138,2	163,8	6,6	-10,9	-29,9
Netto finansutgifter	750,0	844,4	832,5	828,0	832,5
Overført til investering	31,9	24,5	154,1	154,4	172,0
Finansresultat	920,0	1 032,6	993,1	971,4	974,5
Netto resultat	921,4	978,6	948,2	932,1	939,0

Interne finanstransaksjoner

	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028
Driftsutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsinntekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto avsetninger	-167,2	-48,3	-2,3	-25,0	0,0
Netto finansutgifter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansresultat	-167,2	-48,3	-2,3	-25,0	0,0
Netto resultat	-167,2	-48,3	-2,3	-25,0	0,0

Foto: Mari Vold

19. Forslag til investeringer og finansiering 2025-2028

I dette kapitlet gis det en oversikt over investeringsutgiftene og finansiering for hvert investeringsområde og på prosjektnivå for perioden 2025-2028. I kapitlet finnes også en samlet oversikt over investeringer og finansiering for planperioden 2025-2028.

Detaljert oversikt over investering og finansiering per prosjekt finnes her:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1tTj2g1MWBAnZ7LgkFGKRemPkGCDuXljkxqu4a2jraVc/pubhtml>

19.1.1. Oversikt over investeringer og finansiering i 2025-2028. Tall i millioner kroner

	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028	Sum 2025-2028
Barnehage	46	37	37	37	156
Skole	320	244	256	351	1171
Barne- og familietjenesten	40	36	6	6	88
Helse og omsorg	277	389	479	178	1323
Sosiale tjenester	69	52	18	129	268
Bolig	300	293	145	197	935
Idrett og friluftsliv	30	16	16	16	79
Kunst og kultur	65	67	50	17	199
Kirker og gravlunder	66	87	63	45	261
IT	58	104	90	65	316
Formålstomt	239	248	105	103	695
Eiendomsinvesteringer	90	81	82	78	331
Ubebygde bolig og næringsareal	118	65	61	70	314
Grunneieransvar	33	27	174	3	237
Veg	38	32	32	32	135
Vann	317	341	466	476	1600
Avløp	364	374	385	398	1521
Renovasjon	34	38	48	17	136
Byrom parker og grøntanlegg	31	33	26	26	116
Adm.- og driftsbygg	18	79	32	0	129
Miljøpakken	300	300	300	300	1200
Samferdsel	2	5	12	235	255
Maskiner og utstyr	14	14	14	14	55
Klimainvesteringer	124	86	86	86	382
Sum investeringer	2989	3048	2984	2877	11 899

19.1.2. Sum investeringer og finansiering

	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027	Budsjett 2028	Sum 2025-2028
Investering	2989	3048	2984	2877	11899
Bykassefinansierte lån	1 296	1 014	1 030	674	4 013
Eksternfinansierte lån	873	879	996	1 006	3 755
Mva.-kompensasjon	303	302	295	288	1 188
Refusjoner	330	305	392	453	1 480
Salgsinntekt	150	130	70	70	420
Tilskudd	13	256	13	182	464
Realavkastning fra kraftfondet	25	162	188	204	578
Sum finansiering	2 989	3 048	2 984	2 877	11 899

Foto: Terese Samuelsen

20. Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd

20.1. Innledning

Dette kapitlet inneholder en spesifisering av byrådets forslag til bevilgninger som i 2025 benyttes til:

- Kjøp fra andre, for eksempel driftstilskudd til private barnehager
- Kjøp fra interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker
- Kjøp fra foretak som fører særregnskap
- Overføringer til andre, for eksempel tilskudd til lag og organisasjoner
- Overføring til interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker
- Overføringer til foretak

20.2. Oppvekst og utdanning

20.2.1. Skole (art 370)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Private skoler, kjøp av tjenester	16 115	30 000
Tilsyn elever videregående skole		
Sum art 370	16 115	30 000

20.2.2. Skole (art 470)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Museene i Trøndelag	1 507	1 564
Ungt entreprenørskap	1 987	1 031
Vitensenteret	1 974	2 049
MOT skole	210	218
Voll 4H-gård	2 234	2 319
Sum art 470	7 912	7 181

20.2.3. Barnehage (art 370)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Kommunalt tilskudd til private barnehager, inkludert moderasjon	846 902	941 000
Tilskudd til spesialpedagogiske tiltak i private barnehager	25 700	0
Studentsamskipnaden i Trondheim - studentspesifikke tiltak	638	662
Sum art 370	873 240	941 662

20.3. Helse og omsorg

20.3.1. Helse- og omsorgstjenester (art 370)

	Beløp 2024	Budsjettet beløp 2025
Kjøp av helse- og velferdstjenester, eldre	143 879	149 778
Kjøp av plasser ved Conrad Svendsen Senter	1 983	2 064
Kjøp av helsetjenester	247 431	257 576
Sum art 370	393 293	409 418

20.4. Sosiale tjenester

20.4.1. Sosiale tjenester (art 370)

	Beløp 2024	Budsjettet beløp 2025
Kjøp av avlastning fra private aktører (Barnevern)	7 273	4 463
Kjøp av avlastning fra private aktører (Helse og habilitering)	12 600	13 079
Kjøp av barneverntiltak (privat fosterhjem, institusjon, MST)	57 145	70 000
Kjøp av botiltak og aktivitetstilbud, inkl. varig tilrettelagte arbeidsplasser	15 315	18 564
Kjøp av tjenester institusjon ettervern (barnevern)	3 117	1 000
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse (barn)	29 018	30 121
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse (voksen)	224 344	232 869
Kjøp av tjenester til rus og psykisk helse	36 843	37 877
Kjøp av tjenester tilsyn ved samvær barnevern	1 039	1 078
Kjøp av tjenester midlertidig bolig	14 350	18 014
Kjøp av tjenester Inn på tunet	835	867
Sum art 370	401 879	427 932

20.4.2. Sosiale tjenester (art 380)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Stavne arbeid og kompetanse (VTA)	1 607	1 668
Stavne arbeid og kompetanse (tiltak)	26 601	25 536
Sum art 380	28 208	27 204

20.4.3. Sosiale tjenester (art 470)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Frivilligsentraler		
Sosiale møteplasser	211	217
Byåsen Frivilligsentral	359	370
Ila Frivilligsentral	359	370
Jekken Frivilligsentral	359	370
Kattem Frivilligsentral	359	370
Klæbu Frivilligsentral	359	370
Løkken Frivilligsentral	359	370
Nardo Frivilligsentral	359	370
Presthus Frivilligsentral	359	370
Saupstad Frivilligsentral	359	370
Sjetne Frivilligsentral	359	370
Strinda Frivilligsentral	359	370
Tegnspråklig Frivilligsentral	359	370
Tillerbyen Frivilligsentral	359	370
Østbyen Frivilligsentral	359	370
Sum Frivilligsentraler	5 237	5 394
Lag og organisasjoner		
Amathea	186	192
Angstringen - Trondheim	402	414
Blå Kors, Barnas stasjon	3 634	3 743
Blå Kors, Kompasset	829	854
Brukerorganisasjoner rus	106	109
Camp Kolstad	183	188

Foreningen fri	426	439
Gateavisa Sorgenfri	449	462
Internasjonal velferdsforening	311	320
Kirkens Bymisjon, Aksept	221	228
Kirkens bymisjon, Batteriet	492	507
Kirkens bymisjon, Gatejuristen/Legal Aid	1 139	1 173
Kirkens Bymisjon, Homestart	2460	2 534
Kirkens Bymisjon, Koordinering	1024	1 055
Kirkens Bymisjon, Nadheim	100	103
Kirkens Bymisjon Natteravn	512	527
Kirkens Bymisjon OBU	5748	5 920
Kirkens Bymisjon, Trofast	976	1 005
Kirkens Bymisjon, Vår Frue åpen kirke	263	271
Kirkens SOS, Trøndelag	808	832
Kristent interkulturelt arbeid - KIA	884	911
Matsentralen	874	900
Mental helse Trondheim	134	138
NOK Trondheim (Senter mot incest)	1 293	1 332
Norges handicap forbund	117	121
Omsorgskafeen	260	268
ROS - senter for spiseforstyrrelser	1 002	1 032
Røde Kors flyktningeguide	426	439
Røde kors, Fellesverket	1 055	1 087
Røde kors, Nettverk etter soning	115	118
Salem, 22B Kontaktsenter	790	814
Selvhjelp for innvandrere SEIF	523	539
Studentsamskipnaden, psykososialt arbeid	874	900
Tordenskjold senter, Sommer- EMU (Eldre møter unge)	422	435
Trondheim Døveforening	974	1003
Trondheim Revmatikerforening	132	136
Trondheim samtalesenter	332	342
Veteranhus	412	424
Vårres	297	306

Østbyen, generasjonsmøter	211	217
Folkehelsemidler	1 131	1 165
Sum lag og organisasjoner	31 627	32 576
Helse- og rusforebyggende tiltak etter søknad	3 049	3 140
Sum art 470	39 913	41 110

20.5. Kultur, idrett og friluftsliv

20.5.1. Tilskudd kunst og kultur (art 470)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Visuell kunst		
Art scene Trondheim	174	214
Heimdal Kunstforening	204	210
Kunsthall Trondheim	3 548	3 654
Lademoen kunstnerverksteder	1 112	1 146
Trondheim elektroniske kunstsenter (inkl MetaMorf)	972	1 001
Trondheim Kunstforening	535	551
Trondheim Open	154	158
Trøndelag senter for samtidskunst	753	775
Sum visuell kunst	7 452	7 709
Film		
Cinamateket	382	394
Filminvest	1 977	2 058
Midt-Norsk filmsenter	1 659	1 727
Trondheim filmklubb inkl Barnefilmklubben	107	110
Sum film	4 125	4 289
Musikk		
AKKS	542	558
Alpaca ensemble	194	200
Dokkhuset scene	270	278
Midtnorsk Jazzsenter	535	551
Musikkaktiviteter i Domkirken	308	317

Ny musikk	324	334
Orkester Nord - Trondheim Barokk	194	200
Senter for tidligmusikk	108	111
Tempo	500	517
Trondheim Jazzorkester	1 188	1 237
Trondheim Sinfonietta	254	261
Trondheim Voices	416	428
Trondheim vokalensemble	734	756
Trondheimssolistene	364	375
Trøndelag Big Band	221	228
Voksenkorps i elitedivisjon 1)	211	326
Sum musikk	6 363	6 677
Festivaler		
Barokkfest	248	256
Fargespill, kammermusikkfestivalen	540	556
ISFIT	367	378
JubaJuba barnekulturfestival	694	715
Jødisk kulturfestival	410	423
Kosmorama filmfestival	1 943	2 002
Kulturnatt	238	245
Mindre festivaler	1 439	1 482
Minimalen	140	145
Multipliè	108	111
Nidaros bluesfestival	410	423
Olavsfestdagene	4 675	4 815
Pstereo	831	856
Transform	398	410
Trondheim calling	527	543
Trondheim jazzfestival	1 257	1 295
Trondheim kammermusikkfestival	976	1 016
Æ Å Trondheim litteraturfestival	116	119
Sum festivaler	15 317	15 790
Scenekunst		
Cirka Teater	270	278

Dansit	2 389	2 460
Rosendal teater	6 888	7 095
Sum scenekunst	9 547	9 833
Kulturarv, vitenskap/teknologi		
Jødisk museum	572	589
Klæbu bygdemuseum	77	79
Sporveismuseet	194	200
Vitensenteret	324	334
Sum kulturarv, vitenskap/teknologi	1 167	1 202
Kultur- og kunstnerisk virksomhet		
Bykunstnerstipend	250	250
Egenandelstilskudd	309	318
Etablererstipend for kunstnere	200	200
Helårsarrangører musikk	980	1 010
Kjøp av tid i Verkstedhallen	422	435
Kulturpris	70	100
Kulturstipender	280	280
Kulturstipend Ramallah	50	50
Norsk forfattersentrum Midt-Norge	151	156
Tilskudd kunst- og kulturtiltak profesjonelle	4 486	4 621
Tilskudd til atelierfellesskap for profesjonelle kunstnere	580	598
Turne-og transportstøtte	391	403
Sum kultur og kunstnerisk virksomhet	9 789	8 421
Kulturnæring		
Song:Expo	154	158
Kulturnæring - utviklingsmidler	527	543
Sum kulturnæring	681	701
Fritidskulturlivet		
Frivillighetsmidler kultur	1 555	1 601
Feministhuset	369	380
Norsk musikkorpsforbund Trøndelag, arrangementstilskudd	248	256
Reisestøtte til semiprofesjonelle sang- og	105	109

musikkensembler		
Samefolkets dag	208	215
Sjiraffen kultursenter	930	958
Strakstiltak fritidskulturlivet	1 102	1 135
Tilskudd til aktiviteter for barn og unge	1 487	1 532
Tilskudd til deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge	211	217
Tilskudd til drift av aktiviteter og åpne møteplasser for ungdom	654	674
Tilskudd til fritidskulturlivet	2 247	2 314
Tilskudd til partipolitiske ungdomsorganisasjoner	105	109
Tilskudd til skolekorps og -kor	2 426	2 499
Trondheim kulturnettverk	308	159
UKM – Norge	108	111
Tilskudd til utstyr, skolekorps	1 213	1 249
Sum fritidskulturlivet	13 276	13 518
Andre		
Inkludering av funksjonshemmede i lag og organisasjoner	580	598
Tilskudd til julemarkedet	254	261
Sum andre	834	859
Regionale landsdelsinstitusjoner		
Museene i Sør-Trøndelag	10 171	10 560
Trondheim symfoniorkester og opera	29 951	31 051
Trøndelag teater	18 542	19 969
Sum regionale landsdelsinstitusjoner	58 664	61 580
Sum kunst og kultur	127 215	130 579

1) Rammen for 2025 er økt til å dekke tre korps i elitedivisjon, mot tidligere to.

20.5.2. Tilskudd tros- og livssynssamfunn og pilegrimsarbeid (art 470)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Tilskudd til Kirkelig fellesråd		
Drift kirker og administrasjon	98 449	100 991
Drift av gravplasser og krematorium	38 090	40 000
Sum tilskudd til Kirkelig fellesråd	136 539	140 991

Annet		
Human-Etisk forbund	141	147
Kirkelig Dialogsenter Trondheim	426	443
Nidaros pilegrimsgård	698	726
Sum Annet	1 265	1 316
Sum tros-og livssynssamfunn og pilegrimsarbeid	137 804	142 307

20.5.3. Tilskudd idrett og friluftsliv (art 370)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Samarbeid med idrettslagene – tilsyn haller	3 200	3 425
Sum art 370	3 200	3 425

20.5.4. Tilskudd idrett og friluftsliv (art 470)

	Beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Tilskudd til aktiviteter barn og unge	2 400	2 400
Tilskudd til arrangement	1 450	1 450
Tilskudd til frivillige lag for tiltak i friområder	300	300
Tilskudd til drift av private idrettsanlegg	8 666	8 900
Tilskudd til rehabilitering og bygging av mindre idrettsanlegg	426	430
Tilskudd/leie Heimdalshallen	2 900	2 500
Tilskudd/leie Utleirahallen	3 100	1 900
Tilskudd/leie Flatåshallen	2 310	2 380
Tilskudd/leie Sjetnehallen	2 310	2 380
Tilskudd/leie Flatås fotballhall	130	136
Tilskudd/leie Ranheimshallen	2 426	2 500
Tilskudd/leie Myrahallen	2 426	2 500
Tilskudd/leie Trygg Lade-hallen	2 426	2 500
Tilskudd til kunstgress uten granulatinnfyll	3 000	0
Tilskudd til offentlig bruk av kunstgressbaner	412	424
Tilskudd til utstyr i private idrettsanlegg	1 500	1 500
Tilskudd til/samarbeid med Trondhjems skiklubb	67	70
Tilskudd til løypekjøring idrettslag	900	930
Tilskudd til Toppidrettsveka	420	420
Tilskudd til World Cup og tilliggende ungdomskonkurranser	520	535
Tilskudd til drift av Idrettsrådet i Trondheim	1 347	1 387
Tilskudd til Idrettsrådet i Trondheim: Inkluderingsmidler idrett	3 250	3 350
Tilskudd til Trondheimsregionens friluftsråd	1 000	824
Tilskudd til Trondheim sjøbadeforening	45	45

Tilskudd til idrettslag, kommunal egenandel spillemidler	4 100	4 300
Sum idrett og friluftsliv	47 831	44 061

20.6. Byutvikling

20.6.1. Byutvikling (art 370)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Diverse Vasslag	771	805
Sum art 370	771	805

20.6.2. Byutvikling (art 380)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Trøndelag brann og redningstjeneste: Byggesaksbehandling knyttet til feiing	1000	1200
Sum art 375	1 000	1 200

20.6.3. Byutvikling (art 470/480)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Erstatninger byggesaksbehandling	800	800
Tilskudd bevaring av bryggerekken*	0	2 200
Erstatningssaker vann og avløp	2 900	3 000
Sum art 470/480	2 900	5 200

*Tilskuddsbeløpet ble i 2024 i forbindelse med behandlingen av første økonomirapport 2024 omdisponert.

20.7. Miljø, næring og samferdsel

20.7.1. Miljø (art 370)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Avtale med Trondheim og omegn fiskeadministrasjon	80	100
Veterinærvakt	1 850	1 950
Norsk landbruksrådgivning	70	80
Sum art 370	2 000	2 130

20.7.2. Miljø (art 470/480)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Tilskudd kollektivtrafikk/andre tilskudd *		
Tilskudd til klimatiltak som reduserer CO2	5 000	4 000
Ombruk		1 000
Tilskudd piggdekkrefusjon	700	0
Sum art 470/480	5 700	5 000

* Miljøpakken utbetaler en del tilskudd over kommunens regnskaper finansiert av miljøpakkensamarbeidet og vedtatt av Miljøpakkens kontaktutvalg. De tas ikke med her.

20.7.3. Tilskudd Næring (art 470)

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Bøker og Bylab: koordinator *		170
Visit Trondheim	2 750	2 863
Trondheim Tech Port	2 800	2 800
Trøndersk Matfestival	300	300
Proneo Etablereropplæring	600	600
Økosystemet for nyskaping	1 600	1 800
Forsvarskoordinator*		212
Luftfartsforum	200	200
Sum art 470	8 250	8 945

* Beløpene er utbetalt også i 2024, men var ikke budsjettert på rett art.

20.8. Bystyresekretariatet**20.8.1. Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen (art 370)**

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Interkommunalt utvalg for akuttforurensing	1 786	1 854
Sum art 370	1 786	1 854

20.8.2. *Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen (art 470)*

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Trondheimsregionen	3 643	3 752
Sum art 470	3 643	3 752

20.9. Finans

20.9.1. *Finans (art 370)*

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Avtale med Trondheim renholdsverk AS	347 196	381 418
Drift av 110-sentralen	20 056	19 080
Avtale med City Management AS	2 972	3 084
Sum art 370	370 224	403 582

20.9.2. *Finans (art 375)*

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Trøndelag brann og redningstjeneste: Branntjenester	214 178	233 152
Trøndelag brann og redningstjeneste: Feietjenester	16 962	18 702
Sum art 375	231 140	251 854

20.9.3. *Finans (art 470/480)*

	Budsjettert beløp 2024	Budsjettert beløp 2025
Tilskudd BrukOm		800
Tilskudd Skistua (betjening lån)	500	500
Litteraturhuset i Trondheim	1 620	1 668
Sum art 470/480	2 120	2 968